

ОСНОВНА ШКОЛА "ЖИВОМИР САВКОВИЋ", КОВАЧЕВАЦ

**ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ОСМИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
школске 2021/2025. године**

ФОНД ЧАСОВА ЗА ОСМИ РАЗРЕД

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ОСМИ РАЗРЕД	
		Нед.	Год.
1.	Српски језик и књижевност	4	136
2.	Страни језик- енглески	2	68
3.	Ликовна култура	1	34
4.	Музичка култура	1	34
5.	Историја	2	68
6.	Географија	2	68
7.	Физика	2	68
8.	Математика	4	136
9.	Биологија	2	68
10.	Хемија	2	68
11.	Техника и технологија	2	68
12.	Информатика и рачунарство	1	34
13.	Физичко и здравствено вапитањеваспитање	2+1 ³	68+34
Укупно : А		26-27*	884+918
Редни број	Б. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ		
1.	Верска настава / Грађанско васпитање ⁴	1	34
2.	Страни језик - француски језик	1	68
Редни број	СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ		
1.	Хор и оркестар	1	34
2.	Цртање, сликање и вајање	1	34
3.			
4.			
Укупно : Б			
Укупно : А+Б			
Редни број	Г. ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА		
1.	Редовна настава	26-27*	884+918
2.	Допунска настава	1	34
3.	Додатни рад	1	34
Редни број	Д. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА		
1.	Час одељенског старешине	1	34
2.	Друштвене, техничке, хуманитарне, спортске и културне активности	1-2	36-72
3.	Екскурзије	1-3 дана годишње	

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА СУ:

- 1) обезбеђивање добробити и подршка celovитом развоју ученика;
- 2) обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за celovити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- 3) свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
- 4) развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- 5) развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добро бити животиња;
- 6) континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
- 7) развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
- 8) пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развој ним потребама и интересовањима;
- 9) развијање кључних компетенција за целоживотно учење, развијање међупредметних компетенција за потребе савремене науке и технологије;
- 10) развој свести о себи, развој стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- 11) оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- 12) развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- 13) развијање позитивних људских вредности;
- 14) развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
- 15) развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрастне равноправности, развој толеранције и уважавање различитости;
- 16) развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- 17) повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
- 18) повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

2. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих наставних предмета је конципирана на исти начин. На почетку се налази циљ наставе и учења предмета за други циклус образовања и васпитања. У табели која следи, у првој колони, дефинисани су предметни исходи за крај осмог разреда, у другој колони дате су области и/или теме, а у трећој се налазе предметни садржаји. Иза табеле налазе се кључни појмови садржаја про грама и препоруке за остваривања наставе и учења конкретног предмета под насловом *Унутство за дидактичко-методичко остваривање програма.*

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика осмог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног наставног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, и то како општих и специфичних предметних, тако и кључних, као и међупредметних.

Прегледом исхода који су дати у оквиру појединих програма наставе и учења може се видети како се постављају темељи развоја кључних и општих међупредметних компетенција које желимо да наши ученици имају на крају основног образовања. На путу остваривања циља и исхода кључна је улога наставника који добија значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја; метода, поступака и техника наставе и учења и активности ученика. Оријентација на процес учења и исходе стара се не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом.

Програми наставе и учења намењени су, пре свега, наставницима који непосредно раде са ученицима, али и онима који на посредан начин узимају учешће у образовању и васпитању. Зато треба имати у виду да терминологија, која је коришћена у програмима наставе и учења, није намењена ученицима и треба је приликом дефинисања конкретних наставних јединица, било за непосредан рад са ученицима, било за потребе уџбеничких и дидактичких материјала, прилагодити узрасту ученика. Програми наставе и учења су наставницима полазна основа и педагошко полазиште за развијање образовно-васпитне праксе: за планирање годишњих и оперативних планова, непо средну припрему за рад као и оквир за преиспитивање праксе развијања планова, остваривања и праћења и вредновања наставе и учења кроз сопствена промишљања, разговор са колегама итд.

Образовно-васпитна пракса је сложена, променљива и не може се до краја и детаљно унапред предвидети. Она се одвија кроз динамичну спрегу међусобних односа и различитих активности у социјалном и физичком окружењу, у јединственом контексту конкретног одељења, конкретне школе и конкретне локалне заједнице. Зато, уместо израза реализовати програм, боље је рећи да се на основу датих програма планира и остварује настава и учење које одговара конкретним потребама одељења.

А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ:

СРПСКИ ЈЕЗИК

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, научне, уметничке, културне, еколошке и здравствене писмености, неопходне за живот у савременом и сложенем друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама;
- развијање осећаја за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова.

Редни број	Наставна тема	Број часова	Број часова обраде	Број часова утврђивања	Број часова систематизације
I	Језик	55	19	21	15
	ГраMATика	33	14	8	11
	Правопис	22	5	13	4
II	Књижевност	58	35	14	9
	Школска лектира	45	25	11	9
	Домаћа лектира	13	10	3	-
III	Култура изражавања	23	6	13	4
	Говорно изражавање	3	1	1	1
	Писмено изражавање	20	5	12	3
Укупан број часова		136	60	48	28

3. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета **СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**

Циљ **Циљеви** учења предмета *Српски језик и књижевност* јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **136 часова**

<p style="text-align: center;">ИСХОДИ</p> <p>По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:</p>	<p style="text-align: center;">ОБЛАСТ/ ТЕМА</p>	<p style="text-align: center;">САДРЖАЈИ</p>
<p>– чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања; – тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове; – критички промишља о стварности на основу прочитаних дела; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; – повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда;</p> <p>– издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације;</p> <p>– уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање;</p> <p>– повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом;</p> <p>– одреди временски оквир у којем је писац стварао;</p> <p>– разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;</p> <p>– препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа;</p> <p>– учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања;</p> <p>– објасни настанак и развој српског књижевног језика; – разуме значај књижевног језика</p>	<p>КЊИЖЕВНОСТ</p>	<p>Л Е К Т И Р А</p> <p>ЛИРИКА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ђура Јакшић: „Отаџбина” 2. Јован Јовановић Змај: „Светли гробови” 3. Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” (избор) 4. Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена” 5. Момчило Настасијевић: „Труба” 6. Иван В. Лалић: „Ветар” 7. Марина Цветајева: „Месечев сјај” <p>ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бранко Радичевић: <i>Ђачки растанак</i> (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”) 2. Народна епско-лирска песма: <i>Женидба Милића Барјактара</i> <p>ЕПИКА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вук Стефановић Караџић: <i>О народним певачима</i> 2. Вук Стефановић Караџић: <i>Житије Ајдук Вељка Петровића</i> (одломак) 3. Доситеј Обрадовић: <i>Живот и прикљученија</i> (одломак) 4. Прота Матеја Ненадовић: <i>Мемоари</i> (одломак) 5. Петар Петровић Његош: <i>Горски вијенац</i> (одломак „Бадње вече”) 6. Симо Матавуљ: „Пилипенда” 7. Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити” 8. Милош Црњански: <i>Сеобе</i> (одломак) / <i>Роман о Лондону</i> („Пролеће је стигло у Лондон”) 9. Бранимир Ћосић: <i>Покошено поље</i> (одломак из прве књиге „Читава једна младост”) 10. Дино Буцати: „Колумбар” 11. Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека,

<p>за културу и историју српског народа;</p> <ul style="list-style-type: none"> – сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи; – именује дијалекте српског језика; – разуме постојеће језичке прилике у Србији; – издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења; – користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом; – доследно примени правописну норму; – примени основна правила о распореду акцената; – уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; – пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова; – уочи разлику између речи и лексеме; – препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; – разуме значење застарелих речи и неологизама; – користи речник, енциклопедију и лексикон; – уочи манипулацију у пропагандним текстовима; – напише приказ, расправу и краћи есеј; – разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи; – повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе. 		<p>читања и сањарења” / Милорад Павић: <i>Роман као држава</i> (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”)</p> <p>ДРАМА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Данило Киш: <i>Ноћ и магла</i> 2. Петар Кочић: <i>Јазавац пред судом</i> (одломак) 3. Жан Батист Поклен Молијер: <i>Грађанин племић</i> (одломак) <p>НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима” 2. Милутин Миланковић: <i>Кроз васиону и векове</i> (одломак) 3. Хилда Дајч: <i>Писма</i> – одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј) 4. Споменка Крајчевић: <i>Кругом двојке</i> (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” – „Простор”, „Булеварска бајка”) 5. Герман Титов: „25 сати у свемиру” <p>Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду.</p>
---	--	--

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

1. Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на Мишару”, „Бој на Чокешини”...)

2. Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор) 3. Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...)

4. Иво Андрић: *Деца* („Деца”, „Књига” и „Панорама”) 5.

Бранислав Нушић: *Сумњиво лице*

6. Клод Кампањ: *Збогом мојих петнаест година*

7. Давид Албахари, *Мамац*

ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ

(бирати 3–6 дела)

1. Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови” 2.

Оскар Давичо: „Србија” /

„Детињство” (избор)

3. Бранко Ћопић: *Мала моја из Босанске Крупе*

4. Станислав Винавер: *Ратни другови* („Аритон”)

5. Народна приповетка: *Усуд*

6. Вук Стефановић

		<p>Караџић: <i>Српски рјечник</i> (избор, нпр. „Отмица”...);</p> <p>7. Растко Петровић: <i>Африка</i> (одломци)</p> <p>8. Радослав Братић: <i>Мајсторова рука</i> (одломак)</p> <p>9. Милорад Павић: <i>Хазарски речник</i>, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци)</p> <p>10. Душан Ковачевић: <i>Ко то тамо пева</i></p> <p>11. Гроздана Олујић: <i>Гласам за љубав</i></p> <p>12. Џон Селинџер: <i>Ловац у жити</i></p> <p>13. Ричард Бах: <i>Галеб Донатан Ливингстон</i></p> <p>14. Кајо Ритер: <i>Дечко који није био из Ливерпула</i></p> <p>15. Џон Бојн: <i>Дечак у пругастој пиџами</i></p> <p>16. Сју Таузенд: <i>Дневник Адријана Мола</i>.</p> <p>КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ</p> <p>Стилска средства: анафора и епифора, апострофа.</p> <p>Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска).</p> <p>Епско-лирске врсте: поема, балада.</p> <p>Драмски спев.</p> <p>Мемоари. Биографија.</p>
--	--	---

	ЈЕЗИК	Граматика	<p>Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српкословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци).</p> <p>Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци).</p> <p>Језик – основне особине говорног и писаног језика.</p> <p>Грађење речи: – основни модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице); – састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс.</p> <p>Систематизација претходно обрађених</p>

			<p>садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова.</p>
		Правопис	<p>Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.</p>
		Ортоепија	<p>Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).</p>

	<p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА</p>	<p>Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.</p> <p>Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина).</p> <p>Лексикологија:</p> <ul style="list-style-type: none"> – једнозначност и вишезначност речи; – лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – синонимија, антонимија и хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија. <p>Пропагандни текстови (рекламе и слично).</p> <p>Расправа и есеј на задату тему.</p> <p>Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.).</p> <p>Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитоване); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара.</p> <p>Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у</p>
--	-----------------------------------	--

		<p>тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама.</p> <p>Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање.</p> <p>Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема.</p> <p>Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.</p>
--	--	--

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура.

Поједини наставни садржаји за које наставник процени да се током године не могу реализовати на редовним часовима, могу се планирати за обраду на часовима пројектне наставе, амбијенталне, као и на часовима додатног рада и рада у секцијама.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: Књижевност – 52 часа, Језик – 50 часова и Језичка култура – 34 часа. Укупан фонд часова, на годишњем нивоу, износи 136 часова. Све три области програма наставе и учења се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Предвиђени часови у оквиру области Језичка култура у одређеном обиму изједначени су са часовима утврђивања садржаја из подобласти Књижевност, што доприноси преливању и функциоалном повезивању наставног градива.

Програм наставе и учења Српског језика и књижевности за снован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и про дубљује кроз све три предметне области овог предмета. На крају осмог разреда исходи досегнути у разредима од петог до осмог здружују се у стандарде, дефинисане у различитим областима предмета, на три нивоа ученичких постигнућа.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника јесте да начине реализације подучавања и учења прилагоди потребама сваког одељења имајући у виду: састав

одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и по требе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од тих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију на нивоу конкретних наставних јединица. Током планирања треба, такође, имати у виду да се неки исходи остварују брже и лакше, али је за већину исхода (посебно за предметну област Књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред тога што ученике треба да оспособи за коришћење уџбеника, као једног од извора знања, наставник ваља да их упутује у начине и облике употребе других извора сазнавања.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

КЊИЖЕВНОСТ

Окосницу програма књижевности чине текстови из лектире. Лектира је разврстана по књижевним родовима – лирика, епика, драма, лирско-епска дела и обogaћена избором нефикционалних, научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део лек

тире састоји се, углавном, од дела која припадају канонском корпусу дела националне и светске књижевности и обogaћен је актуелним делима. Избор дела је у највећој мери заснован на принципу прилагођености узрасту.

Уз текстове које је потребно обрадити на часу дат је и списак домаће лектире. Циљ домаће лектире је формирање, развијање или неговање читалачких навика код

ученика. Обимнија дела ученици могу читати у слободно време, чиме се подстиче развијање континуиране навике читања.

Уз обавезни списак дела за обраду додат је допунски избор текстова. Изборни део допушта наставнику већу креативност у до стизању исхода. Препоручени исходи нису диференцирани према нивоима ученичких постигнућа. Они представљају обавезне делове описа стандарда и могу се уситњавати или ширити, у зависности од уче ничких индивидуалних могућности и других наставних потреба.

Избор дела треба да буде усклађен са могућностима, потребама и интересовањима конкретног ђачког колектива. Разлике у укупној уметничкој и информативној вредности појединих текстова утичу на одговарајућа методичка решења (прилагођавање читања врсти текста, опсег тумачења текста у зависности од сложености његове структуре, повезивање и груписање са одговарајућим садржајима из других предметних подручја – граматике, правописе и језичке културе и сл.).

Текстови из допунског дела програма треба да послуже наставнику и при обради наставних јединица из граматике, као и за обраду и утврђивање садржаја из језичке културе. Дела која неће обрађивати наставник треба да препоручи ученицима за читање у слободно време.

Исти текст може се повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања, у складу са пројектне наставе, која се базира на исходима, а не на садржајима учења.

Предложени обавезни, књижевни, научнопопуларни и информативни текстови и садржај обавезне домаће лектуре, као и примери из допунског избора, приликом осмишљавања годишњег плана рада, а потом и при обликовању оријентационих, месечних планова рада, могу се тематски повезивати. Поред тога, неопходно је успоставити и уравнотежену дистрибуцију наставних јединица везаних за све области предмета, функционално повезати садржаје из језика и књижевности (где год је то могуће) и оставити довољно часова за утврђивање и систематизацију градива.

Са списка допунског избора наставник бира она дела која ће, уз обавезни део лектуре, чинити тематско-мотивске целине. Наставник може груписати и повезивати по сродности дела из обавезног и допунског програма на много начина.

Могући примери функционалног повезивања наставних јединица могу бити следећи (никако и једини).

– Први српски устанак: народне епске песме новијих времена, Вук Караџић: *Ајдук Вељко Петровић*, Прота Матија Ненадовић: *Мемоари*.

– Доживљај рата: трагичка слика ратних разарања – лични, национални, историјски поглед и промишљање, Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити“, Милош Црњански: *Сеобе*, Бранимир Ћосић: *Покошено поље*, Хилда Дајч: *Писма*, Клод Кампањ: *Збогом мојих петнаест година*, Давид Албахари: *Мамац*.

– О Првом светском рату: Бранимир Ћосић: *Покошено поље* (одломак), Станислав Винавер: *Ратни другови* („Аритон“); о Другом светском рату: Данило Киш: *Ноћ и магла*, Хилда Дајч: *Писма*, Клод Кампањ: *Збогом мојих петнаест година*; Давид Албахари: *Мамац*, Душан Ковачевић: *Ко то тамо пева*, Џон Бојн: *Дечак у пругастој тунели*

– Родољубива тематика: Бранко Радичевић: *Ђачки растао* (одломак „Ој Карловци, место моје драго...“), Ђура Јакшић: „Отаџбина“, Ј. Јовановић Змај: „Светли гробови“, Петар Кочић: *Јазавац пред судом*, Момчило Настасијевић: „Труба“, Станислав Винавер: *Ратни другови* („Аритон“), Оскар Давичо: *Србија*, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског“.

– Социјална тематика: Симо Матавуљ: „Пилипенда“, Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити“, Петар Кочић: *Јазавац*

пред судом, Оскар Давичо: *Србија*, Милош Црњански: *Роман о Лондону*, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Гроздана Олујић: *Гласам за љубав* (различити социјални слојеви у социјализму).

– Мотив изгнанства, напуштања завичаја: Милош Црњански: *Сеобе*, *Роман о Лондону*, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Давид Албахари: *Мамац*.

– Упознавање са знаменитим личностима српске историје кроз биографска, аутобиографска дела или биографски слој у тек сту: Вук Стефановић Караџић: *О народним певачима*, Вук Стефа новић Караџић: *Житије Ајдук Вељка Петровића* (одломак), Доси теј Обрадовић: *Живот и прикљученија* (одломак), Милорад Павић: *Хазарски речник*, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци).

– Приближавање специфичности српских обичаја и традици је: обичајне народне лирске песме; Веселин Чајкановић: „О ускр шњим обичајима”, Вук Стефановић Караџић: *Српски рјечник* (из бор), П. П. Његош: *Горски вијенац* (одломак „Бадње вече”).

– Проблеми одрастања, специфичности прелазног доба из детињства у адолесценцију: Иво Андрић: *Деца*, Клод Кампањ: *Збогом мојих 15 година*, Гроздана Олујић: *Гласам за љубав*, Џон Селинџер: *Ловац у жити*, Сју Таузенд: *Дневник Адријана Мола*, Оскар Давичо: *Детињство* (избор); Кајо Ритер: *Дечко који није био из Ливерпула*.

– Породични односи – топлина, сега и трагично проживља вање: Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити“, Иво Андрић: „Панорама”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”, Иван В. Лалић: „Ветар”, Давид Албахари: *Мамац*, Данило Киш: *Ноћ и магла*, Ми лош Црњански: *Роман о Лондону*, Џон Селинџер: *Ловац у жити*, Гроздана Олујић: *Гласам за љубав*, Кајо Ритер: *Дечко који није био из Ливерпула*.

– Љубавна тематика: љубавне народне лирске песме; Ј. Јова новић Змај: *Ђулићи*, Десанка Максимовић: „Пролетња песма” или „Опомена”, Марина Цветајева: „Месечев сјај”, Васко Попа: „Очи ју твојих да није”, Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени па рови”, Бранко Ћопић: „Мала моја из Босанске Крупе”.

– Мисаона тематика, трагање за смислом постојања; о про лазности или вечности: Јован Јовановић Змај: „Светли гробови”, Петар Петровић Његош: *Горски вијенац* (одломак „Бадње вече”), Иван В. Лалић: „Ветар”, Ричард Бах: *Галеб Џонатан Ливингстон*.

– Промишљање идеје и поступка уметничког и књижев ног стваралаштва; улога и важност књижевности: Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић (есеј из књи ге *Роман као држава*), Војислав Карановић: „О читању поезије”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Радослав Братић: *Мај сторова рука* (одломак).

– Преиспитивање судбинског одређења људског живота и повезивање са архетипским слојем нашег постојања: народна еп ско-лирска песма: *Женидба Милића Барјактара*, народна припо ветка: „Усуд”, Иван В. Лалић: „Ветар”, Дино Буцати: „Колумбар”.

– Елементи комике и хумора кроз које провејавају сатирични тонови и тужна или трагична слика живота: Петар Кочић: *Јазавац пред судом*, Молијер: *Грађанин племић* (одломак), Бранислав Ну шић: *Сумњиво лице*, Душан Ковачевић: *Ко то тамо пева*, Бранко Радичевић: *Ђачки растанак* (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”).

– Различити облици путописног наратива кроз које је могуће упознати ученике са културолошким, историјским, научно-био графским специфичностима које произилазе из ове прозе: Ми лутин Миланковић: *Кроз васиону и векове* (одломак), Споменка Крајчевић: *Кругом двојке* (одломци), Герман Титов: „25 сати у све миру”, Растко Петровић: *Африка* (одломци).

Текстови: Доситеј Обрадовић: *Живот и прикљученија* (од ломака), Милорад Павић: *Хазарски речник*, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци) могу се користити и у настави језика, у лек цијама које су везане за историју српског језика.

Током обраде књижевних дела, као и у оквиру говорних и писмених вежби, настојаће се да ученици буду у стању да начи не различите врсте карактеризације ликова: откривају што више особина, осећања и душевних стања књижевних ликова (према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким), да изражавају своје ставове о њиховим поступцима и да покушају да их сагледају из различитих перспектива. Обрада књижевног дела пожељно је да буде проткана реша вањем *проблемских питања* која су подстакнута текстом и уметничким доживљавањем. Многи текстови, а поготову одломци из дела, у наставном поступку захтевају умесну *локализацију*, често и вишеструку. Ситуирање текста у временске, просторне и друштво но-историјске оквири, као и обавештења о битним садржајима који претходе одломку – све су то услови без којих се у бројним случајевима текст не може интензивно доживети и правилно схватити.

При обради текста примењиваће се у већој мери јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. У складу са исходима, ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова, с посебном пажњом на заузимање различитих позиција у односу на текст и уважавање индивидуалног разумевања смисла књижевног текста. Ученике у овом узрасту треба подстицати да актуелизују свет књижевног дела, односно да га доведу у везу са сопственим искуством, размишљањима и светом у којем живе.

У наставној интерпретацији књижевноуметничког дела обједињавајући и синтетички чиниоци могу бити: уметнички доживљаји, текстовне целине, битни структурни елементи (тема, мотиви, песничке слике, фабула, односно сиже, књижевни ликови, смисао и значење текста, мотивациони поступци, композиција), форме приповедања (облици излагања), језичко-стилски поступци и литерарни (књижевноуметнички) проблеми.

Књижевнотеоријске појмове ученици ће упознавати уз обраду одговарајућих текстова и помоћу осврта на претходно читалачко искуство. У програму нису наведени сви појмови и врсте књижевних дела предвиђени за усвајање у претходним разредима, али се очекује ће се наставник наклонити на стечено знање ученика, обновити га и продубити на примерима, сходно старијем узрасту. Обновљање и повезивање књижевних термина и појмова обрађених у претходним разредима са новим делима која се обрађују у овом разреду је обавезно.

У осмом разреду потребно је извршити целовите систематизације градива у оквиру класификовања књижевних родова и врста усмене и ауторске књижевности. Посебну пажњу ваља поклонили лирско-епским врстама, балади и поеми, (које се у овом разреду први пут именују), као и књижевнонаучним врстама: аутобиографији, биографији, дневнику, мемоарима и путопису. Систематизација савладаних књижевних термина захтева обраду и обнављање једног истог књижевног појма на више начина: после препознавања и уочавања његове функције у тексту; сагледавање истог појма/термина у различитим контекстима, што доприноси поузданом усвајању и дуготрајном памћењу наученог, а послужиће и као одлична подлога за даљи рад у средњој школи.

Посебна пажња приликом систематизовања наставног градива из старијих разреда основне школе поклања се интеграционим чиниоцима наставне интерпретације, а то су: тематско-мотивски слој дела, идејни слој текста, структура

(композиција) дела, као карактеризација ликова, облици казивања (форме приповедања) и језичко-стилски слој дела. Када је реч о лирици, систематизују се и знања о версификацији. Језичкостилским изражајним средствима прилази се с доживљајног становишта; полази се од изазваних уметничких утисака и естетичке сугестије, па се потом истражује језичко-стилска условљеност и њене посебности.

Уз помоћ Дневника читања, вођеног у старијим разреди ма основне школе, ученици се подсећају књижевних дела, која су прочитали од петог до осмог разреда, и њихових аутора. Из основне школе пожељно је да понесу стечена знања о знаменитим писцима и њиховим делима (предвиђеним програмима наставе и учења), као и основне информације из живота писца и податке везане за различите типове локализовања књижевноуметничких текстова.

Поред корелације међу текстовима, неопходно је да наставник успостави вертикалну корелацију. Наставник се претходно обавезно упознаје са садржајима Српског језика и књижевности из претходних разреда ради успостављања принципа поступности и систематичности.

Наставник, такође, треба да познаје садржаје других предмета који се обрађују у петом, шестом, седмом и осмом разреду основне школе, који корелирају с предметом Српски језик и књижевност. Тако, хоризонталну корелацију наставник успоставља, пре свега, са наставом историје, ликовне културе, музичке културе, верске наставе и грађанског васпитања.

Исходи везани за наставну област Књижевност засновани су на читању. Кроз читање и тумачење књижевних дела ученик развија читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности, већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање. Разни облици читања су основни предуслов да ученици у настави стичу сазнања и да се успешно уводе у свет књижевног дела. Осим доживљајног читања ученике све више треба усмеравати на истраживачко читање (читање према истраживачким задацима, читање из различитих перспектива и сл.) и оспособљавају да искажу свој доживљај уметничког дела, увиде елементе од којих је дело сачињено и разумеју њихову улогу у изградњи света дела.

Повећан број допунског избора лектире указује на могућност обраде појединих предложених садржаја (књижевних дела) на часовама додатне наставе.

Часови додатне наставе пружају могућност наставнику да уз помоћ програма, али и самостално, формира садржаје који ће се на тим часовима обрађивати, у зависности од индивидуалних интересовања својих ученика. Препоручује се заснивање проблемског, корелативног и истраживачког приступа садржајима из књижевности, организовање пројектне наставе и рад са талентованим ученицима на припреми за такмичење из књижевности.

Препоручује се да ученици у настави користе електронски додатак уз уџбеник, уколико за то постоји могућност у школи. Како су Стандарди ученичких постигнућа, дефинисани за крај другог циклуса обавезног образовања, диференцирани по нивоима (основни, средњи и напредни), на крају осмог разреда важно је самерити успех појединаца, али и одељења у целини, спрема нивоа ученичких постигнућа.

ЈЕЗИК

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању.

Када се у садржајима програма наводе наставне јединице које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и

способност примене раније об рађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Грамматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција (у свакој погодной прилици могу се знања из граматике ставити у функцију тумачења текста, како уметничког тако и научнопопуларног). Један од изразито функци оналних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењује ни језик појављује као свестрано мотивисана људска активност.

На овај начин код ученика се и развија свест о важности културе говора, која је неопходна за свакодневни живот као део опште кул туре, а не само као део наставног програма.

Настава граматике у осмом разреду започиње градивом из историје језика. Ученике треба упознати са тим ко су били Словени, где је, према научним сазнањима, била њихова постојбина. Та кође, потребно је дати неколико основних информација о њиховом заједничком прајезику, из кога су се издвојиле три групе словенских језика. Део који се односи на сеобе Словена, стварање словенских језика, и улогу Ћирила и Методија треба повезати са наставом историје (подсетити ученике на градиво из 6. разреда, пре свега на лекције „Мисија Ћирила и Методија” и „Рана писменост и култура јужних Словена”). Почетак писмености код Срба треба везати за старословенски језик и два писма, глаголицу и ћирилицу (с тим у вези треба поменути спис „О писменима” Црногорца Храбра). Даљи развој српског књижевног језика треба објаснити етапно, преко српкословенског, рускословенског и славеносрпског, све до појаве народног језика. У оквиру теме *Књижевни језик код Срба од Вука до данас*, ученици треба да стекну основна знања о почецима стандардизације српског књижевног језика и правописа у првој половини XIX века. Треба поменути најпре реформу ћирилице Саве Мркаља, а потом Вукову реформу језика, писма и правописа. Ово градиво треба функционално повезати са наставом књижевности (дела Вука Караџића, Бранка Радичевића и Петра Петровића Његоша и 1847. година). Потом ученике треба упутити на развој српског књижевног језика у другој половини XIX века и у XX веку, само у основним цртама.

Ученике треба упознати са основним језичким групама у Европи и то функционално повезати са наставом страних језика (нпр. указати на то да француски припада романској групи, руски словенској, а енглески и немачки германској групи језика). Важно је дати као примере поједине речи на основу којих ће ученици очитати језичке сличности, односно разлике. Потом словенске језике поделити на три групе и навести који језици припадају којој групи. На тај начин нагласити место српског језика у породици словенских језика.

О дијалектима српског језика ученици треба да стекну основна знања: како су распоређени, како се називају (екавски – при зренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански и ијекавски – зетско-рашки и источнохерцеговачки) и по којим се типичним особинама разликују. Нарочито је важно нагласити да су и екавски и ијекавски књижевни изговори српског језика (указати на ијекавски изговор писаца као што су, нпр. Његош, Ћопић, Караџић). Такође је важно нагласити да постоји народни језик (као скуп дијалеката) и књижевни језик, који има своју одређену норму и мора се учити и неговати. Ученицима треба објаснити шта је службена употреба језика и писма према Уставу Србије: српски језик као службени језик и ћирилица као службено писмо, док се латиница јавља као алтернативно писмо.

Такође, треба нагласити да у Србији живе и припадници других народа, којима су поред српског језика и писма у службеној употреби и њихови језици и писма (Мађари, Албанци, Словаци, Румуни, Бугари, Македонци, Бошњаци, Роми и др.).

У оквиру теме *Језик – основне особине говорног и писаног језика* потребно је у основним цртама указати на сличности и разлике говорног и писаног језика: говорни језик има неке вредности које тешко могу да се пренесу писаним путем (нпр. акценат, интонација, интензитет, гест, мимика и сл.), док писани језик има неке карактеристике које нема усмени (врста слова: велика и мала слова и сл.). Усмени и писани језик разликују се и по брзини пре ношења поруче (три пута брже говоримо него што пишемо).

Област грађење речи треба повезати са знањима из морфологије. Треба јасно направити разлику између морфологије и творбе речи, пошто се у морфологији јављају само различити облици једне исте речи (додавање граматичких морфема на граматичку основу), док се у творби речи додавањем творбених морфема до бија нова реч. Треба указати на три основна модела грађења речи – извођење, слагање и префиксацију. Примери треба да буду до број одабрани и неспорно да представљају дати тип творбе. Према творбеном критеријуму све речи треба поделити на просте и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице). У оквиру твореница ученици треба да уоче корен, творбену основу, префикс, суфикс, спојни вокал. На тај начин груписати и породице речи. Творбу речи треба повезати и са знањима из фонетике и указати на гласовне промене које се бележе на споју префикса/суфикса са и творбене основе.

Са ученицима треба радити систематизацију градива које је научено у претходним разредима. Неопходно је да се по граматичким нивоима обнове и повежу знања, и то логички и критеријално, тако што ће усвајати правила и начине функционисања граматичког система. На конкретним примерима реченица најбоље је објаснити знања из морфологије (врсте речи, граматичке категорије) и синтаксе (реченични чланови, типови реченица и сл.). Када се у садржајима програма наводе наставне јединице које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Правопис

Садржаје из правописа неопходно је повезивати са одговарајућим примерима и на часовима граматике и на часовима књижевности. Треба на једноставан начин указати на адаптацију (прилагођавање) имена из страних језика и њихову промену. Питање спојеног и одвојеног писања обрадити на једноставним, уобичајеним примерима и предочити могућност тројаког писања (сложенице, полусложенице, синтагме).

Употребу генитивног знака треба повезати са дужином, која се у говору чује, а у писању бележи овим знаком. Такође, треба објаснити разлику у бележењу црте и цртице, указујући на правила употребе једног, односно другог знака.

Ортоепија

Ортоепске вежбе не треба реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике, али и на темама из књижевности.

На овом нивоу ученици треба да уоче разлику између кратко силазног и краткоузлазног акцента. Такође, потребно је систематизовати знања о распореду акцената и неакцентованих дужина на једноставним примерима.

Уколико за то постоје могућности, наставник би требало да пушта снимке правилног изговора и указује на разлике у изговору. Ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акцентован говор, а у местима где се одступа од акцентске норме, да разликују стандардни акценат од свога акцента, тј. од дијалекатске акцентуације.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (УСМЕНО И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ)

Област *Језичка култура* програмски је конституисана као по себно подручје, али је неопходно да се повезује са другим двама областима: са књижевношћу и са језиком. Језичка култура обухвата усмено и писмено изражавање и једнаку пажњу би требало по светити и једном и другом начину изражавања. Крајњи циљ настава језичке културе односи се на то да ученици буду оспособљени за успостављање квалитетне и сврсисходне комуникације.

У осмом разреду наставља се са разматрањем специфичности функционалних стилова. Са ученицима треба поновити функционалне стилове који су обрађени у седмом разреду: књижевноуметнички и новинарски, а потом их упознати са одликама административног, научног и разговорног стила. Карактеристике административног стила – стандардизација и унификација – требало би да буду предочене, између осталог, кроз подстицање ученика да напишу нпр. молбу, жалбу, радну биографију или да попуне одређене обрасце. Такође, уз административни стил би требало издвојити негативне карактеристике бирократског језика и показати их на примерима. Објективно сагледавање стварности и заснованост на појмовном мишљењу научног стила требало би ученицима представити кроз корелацију са другим наставним предметима, а посебно би им требало указати на употребу и значење термина, односно на терминолошку лексику. Чињеница да одређена језичка конструкција не мора увек представљати огрешку о језичку и стилску норму, уколико се не намеће као једини начин изражавања, можда би се ученицима најбоље могла објаснити уз разговорни стил и његове одлике.

Циљ обраде свих пет функционалних стилова не би требало да буде репродукција и утискивање функционалности стилистичких знања у свест ученика, већ стицање активног знања које се може применити у свакодневnoj комуникацији. Ученици би требало да буду оспособљени да објасне сличности и разлике између функционалних стилова, да препознају и образложе њихове елементе у адекватно одабраним текстовима, развијајући разумевање њихових особености и идући ка закључивању о њиховој природи. Притом, значајно је да ученици активно учествују у откривању и

увиђању карактеристика функционалних стилова српског језика. Један од најважнијих програмских захтева језичке културе јесте богаћење речника ученика. Стога је изузетно значајно на систематичан начин приступити обради тема које се односе на лексички систем српског језика. Није нужно да се сваки лексички однос до детаља објасни ученицима, али је важно увек имати на уму сложеност и вишедимензионалност одређене лексичке појаве о којој се говори, како би се проблем или део проблема представио ученицима у складу са њиховим узрастом и могућностима. Теме из лексикологије на овом узрасту требало би да обухвате, најпре, указивање на разлику између *речи* и *лексема*. Један од приступа овој тематици могао би бити да се *реч* анализира као јединица морфологије, творбе, синтаксе и лексикологије. Разматрајући метафору и метонимију као лексичке механизме, требало би, између осталог, указати на дистинкцију између поетске метафоре/метонимије и лексичке (језичке) метафоре/метонимије и истаћи њихов значај за остваривање вишезначности (полисемије). Обрада овог градива требало би да се заснива на бројним примерима који би помогли ученицима да боље разумеју и да употребљавају метафору и метонимију у спонтаној комуникацији, што би допринело обогаћивању њихове језичке продукције и унапређивању њихове комуникативне компетенције. Примере би требало преузети из књижевноуметничких дела која се обрађују током наставе књижевности, али и из других функционалних стилова (нпр. научног, разговорног, публицистичког стила). Садржински односи

међу лексемама (синонимија, антоними ја и хомонимија) требало би да буду изучавани не само на најти пичнијим случајевима, који се заснивају на значењу лексеме не зависно од контекста, већ је неопходно узети у обзир семантичку позицију лексеме у стварној језичкој употреби. Лексеми би треба ло приступити као вишезначној, а не моносемантичкој јединици и требало би скретати пажњу ученицима како на примарно значење лексеме, тако и на њена секундарна значења. Требало би указати на поделу на праве и неправе синониме, односно антониме са ста новишта полисемантичке структуре лексеме и подстаћи ученике да дискутују о стилском ефекту употребе синонима, антонима и хомонима.

Наставну јединицу која се односи на застареле речи и нео логизме пожељно би било функционално повезати са наставом је зика и књижевности. Такође, ученицима би требало предочити да се речи нашег језика остварују у врло различитим приликама, од носно да се лексика везује за одређене сфере употребе и одређене функционалне стилове.

Имајући у виду да је веома значајно не само знати одговор на различита питања, већ и знати где се одговор може пронаћи, важно је указати ученицима, пре свега, на речнике и правопис српског је зика, као и на лексиконе и енциклопедије. Требало би подстицати ученике, на пример, да сами пронађу у речнику одговор о значењу одређене речи и њеној употреби и да о томе обавесте своје другове на часу. Када год је могуће, требало би завршити или започети час

језичке културе подацима из одговарајућих језичких приручника, енциклопедија и сл.

У оквиру наставне јединице о пропагандним текстовима (ре кламама и слично) потребно је истаћи да се са овом врстом тек стова ученици најчешће срећу у свакодневном животу. Посебно је важно нагласити да ови текстови, између осталог, имају мани пулативну природу и своје законитости, као и да је њихова сврха попуштање, тј. пристанак примаоца поруке на нешто. Такође би требало оспособити ученике да препознају њихов пропагандни ка рактер. Пожељно је да ова врста текстова буде повезана са одгова рајућим темама из функционалне стилистике.

О расправи и есеју ученицима треба нагласити да су то тек стови који се разликују од приповедања и описивања по томе што се заснивају на изношењу мишљења, ставова, чињеница и тврдњи. Требало би им објаснити да је расправа увек посвећена одређеном питању, да на њеном почетку стоји извесна сумња или дилема из међу два мишљења, док је на крају њихово разрешење, као и да ау тор расправе тежи да снагом доказа и аргумената дође до истине и да потенцијалног саговорника (читаоца) убеди у исправност свог мишљења. Такође, потребно је истаћи да есеј представља текст у коме се излажу лични утисци и погледи на одређено питање из уметности, науке или живота. Ученицима би требало предочити сврху писања расправе и есеја и уз чешћа вежбања помоћи им да постепено и систематично усвоје правилности ова два облика из ражавања, да унапређују критичко мишљење и да изграде и језич ки прецизно обликују своје ставове о појединим темама. Погодно би било подстицати ученике да пре писања расправе или есеја на праве подсетник у коме би ученик требало да одговори на кључна питања. Поред тога, ову наставну јединицу би требало повезати са наставом књижевности, као и са другим предметима, имајући у виду теме за писање расправе или есеја.

Приступ подстицању ученика да напишу приказ (књиге, фил ма, позоришне представе и сл.) требало би да буде функционалан. Притом, требало би им појаснити да је нужно у приказу изостави препричавање, да је потребно изнети основне елементе дела, као и да је неопходно дати критички суд о делу.

Да би говорна вежба у потпуности остварила своју улогу у настави језичке културе, неопходно је да буде прецизно испла нирана, ваљано припремљена и детаљно организована. На овом узрасту функционалне могу бити следеће говорне вежбе: интер претативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентова ње чињеница и коментара.

Правописне вежбе представљају најбољи начин да се право писна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци от клоне. Најбоље је примењивати и просте и сложене правописне вежбе које су погодне за савлађивање како само једног правописног правила из једне правописне области, тако и више правописних правила из неколико правописних области. Адекватне могу бити следеће правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама.

Врсте језичких вежби потребно је одабрати према интересима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; проналажење и исправљање грешака у тексту и слично.

Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Погодне могу бити следеће лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема.

У сваком полугодишту раде се по два писмена задатка (укупно четири годишње).

У оквиру припреме за писмене вежбе и

писмене задатке могу се користити неке од следећих вежби: сажимање текста; паралелно препричавање и анализа текста; успостављање нарушеног редоследа (хронолошког, смисаоног) у текстовима; претварање линеарног у нелинеарни текст и обрнуто;

маркирање/подвлачење текстова; састављање питања на основу текста; писање рада на основу неколико задатих цитата; писање текстова/реченица применом различитих функционалних стилова; преобликовање текста према постављеним захтевима.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регулисање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Назив предмета	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Циљ	Циљ учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред	Осми
Годишњи часова	фонд 68 часа

Р. БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ	ИСХОДИ	САДРЖАЈ
1.	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на Представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл).	<p>- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;</p> <p>- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;</p> <p>- у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;</p>	<p>How are you/have you been/are you doing? I'm/I've been/I'm doing fine, and you? It's been long time. / Long time no see! Yes, it's been a while. I was born and raised/brought up in Kruševac, a town in Serbia. Where did you grow up? I live in a nuclear/an immediate family. Who do you live with? We live in a suburb/in the suburbs/on the outskirts of the town. We share the house with another family. We've lived there since I was born. What part of town do you live in? I've got a twin/half/step brother. Have you got any siblings? The man over there is Alex's and my stepdad. Is Luka your relative? Yes, he's my second cousin. / He's my close/distant relative. / No, we're not related. He's just a friend of mine. What country was he born in? What/Which school did he go to? Have you got any family in an English speaking country? Is your step brother the same age as you? No, he's twice/half as old as me. He doesn't go to school, he goes to kindergarten. The boy in the photo is our schoolmate/teammate/roommate and our</p>

			<p>mutual friend. He's my namesake. Our name is pronounced... , but it is spelled. My mum's the only person who calls me by my first name, and it usually means I'm in trouble! Do your friends call you by your first name or your nickname? Dunja's my soulmate; we are inseperable.</p> <p>Who's your role model? My dad's my main role model, I have always looked up to/admired him. Who has been the most important and most influential person in your life?</p> <p>Mark Twain was a pen name of the American writer whose real name was Samuel Clemens. What other names did Samuel Clemens write under?</p> <p>What was Agatha Christie famous for? She was famous for her detective stories.</p> <p>What films did Daniel Radcliff play in? He played the title character in the Harry Potter film series. It's been nice meeting you/talking to you.</p> <p>The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости</p> <p>The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости</p> <p>The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају Питања са Who/What/Which/Where/When/Why/How...</p> <p>Питања са препозиционим глаголима Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple)</p> <p>Саксонски и нормански генитив Twice/three times. /half as (adjective) as</p> <p>Префикси over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-,dis-...</p> <p>(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; важније личности из света књижевности, музике, филма и спорта.</p>
--	--	--	---

<p>2.</p>	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/поређење бића, предмета, појава, местâ из искуственог света и фикционалног спектра.</p>	<p>- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; - размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; - повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;</p>	<p>My aunt's an average looking young woman. She's in her early/middle/late 20s. My uncle has grown a beard/moustache; now he looks twice as old as her. My parents are middle-aged. My mum's a bit overweight, but my dad's really skinny/underweight. My grandparents are elderly, but still young at heart/in spirit. How adventurous are your family? My sister doesn't look anything like me. Who do you look like in your family?/Who do you resemble most? I resemble my mother, while my brother looks more like my father. I was oversensitive about my looks/to criticism as a child. What were you like as a child? What did the man look like? He looked/seemed/appeared annoyed. He also sounded strange/upset. How interesting! Jason was wearing a hoodie and sports trousers/pants at the party. Sophia was wearing a circular/semicircular/rectangular/triangular/heart-shaped pendant made of silver/gold. This steak is undercooked/overcooked. It tastes/smells horrible! What does your steak taste/smell like? Novi Sad is a major city in Serbia. What's its high/main street? New York City is nicknamed the Big Apple. Has your city/town got a nickname? By what name was your hometown previously known? The 50 stars on the American flag represent the 50 states, while the 13 stripes represent the thirteen British colonies that declared independence from Great Britain and became the first states in the U.S. The UK flag is called the Union Jack, or Union Flag. The Serbian coat of arms consists of two main national symbols: a white double-headed eagle and a shield with a cross. Statehood Day is a national holiday in Serbia. It's celebrated on 15th February to commemorate the outbreak</p>
-----------	--	---	---

			<p>of the First Serbian Uprising against Ottoman rule in 1804. On the same day in 1835, during the rule of Miloš Obrenović, the first modern Serbian constitution was adopted, known as Sretenje Constitution. Armistice Day is celebrated in memory of the day when the armistice was signed between the Allies of World War I and Germany on the 11th of November, 1918. Saint Sava is considered the patron saint of education and all the schools in Serbia. He's also the patron saint of our school. Professor Moriarty is Sherlock Holmes's mortal enemy. My sister loves video games with immortal characters – so-called immortality games. The series was voted the best teenage series of all times. My score is twice as good/bad as yours. Dragana ran half as fast as Relja. You can't compare these two things - that's mixing apples and oranges!</p> <p>The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и радњи које су почеле у прошлости и још увек трају The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости Stative verbs (look, seem, appear, sound, taste, smell...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Питања са Who...look like, What...look/taste/smell like, How (adjective)... Префикси over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-... Twice/three times... as (adjective/adverb) as (Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике, национална обележја и сл.); метафоричка употреба језика/идиоми.</p>
--	--	--	---

<p>3.</p>	<p>Слушање и читање Једноставнијих текстова који садрже предлоге и савете; усмено и писано договарање у вези са предлозима и учешћем у заједничким активностима; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се договарају заједничке активности; прихватање/ одбијање предлога и савета, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости, и давање одговарајућег оправдања/ изговора; образлагање спремности за прихватање предлога и савета, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл).</p>	<p>- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; - упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; - затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;</p>	<p>There aren't enough computers for everybody; why don't we take turns to work on them? Fine, let's do that! Let's go out for ice cream - my treat this time! Well, I'm trying to cut down on sweets, how/what about having some fruit salad instead? Why don't we split the bill? Let's start over, shall we? What do you mean? Can/Could you share a link to an example? Shall I ask him to join us? I think he would love that! He'd better not be late this time! Shall we meet at my place? Okay, what time? Is this time next week ok with you? That sounds good to me./That would be great! Would you like/Do you want me to help you with your English assignment? No thank you, I can manage. You should/ought to/had better leave or you'll miss your bus. Thank you but don't worry, I'll hurry up now. You shouldn't/had better not stick your nose in other people's business. It's impolite! Pets shouldn't be abandoned by their owners. It's irresponsible! The doctor advised me to have regular meals and a balanced diet in order to stay healthy. She also recommended taking up a sport instead of dieting. My parents told me not to put off doing things I have to do, because I could regret later. If I were you I would stop being late for school. You might get expelled. Should/Ought to/Had better за давање савета Изрази: How/What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's... Stative verbs (think, mean, sound...) Модални глаголи за изражавање предлога и вероватноће - can/could/may/might... Негативни префикси un-, im-, ir-, il-... (Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на њих; метафоричка употреба језика/идиоми.</p>
-----------	--	---	--

<p>4.</p>	<p>Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/ нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаговање на њу; изражавање извињења и захвалности.</p>	<p>- разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих; - саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; - разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење; - упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;</p>	<p>Can/Could/May I retake the listening text? I've misheard some questions. Can/Could/ Will you rewrite the essay? You've misspelled/misspelt some words. Excuse me teacher, can you draw/pull/close the curtains? Ok, you put the light on. Can you now draw/pull/open them? Ok, let's have some sunlight in! Could/Would you come to my place tonight if you had time? Your place, sixish! Please don't tattle on me to my mother/teacher. / Don't be such a tattletale! Promise not to tell anyone! I promise. The head teacher promised to look into the matter. I'm sorry I overslept/overreacted. It's ok, make sure you don't do that again! Sorry, it wasn't on purpose. I'm truly sorry. Many thanks in advance! I (really) appreciate that/your help Better luck next time! Fingers crossed! Модални глаголи за изражавање молбе и захтева Заповедни начин Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.</p>
-----------	---	---	--

<p>5.</p>	<p>Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање и тражење упутстава.</p>	<p>- разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; - тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;</p>	<p>Choose a person in the classroom, but keep the name secret. Note down as much information about the person as you can. What shall we do next? Take turns to ask questions, and try to guess your partner's person! Find out about an eco-project in your country. Produce a leaflet explaining where it is and what happens there. What can I use this application for? Click on the photos if you want to find out more. If you want to make an appointment/need further information call our office at 555-333. I think I've been overcharged for my mobile phone bill. What shall/should I do first? Dial these numbers to speak to customer service... Read the exercise in silence/silently. Time's up! Put down your pens and hand in your tests. Sit tight! Sit up straight! Straighten your back! Behave yourself! Turn sideways! Why/What for? Move over to make room for some more students. Look me in the eye! Speak when spoken to! Don't speak/talk out of turn! Speak your mind! Don't blame me, it's not my fault! Don't wait for me! I might be long! Don't peek! It's none of your business! Don't touch the stove until it gets cool. The P.E. teacher told/instructed us to pass the ball to each other/one another. Заповедни начин Модални глаголи <i>shall/should</i> за тражење упутстава Модални глаголи за изражавање вероватноће: <i>might/may/could</i> Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.</p>
-----------	--	--	---

<p>6.</p>	<p>Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.</p>	<p>- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости; - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости; - размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; - опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;</p>	<p>It's getting dark/late/cold/hotter...She's getting hungry/tired/better/worse... The weather is getting worse by the minute. What's bothering/puzzling you? I can't solve this problem. Who are you doing that for? I'm doing this for my classmate Milica. Where's Jacob? He's at a sleepover. / He's sleeping/spending the night at a friend's place. How often do you sleep over at your friends' place? Who does the new teacher remind you of? He reminds me of my Australian uncle. This reminds me, have you applied for the competition yet? This is the first time I've used a crib sheet. Can I trust you with something? Anyone can use the application, can't they? The class teacher tells us to always report the absent students. I don't know what they are arguing about/who they are laughing at. My teacher says that the English drink the most tea in the world. My mum asks me who the message is from</p> <p>My friend wants to know which team you support / whether/if you support Red Star or Partisan. Danilo asks how long I have kept my diary/blog. Jelena complains that she keeps forgetting her parents' birthdays! What does UNICEF/the abbreviation stand for? What happens if students misbehave in class in your school? Do they get punished for their misbehaviour? I would/could help you if I had time now. What would you do if you were rich? The Harry Potter film series is based on Joanna Rowling's novels. Which book is the play based on? The story/novel is set in the 19th century. In my country a lot of children live in a single-parent family or in</p>
-----------	--	---	---

			<p>a family with a step-parent and step brothers and sisters. Some city people live in a high rise, but most people live in detached or semi-detached houses. International Mother Language Day is held on 21 February to promote awareness of linguistic and cultural diversity. How's Labour Day celebrated in your country? There are approximately 1000 giant pandas remaining in the world. It is estimated that/According to the statistics, 2 million alligators live in the state of Florida.</p> <p>The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи</p> <p>Stative verbs (taste, smell, remind...)</p> <p>The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају и у изразима</p> <p>This is the first/second/third time...</p> <p>Други кондиционал</p> <p>Can за изражавање способности у садашњости</p> <p>Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must/can't/might/may/could) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple) Индиректне наредбе и молбе</p> <p>Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену Gerund/Infinitive get + infinitive (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји; метафоричка употреба језика/идиоми.</p>
--	--	--	---

7.	<p>Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.</p>	<p>- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе - на описивање искустава, догађаја и способности - у прошлости; - размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; - опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;</p>	<p>I went to the park with some friends of mine yesterday afternoon. We had a two months' holiday. What did you do on your holiday/spring/term break? We were having the time of our life! Why didn't you tell me about that? I didn't want you to know!</p> <p>When did the centre reopen? What was the first concert you went to? Who were you there with? My friends threw me a going away/goodbye/farewell party before I moved away/left the town/country. They saw me off at the airport. What was the first concert you went to? Who were you there with? My friends threw me a going away/goodbye/farewell party before I moved away/left the town/country. They saw me off at the airport. My dad couldn't afford to go to university, but I can now. Anastasija was able to answer all of her questions correctly, but I answered mine incorrectly. I misheard you. I was mistaken. She misunderstood my message. Something's just crossed my mind. I've changed my mind. Have you made up your mind yet? I've lost my train of thoughts. / My mind's gone blank. We were having a rehearsal while the storm was raging/when there was a power cut. My mum told me to stop to buy some bread on</p>
----	--	---	---

			<p>my way home. The old lady asked/begged us to help her. YouTube, the popular video sharing website, was created in 2005.</p> <p>The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола, све употребе The Past Continuous Tense, све употребе The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са ever, never, just, already, yet... Could и was/were able to за изражавање способности у прошлости Пасивни облик глагола у простим временима (Present Perfect Simple, Past Simple) Индириктне наредбе и молбе Питања са Who/What/Which/Where/When/Why... Питања са препозиционим глаголима</p> <p>Префикси mis-, over-, re...</p> <p>(Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости; метафоричка употреба језика/идиоми.</p>
8.	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.</p>	<p>- разуме општи смисао и - главне информације из текстова који се односе - на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности; - размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности; - саопшти планове, намере и предвиђања;</p>	<p>Who are you going to the prom with? When are you leaving for the airport? When does your plane leave? / What time is your flight? What time does the flight from Moscow arrive? Which platform does the train leave from? When does the rerun of season 1 begin? I guess/suppose it starts in 2 weeks' time. We're going to make up the missed class next week. Let me know when/the time! I'll leave school in 2 years' time. When will you leave school? What are you going to do after you leave school? Emma will turn 15 in 2 months. Noah might/may/could take part in the karate tournament/marathon race next week. I think the party will be over/finished by the time/before we get to Kristina and Helena's place! We'll figure out/decide what to do as soon as/when/after we all get together.</p>

			<p>See you when you get back! If it's a tie, will we be able to play another round? If I wish on a shooting star, will my wishes come true? What would you do if you saw aliens? The Present Continuous Tense за изражавање унапред договорених/испланираних радњи The Present Simple Tense за изражавање будућних радњи које су део утврђених распореда/програма The Future Simple Tense за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: may/might/could Going to за изражавање општих планова и намера, као и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (when, after, before, as soon as, by the time...) Stative verbs (promise, believe, think, guess, suppose, hope...) Пасивни облик глагола у простим временима (Future Simple) Први и други кондиционал Will be able to за изражавање способности у будућности (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.</p>
--	--	--	---

<p>9.</p>	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.</p>	<p>- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; - размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима; - исказе и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;</p>	<p>What's the matter? My finger/hand is swollen. I've been stung by a bee. That must hurt! Let me have a look. Do you need some tissues? Are you fine with this? What's the matter with Helen? She's been bitten by a strayed dog. She needs to go to hospital. Why haven't you called an ambulance? She wants us to help her. / She asks if we could help her. I've got goose bumps/butterflies in my stomach/stage fright. My schoolmates expect me to win/hope that I will win the race/ game/competition. You needn't worry! We're on your side! What would you like to spend the money on? Who would you like to celebrate with if you won? Why are you smelling the food? What does it smell like? My hands smell of onions! Iva's tasting the coffee. She says it tastes awful. How do you like yours? Can I taste your pie? Liam felt embarrassed by his friends' insensitive remarks. He says they really hurt him. Sanja was pleased with her test results. She hopes to enrol in an art school if she passes her final exams with flying colours. Who wasn't happy with their marks? What were you good at as a child? I enjoyed being active, but now I'm really into/keen on studying. I've always been interested in clothes and fashion. Our parents have always taught us to treat people the way we want to be treated. I don't want this moment to ever end! I hope you make wonderful memories today! We need to laugh. Laughter is the best medicine!</p> <p>The Present Simple / Past Simple / Present Perfect Simple Tense Stative verbs (be, want, wish, need, expect, hope, have, hurt, feel, smell, taste...) Need/Needn't Why don't/haven't you...</p> <p>Питања са препозиционим глаголима</p>
-----------	--	--	--

			<p>Придевско-предлошке фразе – <i>interested in, keen on, pleased with, embarrassed by...</i></p> <p>Глаголско-предлошке фразе - <i>be into...</i></p> <p>Пасивни облик глагола у простим временима (<i>Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple</i>)</p> <p>Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену</p> <p>Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (<i>must, can't, may...</i>) Први и други кондиционал</p> <p>Заповедни начин</p> <p><i>Gerund/Infinitive</i></p> <p>(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација;</p>
10.	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.</p>	<p>- разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;</p> <p>- затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;</p>	<p>Let's meet at the entrance to/exit from the museum!</p> <p>Could you tell me where the pedestrian area/zone / the main square / the city/town hall is. Go past the traffic lights and go straight on until you get to the roundabout.</p> <p>At the roundabout turn left. You can't miss it!</p> <p>I live as close/near as you from the school. The Science and Technology Park is twice as far as the Natural History Museum.</p> <p>Čačak is a large industrial town halfway between Kraljevo and Užice. The baker's/pastry shop is halfway between my home and school. This is the first time I've flown across the Atlantic.</p> <p>Индиректна питања са уводним глаголом у садашњем времену</p> <p>Предлошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: <i>halfway between / on the left/right side / at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner...</i></p> <p>Предлози са глаголима кретања: <i>towards, onto, into, across, along... as + adjective + as: as close/near/far... as twice/three times... + adjective + as: twice/three times... as (far) as</i></p>

			<p>(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.</p>
<p>11.</p>	<p>Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза.</p>	<p>- разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; - размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;</p>	<p>You needn't take that subject. You mustn't cheat in exams We can't both use the bike at once so we'll have to take turns I wouldn't swim here if I were you! My parents always remind me to throw the tissue in the bin after using it. The government/local authorities should/ought to take more care of the unemployed/homeless/poor/elderly / unemployed/ homeless/poor/elderly people. In my country the young/young people are not permitted to vote until the age of 18. The Louvre is a must for visitors to Paris. These are dos and don'ts of social etiquette.</p> <p>Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, упозорења, правила понашања и присуства/ одсуства обавезе: can/can't, must/mustn't, need/needn't, should/shouldn't, ought (not) to, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to Употреба и изостављање одређеног члана у изразима: the unemployed/homeless/poor/elderly/young.. • и unemployed/homeless/poor/elderly/young... people</p> <p>(Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.</p>

12.	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се говори о томе шта неко има/ нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.</p>	<p>- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање; - размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;</p>	<p>He's a friend of mine. Is that a friend of your cousin's? My father owns a book/food stall. Who's the owner of that restaurant? This house has always belonged to my family. Who does that house belong to? Someday, I would like to possess a sailboat. How much money does he owe you? He owes me 100 dinars.</p> <p>Саксонски, нормански и дупли генитив ... Stative verbs (have, own, belong, possess, owe)</p> <p>(Интер)културни садржаји: однос према имовини</p>
13.	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/недопадање; усмено и писано изражавање допадања/недопадања.</p>	<p>-разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања; -размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења</p>	<p>How do you like this colour? I'd prefer a darker/lighter shade. My dog loves being cuddled Would you fancy a drink? I didn't fancy swimming in that water. Please don't throw these photos away. They're really close to my heart! I like doing jumping jacks. They are great for warming up before my gym exercise! Cycling/Rollerblading is my most liked/preferred leisure activity. What's your family's favourite pastime? I would say our favourite pastime has always been watching informational videos / exploring interesting places closer to home. Yoda from the Star Wars series has been one of my best-loved science fiction characters for as long as I can remember. Who's your favourite film character? One third of the class prefers fantasy books, they say they expand their imagination.</p> <p>Stative verbs (like/dislike/love/hate/fancy/prefer...) Питања са What, Who, Why, Which, How... Gerund/Infinitive</p>

			<p>(Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт; метафоричка употреба језика/идиоми.</p>
<p>14.</p>	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/ неслагање; усмено и писано тражење и изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.</p>	<p>- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења; - тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;</p>	<p>I agree/disagree. So do I. / Well, I don't. I don't agree. Neither do I. / I don't agree either I didn't think of that - good idea! I guess/suppose we should never learn anything by heart. What exactly do you mean by 'lousy singing'? It's not a big deal/no biggie. That's embarrassing/correct/incorrect/possible/impossible/regular/irregular/convenient/inconvenient/honest/dishonest.</p> <p>Stative verbs (think, guess, suppose, agree, disagree, believe, mean, promise...) Питања са What, Why, How... So/Neither/Either за изражавање слагања и неслагања. Префикси un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...</p> <p>(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима; метафоричка употреба језика/идиоми.</p>

<p>15.</p>	<p>Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.</p>	<p>- разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене; - размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.</p>	<p>It's only half-an-hour's drive He gave me a few tips/a piece of/some advice. They told us an interesting piece/a bit of information. She bought a bunch of grapes/flowers / a bar of chocolate/soap / a jar of honey/jam. The man was so weak that he could only take a sip of water How much sugar do you take in your tea? Half a teaspoon, please. I don't have as many DVDs as you! My sister doesn't eat as much chocolate as I do. There is ten times as much traffic in my town as in yours. The deep end of the pool is 2 metres deep. The shallow end is only half as deep. This jacket is twice as expensive as that one. How much is the return/one-way fare from London to Brighton? What's the bus fare in London? A single bus fare costs £1.50. How much did the roasted chestnuts cost? They cost 90 pence/cents a/per cone. How much did they weigh? They weighed 100 g. None of my classmates won the prize. Neither of my parents speaks/speak a foreign language.</p> <p>Саксонски генитив са временским периодима: half-an-hour's, couple of minutes'.. Партитиви: a piece/bit/bunch/bar/jar/sip of... Twice/three times.../half as (adjective) as None/Neither</p> <p>(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура.</p>
------------	---	--	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе, наставнику даје већу слободу у креирању и

осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења, имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно

више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Структуриран је тако да наставника постепено води од исхода, преко ко- муникативне функције као области, до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама. Применом оваквог приступа у настави страних језика, ученик се оспособља- ва да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у при- ватном, јавном или образовном домену. Овај приступ подразумева уважавање следећих ставова:

– циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; -

наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење по- руке укључујући њене културолошке,

васпитне и социјализирајуће елементе; - битно је значење језичке поруке; - знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; - настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; - наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; - сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењу- је на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма наставе и учења као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике/активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту.

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење” исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);
- препознавање везе између група слова и гласова;
- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор;
- извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:
- повезивање гласова и групе слова;
- замењивање речи цртежом или сликом;
- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);
- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

–попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

–писање честитки и разгледница;

–писање краћих текстова.

Увођење дечје књижевности и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке

компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за

унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог

текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику

који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

–дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),

–референцијалну (о темама о којима је реч) и

–социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања

одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

–од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне

обrade,

–од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,

–од особина онога ко говори,

–од намера с којима говори,

–од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање

остварују,

–од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег

ка сложенијем)

за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

–присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се

аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући могућност да се пажња усредсреди на друге појединости);

–дужина усменог текста;

–брзина говора;

–јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;

- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том

приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања, неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес

читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у пи-саном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова, итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писаног сања, у коме се ученицима олакшава

писање давањем конкретних задатака и упутстава, до самосталног писања).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у

функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи

предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације

између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

–јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информа- ција);

–излагање пред публиком (предавања, презентације, репор- таже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

–читањем писаног текста пред публиком;

–спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма,

цртежа и др.;

–реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија,

као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, уса- глашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интерак- ција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

–размену информација,

–спонтану конверзацију,

–неформалну или формалну дискусију, дебату,

–интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција)

која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разуме- вање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и кому- никативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/зајед- ница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоаопштих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА

Настава граматике, напореда с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика,

представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева

формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције.

Грамматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре.

Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног

контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуни- кативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене грама- тичке категорије стоји напомена да се усвајају

рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остварива- ња и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао на- ставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом ни- воа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вреднова- ња ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језич- ки портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) пре- цизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа.

Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода,

као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за

напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су

разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових

комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање.

То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање,

говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа,

ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усагла- шени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуни- кацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито плани- рање и унапређивање процеса учења.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК- ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунски рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави енглеског језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања,

наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја и граматике или правописа; група ученика који нису савладали неки од предвиђених елемената књижевне анализе или облика усменог и писменог изражавања; група ученика са артикулационим проблемима, итд.)

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ ПРОГРАМА
<p>ГРАМАТИКА <u>Глаголски облици</u> (Садашње просто време, Садашње трајно време, Прошло просто време, Будуће просто време –будући планови и намере-going to, Садашњи перфекат, used to) Gerund Verb patterns Prepositions of time and place Prepositions in, on, at Passive voice (прошло, садашње, будуће време) Noun plurals Reported speech-commands, statements, questions Adjectives-comparison Articles (definite, indefinite, omission of the articles) Reading comprehension Reading and translating Listening comprehension <u>Први, други и трећи тип кондиционала</u> He will study, if he wishes to. He would study if he wished to. If he had studied, he would have passed the exam. Заменице Possessive Pronouns (mine) Personal pronouns (you) Reflexive pronouns (myself)</p>	<p>презентација наставних садржаја интерактивно учење препознавање и примена граматичких садржаја рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда панона приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице утврђивање и систематизација путем штампаног материјала, радне свеске и мини тестова квиз (Асоцијација) корелација и позивање на стечено знање из граматике матерњег језика начини реализације уз помоћ визуелног и аудио материјала</p> <ul style="list-style-type: none"> - допунска и додатна настава - описује различитости - постављање питања и давање исказа у основној комуникацији; - лексика, - нови граматички појмови, - писање кратких реченица. - исказивање изреченог трећој особи,- исказивање једноставне усмене поруке; - савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови 	<p>-разумевање текстова и упутстава и реаговање на одговарајући начин - разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима, - уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи, - покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника) - обраћа пажњу на речи и изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднасловe у писаним текстовима, - уколико не зна појам на страном језику, покушава да је изрази мимиком док не добије помоћ од друга или наставника, -интерпретација и практична примена стечених знања -уознавање, представљање себе и других -изражававање припадности -исказивавање једноставне усмене поруке; -савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, -нови граматички појмови унутар познате реченице</p>

<p>ВОКАБУЛАР И ИЗГОВОР Вођење сопственог речника (писање нових речи по новим насловима и текстовима који се изучавају)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - читање наглас - вежбе са акцентовањем - вођење сопственог речника - провера речи - рад у пару (дијалог) - вежбања са захтевом отклањања грешке слушање и реаговање на упутства наставника или са - аудио записа - симулација дијалога - именовање научених појмова и израза уз често групно понављање драмска игра, рад у пару - симулација ситуација, рад на групном пројекту 	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да нађе задату реч на страном језику у свом речнику или у штампаном издању, - Уме да нађе синоним задате речи на страном језику, - Тражи одговарајући израз са матерњег на израз у страном језику - Исправља друга уколико погрешни
<p>ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ Разумевање краћег текста до 100 речи (уџбеник или додатни материјал) Краћи дијалози до 10 реплика (питања и одговори) Издајање кључних информација после слушања текста Разумевање и одговарање на усмене поруке (давање наредбе или извршавање)</p>	<p>примена аудио и видео записа индивидуална и групна анализа текста</p> <p>припрема питања у вези са прочитаним текстом</p> <p>препричавање прочитаног текста</p> <p>дискусија</p> <p>вежбе слушања, повезивање предмета са сликом</p> <ul style="list-style-type: none"> - израда постера на задату тему - поступање по датом задатку 	<ul style="list-style-type: none"> - Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту, - Уме да користи вербална и невербална средства изражавања, - Уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења
<p>ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ Попуњавање краћих текстова (радни листови...) Тестови (граматичке целине, вокабулар) Диктати (познати текстови)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - кратки описи - диктати - преписивање текстова - правила интерпункције и правописа - коришћење интернета и других средстава писмене комуникације - подстицање креативности кроз - писање кратких песама и прича - игрица размене писаних порука 	<ul style="list-style-type: none"> - Правилно пише страну реч, - Уме да у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, уме да попуњава краћу анкету везану за обим вокабулара који поседује, - Уме да попуњава реченицу везану за познату фразу, - Уме да попуњава реченицу везану за граматичку целину која се изучава - Писање дневника
<p>КОНВЕРЗАЦИЈА Драматизација (скечеви везани за претходно учену целину)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - коришћење припремљеног текста за разговор, - коришћење интернета у сврху тражење фотографија и текста на задату тему - рад у Power Point-у, - припрема питања и одговора уз консултацију са наставником 	<ul style="list-style-type: none"> - Разумевање и давање једноставних упутстава и команди, молбе и изрази, - Преноси трећој особи основно значење исказаног у оквиру набројаних комуникативних функција, - тражење и давање обавештења; - описивање и именовање предмета; - изражававање припадности;

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК- ДОДАТНА НАСТАВА

За додатни рад од V до VIII разреда се опредељују даровити ученици и посебних интересовања за

енглески језик. Ангажоване ученике стога треба стимулисати (похвале, награде, интерна школска

такмичења у циљу припрема за општинско, окружно и републичко такмичење које се организује само за ученике осмог разреда) и постепено их уводити у области професионалне оријентације ка широком пољу делатности које пружа знање енглеског језика.

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ ПРОГРАМА
<ul style="list-style-type: none"> - <u>Глаголски облици</u> (Садашње просто време, Садашње трајно време, Прошло просто време, Будуће просто време –будући планови и намере-going to, Садашњи перфекат, used to) - Gerund - Verb patterns - Prepositions of time and place - Prepositions in, on, at - Passive voice (прошло, садашње, будуће време) - Noun plurals - Reported speech- commands, statements, questions - Word formation - Adjectives-comparison - Articles (definite, indefinite, omission of the articles) Reading comprehension Reading and translating Listening comprehension Writing 	<p>презентација наставних садржаја интерактивно учење препознавање и примена граматичких садржаја рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда паное приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице утврђивање и систематизација путем штампаног материјала, радне свеске и мини тестова квиз корелација и позивање на стечено знање из граматике матерњег језика начини реализације уз помоћ визуелног и аудио материјала</p> <ul style="list-style-type: none"> - допунска и додатна настава - описује различитости - постављање питања и давање исказа у основној комуникацији; - лексика, 	<ul style="list-style-type: none"> -разумевање текстова и упутстава и реаговање на одговарајући начин - разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима, - уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи, - покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника) - обраћа пажњу на речи и изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднасловe у писаним текстовима, - уколико не зна појам на страном језику, покушава да је изрази мимиком док не добије помоћ од друга или наставника, -интерпретација и практична примена стечених знања -уознавање , представљање себе и других -изражавање припадности --исказивање једноставне усмене поруке; -савладавање технике читања; - описи појмова;
<ul style="list-style-type: none"> - <u>Први, други и трећи тип кондиционала</u> - He will study, if he wishes to. - He would study if he 		

<p>wished to.</p> <ul style="list-style-type: none"> - If he had studied, he would have passed the exam. <p><u>Заменице</u> Possessive Pronouns (mine) Personal pronouns (you) <u>Reflexive pronouns</u> (myself)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - нови граматички појмови, - писање кратких реченица. - исказивање изреченог трећој особи, - исказивање једноставне усмене поруке; - савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови 	<ul style="list-style-type: none"> - лексика, - нови граматички појмови унутар познате реченице
<p>ВОКАБУЛАР И ИЗГОВОР <u>Имитирање изговора говорника којима је енглески језик матерњи</u>, а долазе из различитих делова света (нагласак – Аустралија, Америка, Канада, Велика Британија)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - читање наглас - вежбе са акцентовањем - вођење сопственог речника - провера речи - рад у пару (дијалог) - вежбања са захтевом отклањања грешке слушање - и реаговање на упутства наставника или са аудио записа - симулација дијалога - именовање научених појмова и израза уз често - групно понављање драмска игра, рад у пару - симулација ситуација, рад на групном пројекту 	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да нађе задату реч на страном језику у свом речнику или у штампаном издању, - Уме да нађе синоним задате речи на страном језику, - Тражи одговарајући израз са матерњег на израз у страном језику - Исправља друга уколико погреша
<p>ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ <u>Гледање видео материјала са енглеским поднасловом (Филмови, видео записи – историја, географија)</u> (додатни материјал) Краћи дијалози до 10 реплика</p>	<p>примена аудио и видео записа индивидуална и групна анализа текста припрема питања у вези са прочитаним или одслушаним текстом препричавање прочитаног</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту, - Уме да користи вербална и невербална средства изражавања, - Уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација,

<p>(питања и одговори) Издајање кључних информација после слушања текста Разумевање и одговарање на усмене поруке (давање наредбе или извршавање)</p>	<p>текста дискусија - вежбе слушања, повезивање предмета са сликом - израда постера на задату тему - поступање по датом задатку</p>	<p>индукција, дедукција, инференција и позитивни трансфер) - може да употреби реч сличног значења или приближног уместо непознате.</p>
<p>ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ <u>Попуњавање текстова</u> (песма из уџбеника, упитник...) <u>Тестови</u> (граматичке целине, вокабулар) <u>Квизови и анкете</u> (<i>online</i> или на часу)</p>	<p>кратки описи диктати преписивање текстова правила интерпункције и правописа коришћење интернета и других средстава писмене комуникације подстицање креативности кроз писање кратких песама и прича - игрица размене писаних порука</p>	<p>- Правилно пише страну реч, - Уме да у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода, - Уме да попуњава краћу анкету везану за обим вокабулара који поседује, - Уме да попуњава реченицу везану за познату фразу, - Уме да попуњава реченицу везану за граматичку целину која се изучава - Писање дневника</p>
<p>КОНВЕРЗАЦИЈА <u>Дебата</u> дискусија на задату тему (дијалог или у групи) <u>Драматизација</u> (скечеве везани за претходно учену целину) Асистирање наставнику на часовима допунске наставе – Вршњачка едукација (PEER Education) – уручивање тестова, објашњавање на енглеском, давање примера о начину одговарања ...</p>	<p>коришћење припремљеног текста за разговор, - коришћење интернета у сврху тражење фотографија и текста на задату тему - рад у Power Point-у, припрема питања и одговора уз консултацију са наставником</p>	<p>Разумевање и давање једноставних упутстава и команди, - Молбе и изрази захвалности, - Преноси трећој особи основно значење исказаног у оквиру набројаних комуникативних функција, - тражење и давање обавештења; - описивање и именовање предмета; - изражавање припадности; - препознавање историјских појмова</p>

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ и задаци

Назив теме-области	Начин реализације	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)			
		Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво	
		Довољан 2	Добар 3	Врло добар 4	Одличан 5
Слободно компоновање	<ul style="list-style-type: none"> -кроз разговор и дискусију на основу претходно стеченог ликовног знања и искуства објашњава појам композиције кроз илустрације сликарства Василија Кандинског истовремено повезујући са теоријом форме -подстиче ученике на дискусију -учествује у креирању вежби -подстиче самосталан рад ученика -буди машту и креативност ученика -врши коректуру -естетску анализу и вредновање 	<ul style="list-style-type: none"> -Ученик треба да зна: -разликује и користи у свом раду основне медије, материјале и технике -изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове -износи утисак о свом раду и радовима других 	<ul style="list-style-type: none"> -Ученик треба да зна: -познаје и користи основне медије, материјале и технике визуелних могућности и оне пружају -описује свој рад и радове других (нпр.наводи садржај, тему, карактеристике технике) -одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт 	<ul style="list-style-type: none"> -Ученик треба да зна: -познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности -одабира адекватна средства(медије, технике), помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју -изводи радове са одређеном наменом да би постигао одређени ефекат -успешно проналази начине повезивања ликовних елемената у грађењу композиције-лоцира одабрана уметничка дела у историјском и друштвеном контексту 	<ul style="list-style-type: none"> Ученик треба да зна: -познаје и користи изражајне могућности лик.медија, техника и материјала -одабира адекватна средства помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју -изводи радове са одређеном намером -зна начине повезивања ликовних елемената у композицији -користи тачне термине (нпр.текстура, ритам, облик) када образлаже свој рад и радове других -уочава међусобну повезаност ликовних елемената, принципа и садржаја -разликује правце у односу на време настанка одређених уметничких дела

<p>Визуелна метафорика и споразумевање</p>	<p>кроз разговор и дискусију развија се значај масовне комуникације у свакодневном животу -објашњавање појмова- амблем, симбол, персонификација, алегорија, хералдика, пиктограм -проналази примере из свакодневног живота и презентује их ученицима -објашњава појам стилизације -учествује у креирању вежби -подстиче самосталан рад ученика -буди њихову машту и креативнос -врши естетску анализу и владновање</p>	<p>Ученик треба да зна: -разликује и користи основне медије, материјале и технике -изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове -описује свој рад и радове других -зна да наведе знакове из свакодневног живота који имају пренесено значење(знакови обавештења, упозорења, заставе, грбови) -зна улогу знакова у свакодневном животу</p>	<p>Ученик треба да зна: -познаје и користи основне медије, материјале и ликовне технике -описује свој рад и радове других (наводи садржај, тему, карактеристике технике -одабира адекватан садржај за представљање одређене теме -зна појам стилизације облика и успешно га користи</p>	<p>Ученик треба да зна: -познаје карактеристике савремене комуникације и технологије -гради самостална и оригинална ликовна решења где успешно користи стилизацију облика</p>	<p>Ученик треба да зна: -успешно анализира свој рад и радове других, зна добро појмове- амблем, знак, персонификација, алегорија, хералдика -самостално гради маштовита и оригинална ликовна решења стилизованих облика -користи савремене медије комуникације- фотографију, видео, филм</p>
<p>Контраст, јединство и доминанта</p>	<p>-кроз разговор уводи ученике у свет ликовних принципа, тј. начина повезивања ликовних елемената у композицији -објашњава појединачне појмове са посебним акцентом на контрасту, јединству и доминанци -демонстрира одређене ликовне технике -проналази и наводи примере из свакодневног живота</p>	<p>Ученици треба да знају: -разликују контраст као супротстављање квалитета истих или различитих ликовних елемената (велико-мало, високо-ниско, кратко-дуго, облика-обло-угаоно, боје-светло-тамно), код тродимензионалних облика-конвексно-конкавно -под хармонијом</p>	<p>Ученици треба да знају: -кроз различите лик. технике и материјале исказују појам контраста(боје, облика, величина) -одабирају адекватан садржај за представљање одређене теме -умеју да истакну доминантан мотив, боју -остваре равнотежу и јединство композиције</p>	<p>Ученици треба да знају: -успешно изводе радове са одређеном намером да би постигли одговарајући ефекат -граде самостална, оригинална и маштовита ликовна решења -успешно повезују све ликовне елементе у композицији -вешто се служе контрастом да би постигли</p>	<p>Ученици треба да знају: -да самостално анализирају свој рад и рад других, као и уметничких дела са аспекта ликовних принципа и да доносе закључке -да успешно користе ликовну терминологију (нпр. ритам, контраст, градација, хармонија, итд.) -вешто се служе ликовним техникама у изражавању идеја -праве</p>

	<ul style="list-style-type: none"> -учествује у креирању вежби -подстиче ученике на самосталан рад -врши коректуру -буди креативност,изн осећи неке своје идеје -врши естетску процену и вредновање 	<p>подразумевају међусобни склад елемената</p> <ul style="list-style-type: none"> -доминанту повезују са истицањем,наглашавањем неке вредности -да се јединство остварује уједињењем свих елемената у композицији 		<p>равнотежу и хармонију у композицији</p>	<p>маштовите и креативне композиције</p>
<p>Слободно компоновање и фантастика</p>	<ul style="list-style-type: none"> -кроз разговор уводи ученике у свет иреалног тј.надреализма -наводи ученике да наведу примере неких нестварних догађаја,бића из историје или насталих у њиховој машти -показује репродукције Хијеронима Боша,Салвадора Далија,Милене Павловић-Барили.. -објашњава улогу надреалног сликарства у историји уметности -учествује у креирању вежби -буди машту ученика -подстиче њихов рад и усмерава -демонстрира технику колажа и асамблажа -врши естетску анализу и вредновање 	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -разликују појмове реално-иреално -износе утисак о свом раду и радовима других -користи различите технике и материјале у свом раду 	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -описује свој рад и радове других (наводи садржај,тему) -одабира адекватан садржај да би представио одређену идеју -поседује одређено знање о појмовима иреално,имагинарно,надреално 	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -кроз различите савремене медије и технике визуелне уметности успешно гради ликовну композицију -има јасно одређену намеру у реализацији своје идеје -стварају маштовита и креативна ликовна решења -добро схваћен појам надреалног 	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -граде занимљива,машт овита и оригинална ликовна решења кроз различите ликовне технике и материјале -имају добро развијену свест о иреалном -успешно анализирају своје радове и радове других са аспекта ликовних принципа -врше естетске процене радова сликара-надреалиста (Бош,Дали) и самостално доносе закључке

Циљ наставе ликовне културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа; да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци образовно- васпитног рада у настави ликовне културе састоје се у стварању разноврсних могућности кроз различите садржаје и облике рада и развијању ученикових способности за:

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развијање способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање смисла за естетске ликовне и визуелне вредности које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навика за лепо писање;
- подстицање интересовања, стварање и неговање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чувањем културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварањем услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања позитивног емоционалног става према вредностима израженим у делима различитих подручја визуелних уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци

Ученици треба да се:

- оспособе да опажају и представљају: слободне композиције, визуелне метафорике, контрасте, јединства и доминанте у простору, фантастике;
- формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена;
- ликовно- визуелно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и савремено укључивање у рад, односно за различита занимања.

СТАНДАРДИ

ОСНОВНИ НИВО

- Разликује у свом раду основне медије, материјале и технике.
- Изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове.
- Описује своје радове и радове других (исказује утисак)
- Зна да наведе знакове из свакодневног живота које имају пренесено значење.
- Зна улогу знакова у свакодневном животу.
- Разликује контраст као супротставаљање квалитета истиг или различитих ликовних елемената.
- Појам доминантем повезује са истицање, наглашавањем неке вредности.
- Разликује појмове реално- иреално.
- Познаје места и изворе на којима може да прошири своја знања о уметности (галерија, музеј, атеље...)

СРЕДЊИ НИВО

- Познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.
- Одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју.
- Уочава међусобну повезаност ликовних елемената у композицији.
- Користи се богатством линија у грађењу композиције.
- Поседује осећај за валерске вредности и различите текстуре и користи различите материјале за изражавање спонтаног ритма.
- Примењује појам стилизације у радовима.
- Образлаже свој рад и радове других (наводи садржај, тему, карактеристике технике)
- Лоцира одабрана уметничка дела у историјски друштвени контекст.
- Поседује одређено знање о имагинарном, наводи примере нестварних бића из историје.
- Познаје и користи комплементарне, топле и хладне боје.
- Одабира адекватан садржај да би стварао и декодирао визуелне шифре.
- Развија своју машту и креативност не ослањајући се само на репродуковање.
- Проналази различите начине повезивања ликовних елемената у грађењу композиције.

НАПРЕДНИ НИВО

- Познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности.
- Одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју.
- Уочава међусобну повезаност ликовних елемената принципа и садржаја, на свом раду и радовима других.
- Изводи радове са одређеном намером, користећи основне ликовне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат.
- Користи тачне термине (контраст, јединство, хармонуја, равнотежа, доминанта...) када образлаже свој рад и радове других.
- Анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка (прави паралелу између реалног и модерне уметности)
- Самостално гради маштовита и оригинална ликовна решења, стилизованих облика.
- Користи савремене облике комуникације (фотографија, видео, филм) за продубљивање својих знања.
- Успешно користи терминологију (амблем, знак, персонификација, хералдика, алегорија) при анализи радова.
- Вешто повезује ликовне елементе и принципе у једну целину.
- Разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота.

Назив предмета **МУЗИЧКА КУЛТУРА**

Циљ **Циљ** учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **34**

Р. БР.	ОБЛАСТ/ТЕМА/ МОДУЛ	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	ИСХОДИ
1.	ЧОВЕК И МУЗИКА	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	Знање и разумевање Основни ниво У области Знање и разумевање ученик уме да: М.К.1.1.2. опише основне карактеристике • музичких инструмената и састава • историјско-стилских периода • музичких жанрова • народног стваралаштва. Средњи ниво У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност: М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером) М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале	У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да: -повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; -уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у романтизму, импресионизму и савременом добу; -препознаје националне игре у делима уметничке музике; -наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба; разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба; идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма,

			<p>са догађајима у драми) М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота. Напредни ниво У области Знање и разумевање ученик: М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту</p>	<p>импресионизма и савременог доба; идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба;</p>
2.	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	<p>Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција</p>	<p>Знање и разумевање Основни ниво У области Знање и разумевање ученик уме да: М.К.1.1.2. опише основне карактеристике • музичких инструмената и састава • историјско-стилских периода • музичких жанрова</p>	<p>У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да: препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку; опише начин добијања тона код дувачких инструмената;</p>

			<ul style="list-style-type: none"> • народног стваралаштва. <p>Средњи ниво М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером)</p> <p>Напредни ниво М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела</p>	
3.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	<p>Слушање музике</p> <p>Основни ниво У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује: М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе М.К. 1.2.2. извођачки састав М. К. 1.2.3. музичке жанрове М.К. 1.2.4. српски музички фолклор.</p> <p>Средњи ниво У области Слушање музике ученик уме да: М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример,</p>	У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да: наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба; разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба; идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба; идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба; препозна врсту

			<p>узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре) М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра. Напредни ниво У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са: М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.</p>	<p>дувачких инструмента по изгледу и звуку;</p>
4.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција</p>	<p>Музичко извођење Основни ниво У области Музичко извођење ученик уме да: М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне</p>	<p>У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да: изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума,</p>

			или популарне композиције на бар једном инструменту. Знање и разумевање Основни ниво У области Знање и разумевање ученик уме да: МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености	писана или говорна реч, ликовна уметност); учествује у школским приредбама и манифестацијама; примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; понаша се у складу са правилима музичког бонтона; критички просуђује утицај музике на здравље;
5.	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Компетенција за учење, одговорно учешће у демократском друштву, естетичка компетенција, комуникација, рад с подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња, дигитална компетенција	Музичко стваралаштво Основни ниво ученик уме да: М.К.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења М.К.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела М.К. 1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима М.К. 1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст.	У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да: користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; користи могућности ИКТ.

Кључни појмови садржаја: романтизам, Програмска и апсолутна музика, соло песма, клавирска минијатура, музичко-сценска дела, савремено доба, музички жанрови.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Природа саме музике, па и предмета музичка култура, указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене програмом наставе и учења. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја из живота ученика. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност, драгоцену за развијање укупног менталног и психомоторног потенцијала ученика, и представља одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Настава усмерена на остваривање исхода даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. Основни методски приступ се темељи на звучном утиску, по принципу *од звука ка нотној слици и тумачењу*.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:

- Човек и музика.
- Музички инструменти.
- Слушање музике.
- Извођење музике.
- Музичко стваралаштво.

Да би постигао очекиване исходе образовног-васпитног процеса, наставник користи глас и покрет, музичке инструменте, елементе информационих технологија као и развијене моделе мултимедијалне наставе. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне пројектне предлоге у којим ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати вештине приступања информацијама и њиховог коришћења (књиге, интернет...), сараднички рад у групама, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности.

Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Поред пажљивог избора што квалитетнијих музичких садржаја, ученике треба упутити на то да прегласна и агресивна музика има штетан утицај на здравље и изазива физиолошки и психолошки одговор организма. Важно је такође, стално указивати и на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да обликује дати програм имајући у виду: састав и карактеристике ученика у одељењу, уџбенике и остали дидактички материјал који користи за реализацију наставних садржаја, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник креира свој глобални план рада из кога ће развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице.

Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима).

На часу треба да преовлађује активност којом се савладава нови музички садржај, али је она увек повезана и са другим музичким активностима. Специфичност предмета се огледа у томе што се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логично води ка другој.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Процес учења базира се на перцепцији најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући сазнајно-емоционални доживљај.

Човек и музика

Знање о музици кроз различите епохе има за циљ разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких изражајних средстава, инструмената, жанрова и облика. У начину реализације ових садржаја увек треба кренути од музичког дела, слушања или извођења. Час треба да буде оријентисан на улогу и природу музике, однос човека у датом периоду према њој и њеној намени, као и промишљању да ли је музика (и ако јесте, на које начине) била уметност какву данас познајемо или и нешто друго.

Информације које се тичу контекста (на пример историјске, антрополошке, културолошке природе) треба да буду одабране и пренесене у служби разумевања света музике у датом духу времена. Хронолошки аспект Музичке културе за осми разред доприноси корелацији знања и треба имати на уму да одређени предмети покривају информисаност о немурчким аспектима романтизма, импресионизма и савремене музике на детаљнији и специфичнији начин.

Музички инструменти

Музички инструменти су незаобилазни елемент свих области Музичке културе. Како су, поред људског тела и гласа, значајно средство музичког изражавања човека, информације о музичким инструментима треба да проистекну непосредно из историјског и стваралачког контекста. У том смислу треба посебно обратити пажњу на везу између избора инструмената и догађаја, односно прилика када се и на који начин музика изводила.

Као и све друге, дувачке инструменте треба обрадити кроз одговарајуће слушне примере који на упечатљив начин презентују њихове основне карактеристике.

Информације о дувачким инструментама (дрвени и лимени) треба да буду сведене и усмерене на начин добијања тона, тонску боју, изражајне и основне техничке могућности и примену.

До знања о инструментима ученици треба да дођу из непосредног искуства путем слушања и опажања, а не фактографским набрајањем, односно меморисањем података.

Слушање музике

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања музике. Током слушања ученици слушно идентификују музички стил и пореде га са основним карактеристикама друштвено-историјског периода. Ученичку пажњу фокусирати на уочавање извођачког састава, темпа, мелодијских и ритмичких карактеристика, са циљем да се повежу са музиком романтизма, импресионизма и савременог доба. Постепено, ови елементи музичког тока постају

„константа“ у процесу ученичке перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела.

Композиције које се слушају, својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика. Вокална, инструментална и вокално-инструментална дела треба да буду заступљена равноправно. Код слушања песама посебно треба обратити пажњу на везу музике и текста, а код инструменталних дела на извођачки састав, изражајне могућности инструмената. **Елементи музичке писмености су у служби горе наведеног.** Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела, подстичући код ученика креативност и критичко мишљење. Слушање дела инспирисаних фолклором, свог и других народа и народности треба представити у контексту разумевања различитог садржаја, облика и расположења слушаних композиција.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА СЛУШАЊЕ

Химне

Државна химна Химна Светом Сави Химна школе

Традиционалне песме и игре

Ај, мене мајка једну има Рум, дум, дум

Фатише коло врањске девојке Буњевачко момачко коло Сокол ми литна, Јано

Ти, једина

Градином цвеће цветало

Човек и музика

Романтизам

Франц Шуберт, *Аве Марија* Франц Шуберт, *За музику* Франц Шуберт, *Серенада*

Николо Паганини, *Капричо бр. 24 и 5*, изводи Немања Радловић

Николо Паганини, *Ла кампанела, III став*

Феликс Менделсон, *Концерт за виолину у е-молу, Оп. 64* Феликс Менделсон, *Свадебни марш, Сан летње ноћи* Фредерик Шопен, *Мазурка Оп. 24, бр. 1*

Фредерик Шопен, *Валцер бр. 19, а-мол* Фредерик Шопен, *Валцер бр.2, Оп. 64* Фредерик Шопен, *Револуционарна етида* Фредерик Шопен, *Минутни валцер* Фредерик Шуман, *Сањарење*

Франц Лист, *Ла кампанела*

Франц Лист, *Клавирски концерт бр.1* Беджих Сметана, *Гудачки квинтет бр. 1* Беджих Сметана, *Влтава*

Јохан Штраус, *Тик так брза полка*

Јохан Штраус, *Трич трач полка*
Јохан Штраус, валцер *Приче из бечке шуме*
Јохан Штраус, валцер *Гласови пролећа*
Јоханес Брамс, *Лаку ноћ*
Пјотр Иљич Чајковски, *Клавирски концерт Оп. 1, бе-мол*
Антоњин Дворжак, *Симфонија из Новог света, бр. 9, IV став*
Антоњин Дворжак, *Словенска игра бр. 1, 2, 6 и 8*
Антоњин Дворжак, *Концерт за виолончело Бе-дур*
Антоњин Дворжак, *Хумореска бр. 7, Оп. 101*
Модест Мусоргски, *Слике са изложбе*
Сергеј Рахмањинов, *Клавирски концерт бр. 2, це-мол*
Корнелије Станковић, *Што се боре мисли моје*
Мокрањац, *Козар*
Мокрањац, *Приморски напјеви,*
Мокрањац, *избор из Руковети*

Опере

Ђоакино Росини, *Дует мачака*
Ђоакино Росини, *Арија Фигара*, опера *Севиљски берберин*
Ђоакино Росини, *Chi disprezza gli infelici*, опера *Кир у Вавилону*
Ѓузепе Верди, *Хор Јевреја*, опера *Аида*
Ђакомо Пучини, *Нико не спава*, опера *Турандот*
Амилкаре Понкјели, *Игра сатова* из опере *Ла Ђоконда*
Александар Бородин, *Половецке игре*, опера *Кнез Игор* Лео Делиб, *Дует цвећа*, опера *Лакме*
Жорж Бизе, *Арија Хабанера* из опере *Кармен*
Петар Коњовић, *Цанум насред села*, опера *Коштана* Петар Коњовић, *Велика чочечка игра*, опера *Коштана* Жак Офенбах, *Птице у сенци*, оперета *Хофманове приче*

Балет

Жан Батист Лили, *Menue des Trompettes* Лео Делиб, *Игра сатова*, балет *Копелија*
Адолф Адам, балет *Жизела*
Пјотр Иљич Чајковски, балет *Крцко Орашчић*
Пјотр Иљич Чајковски, *Плес малих лабудова*, балет *Лабудово језеро*
Пјотр Иљич Чајковски, *финале*, балет *Лабудово језеро* Пјотр Иљич Чајковски, *Валцер* из балета *Успавана лепотица* Стеван Христић, *Грлица* из балета *Охридска легенда*
Стеван Христић, *Коло* из балета *Охридска легенда*

Националне и стилизоване игре (полка, мазурка, чардаш, казачок, сиртаки, валцер, танго)

Јоханес Брамс, *Мађарска игра бр. 5*
Виторио Монти, *Чардаш*
Микис Теодоракис, *Сиртаки*
Антонио Карлос Жобим, *Самба са једном нотом*
Импесионизам
Габриел Форе, *Павана, Оп. 50*
Ерик Сати, *Гимнопедија*
Клод Дебиси, *Потопљена катедрала*
Клод Дебиси, *Месечина* Морис Равел, *Болеро* Савремена музика
Игор Стравински, *Игра костура*, балет *Жар птица*
Игор Стравински, *Игра Жар птице*, балет *Жар птица*
Игор Стравински, *инсерт из Свите Жар птица*
Игор Стравински, балет *Петрушка*

Арам Хачатурјан, *Игра сабљама, Свита Гајане*

Дмитри Шостакович, *Други валцер*

Густав Холст, *Јапанска свита*

Густав Холст, *Самерсет рапсодија*

Љубица Марић, *Праг сна*

Дарко Краљић, *Девојко мала* Јован Јовичић, *Војвођанска свита* Војислав Костић, *За Београд*

Дејан Деспих, *Дивертименто Концертанте Оп. 51*

Ханс Цимер, *Пирати са Кариба*, тема

Хајао Мијазаки, *Замак на небу* <https://www.youtube.com/watch?v=nrTu7BAjjCA>

Композиције инспирисане музиком романтизма, импресионизма и савременог доба

Бора Дугић, *Зов за недостижном лепотом*

Бубуша Симић, *Велики градски валцер*

Јадранка Стојаковић, *Што те нема Монти, Чардаш*

Пол де Сеневил, *Брак из љубави*

Музички инструменти

Габриел Форе, *Павана Оп. 50*

Артуро Маркез Márquez Arturo Danzón No. 2 Антоњин Дворжак, *Словенска игра бр. 7*

Камиј Сен Санс, *Соната за обоу*, Де-дур, Оп.166, I став Енио Мориконе, *Габријелова обоа*

Дејан Деспих – *7 пасторала за обоу соло*

Анте Гргин, *Duetto Scherzando* за два кларинета

Радивој Лазић – Властимир Перичић, *Хумореска за кларинет и клавијатура*

Боки Милошевић – одломци из одабраних дела Антонио Вивалди, *Концерт за фагот е-мол* Лирој Андерсон, *Празник трубача*

Избор песама са фестивала Драгачевска труба Луис Армстронг

Мајлс Дејвис

Морис Равел, *Болеро* (соло тромбон) Камиј Сен-Санс, *Концерт за хорну Оп. 94*

Хауард Шор, *Господар прстенова (The Fellowship; Gondor)*

Георг Филип Телеман, *Песма о изгубљеној љубави*

Бела Барток, *Румунски плесови* Сз.68. ББ76: II *Браул (Allegro)* Станислав Бинички, *Марш на Дрину*

Видео примери

Традиционална песма са Косова, *Горанине, Ђафанине* <https://www.youtube.com/watch?v=SI3UlfEWhA>

Николо Паганини, *Капричо* бр. 24 и 5, изводи Немања Радловић <https://www.youtube.com/watch?v=rgCo54r3DUk>

Лист и Шопен <https://www.youtube.com/watch?v=8Uc2vtj7v-vs&t=163s>

Јохан Штраус, *Тик так брза полка* <https://www.youtube.com/watch?v=99k-g8H447U>

Волфганг Амадеус Моцарт, *Арија краљице ноћи*, опера *Ча-робна фрула* <https://www.youtube.com/watch?v=XH7cPtG8kGg>

Ђоакино Росини, *Дует мачака* <https://www.youtube.com/watch?v=QNYR6rsGDyg>

Ђоакино Росини, *Chi disprezza gli infelici*, опера *Кур у Вавилону* <https://www.youtube.com/watch?v=ffZiEgC4Tu0>

Амилкаре Понкјели, *Игра сатова* из опере *Ла Боконда* <https://www.youtube.com/watch?v=tOBp7H8RN4M>

Лео Делиб, *Дует цвећа*, опера *Лакме*, <https://www.youtube.com/watch?v=Zm4HWjnwdWk>

Петар Коњовић, *Цанум напред села*, опера *Коштана* <https://www.youtube.com/watch?v=t0qoPLSQv0U>

Петар Коњовић, *Велика чочечка игра*, опера *Коштана* https://www.youtube.com/watch?v=_5UCmwGVsnE

Жак Офенбах, *Птице у сенци*, оперета *Хофманове приче* <https://www.youtube.com/watch?v=TcTM-m7q3PE>

Жан Батист Лили, *Menuet des Trompettes* <https://www.youtube.com/watch?v=sZ4AM0ayFBA>

Лео Делиб, *Игра сатова*, балет *Копелија* <https://www.youtube.com/watch?v=ryFuVpqbqGQ>

Лео Делиб, Мазурка, балет *Копелија*, <https://www.youtube.com/watch?v=8Sb7gp98wAc>
Адолф Адам, балет *Жизела* https://www.youtube.com/watch?v=3TLsrI_hXEw

Пјотр Иљич Чајковски, балет *Крцко Орашчић* <https://www.youtube.com/watch?v=2DiL3p98ejE>

Пјотр Иљич Чајковски, Плес малих лабудова, балет *Лабудово језеро* https://www.youtube.com/watch?v=rDdcw_p3eJg

Пјотр Иљич Чајковски, финале, балет *Лабудово језеро* <https://www.youtube.com/watch?v=SXJawzOLS3k>

Пјотр Иљич Чајковски, Валцер из балета *Успавана лепотица*, <https://www.youtube.com/watch?v=7WL2tD27uca>

Стеван Христић, *Грлица* из балета *Охридска легенда* <https://www.youtube.com/watch?v=RvxUEvbFKmk>

Стеван Христић, *Коло* из балета *Охридска легенда* <https://www.youtube.com/watch?v=JBOxXiNotBs>

Националне и стилизоване игре

Полка <https://www.youtube.com/watch?v=dONXZBrje2w>

Мазурка <https://www.youtube.com/watch?v=IR11T7CAD0E>

Чардаш <https://www.youtube.com/watch?v=dF-x3ASonHw>

Казачок <https://www.youtube.com/watch?v=QGD0SJmEyMc>

Сиртаки <https://www.youtube.com/watch?v=T4chpyTIE5Q>

Микос Теодоракис, *Сиртаки* <https://www.youtube.com/watch?v=qR1-3gYXsfE>
<https://www.youtube.com/watch?v=ls3gevqqqD0>

Валцер *На лепом, плавом Дунаву* <https://www.youtube.com/watch?v=EHFJWCCsWWQ>

Танго <https://www.youtube.com/watch?v=NY0MLG-IrSU> **Фламенко**
<https://www.youtube.com/watch?v=sFUC5ROtN8M> Јоханес Брамс, *Мађарска игра бр. 5*
<https://www.youtube.com/watch?v=H19jВухrqlw>

Виторио Монти, *Чардаш* <https://www.youtube.com/watch?v=XIJM2kZgYiI>

Микис Теодоракис, *Сиртаки*, <https://www.youtube.com/watch?v=T4chpyTIE5Q>

Антонио Карлос Жобим, *Самба са једном нотом* <https://www.youtube.com/watch?v=PYdrhTL3VBk>

Импесионизам

Клод Дебиси, *Арабеска* <https://www.youtube.com/watch?v=A6s49OKp6aE>

Клод Дебиси, *Месечина* <https://www.youtube.com/watch?v=k-8JwihcysWo>

Морис Равел, *Болеро* <https://www.youtube.com/watch?v=iO-cu7GD8pcE>

Савремено доба

Игор Стравински, *Игра костура*, балет *Жар птица* <https://www.youtube.com/watch?v=SP-dQBhcvtg>

Игор Стравински, *Игра Жар птице*, балет *Жар птица* <https://www.youtube.com/watch?v=a9OuxgP19ak>

Игор Стравински, инсерт из *Свите Жар птица* https://www.youtube.com/watch?v=OdJdB_Gq1a4

Игор Стравински, балет *Петрушка* <https://www.youtube.com/watch?v=UaRZfSKPw5A> <https://www.youtube.com/watch?v=Y7H5dEbyxsg>

Сергеј Прокофјев, *Плес витезова*, балет *Ромео и Јулија*

<https://www.youtube.com/watch?v=92YhJ4ZVmCg>

Арам Хачатурјан, *Игра сабљама*, *Свита Гајане* <https://www.youtube.com/watch?v=mUQHGpxrz-8>

Дмитри Шостакович, *Други валцер* <https://www.youtube.com/watch?v=cPiCeJN-Wek>

Дувачки инструменти

Клод Дебиси, *Сиринкс* <https://www.youtube.com/watch?v=aw53VrbI4I0>

Џон Вилијамс, *Хедвигина тема*, <https://www.youtube.com/watch?v=l-3tN-c6UwE>

Џон Вилијамс, *Хедвигина тема*, <https://www.youtube.com/watch?v=cXRIDCyqZJw>

Енио Мориконе, *Габријелова обоа* https://www.youtube.com/watch?v=FtE3hoR_Nvo

Антоњин Дворжак, *Симфонија из Новог света*, II став <https://www.youtube.com/watch?v=0HhrxVx1Ztc>

Бени Гудман, *Певај, певај, певај* <https://www.youtube.com/watch?v=t4yGKj23jgQ> Астор

Пјацола, *Танго етида бр.3* <https://www.youtube.com/watch?v=4qzAi7JoKGE>

Сергеј Прокофјев, *Шехерезада* <https://www.youtube.com/watch?v=au0qOBAJ-nA>

Пол Дик, *Чаробњаков ученик* <https://www.youtube.com/watch?v=ScUEgUZbpB>

Квин, *Боемска рапсодија* <https://www.youtube.com/watch?v=tO527C0KUSs>

Хауард Гудл, *Срећан Божић*, *Мр Бин* <https://www.youtube.com/watch?v=vvR66bZBCIk>

Ђорђе Замфир, *Усамљени пастир* <https://www.youtube.com/watch?v=orL-w2QBiN8>

Необични дувачки инструменти <https://www.youtube.com/watch?v=v62YjjV-Roo&t=61s>

Станислав Бинички, *Марш на Дрину* <https://www.youtube.com/watch?v=Prv8a9Wp7Sg>

Хајао Мијазаки, *Замак на небу* <https://www.youtube.com/watch?v=nrTu7BAjjCA>

Енио Мориконе, *Габријелова обоа*, <https://www.youtube.com/watch?v=pTsitO4TXF8>

Пентатоникс, *Еволуција музике*, <https://www.youtube.com/watch?v=IExW80sXsHs>

Извођење музике

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Квалитетно музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да се кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања.

С обзиром на то да ће певање и свирање произиласити и из историјског контекста, начин извођења треба прилагодити у односу на дати контекст.

Певање

Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела. Посебну пажњу треба обратити на тонски опсег композиције за певање због физиолошких промена певачког апарата (мутирање). Приликом извођења песама најстарије музичке фолклорне традиције, треба неговати нетемперовани начин певања и дозволити природним бојама гласа да дођу до изражаја.

Песме се обрађују по слуху и из нотног текста. Мешовите тактове на примерима народних песама треба изводити по слуху. Приликом обраде песама из нотног текста

након текстуалне, следи анализа нотног текста, савладавање ритма, певање солмизацијом и на крају певање са литерарним текстом. Са ученицима је неопходно постићи изражајно певање.

Свирање

Извођење свирањем треба реализовати на ритмичким и мелодијским инструментима. Свирање на мелодијским инстру- ментима је олакшано чињеницом да су ученици музички описме- њени те могу користити нотне примере појединих песама које су најпре анализирани и солмизационо обрађени. Свирањем се поред осталог развијају моторичке вештине, координација и опажајне способности.

Елементи музичке писмености

Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одговарајуће музичке примере и композиције, од нотне слике и тумачења према звуку. Мешовите тактове на примерима народних песама треба изводити по слуху.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ

Химне

Државна химна Химна Светом Сави Химна школе

Човек и музика:

Јоаханес Брамс, *Лаку ноћ* Беджих Сметана, *Моја звезда* Франц Шуберт, *Луна*

Ј. Ф. Рајхард, *Љубица*

Традиционална песма, *Ђурђевдан*

Традиционална песма из источне Србије, *Mandra mea cu carpa tura*

Традиционална ромска песма, *Ђелем, ђелем*

Традиционална мађарска игра, *Леп је он (Az a szep)* Традиционална руска песма,

Калњинка Традиционална мађарска песма, *Nyulacska* Традиционална русинска песма,

Зродзели ше тарки

Традиционална мађарска песма, *Нек се чује нек се зна да Жужа воли Јаноша*

Енглеска духовна песма, *Прекрасна милост (Amazing Grace)*

Александар Бородин, *Половецке игре*

Лола Новаковић, *Деца Пуреја*

Радмила Какарлајић, *Анђелина, зумба, зумба*

Макс Фридман/Џими де Најт, *Rock Around the Clock*

Џон Ленон/Пол Макартни, *Let It Be*

Герард Матос Родригез, Танго *Ла кумпарсита* [https://www.](https://www.youtube.com/watch?v=NY0MLG-IrSU)

[youtube.com/watch?v=NY0MLG-IrSU](https://www.youtube.com/watch?v=NY0MLG-IrSU)

Елементи музичке писмености:

Густа ми магла паднала Море, изгрејала, нане Пуче пушка

,Ајде Јано, коло да играмо Запевала сојка птица

Оро се вије Јовано, Јованке

Станиша Коруновић, *Мај*

Станиша Коруновић, *Пробуђена жаба*

Бијело дугме, *Липе цвату*

Момчило Бајагић Бајага, *Буђење раног пролећа* Карл Ман/Дејв Апел, *Let`s Twist again*

Традиционалне и песме домаћих аутора

Ој, цоко, цоко, црно око Тај таврље

Уродиле жуте крушке Шкрипи ћерам

Текла вода Текелија Леле дуње ранке Тамо далеко

Војтек Шистех, *Ој, Србијо, мила мати*

Николас Балон, *Креће се лађа француска*

Станислав Бинички, *Марш на Дрину*

Староградске песме

Ти једина

Моја мала нема мане Мој Милане

Јутрос ми је ружа процветала Што се боре мисли моје

Ајде Като

Небо је тако ведро У тем Сонбору

Духовне песме

Стеван Стојановић Мокрањац, Тебе појем Тропар за Божић

Тропар Светом Сави Помози нам вишињи Боже

Корнелије Станковић, Многаја љета

Текст Свети Николај, Источниче живоносни

Музичко стваралаштво

Дечје музичко стваралаштво представља виши степен акти- вирања музичких способности које се развијају у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких вештина и знања.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- израду дуваачких музичких инструмената (функционалних или нефункционалних);
- музичко-истраживачки рад;
- осмишљавање музичких догађаја, програма и пројеката;
- осмишљавање музичких радионица;
- креативну употребу мултимедија: ИКТ, аудио снимци, сли- ковни материјал, мобилни телефони...

Уколико има могућности, могу се осмислити и реализовати тематски пројекти на нивоу одељења или разреда.

Пројектна настава се остварује реализацијом пројекта и тимским радом ученика. Тема пројекта се састоји од подтема које ученици могу да реализују у тиму, тандему или појединачно.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Настава музичке културе подразумева учешће свих ученика, а не само оних који имају музичке предиспозиције. Како је предмет музичка култура синтеза вештина и знања, полазна тачка у процесу оцењивања треба да буду индивидуалне музичке способности и ниво претходног знања сваког ученика. Битни фактори за праћење музичког развоја и оцењивање сваког ученика су његово знање, рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, став, умешност и креативност, али и напредовање у односу на претходна постигнућа. Тако се у настави музичке културе за исте образовне- васпитног задатке могу добити различите оцене, као и за различите резултате исте оцене, због тога што се конкретни резултати упоређују са индивидуалним ученичким могућностима.

Начин провере и оцена треба да подстичу ученика да напредује и активно учествује у свим видовима музичких активности. Главни критеријум за процес праћења и процењивања је *начин ученичке партиципације у музичком догађају*, односно да ли је у стању да прати музичко дело при слушању и како односно, да ли и како изводи и ствара музику користећи постојеће знање.

У зависности од области и теме, постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и

стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, треба користити и друге начине оцењивања као што су:

- допринос ученика за време групног рада;
- изrada креативних задатака на одређену тему;
- рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе);
- специфичне вештине.

У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета/перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену теоретског знања у музицирању.

Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Важно је укључити самог ученика у овај процес у смислу дијалога и узајамног разумевања у вези са тим шта ученик осећа као препреке (вољне и невољне) у свом развоју, као и на које начине се, *из ученикове перспективе*, оне могу пребродити.

Када је у питању вредновање области Музичко стваралаштво, оно треба вредновати у смислу стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање педагошки оправдане.

Узимајући у обзир све циљеве које процес учења, краткорочно и дугорочно треба да постигне, неопходно је имати на уму да се оквир вредновања процеса и резултата учења одвија највише у учениковом живом контакту са музиком, тј. извођењу и стваралаштву, а такође и слушању музике. Теоретско знање треба да има своју примену и функцију у ученичком изражавању кроз музику и у контакту са музиком. Како процес учења у оквиру сваког часа треба да обухвати све области, посматрање ученика у живом контакту са музиком је истовремено показатељ квалитета процеса учења, као и идеална сцена за вредновање резултата учења. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Диктате не треба практиковати ни задавати.

ИСТОРИЈА

Циљеви наставе историје су да осигура да:

- Сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа
- Да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама
- Да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима
- Развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје
- Развијање историјске свести и хуманистичко образовање ученика
- Допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса
- Развијање националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика

Оперативни задаци:

Ученик треба да:

- Стекне основна знања о најважнијим одликама историјског периода од друге половине 19. до краја 20. века
- Стекне основна знања о најважнијим одликама историјског периода од друге половине 19. до краја 20. века на српском и југословенском простору
- Стекне основна знања о историји европских и ваневропских држава у периоду од друге половине 19. до краја 20. века
- Разуме најзначајније политичке идеје историјског периода од друге половине 19. до краја 20. века
- Стекне основна знања о знаменитим личностима периода од друге половине 19. до краја 20. века у општој и националној историји
- Да се упозна са културним и научно-технолошким достигнућима на српском, југословенском, европском и ваневропском простору од друге половине 19. до краја 20. века
- Разуме да национална историја представља саставни део опште историје
- Развија истраживачки дух и критички однос према прошлости и оспособи се да препозна различита тумачења историјских догађаја
- Разуме узроке и последице најважнијих историјских појава у периоду од друге половине 19. до краја 20. века
- Овлада вештином коришћења историјских карата за период од друге половине 19. до краја 20. века
- Научи да повезује различите историјске садржаје (личности, појаве, процесе и догађаје) са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
- Поседује свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости

Редни број	Наставна тема	обрада	утврђивање	систематизација	Укупно
I	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	1	1		2
II	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	10	9		19
III	ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ	9	9	-	18
IV	СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ	7	6		13
V	СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА	8	8		16

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		основни	средњи	напредни
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана. Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).	наративна, дијалогска, монолошка, илустративна, текстуална, групни рад, -подстицање саморегулисаног учења -ИКТ у настави кратке писане провере петнаестоминутне вежбе	- Зна да репродукује дефиницију појмова: капиталистичка привреда, Друга индустријска револуција, велика сила - Препознаје и разликује појмове: национализам, расизам, демократија, социјализам - Зна да наведе основна политичка (демократска)права: активно и пасивно бирачко право, слобода штампе, збора и договора, поштовање воље већине -Зна када су се јавиле Прва и Друга индустријска револуција - Зна да наведе, по избору, пет проналазака	- Зна узроке и последице Друге индустријске револуције (узрок-демографска експлозија, прва индустријска рев.; последице-миграције село-град; Европа-САД, Аустралија; развој радничке класе.настанак империјализма, монопола, развој колонијализма) - Уме да упореди Iи II индустријску револуцију и њихове последице (време настанка, проналаске, узроке, последице) - Зна начине и циљеве борбе радника за своја права-радничка класа, пролетеријат,	-Разуме и целовито објашњава и повезује процес демографске револуције, Другу индустријску револуцију, настанак монопола, настанак империјализма и на крају борбу за нову економску и политичку слику света - Повезује и објашњава промене видова капиталистичке производње кроз историју: од

<p>ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА</p> <p>Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света).</p> <p>Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице).</p> <p>Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе).</p> <p>Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот).</p> <p>Југословенска краљевина (простор, становништво и</p>		<p>Друге индустријске револуције</p> <p>-Зна да наведе кључне проналаске Прве и Друге индустријске револуције (Прве-парна машина, а Друге-електрична енергија)</p> <p>-Зна ко су Никола Тесла, Томас Едисон</p> <p>-Уме да прочита тражене табеларне податке о демографској слици Европе у XIX веку (уме да закључи и опише демографску слику једне земље на основу табеларних података о демографској слици Европе у XIX веку)</p> <p>-Зна да наведе имена савеза Антанта и Тројни савез (Централне силе) и ко су њихови чланови</p> <p>- Уме да, уз помоћ наставника, покаже на карти чланове Антанте и Централних сила: Немачко царство, Руско царство, Аустро-Угарску, Велику Британију, Француску, Италију</p> <p>- Зна да репродукује дефиницију монархије и републике, као и да објасни шта значи израз конфедералан, колонија</p> <p>-Зна да прочита информације из мапе ума, коју је дао наставник, Међународни односи од 1878-1914.</p> <p>- Зна да репродукује дефиницију и објасни значење појма Источно питање</p> <p>- Зна да именује главне чиниоце у решавању Источног питања (велике силе, балканске државе, Османско</p>	<p>буржоазија (виша грађанска класа)</p> <p>- Зна ко су Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Карл Маркс</p> <p>- Зна да репродукује дефиницију марксизма, национализма, расизма, демократије, социјализма</p> <p>- Уме да препозна разлику између марксизма и других идеологија које се јављају у XIX веку (либерализам, расизам, конзервативизам, дарвинизам...)</p> <p>- Уме да употреби знање о монополимa и наведе пример монопола данас (Кока-Кола; Нестле, Опел, Сименс...)</p> <p>- Уме да упоређује демографску слику појединих европских држава, на основу понуђене табеле демографске слике Европе у XIX веку</p> <p>-Уме уз помоћ, наставника да напише рад (кратко предавање), направи пано, ППТ на тему проналазака Друге индустријске револуције (филм, авион, вишефазна струја, Периодни систем елемената, мотор са унутрашњим сагоревањем, Рендген зраци...)</p> <p>- Зна да наведе интересе Антанте и Централних сила, као и године њиховог настанка</p> <p>- Самостално показује на карти земље чланице ових савеза-Централних сила и Антанте</p>	<p>мануфактурне, преко либералне до империјализма</p> <p>- Уме да објасни друштвене промене које се одвијају као последица Друге индустријске револуције (прелазак са традиционалног и аграрног друштва на модерно индустријско; развој радничке класе;)</p> <p>-Уме да сам састави монопол (вежба)</p> <p>-Зна ко је Марија Кири</p> <p>-Уме да табеларне демографске податке Европе у XIX веку повеже са предходним историјским знањем</p> <p>-Уме самостално да напише рад (кратко предавање), направи пано, ППТ на тему проналазака Друге индустријске револуције (филм, авион, вишефазна струја, Периодни систем елемената, мотор са унутрашњим сагоревањем, Рендген зраци...)</p> <p>-Повезује, разуме и</p>
--	--	--	--	---

<p>друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско питање</p>		<p>царство) - Зна годину одржавања Берлинског конгреса (1878) и његове главне одлуке (стицање независности за Србију, Црну Гору, Румунију, подела Бугарске, окупација БиХ) - Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже Османско царство 1878 године, БиХ, Србију, Црну Гору, Аустро-Угарску, Грчку, Бугарску - Зна хронолошке одреднице Балканских ратова и њихов значај</p>	<p>-Повезује владарску династију и државу у којој владају;; Хабзбурзи-Аустро-Угарска; Османлије-Османско царство -Зна да објасни разлику између монархије и републике и примењује знање на примерима држава (данашња Србија) и зна ко је монарх, а ко председник -Зна да наведе пример за државу-колонију у овом периоду -Зна да именује две велике међународне кризе између блокова Антанте и Централних сила, а настале у склопу решавања Источног питања: Анексиону кризу (1908) и Балканске ратове (1912/1913) -Зна да именује колонијална ширења Енглеске и Француске и да их покаже на карти Света -Уме да на примеру Аустро-Угарске објасни конфедерални принцип државног уређења - Уме да објасни позицију сваког заинтересованог чиниоца у решавању овог дипломатског проблема, уз помоћ наставника - Зна да наведе кључне податке о Великој источној кризи: време дешавања, узроке и последице: 1875-1878; Берлински конгрес; слабљење Османског царства, протеривање Русије са Балкана и продор Аустро-Угарске на Балкан уз помоћ В. Британије и Немачке;</p>	<p>целовито објашњава утицај Друге индустријске револуције, уједињења Немачке и Италије, настанка империјализма, са стварањем војно-политичких савеза у Европи у 2/2 XIX века, као у крајњем борбу за колоније и нову политичку и економску поделу света -Повезује владарску династију и државу у којој те династије владају: Хоенцолерни-Пруска, Немачка; Савоје-Пијемонт, Италија; Романови-Русија - Зна да објасни две велике међународне кризе између блокова Антанте и Централних сила, а настале у склопу решавања Источног питања: Анексиону кризу (1908) и Балканске ратове (1912/1913) - Зна узроке и последице стварања Централних сила и Антанте (дефинише</p>
---	--	---	--	---

			<p>- Уме самостално, на карти ,да покаже државе учеснице Велике источне кризе</p> <p>-Зна хронолошки редослед добијања независности балканских држава</p> <p>-Зна да објасни две велике међународне кризе између ова два блока, а настале у склопу решавања Источног питања: Анексиону кризу (1908) и Балканске ратове (1912/1913)</p>	<p>интересе ових војних савеза)</p> <p>-Уме да целовито објасни политику Аустро-Угарске на Балкану у 2/2 XIX и почетком XX века (од уједињења Немачке и Италије, и смањивања утицаја А-У у средњој Европи, преко преоријентације ширења њеног утицаја ка Солуну; добијање БиХ, политика подршке Србији на Берлинском конгресу, избацивање утицаја Русије са Балкана...) уз показивање на карти</p> <p>- Уме да целовито објасни политику Русије на Балкану до Берлинског конгреса (од 1774-Кучук-Кајнарцијског мира до 1878.; Први срп устанак, 1812-Букурешки мир, учешће Русије у Грчком устанку, Кримски рат 1853-1856, Руско-турки рат 1877, Санстефански мир 1878.)уз</p>
--	--	--	--	--

				показивање на карти - Зна време, уме да покаже простор и објасни ток процеса уобличавања националних држава на Балкану: Грчка (1829) Румунија (1878), Бугарска (1908), Албанија (1913) -Уме самостално да објасни позицију сваког заинтересованог чиниоца у решавању овог дипломатског проблема
<p>ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачка политика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зарађене стране, савезништва, фронтови, најважније операције, нови начини ратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини; крај рата, победа антифашистичке коалиције. Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз, окупација, подела, квислиншке творевине;</p>	<p>Наративна, дијалогска, илустративна, текстуална, филм, групни рад, -подстицање саморегулисаног учења -ИКТ у настави кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе писана провера</p>	<p>-Зна да покаже, уз помоћ наставника, Србију из 1878. године и уз помоћ легенде, уме да именује суседне државе Србије после 1878. године -Зна када је био Берлински конгрес и у чему је његов значај за Србију (стицање независности и територијално проширење) - Зна да објасни шта је то политичка странка и устав -Уме да повеже Николу Пашића са Радикалном странком -Зна шта је монархија и зна да је Србија била монархија (кнежевина и краљевина) - Зна ко је Александар Обреновић и клада је владао Србијом -Зна да примени појмове устав и намесник на доба владавине Александра</p>	<p>-Зна самостално да покаже на карти Србију из 1878. године, а уз помоћ наставника, да упореди Србију пре и после Берлинског конгреса -Зна да наведе прве странке у Србији и ко су биле њихове вође -Зна ко је владао Србијом у овом периоду -Зна да наведе устав из 1888. године и зашто је значајан -Уз помоћ наставника, уме да опише спољнополитички положај Србије након Берлинског конгреса -Зна да објасни узрок, ток и последице Мајског преврата Зна ко су Никола Пашић, Драгутин Димитријевић Апис Зна да, је постојао Устав из 1901. године -Зна ко су: Димитрије Туцовић, Јован Цвијић,</p>	<p>-Зна самостално да покаже на карти Србију пре и после Берлинског конгреса и да опише њено територијално проширење -Уме, уз помоћ наставника, да упореди прве странке створене у Србији -Уме самостално да опише спољно политички положај Србије после Берлинског конгреса -Зна, самостално, да опише владину Александра Обреновића -Зна самостално да опише владину Петра</p>

<p>геноцид и злочини; устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције, живот у рату. Последице рата – људски и материјални губици; демографске и друштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа; суђења за ратне злочине; стварање ОУН.</p>	<p>СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа,</p>	<p>Обреновића - Зна ко су краљ Петар I и престолонаследник Александар Карађорђевић - Зна када су били Мајски преврат, Анексиона криза и Царински рат и због чега су наведени догађаји значајни, уз помоћ наставника - Препознаје и зна дефиницију појма парламентарне демократије (подела власти на законодавну, извршну и судску), дипломатије и међународних односа на примеру међународних криза везаних за Балкан (Балкански ратови и Анексиона криза) -Зна када је Црна Гора постала независна и да, уз помоћ наставника, на карти покаже Црну Гору, пре и после Берлинског конгреса -Зна када је Црна Гора постала краљевина (1910) и ко је био њен први краљ из династије Петровић -Зна значење појмова: покатоличавање, унијаћење, развојачење Војне крајине, нација -Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже простор Војне крајине, Јужне Угарске, Фрушку Гору, Сремске Карловце, Нови Сад, Далмацију... -Зна да наведе главне карактеристике положаја Срба у Хабзбуршкој монархији (развијачена Војна крајина, без привилегија, укида се ћирилица,</p>	<p>Надежда Петровић, Михајло Пупин, Јован Скерлић, Љуба Давидовић и Љуба Стојановић (локална ист-наш први академик) -Зна да објасни узрок, ток и последице Мајског преврата, Анексионе кризе и Царинског рата; -Уме да објасни израз парламентарна демократија -Уз сугестије наставника зна да исприча о владавини Петра I до Првог св. рата -Зна шта је Црна рука - пример тајне организације -Уме да опише улогу Црне руке у реализацији Мајског преврата - Зна годину оснивања Универзитета (1905) или име владара у чије време је основан - Израђује уз помоћ наставника, кратко предавање, ППТ, пано, о српским владарима друге половине XIX и почетка XX века, научницима, сликарима, политичарима, писцима - Уме да повеже владара и догађаје везане за његову владавину -Зна ко су Данило и Никола I Петровић Никола, кнез (1860-1910), краљ (1910-1918) -Зна да опише учешће Црне Горе у Великој источној кризи и односе између Србије и Црне Горе у овом периоду (Зорка-Петар I,</p>	<p>I -Зна да примени појам парламентарне демократије на период владавине Петра I до Балканских ратова -Критички анализира односе Србије и Аустро-Угарске од 1878 до 1914. и повезује Берлински конгрес-Тајну конвенцију- Царински рат -Зна да објасни значај оснивања Универзитета у Србији -Израђује самостално кратко предавање, пано, ППТ (уз сугестије наставника, где може да нађе литературу) о српским владарима 2/2 XIX и почетка XX века - Зна самостално, целовито уз показивање на карти да опише Црну Гору у време Николе Петровића -Зна када је Црна Гора постала уставна (1905) и какав је по свом карактеру био тај устав -На примеру савремених Црногораца, Бошњака, Југословена...</p>
--	--	---	--	---

<p>освајање свемира, медији, популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури</p> <p>СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА</p> <p>Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси</p>		<p>денационализација, јак притисак Римокатоличке цркве, Хрвата на хрватизацији и Мађара на мађаризацији Срба...)</p> <p>-Зна ко је Светозар Милетић</p> <p>- Зна да објасни појам анексије и када је била анексија БиХ од стране А-У</p> <p>-Зна ко су: Алекса Шантић, Јован Дучић</p> <p>-Самостално показује на карти где се налазе Босна и Херцеговина,а уз помоћ наставника: Сарајево, Мостар и Бања Лука</p> <p>- Зна да наведе главне карактеристике положаја Срба у БиХ под управом Бењамина Калаја (стварање Бошњака, укидање ћирилице, српске историје, уместо правог инсистирање на политичком Бошњачком народу)</p> <p>-Зна да репродукује објашњење појмова: Стара Србија (Рашка област, Косово и Метохија, северна Македонија) и исламизација</p> <p>- Зна уз, помоћ наставника, да покаже Стару Србију</p> <p>-Зна да наведе име државе која је влдала Старом Србијом на основу историјске карте</p> <p>-Зна да именује најзначајније битке балканских ратова (Кумановска, Битољска, Брегалничка),</p> <p>-Зна да ихпокаже на карти, уз помоћ наставника</p> <p>-Зна када су се одиграле ове битке</p>	<p>химна «Онамо-намо»...)</p> <p>-На карти самостално показује проширења Црне Горе у XIX веку</p> <p>-Зна да опише у главним цртама владавину Николе Петровића (време владавине, савез са Србијом, таст Европе, химна, устав, краљ)</p> <p>-Зна да, уз помоћ наставника, опише положај Срба у Аустро-Угарској у другој половини XIX и почетком XX века (национални, верски-СПЦ, политички, социјални, културни)- домаћи, вежба</p> <p>-Зна да наведе начине на које се Срби боре против денационализације (оснивање партија, Матица српска, Гимназије, СПЦ...)</p> <p>- Зна на карти, самостално, да покаже простор Војне крајине, Јужне Угарске, Фрушку Гору, Сремске Карловце, Нови Сад, Далмацију...</p> <p>-Зна да разграничи појам политичког и правог народа</p> <p>-Зна ко је Јаша Томић</p> <p>-Зна да разграничи појам политичког и правог народа - на примерима политике Мађара и Хрвата у 2/2 XIX (Аустро-Угарска-1867, Хрватско-Угарска нагодба - 1873.)</p> <p>- Зна да објасни значај појединих начина којима се Срби боре против денационализације (оснивање партија, Матица српска,</p>	<p>разграничава појам политичког и правог народа</p> <p>- Самостално, са критичким освртом, на прошлост Срба у Хабзбуршкој монархији: објашњава процес асимилације Срба, узрок, ток и последице, факторе, који на то утичу и оне који то спречавају</p> <p>- Самостално анализира и упоређује положај Срба ван Србије у овом периоду (национални, верски,социјалн и, политички положај...)</p> <p>-Уочава и објашњава развој културних институција као превенцију асимилације једног народа и повезује са стањем у култури данас у нашој држави (употреба ћирилице, утицај СПЦ, језик у медијима и у колоквијалном говору)</p> <p>-Препознаје елементе А-У ског управљања у БиХ са краја XIX века са савременом ситуацијом у БиХ (стварање Бошњака,</p>
--	--	--	--	---

<p>глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализиција сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народ у дијаспори и региону, процес</p>		<p>-Зна када је створен Балкански савез (1912) и ко у њега улази: (Србија, Црна Гора, Грчка, Бугарска) - Зна када су били Први (1912/1913) и Други (1913) балкански рат - Зна да наведе узрок оба балканска рата, уз помоћ наставника -Зна да наведе кључне последице (Србија добија Вардарску Македонију, заједничка граница са Црном Гором; стварање Албаније под притиском великих сила) уз помоћ наставника - Уме, уз помоћ наставника, да на карти покаже границе балканских држава пре и после Балканских ратова -Уме да прочита једноставне информације из табела (које је прикупила Карнегијева фондација са српске, бугарске и грчке стране о нац. саставу територије Македоније) - Зна ко је Александар I Карађорђевић и зашто је значајан</p>	<p>Гимназије, СПЦ...) -Самостално на карти показује наведене одреднице -Описује узроке окупације БиХ на Берлинском конгресу и Анексије БиХ 1908 -Зна да опише управу Бењамина Калаја у БиХ са акцентом на денационализацији БиХ (досељавање мултиетничког становништва, стварању Бошњачке нације, поништавања Срба, ћирилице, српске историје, упоређује његов став према Србима док је био аташе у Србији и сада када је администратор у БиХ...)) - Зна кључне податке о организацији Млада Босна (пример тајне организације) -Уме да опише положај Срба у овој Османском царству у 2/2 XIX и почетком XX века (национални, верски, политички, социјални, културни) - На примеру дипломатског извештаја Милана Ракића, препознаје о ком подручју је реч и зна ко је Милан Ракић -Зна самостално да покаже Стару Србију - Зна да опише положај СПЦ (значај Призренске богословије) у Османском царству -Зна на карти да покаже Призрен и Пећ - Зна, уз помоћ наставника, да исприча узроке, ток и последице Балканских ратова -Зна самостално да</p>	<p>покушаји стварања мултиетничког друштва, историје, међународна управа, форсирање католичанства и ислама-разлика, латинице у односу на ћирилицу...)) - Самостално повезује и описује процес ширења А-У на Балкану са окупацијом БиХ, денационализаторском политиком управе Бењамина Калаја, као и Анексију БиХ, Царински рат са Србијом - Препознаје, уочава и повезује процес ширења Шиптара на Косову, као национални план, који се од Берлинског конгреса, уз помоћ великих сила, остварује и данас - На примеру дипломатског извештаја Милана Ракића , уочава о којим појавама се ради и повезује их са извештајима са КиМ у последњих 20-ак година -Самостално и целовито описује</p>
--	--	--	---	---

<p>придруживања Европској унији, култура и спорт.</p>			<p>покаже наведене битке Балканских ратова и Скадар, као и границе балканских држава пре и после ових ратова - Уме уз помоћ наставника да попуни упоредну табелу Првог и Другог балканског рата (време, битке, узрок, последице; учесници)-рад на часу или домаћи -Уме да уочи нелогичности и извуче закључке историјских извора (из наведених табела о демографској структури Македоније) и уме да у наведеним табелама уочи пристрасност и да је повеже са садашњим стањем у Македонији</p>	<p>Балканске ратове (уз податке о Младотурској револуцији, слабљење Османског царства, продор Русије и Аустро-Угарске на Бакан, интереси балканских држава...)-уз приказивање на карти тока и интересних сфера у балканским ратовима - Уме самостално да попуни упоредну табелу Првог и Другог балканског рата (време, битке, узрок, последице; учесници)-рад на часу или домаћи-- -- Критички се изражава о подацима изнетим у наведеним табелама демографске структуре Македоније</p>
	<p>Наративна, дијалогска, илустративна, текстуална, демонстративна, филм, групни облик, индивидуални, -подстицање саморегулисаног учења -ИКТ у настави кратке писмене</p>	<p>-Зна да наведе узрок (борба за колоније) и повод (убиство Франца Фердинанда 28. јуна 1914. у Сарајеву) Првог светског рата , као и његово време трајања (1914 -1918) -Зна да наведе имена војно-политичких савеза (Централне силе и Антанга) и њихове чланице</p>	<p>-Разликује узрок и повод као појмове и узрок и повод Првог светског рата -Именује велике силе и дефинише њихове интересе у Првом св. рату -Зна да именује најважније битке Првог св.рата -Зна да издвоји прекретнице у рату и</p>	<p>-Зна ко су: Филип Петен, Франц Фердинанд -Целовито објашњава Први светски рат (узрок, повод, ток, последице, хронолошким редом и течно) уз показивање на карти</p>

<p>провере петнаестоминутне вежбе</p>	<p>-Зна да именује фронтоне и уз помоћ наставника их покаже на карти -Зна да именује нова оружја, која су се појавила (тенк, авион, бојни отров, подморница) -Зна да наведе ко је победник, а ко губитник Првог св. рата -Зна да се Први св. рат завршио Париским мировним уговором (Версајски мир) и зна да је на политику Европе велики утицај извршио председник САД Вудро Вилсон -Зна ко су Франц Јозеф, Гаврило Принцип -Зна да прочита информације са мапе ума Први светски рат, коју је дао наставник - Изражава свој став (бар један) о Првом светском рату (процењује узроке и последице; праведност-неправедност; жртве; живот током рата...) - Зна када је била Октобарска револуција и кључну последицу по ситуацију у Европи у Првом св. рату (Русија постаје социјалистичка република и излази из Првог светског рата, спровођење аграрне реформе) - Зна да наведе дефиницију грађанског рата и објасни појам диктатуре пролетеријата - Зна ко су болшевици и шта значи диктатура пролетеријата -Зна да именује вођу револуције- Владимира Иљича Лењина</p>	<p>зна зашто су ти догађаји тако окарактерисани (прелазак Италије на страну Антанте, излазак Русије из рата; улазак САД у рат (1917)) - Зна да самостално на карти Европе покаже фронтоне у Првом светском рату - Зна да повезује податке из мапе ума Први светски рат, коју је дао наставник -Зна да наведе, уз помоћ наставника, последице Првог св. рата -Зна да опише ток рата-кључне битке (кад су биле, њихов значај): Марна, Галипоље, Сомма, Верден, Јитланд, - Уме да покаже на карти фронтоне и битке и упореди их по њиховом геостратешком значају, уз помоћ наставника -Зна самостално да опише последице Првог св.рата и да их покаже на карти -Зна, уз помоћ наставника, да уради мапу ума за Први св.рат - Уме да дефинише угао гледања једног и другог савеза на рат, као и то какве је последице рат имао и на једне и на друге -Процењује зашто неко из рата извлачи корист и ко је то ко највише страда -Уме да процени интересе појединих друштвених група, народа, држава и изрази своје мишљење о тим интересима...-</p>	<p>-Уме да упореди геостратешки положај Централних сила и Антанте на почетку, као и како се тај положај мењао током рата -Уме да процени значај револуција у Русији са освртом на њену позицију у Европи током рата, као и паралелно са тим улазак и утицај САД -Зна самостално да изради мапу ума за Први светски рат -Уме да анализира табелу поражених земаља Првог св. рата и услова уговора који су им наметнути Версајском мировном конференцијом -Зна да наведе Брусиловљеву офанзиву - Процењује и даје мишљење о последицама рата на микро (лично људски доживљај) и макро (државном и међудржавном) нивоу - Уме да објасни на примеру Првог св.рата зашто је рат стање поништавања цивилизацијских</p>
---	---	--	--

			<p>-Зна да објасни, уз помоћ наставника узроке, ток и последице Фебруарске и Октобарске револуције у Русији</p> <p>-Зна ко је: цар Николај II Романов</p> <p>- Уме да процени и образложи зашто је грађански рат најпогубнији за државу у којој се одвија</p> <p>- Зна како се зове Русија после Октобарске револуције</p> <p>- Зна да објасни самостално узроке, ток и последице Фебруарске и Октобарске револуције у Русији</p> <p>-Зна шта је то лењинизам и да револуционарну власт после Октобарске револуције држе Совјети</p>	<p>вредности</p> <p>-Процењује последице револуције у Русији (за различите слојеве становништва), промену друштвеног поретка и утицај на друге земље током рата и касније; смисао убиства читаве породице Романових зарад револуционарних идеја; грађански рат, као најтежи облик сукоба-последице:</p> <p>-Уме да анализира међународну позицију Русије 1918.године, уз помоћ наставника (Русија иступа из рата 1917, не добија ратну одштету, губи део територије, становништва, диктатура пролетеријата, велике жртве, међународна интервенција)</p>
	<p>Наративна, дијалогска, илустративна, текстуална, демонстративна, подстицање саморегулисаног учења ИКТ у настави групни облик, кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе</p>	<p>-Зна ко су: Гаврило Принцип, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Никола Пашић, Петар I и Александар Карађорђевић</p> <p>-Именује главне битке 1914: Церска и Колубарска и зна кључне податке о њима (ко се бори, када, значај, српске војсковође) и зна да их покаже на карти</p>	<p>-Зна ко су: Оскар фон Поћорек, Август фон Мекензен, Милунка Савић, Драгутин Димитријевић Апис, Надежда Петровић, Петар Бојовић, Арчибалд Рајс</p> <p>- Описује Церску и Колубарску битку (време, ток, последице, војсковође)</p> <p>-Описује поступке Аустро-Угарске војске</p>	<p>- Зна ко је Франц Фердинанд</p> <p>-Уме да да свој аргументован суд о Сарајевском атентату, ултиматуму Аустро-Угарске, као и да пронађе сличности са данашњим условљавањима ЕУ према</p>

	<p>писана проверка</p>	<p>- Зна од када до када траје Први св. рат у Србији (1914-1918) - Уме да повеже улогу Србије са поводом за рат (атентат Г. Принципа на Ф. Фердинанда) - Зна да наведе главни узрок и последице Првог св. рата за Србију (58,5% мушког ст. од 18-35г. и изгубљена укупно 1/3 становништва, пљачка, денационализација...) - Именује српске главне војсковође, као и српске владаре у овом периоду - Именује главне битке, токове рата 1915-1918.: повлачење преко Албаније, Кајмакчалан, пробој Солунског фронта и ослобођење Србије - Зна шта је Плава гробница, кроз анализу песму М.Бојића - Зна да објасни појам окупација, епидемија, терор (злочини 1914-1918), избеглиштво - Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже: Цер, Дрину, Солунски фронт, Кајмакчалан, прелазак преко Албаније, Крф и Видо, Солун - Препознаје о ком догађају је реч на основу ист. извора (Плава гробница, говор мајора Гавриловића, А-У-ски ултиматум Србији, изјава српских бораца о свом преласку преко Албаније и њиховом повратку у Србију...) - Изражава саосећање са српском војском (ДВД „Где цвета лимун жут“ и документарца „Србија у Првом светском рату“)</p>	<p>у окупираној Мачви - Зна да анализира податке о жртвама из обе битке, на обе стране - Зна да анализира битке са геостратешког, демографског, националног и родољубивог становишта - Зна када је била и у чему је значај Мојковачке битке - Уме, уз помоћ наставника, да опише у Топлички устанак - Описује поступке окупатора у Србији 1916-1918. - Зна да опише пробој Солунског фронта и ослобођење Србије (правац, и време) - Уме да уочи, издвоји и опише допринос Србије победи Антанте у Првом св. рату - На карти самостално уме да покаже места великих битака (Цер, правце кретања војски у Колубарској бици, Мојковачка битка, повлачење српске војске, Крф, Видо, Солун, Солунски фронт, Кајмакчалан, Битољ) - На основу одломака из текстова (Леди Изабеле Хатон, Моје успомене са Солунског фронта - С. Наслеђе 18, 45; „Тамо далеко“, Џон Рид „Тајни сан сваког Србина“ С.наслеђе 18, 42/43 , Флора Сандерс „Српски војник“ из 1918, С. Наслеђе 18, 36/37, Милунка Савић, Солунци 1984.) уме да</p>	<p>Србији - Уме да просуди у чему је значај српских победа 1914, за положај сила Антанте, као и за Србију саму - Уме да повеже и објасни утицај великих сила и њихове интересе на војно-политичку ситуацију у Србији током 1914/1915 и 1915-1918. године (Италија, Русија, Енглеска, Француска, Аустро-Угарска, Бугарска) - Зна ко су Франш Депере, Растко Петровић, мајор Д. Гавриловић, Коста Миловановић- Пећанац и његов значај - Уме, самостално, да опише у потпуности Топлички устанак - Процењује и износи свој суд о идеји о одбрани отаџбине, о томе колико су и на који начин разне структуре друштва учествовале у томе (краљ Петар I, престолонаследник Александар, командни кадар..., како се држава одужила борцима, моралу</p>
--	------------------------	--	--	---

		<p>-Посета спомен бистама јунака Првог св. рата-мајору Кости Тодоровићу и Душану Пурићу, легендарном команданту IV пешадијског пука „Стеван Немања“-лок.историја</p> <p>-Зна датум стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1.12.1918.)</p> <p>-Зна да именује декларације, којима је створена Краљевина СХС: Нишку, Крфску</p> <p>-На карти, уз помоћ наставника, показује границе Краљевине СХС</p> <p>-Зна да прочита информације из мапе ума Стварање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, коју је израдио наставник</p> <p>-Зна ко су Никола Пашић и Франо Супило</p>	<p>издвоји карактеристике српских војника, као и састав А-У-ске војске, коју су увелико чинили Словени, то јест уме да пронађе тражене податке у наведеним историјским изворима</p> <p>-Зна да наведе бар два споменика из Првог св. рата: нпр Зејтинлик, на Кајмакчалану, Војводи Вуку, као и неки локални извор нпр: спомен плоче по селима и на нашој цркви Св. Ђорђа, коју је урадио Михаило Миловановић</p> <p>- Зна да именује чиниоце југословенског уједињења (Српска влада, Југословенски одбор, Народно вијеће)</p> <p>-Зна ко је Анте Трумбић</p> <p>- На карти, самостално, показује границе Краљевине СХС и опише њено међународно окружење</p> <p>-Зна уз помоћ наставника да попуни празну мапу ума, са датим појмовима, које треба да повеже по хијерархији и структури лекције Стварање Краљевине СХС</p> <p>- Уме да упореди државни програм Илије Гарашанина „Начертаније“ са југословенским програмом</p>	<p>војске у критичним тренуцима...)-за то користити следеће историјске текстове, делове из књиге А.Рајса „Чујте Срби“, песма Е. Ростана „Краљ-Петрова четири вола“, Р. Петровић „Дан шести“, С. Јаковљевић „Српска војска“, Д. Ђосић „Корени“ и „Време смрти“, Д.Поповић „Књига о Милутину“)</p> <p>-Зна да опише настанак и развој југословенске идеје</p> <p>-Зна да опише политичку позицију сваког од чиниоца уједињења, то јест њихове интересе по питању заједничке државе</p> <p>-Уме да изнесе лични аргументован став о два српска национална програма: Илије Гарашанина и југословенском програму</p> <p>- Зна самостално да попуни празну мапу ума, са датим појмовима, које треба да повеже по хијерархији и структури лекције</p>
--	--	---	---	--

				Стварање Краљевине СХС
	<p>Наративна дијалогска, илустративна, текстуална, демонстративна филм, групни облик, индивидуални, подстицање саморегулисаног учења ИКТ у настави кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе</p>	<p>- Зна да се Први св. рат завршио Миновном конференцијом у Паризу 1919/1920 и зна кључне одлуке на њој(1919-1935)-: Немачка главни кривац за рат, нестала 4 царства (Немачко, Османско, Аустро-Угарска, Руско), настанак нових држава (Балтичке републике, Краљевина СХС, Чехословачка), Русија (СССР) није добила ратну одштету, нама нису дали онолико колико смо се жртвовали и колико смо жртвовани; доминација великих сила; ствара се Друштво народа, ко су побеђени, а ко победници</p> <p>- Зна да наведе пет карактеристика међуратног периода по сопственом избору (поред предходно реченог могу бити још: развој САД и Јапана, Велика економска криза; фашизам; Коминтерна (Комунистичка интернационала) (1919-1943)</p> <p>-Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже главне промене у Европи после Првог св. рата</p> <p>- Зна ко је Вудро Вилсон</p> <p>-Зна ко је Френклин Делано Рузвелт</p> <p>-Зна да објасни појмове: Капиталистичка привреда; Социјалистичка привреда; Економска криза (депресија, рецесија) и економски развој, уз помоћ наставника</p>	<p>- Уз помоћ наставника излаже Версајску мировну конференцију (када је била (1919-1920), ко одлучује, главне одлуке, последице, настанак Друштва народа, главне одлуке уговора са Немачком (1919)...) -Зна да опише Друштво народа (узрок настанка, време настанка(1919) -Самостално на карти показује промене у Европи после Првог св. рата, упоређује стање пре и после Првог св. рата -Уме целовито да опише организацију Друштва народа (начин функционисања, ефикасност у решавању међународних проблема) -Уме да, уз помоћ наставника, анализира 14 тачака Вудро Вилсона, као и уговоре са пораженим земљама -Упоређује и извлачи закључке о Европи пре и после Првог светског рата на основу историјских карата - Зна, уз помоћ наставника, да објасни Велику економску кризу (узрок, време настанка и последице Велике економске кризе (1929-1933)) -Зна да су у овом периоду настали проналасци- Алберта Ајнштајна-теорија релативитета и 1928. пеницилин- Александра Флеминга</p>	<p>-Зна ко је Жорж Клеменсо</p> <p>-Самостално, целовито, хронолошки логично описује изграђени Версајски систем, са свим кључним карактеристикама света после Првог св. рата, уз показивање на карти</p> <p>-Уме да повеже настанак и деловање Друштва народа, са функцијом Уједињених нација (као почетак и развој система колективне безбедности)- вертикална повезаност</p> <p>-Уме самостално да анализира 14 тачака Вудро Вилсона као и уговоре са пораженим земљама</p> <p>- Упоређује и извлачи закључке о Европи после Првог светског рата и данас, на основу историјских карата</p> <p>- Зна да је у овом периоду настао аналогни рачунар, почињу проучавања гена и развој генетике</p> <p>-Зна ко су: Милева Ајнштајн,</p>

		<p>- Зна да су се у овом периоду развили: радио, телевизија, неми и звучни филм, индустрија масовне забаве, музика, медија</p> <p>-Зна ко је Алберт Ајнштајн</p> <p>- (препоручити да погледају „Модерна времена“ и „ Велики диктатор“и уоче основне идеје и карактеристике овог доба)</p> <p>-Зна да именује и разликује: фашизам, нацизам, комунизам;</p> <p>- Уме да препозна и повеже државу и идеологију, која се у њој у овом периоду развија, као и тип државе која прати одређену идеологију: Фашизам (фашистичка) -Италија; Нацизам (нацистичка)- Немачка; комунизам (социјалистичка-комунистичка) – СССР; милитаризам –Јапан</p> <p>-Зна водеће људе наведених идеологија: Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, Јосиф Висарионович Стаљин</p> <p>-Повезује назив „Дуче“ уз Мусолинија, а Фирер уз Хитлера</p> <p>-Зна да наведе основне карактеристике фашизма: националсоцијализам, антисемитизам, диктатура, уз помоћ наставника</p>	<p>-Зна ко је и у чему је значај Томаса Мана</p> <p>-Препорука: погледати филм ДВД XX век, Свет у међуратном периоду</p> <p>-Уме, уз помоћ наставника, да протумачи шему Велике економске кризе и да на основу ње закључи о узроцима настанка и последицама (из Историје XX века)</p> <p>-Зна да опише, уз помоћ наставника, узрок и простор настанка: фашизма (Италија, Мусолини- „Вођа“ Дуче- 1922), нацизма (Немачка, Хитлер 1933), стаљинизма (СССР, 1924, Стаљин, Троцки, Коминтерна)</p> <p>- Зна да објасни основне карактеристике фашизма (расизам, антисемитизам, етнографско-географска теорија, национализам)</p> <p>-Зна да објасни појам диктатура, тоталитарна власт, фашистичка диктатура уз помоћ наставника</p> <p>-Зна тумачење појма милитаризам и где се у овом периоду јавља (у Јапану), уз помоћ наставника</p> <p>-Зна ко је Лав Троцки</p>	<p>Михаил Шолохов, Пабло Пикасо, Салвадор Дали, Штефан Цвајг, Марсел Пруст, Вирџинија Вулф, Бертолд Брехт, Франц Кафка, Сергеј Јесењин</p> <p>-Уме да упореди свет средином XIX и почетком XX века</p> <p>-Уме да, уз помоћ наставника, повеже велику економску кризу са појмом инфлације, као и главне њене карактеристике са ситуацијом у нашој земљи 1993.године или са светском кризом данас</p> <p>- Уме самостално да протумачи шему Велике економске кризе и да на основу ње закључи о узроцима настанка и последицама, као и светској економској кризи данас</p> <p>-Прави упоредну табелу следећих држава: Немачке, Италије, Француске, Енглеске, САД, СССР по категоријама политички систем, економија, друштво, наука, култура, вођа,</p>
--	--	--	--	--

				<p>партија на власти...</p> <p>-Зна ко је Георги Димитров</p> <p>-Зна да објасни разлику између аграрних и високо индустријализованих земаља (друштва) и на који начин једне и друге траже излазе из економских криза у које су западале у међуратном периоду</p>
	<p>Наративна, дијалогска, текстуална, илустративна, филм, групни облик, индивидуалн, - подстицање саморегулисаног учења</p> <p>-ИКТ у настави кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе писана провера тематски дан „Извори енергије“</p>	<p>- Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже границе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца</p> <p>-Зна шта је то КПЈ и какав је био њен положај у Краљевини СХС/ Југославији</p> <p>- Зна шта је Уставотворна скупштина (Конституанта) и повезује пример са доношењем Видовданског устава (28.јун 1921)</p> <p>- Зна да наведе имена главних странака у Краљевини СХС</p> <p>-Зна ко је Стјепан Радић</p> <p>- Зна да прочита једноставне информације из табеле изборних резултата из 1920.године</p> <p>-Именује владара и династију која влада Краљевином СХС</p> <p>-Зна да наведе, уз помоћ наставника, основне чињенице везане за Шестојануарску диктатуру (6.1.1929., зашто је и како уведена, промена назива државе,</p>	<p>-Зна самостално да покаже границе Краљевине СХС и њене суседе</p> <p>-Зна да именује главне странке у Краљевини СХС, као и њихове кључне карактеристике: Народна радикална странка, Југословенска демократска странка (1919), Хрватска републиканска сељачка странка, а од 1925-ХСС Хрватска сељачка странка; Словенска људска странка (СЛС); Југословенска муслиманска организација (ЈМО)</p> <p>- Зна да објасни атентат у Народној скупштини 1928. и његове узроке и последице (Пуниша Рачић, посланик радикала, убио представнике ХСС-а Стјепана Радића и после тога заведена Диктатура)</p> <p>-Зна да у главним цртама опише парламентаризам у</p>	<p>- Уме да самостално анализира међународну позицију Краљевине СХС у овом периоду (Мала Антанта, Француска, СССР, Аустрија, Мађарска, Италија..) уз показивање на карти</p> <p>-Зна да објасни појам компромисно југословенство и његове манифестације (један народ-три имена, назив државе, имена синова краља Александра, подела територије на округе, грб, химна...)</p> <p>- Зна главне карактеристике Устава из 1921: Једнодомни парламент 1921, уставна парламентарна</p>

		<p>подела на бановине...)</p> <p>-Зна уз помоћ наставника да прочита и покаже на карти бановине Краљевине Југославије</p> <p>- Зна да наведе дефиницију појма диктатура</p> <p>- Зна основне чињенице везане за Марсејски атентат (када?1934. када су убијени ко? краљ Александар и Луј Барту као и последице овог догађаја)</p> <p>-Зна ко су Милан Стојадиновић, Влатко Мачек, Павле Карађорђевић</p> <p>- Зна да именује чланове династије Карађорђевић, који владају државом у међуратном периоду и зна редослед њихове владавине</p> <p>-Петар I Карађорђевић (1904-1921)</p> <p>- Александар I Карађорђевић, регент (1914-1921), краљ (1921-1934)</p> <p>-принц Павле Карађорђевић, намесник (1934-1941)</p> <p>-Петар II Карађорђевић, краљ (1941-1945)</p> <p>-Зна којој бановини је припадао ужички крај</p> <p>-Зна ко су: Милутин Миланковић, Бранислав Нушић, Милош Црњански, Никола Тесла, Исидора Секулић, Слободан Јовановић, Десанка Максимовић, Маихаило Петровић Алас, Стојан Новаковић, Алекса Шантић, Јован Дучић и зашто су значајни</p> <p>-Локална историја-зна ко је Јосип Јехличка, где се налази његова биста у</p>	<p>Краљевини до Шестојануарске диктатуре: (наведе главне странке, шта је то устав, име и када је донет, шта је монархија и надлежности владара (монарха из династије Карађорђевић) по Видовданском уставу)</p> <p>-Зна ко су: Антон Корошец, Стојан Протић, Анте Трумбић, Љуба Давидовић</p> <p>-Зна да из табеле изборних резултата за Уставотворну скупштину, из 1920.године, уочи, уз помоћ наставника, и извуче закључке о: односу и утицају појединих партија, односу нација једних према другима; да зна да објасни успех КПЈ на првим изборима</p> <p>- Зна, уз помоћ наставника, да опише Шестојануарску диктатуру, њене кључне карактеристике (време, узрок, циљ, снаге које је подржавају, доношење, 6.1.1929, политика интегралног југословенства, промена назива државе, подела на бановине, Устав 1931, атентат на краља Александра)</p> <p>-Зна основне карактеристике Југословенске радикалне заједнице (ЈРЗ)</p> <p>-Зна ко је Драгиша Цветковић</p> <p>-Зна да примени појам диктатура на примеру Југославије из</p>	<p>монархија , на челу са династијом Карађорђевић... уз ставове појединих странака и народа у држави о њему.</p> <p>- Зна да самостално опише крњи парламентаризам у Краљевини СХС до увођења Шестојануарске диктатуре</p> <p>-Зна да из табеле изборних резултата за Уставотворну скупштину, из 1920.године, самостално уочи и извуче закључке о: односу и утицају појединих партија, односу нација једних према другима; да зна да објасни успех КПЈ на првим изборима</p> <p>-Зна ко су Мехмед Спахо, Пуниша Рачић</p> <p>-Зна самостално да опише Шестојануарску диктатуру, њене кључне карактеристике (узрок, циљ, снаге које је подржавају, доношење, 6.1.1929, политика интегралног југословенства, промена назива државе, подела на бановине, Устав 1931,</p>
--	--	---	---	---

		<p>Ужицу и зашто је значајан за наш град (покренуо рад Сокола)</p> <p>-Именује признате верске конфесије: Хришћанство:Православље (СПЦ), Римокатоличку цркву, Протестантску цркву, Исламску и Јеврејску верску заједницу</p> <p>- Зна да повеже верске објекте са конфесијом којој припада (црква-православна, католичка, протестантска, цамија, синагога)</p> <p>-Зна основне чињенице везане за јачање утицаја Италије (рат у Етиопији и криза Друштва народа) и Немачке (аншлус Аустрије-припајање Аустрије Немачкој-1938. и Минхенски споразум-1938.), као и њихово учешће у грађанском рату у Шпанији</p> <p>-Зна да наведе основне чињенице о међународној и унутрашњополитичкој позицији Југославије од 1939-1941.г (преуређење, отварање српског питања, сепаратизам., окружење земаља чланица Тројног пакта...)</p> <p>-Зна да опише узроке формирања владе Цветковић-Мачек и последице њеног деловања</p> <p>-Зна ко су Јоаким фон Рибентроп, Вјачеслав Молотов, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, Јосиф Стаљин</p>	<p>1929.године</p> <p>-Зна да наведе основне карактеристике државне политике у време Милана Стојадиновића, уз помоћ наставника</p> <p>-Зна да самостално опише карактеристике владавине Милана Стојадиновића (заокруживање унутрашње и спољашње Хрвата, Конкордатска криза, економско окретање ка Немачкој и Италији)</p> <p>-Зна године владавине српских владара у ½ XX века</p> <p>-Зна ко су Михаило Пупин, Милан Ракић, Јован Цвијић, Ксенија Атанасијевић</p> <p>-Зна да наведе области у којима смо имали изузетне успехе, као и три дела по избору</p> <p>-Зна да опише културне домете у Југославији у међуратном периоду</p> <p>-Зна да одржи кратко предавање о изабраној личности (пано, ППТ...)</p> <p>-Уочава на примерима (слике, фотографије) примере традиционалног и модерног</p> <p>- Зна основне карактеристике и када је био Шпански грађански рат (1936-1939) уз помоћ наставника</p> <p>-Зна да опише спољну политику Југославије у време Милана Стојадиновића, уз помоћ наставника</p> <p>-Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже промене у</p>	<p>атентат на краља Александра)</p> <p>- Зна да објасни појам интегрално југословенство и да га повеже (нађе примере) са потезима краља Александра у Шестојануарској диктатури</p> <p>-Зна главне карактеристике и значај Устава 1931: Двodomни из 1931 (Сенат)</p> <p>-Зна ко су: Луј Барту, Павле Радић, Ђуро Басаричек, Пуниша Рачић, Мехмед Спахо, Богољуб Јевтић, Сима Марковић</p> <p>-Зна да самостално, критички, течно, хронолошки јасно, опише стање у Југославији 1929-1939</p> <p>-Зна да опише међународну ситуацију у Европи са фокусом, како су тадашње прилике или неприлике утицале на Краљевину Југославију</p> <p>-Зна ко су: Паја Јовановић, Мирослав Крлежа, Урош Предић, Растко Петровић, Марко Ристић, Бранислав Петронијевић, Иван</p>
--	--	--	---	--

			<p>Европи пред Други св. рат</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зна ко је Невил Чемберлен - Зна да опише процес ширења утицаја Италије и Немачке у предратном периоду, став Француске, Британије (Минхенски споразум) и СССР-а (пакт Рибентроп – Молотов) према томе - Уме да опише своја осећања при посматрању „Гернике“, Пабла Пикаса 	<p>Мештровић</p> <ul style="list-style-type: none"> - Даје свој аргументован суд о култури у свету и Југославији у међуратном периоду - Упоредиће српско друштво међуратног периода са данашњим - Целовито, критички објашњава ситуацију у Европи и свету од 1935-1939. године, процењујући интересне сфере великих сила (Немачке, Италије, Енглеске, Француске, САД, СССР, Јапана) - Уме да опише позицију (унутрашњополитичку и спољнополитичку) Југославије у овом периоду, уз показивање на карти описаних појава и процеса - Зна ко су Франциско Франко и Пабло Пикасо - Зна на карти, самостално, да покаже промене у Европи пред Други св. рат
	<p>Наративна, дијалогска, текстуална, илустративна, демонстративна филм, групни облик,</p>	<p>- Зна главне хронолошке одреднице Другог св. рата: напад на Пољску (1. септембар 1939.), трајање Другог св. рата (1.9.1939-2.9.1945) и време трајања Источног</p>	<p>- Зна, уз помоћ наставника, да опише и покаже на карти ток Другог св. рата 1939-1941: (Напад на Пољску, освајање Данске, Норвешке,</p>	<p>- Зна да опише односе Немачке и СССР-а од (1939-1943) (споразума Рибентроп-Молотов, преко</p>

	<p>индивидуални, - подстицање саморегулисаног учења -ИКТ у настави кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе</p>	<p>фронта (1941-1945)- повезује са нападом Немачке на СССР -Зна да наведе називе савеза сукобљених у рату (Тројни пакт и Антифашистичка коалиција), ко су њихови чланови, као и да их покаже на карти, уз помоћ наставника - Зна када је САД ушла у Други св рат -Зна дефиницију заробљеничког, сабирног и концентрационог логора - Зна да наведе време када су капитулирали Италија (1943) и Немачка - Дан победе против фашизма (9.мај 1945)-данас Дан Европе и Јапан (2.9.1945)-крај рата -Зна ко су Винстон Черчил, Френклин Рузвелт, Јосиф Висарионович Стаљин- Велика тројица -Зна где су били и када састанци велике тројице у Другом светском рату (Техеранска конференција, 1943) -Зна да наведе где је други фронт отворен у Европи и да га покаже на карти (искрцавањем савезника на Нормандију 6.6. 1944.) - Зна да објасни појмове: геноцид: (систематско и планско истребљење становништва (друга раса, вера, етничка група)); Културни геноцид; Концентрациони логор; Холокауст -Зна да наведе нова оружја која су се употребљавала у рату: (атомска бомба, носачи</p>	<p>земаља Бенелукса, капитулација Француске (јун 1940); Битка за Британију 1940.; план 25 (напад и војно разбијање Југославије-1941-само напоменути), Барбароса-напад на СССР, као и напад Јапана напад на Перл Харбур (децембар 1941)) -Зна, уз помоћ наставника, да опише ратне операције у ратној 1942-ој уз показивање на карти: битакa код Ел Аламејна и Стаљинграда -Зна ко је:Видкун Квислинг и зашто је важан (шта симболизује) - Зна, уз помоћ наставника, да опише у главним цртама војне операције ратне 1943-1945: (инвазија на Сицилију; операција „Оверлорд“ - јун 1944-отварање другог фронта у Европи; ослобођење Лењинграда; продор Црвене армије у Источној Европи; капитулација Италије, Немачке, Јапана; коришћење атомске бомбе) и да их, уз помоћ наставника, покаже на карти - Зна ко је Шарл де Гол - Описује, уз помоћ наставника, дипломатске активности велике тројице и дефинише интересе великих сила (пре свега Антифашистичке коалиције, као</p>	<p>заједничког напада на Пољску, преко плана „Барбароса“- и напада Немачке на СССР (22.јун 1941), отварања Источног фронта, плана Немаца да стигну до линије Архангелс- Астрахан, до нафте и везе са средњим истоком, до битке за Москву- када су Немци заустављени; Стаљинградска битка (1942/1943) и опсаде Лењинграда (1941-1944)) -Зна самостално да целовито опише и покаже на карти Други св. рат 1939-1941 (Напад на Пољску, освајање Данске, Норвешке, земаља Бенелукса,капит улација Француске (јун 1940); Битка за Британију 1940.; план 25 (напад и војно разбијање Југославије- 1941), Барбароса-напад на СССР, као и напад Јапана напад на Перл Харбур (децембар 1941);) - Зна самостално да опише ратне операције у</p>
--	--	--	---	--

		<p>авиона, оружја за масовно уништавање људи, вишецевни бацачи, десант...)</p> <p>-На примеру слика (ист.извора) (бомбардованог Београда, Дрездена, Хирошима и Нагасакија) препознаје рат као зло против човечности за људе и на једној и на другој страни</p> <p>-Зна да наведе основне последице II св.рата</p> <p>-Зна да наведе по избору један логор ван Југославије, а Јасеновац-обавезно</p> <p>-Зна датум бацања атомске бомбе на Хирошиму и Нагасаки (6. и 9. август 1945)</p>	<p>победника у овом рату-„Кримски систем“ (Јалта) (1945-1989))</p> <p>-Зна да наведе и покаже на карти следеће концентрационе логоре - Мајданек, Треблинка, Матхаузен, Дахау, Јасеновац, Аушвиц, Стара и Нова Градишка, Старо Сајмиште, Јастребарско, Бањица</p> <p>-Уме да кроз анализу ист. извора одреди угао гледања учесника у догађају на појаву холокауста (писма Хилде Шерман-Јеврејке, која је транспортом одведена у логор и спроводника тог истог транспорта Јевреја-Немца Пола Салитера)</p> <p>-Зна да, уз помоћ наставника, попуни дату упоредну табелу Првог и Другог светског рата (вежба)</p> <p>-Уме да одржи кратко предавање на теме нпр: Живот људи у гетоу; у опсађеном Лењинграду; у Маутхаузену; Аушвицу; страдање Хирошима и Нагасакија</p>	<p>ратној 1942-ој уз показивање на карти: битака код Ел Аламејна и Стаљинграда</p> <p>- Целовито, течно, јасно, хронолошки логично и тачно, описује ратне 1943-1945: од војних операција, до преговора између великих сила уз показивање на карти : (уз предходно додати битку за Берлин (мај 1945) и подела Немачке, „пацовски канали“)</p> <p>- Зна ко су Двајт Ајзенхауер, Георгиј Константинович Жуков, Хајнрих Химлер, Јозеф Гебелс, фелдмаршал Ервин Ромел</p> <p>-Зна да самостално попуни дату упоредну табелу Првог и Другог светског рата (вежба)</p> <p>- Уме да упоређивањем података о Првом и Другом св.рату извлачи закључке (кроз примере: рат као поништавање цивилизацијских вредности, нова оружја-већа смртност цивила; логори смрти, као нова,</p>
--	--	---	--	--

				<p>стравична појава савремене цивилизације; победници и побеђени (подела Немчке, сукоб САД и СССР...), утицај великих сила, праведност-неправедност ратних циљева) -Уме самостално да уради ППТ или пано на тему нпр. Други светски рат; чувене битке Другог светског рата; Главномкомандуј ући војски у Другом светском рату; последице (биланс) Другог светског рата... - Уме да опише свој лични доживљај холокауста, на основу ист. извора (писма Хилде Шерман, слике из логора, гетоа) или нпр. разлога за бацање атомске бомбе на Хирошиму и Нагасаки или бомбардовање српских градова 1944-те године, бомбардовање уопште</p>
	<p>Наративна, дијалогска, текстуална, гледање филма, групни облик, индивидуални, подстицање саморегулисаног учења -ИКТ у настави</p>	<p>- Зна да наведе време трајања рата у Југославији (6.4.1941-15.5.1945) -Зна да опише начин како је одбачен Тројни пакт то јест зашто су организоване Мартовске демонстрације (демонстрацијама 25-</p>	<p>-Зна да, уз помоћ наставника, опише ток Мартовских демонстрација, Априлског рата.; план 25 (напад и војно разбијање Југославије-1941), бомбардовање Београда, спаљивање Народне библиотеке;</p>	<p>-Целовито, хронолошки повезано, течно, узрочно-последично зна да исприча о судбини Југославије током 1941. уз показивање</p>

	<p>кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе годишњи тест</p>	<p>27.март 1941 и војним пучом) - Зна како и када смо поражени од стране Тројног савеза (у Априлском рату (6-18.4.1941), бомбардовање Београда, спаљена је Народна библиотека), зна да опише слабости југословенске војске и зна да објасни појам капитулације на примеру Југославије у Априлском рату, уз помоћ наставника - Зна на карти, уз помоћ наставника, да покаже окупациону поделу Југославије 1941 - Зна када и где је створена Независна држава Хрватска-НДХ (1941-1945)-, Ко је њоме владао (колаборационистичке снаге-усташе) и каква је та држава била по својој суштини (геноцидна творевина према Србима, Ромима и Јеврејима) -Зна ко је Душан Симовић - Зна да именује два покрета отпора против окупатора: Југословенска војска у отаџбини (Драгољуб Михаиловић) и Народноослободилачка војска (Јосип Броз Тито) - Зна да наведе главне сличности и разлике између ова два покрета отпора, уз помоћ наставника; ко су вође, идеологија покрета, ко је победио на крају рата -Зна да на фотографијама препозна: Дражу Михаиловића и Јосипа Броза Тита</p>	<p>распад југословенске војске; Југословенска влада у избеглиштву) - Зна ко су: Димитрије Љотић (вођа „Збора“), Боривоје Мирковић -Зна да, уз помоћ наставника, опише Немачку окупациону власт у Србији 1941 -Зна самостално на карти да покаже окупациону расподелу Југославије, НДХ, Ужичку републику... - Зна да самостално опише Немачку окупациону власт у Србији 1941. (формирање Владе народног спаса; одмазде по Србији у јесен 1941; наредбу Немаца (о стрељању 100 Срба за једног убијеног и 50 за једног рањеног Немаца, Ужичка република, битка на Кадињачи) -Уме, уз помоћ наставника, да попуни, упоредну табелу четничког и партизанског покрета на основу текста у књизи и пореди: време настанка покрета, идеолошку основу, националну и верску политику, будуће виђење државе, војну организацију, сарадњу са окупатором... -Уме да да лично виђење и тумачење потерница, које су Немци издали за Дражом и Титом - Израђује, уз помоћ наставника, семинарски рад: Упоредне биографије Драгољуба Михаиловића и Јосипа Броза Тита</p>	<p>реченог на карти и повезивање ратних дешавања на Балкану са ствеким токовима рата - Целовито, хронолошки повезано, течно, узрочно-последично зна да исприча о судбини Србије током 1941. уз показивање реченог на карти - Зна самостално на карти да покаже окупациону расподелу Југославије и анализира је са становишта начина расподеле Југославије, интереса околних држава у тој расподели, позицију српског народа у расподели... -Израђује самостално семинарски рад: Упоредне биографије Драгољуба Михаиловића и Јосипа Броза Тита -Уме самостално да попуни упоредну табелу четничког и партизанског покрета на основу текста у књизи и пореди: време настанка покрета, идеолошку основу,</p>
--	---	--	--	---

		<p>- Зна да објасни шта је АВНОЈ и када су били Прво (1942) и Друго (1943) заседање АВНОЈ-а</p> <p>-Зна хронолошки редослед кључних војних операција 1943-1945 (Козара, Неретва, Сутјеска, Београдска операција, Сремски фронт и завршне операције за ослобођење земље (1944-1945))</p> <p>-Зна, уз помоћ наставника, да наведе основне потезе Ј.Б. Тита и комуниста (партизана) у овом периоду како у борби против Немаца тако и у освајању власти у Југославији (подршка Британаца на Техеранској конференцији; подршка комунистичког СССР-а, пристанак краља Петра II да именује Тита за главнокомандујућег свих антифашистичких снага у земљи)</p> <p>- Зна да именује карактер НДХ (геноцидна творевина) и усташког покрета; ко је био вођа (Анте Павелић); зна да су постојали логори смрти у НДХ (за децу Србе, Јевреје, Роме...) и зна да именује Јасеновац и да га покаже на карти</p> <p>- Зна ко су: Драгољуб Дража Михаиловић, Милан Недић, Јосип Бриз Тито, Анте Павелић</p> <p>-Зна да наведе основне последице Другог св. рата у Југославији</p> <p>-Препознаје геноцид – као појаву, спроведену у НДХ, на основу ППТ презентације Музеја жртава геноцида из</p>	<p>-Зна, уз помоћ наставника, да опише ратне 1943-1945 године, (са нагласком на војним операцијама-Вајс I /II (1942/1943); Шварц I /II (1943); Београдска операција (октобар 1944); као и преговорима: Тито-Шубашић (Вис и Београд), 1944 и притисак Енглеза на краља ПетраII да призна Тита за главнокомандујућег антифашистичких снага у Југославији,; савезничко бомбардовање српских градова, улазак Црвене армије у Србију; ослобођење Београда; Сремски фронт) и да покаже на карти</p> <p>-Зна да наведе прве органе власти будуће комунистичке Југославије (НОО, НКОЈ-Национални комитет ослобођења Југославије, као и како је текао обрачун са противницима револуције)</p> <p>- Уме да дискутује, аргументовано о позицији четника и партизана при крају рата (ко су непријатељи фашиста, револуције, народа, позиција и утицај Енглеза, СССР-а и Црвене армије...)</p> <p>- Зна да именује логоре смрти: Јасеновац, Стара Градишка, Јадовно, Сајмиште, Бањица и да их покаже на карти</p> <p>-Зна да опише последице Другог св.</p>	<p>националну и верску политику, будуће виђење државе, војну организацију, сарадњу са окупатором...</p> <p>- Уме да издвоји сличности и разлике ова два покрета на основу упоредне табеле</p> <p>- Ума да аргументовано, јасно и прецизно бране своје ставове и критикују супротстављене ставове у форми дебате (четници-партизани)</p> <p>-Зна самостално да опише ратне 1943-1945 године и да их покаже на карти</p> <p>-Уме целовито и аргументовано да објасни долазак Тита и КПЈ на власт у Југославији: користећи стечена знања, као и знања о споразумима: Стаљин-Тито 1944. и Черчил-Тито 1944.</p> <p>-Зна ко су: Коча Поповић, Пеко Дапчевић</p> <p>- Има лични и аргументовани став о проблематичним и отвореним питањима Другог св. рата: о „савезничком бомбардовању“ Србије и Црне</p>
--	--	---	--	---

		<p>Београда „Били су само деца“ -Израђује, уз помоћ наставника, ленту времена са најзначајнијим догађајима и личностима из Другог св. рата за Југославију -Зна датум ослобођења Југославије (15.мај 1945)</p>	<p>рата у Југославији - Зна шта је масакр - Израђује самостално ленту времена са најзначајнијим догађајима и личностима за Југославију -Зна да опише геноцид у НДХ, узроке, ток, последице, Анте Павелић, Алојзије Степинац - Уме да уочи и опише поступке усташа у НДХ на основу ППТ презентације Музеја жртава геноцида из Београда „Били су само деца“ - Зна да уз опис последица Другог св. рата у Југославији наведе и одговарајуће примере за то - Уме да, уз помоћ наставника, упореди појаве геноцида и холокауста у Европи и код нас -Уме уз помоћ наставника, да уради мапу ума Други светски рат у Југославији</p>	<p>Горе 1944-те, узроку и последицама, зашто се о томе ћутало после рата, зашто није бомбардована НДХ, зашто Јасеновац није ослобођен, зашто је створен Сремски фронт... -Изражава свој став и мишљење о пристрасности која се испољава по питању броја жртава у Јасеновцу (Наставник упућује ученике на Зборник Музеја жртава геноцида у Београду, Геноцид у XX веку на југословенским просторима) - Уме самостално да упореди геноцид и холокауст у Европи и код нас -Уме самостално да уради мапу ума Други светски рат у Југославији -Уме да упореди Други светски рат у Југославији са Европом и светом</p>
	<p>Наративна, дијалогска, текстуална, илустративна, групни облик, индивидуални, - подстицање саморегулисаног учења -ИКТ у настави</p>	<p>-Зна да наведе основне карактеристике света после Другог св. рата: Хладни рат (1948-1989); Блокска подела света: НАТО пакт (1949) и Варшавски уговор (1955); -Зна да наведе основне проналаске после</p>	<p>- Зна да са карте прочита ко су чланови НАТО пакта, а ко Варшавског уговора -Зна да објасни појмове: деколонизација, неоколонијализам -Зна да опише процес поделе Немачке 1945 и</p>	<p>-Зна да дефинише појмове и процесе: антиколонијализам и политику активне мирољубиве коезистенције (Несврстане,</p>

	<p>кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе</p>	<p>Другог св. рата (пет по свом избору): клонирање, освајање космоса и информатичка револуција; -Зна да наведе дефиницију појма тероризам и на примерима из историје га препознаје - Зна узрок и смисао стварања Организације уједињених нација, 1945.-наставак Друштва народа (1919) и покушај обезбеђивања система колективне безбедности -Зна ко су Мао Цедунг и Махатма Ганди, Владимир Путин -Зна да наведе када је Дан ЕУ (9-мај, да је химна „Ода радости“) и која је химна ЕУ -Зна да објасну суштину функционисања ЕУ, уз помоћ наставника - (слабе унутрашње границе, а јаке спољне; строго контролисани путеви новца; монопол)</p>	<p>узроке настанка Берлинског зида (1961-1989) -Зна да наведе најпознатије терористичке нападе; атентат на Џона Кенедија (1963) и 11.септембар 2001. напад на САД??? -Зна да објасни смисао организација: Савета безбедности, УНЕСКО-а и УНИЦЕФ-а -Зна да објасни појам „вето“, као и ко има то право у Савету безбедности (повезати са примером одлучивања поводом бомбардовања Србије 1999) -Зна да опише послератну трку у наоружању и њене последице -Зна да наведе примере за деколонизацију (Индија) и неоколонијализам, глобализацију, еколошке проблеме на земљи -Зна ко је Хари Труман -Самостално израђују ППТ о: научним достигнућима у 2/2 XX века; Музика и филм у 2/2 XX... -Зна да, уз помоћ наставника, наведе када је пао Берлински зид и које су његове најзначајније последице -Зна ко су:Никита Хрушчов, Борис Јељцин, Михаил Горбачов, Бил Клинтон, Џорџ Буш -Зна самостално да повеже појаве и објасни их: Пад Берлинског зида и</p>	<p>које су углавном чиниле бивше колоније) и „разоружање“ у свету -Зна да објасни оружане сукобе који су избијали после Другог св. рата, а у 2/2 XX века су однели више живота него Други св.рат: примери Корејски рат (1950-1953):Вијетнамски рат (1961-1975) -Зна дефиницију појма тероризма и карактеристичне примере (код нас и у свету), као и ратове против терора ??? (оружани сукоби који су избили у периоду после пада Берлинског зида- Авганистан, Ирак, Алкаида...) -Зна ко су Фидел Кастро, Че Гевара, Нил Армстронг -Зна да објасни суштину уговора у Матрихту, 1992., проширења ЕУ, да их на карти покаже, - Зна самостално да уради ППТ на тему: Настанак и развој - ЕУ</p>
--	--	--	---	--

			уједињење Немачке (1989) са распадом СССР-а, а тиме и Варшавског пакта, а тиме и демократске промене у Источној Европи	
Монолошка, дијалогска, текстуална, илустративна, групни облик, индивидуални, кратке писмене провере петнаестоминутне вежбе	<p>-Зна да наведе основне чињенице везане за Југословенску револуцију, уз помоћ наставника (1945, успостављање власти на челу са Јосипом Брозом Титом и КПЈ : 29. новембар 1945- проглашење Републике; победа на изборима уз велике притиске, на почетку ослонац на СССР, а потом Сукоб са Информбироом (1948-1956))</p> <p>-Зна да опише главне карактеристике покрета Несврстаности (кад се јавља, оснивачи и зашто се јавља)</p> <p>- Зна да, уз помоћ наставника, опише послератни процес претварања приватне у државну својину, а потом у друштвену својину.</p> <p>- Зна дефиницију Самоуправљања, када је успостављено (1953 - фабрике радницима) и Аграрне реформе (земља сељацима)</p> <p>-Зна да наведе поделу Југославије на 6 република и 5 народа и да их покаже на карти Југославије</p> <p>-Зна ко је Едвард Кардељ</p> <p>- Зна од када до када је Социјалистичка Југославија постојала (од 1945 до 1991), каква је била по својом државном уређењу (федерација 6 република</p>	<p>-Зна да наведе имена послератне Југославије</p> <p>-Зна ко су: Гамал Абдел Насер, Џавахарлал Нехру, Милован Ђилас, Александар Ранковић</p> <p>-Зна да опише претварање приватне у државну, па у друштвену својину (Национализација; Откуп (1945-1955); Колективизација 1949.)</p> <p>- Зна да опише добре стране и слабости самоуправљања</p> <p>-Зна да опише обрачун са грађанском опозицијом крајем рата (убиства, губљење грађанских права, отпуштање са посла, уништавање документације...на примерима: владике Николаја Велимировића, Жанке Стокић, Михаила Миловановића-лок. историја)</p> <p>-Зна да, уз помоћ наставника, опише односе са СССР-ом, после Другог св. рата, сукоб са ИБ-ом; обрачун унутар КПЈ-Голи оток</p> <p>- Зна да наведе промене државног система (Влада ДФЈ/ФНРЈ/СФРЈ), као и суштину једнопартијског система (1945-1990): КПЈ/СКЈ; СКОЈ</p> <p>-Уме да уочи и опише</p>	<p>- Зна ко је Марко Никезић</p> <p>-Зна да самостално опише односе са СССР-ом после Другог св. рата, сукоб са ИБ-ом; обрачун унутар КПЈ-Голи оток</p> <p>-Уме целовито и критички да пранализира односе Југославије са Истоком и Западом у периоду од 1944-1956.</p> <p>-Уме критички да опише обрачун са „непријатељима револуције“, мере које су против њих предузимане; национализација у Југославији (1946. и 1948) и повеже је са последицама које имамо данас-наводни повраћај национализоване имовине</p> <p>-Зна ко су: Бранко Ђопић, Борислав Пекић, Тин Ујевић</p> <p>-Анализира позитивне и негативне стране Југословенског периода и Титовог управљања</p>	

		<p>и 5 народа; република са доживотним председником државе) -Зна ко су Иво Андрић, Милош Црњански и зашто су значајни -Зна да наведе, уз помоћ наставника, основне противуречности југословенског развоја (једнопартијски систем, самоуправљање, атеизам, одвајање Косова и Метохије од Србије, разбијање Србије) стварање политичких народа (Муслимана, Македонаца, Црногораца...) култ вође, братство-јединство... - Зна да репродукује дефиницију појмова партија и политичка организација и зна да их препозна на примерима, као и појмове избеглица и емигрант -Зна разлику између једнопартијског и вишепартијског система на примеру Југославије -Зна основне податке о атентату на Зорана Ђинђића, када је био и шта се тада десило (2003) - Зна да наведе главне догађаје 90-их: (Економска блокада и санкције Србији и Ратови у Југославији (1991-1995): (разбијање и распад Југославије Рат у Словенији, Хрватској, Босни и Херцеговини, као и сукоби на Косову и Метохији и НАТО интервенција 1999.) -Зна ко су: Фрањо Туђман, Слободан Милошевић, Алија</p>	<p>добре и лоше стране покрета Несврстаних - Зна да наведе самостално, бар три противуречности југословенског развоја (једнопартијски систем, самоуправљање, атеизам, одвајање Косова и Метохије од Србије, разбијање Србије) стварање политичких народа (Муслимана, Македонаца, Црногораца...) култ вође, братство-јединство... - Зна које Добрица Ћосић - Зна да опише циљеве и последице Студентских демонстрација 1968. и демонстрација на Косову 1968. и 1981. као и друге облике супротстављања једноумљу: филм, музика - Зна да опише противуречности економског развоја - самоуправљање и животни стандард -Зна да именује најпознатије странке вишепартијског система у Србији од 1990/1991: СПС; СПО; ДС; ДСС; СРС; Г17 + -Зна, уз помоћ наставника, да опише циљеве студенских демонстрација и грађанског отпора 90-их година у Србији - Уме, уз помоћ наставника, да анализира податке из демографских података за 1991. и 2001. годину - Зна ко су: Добрица</p>	<p>државом -Самостално израђује ППТ на тему „Спорт и култура у СФРЈ“, „Дан младости“, „Споменици револуције“... -Зна да опише главне догађаје 90-их у Југославији, да повеже Дејтонску мировну конференцију, којом су се завршили ратови вођени за распад државе, а као последица ратова оформљен је Суд за ратне злочине у Хагу -Уме самостално да критички анализира спровођење југословенске идеје у пракси -Уме да целовито сагледа демографски губитак српског народа у XX –ом веку - Уме да анализира културно, економско и политичко стање у бившим југословенским републикама кроз анализу дневне штампе, самостално</p>
--	--	--	--	---

		<p>Изетбеговић, Зоран Ћинђић, Војислав Коштуница, Борис Тадић</p> <p>-Уме да прочита податке из демографских података за 1991. и 2001. годину</p> <p>-На датим чланцима из дневних новина, уз помоћ наставника, уме да увиди разлике или сличности у културном, економском и политичком стању у бившим југословенским републикама</p>	<p>Ћосић, Ибрахим Ругова</p> <p>-Уме, уз помоћ наставника, да критички анализира спровођење југословенске идеје у пракси</p> <p>- Уме самостално да уочи и извлачи закључке из демографских табела из 1991. и 2001. године</p> <p>- Уме да анализира културно, економско и политичко стање у бившим југословенским републикама кроз анализу дневне штампе, уз помоћ наставника</p>	
--	--	---	--	--

Назив предмета **ГЕОГРАФИЈА**

Циљ Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ / ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; - анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; - одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; - анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије; - опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; - класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; - анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; - класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; - наводи начине коришћења вода Србије; - препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; - доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; - објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	Југоисточна Европа, интеграциони и дезинтеграциони процеси. Географски положај Србије. Историјско-географски развој Србије. Символи Србије. Границе и проблеми пограничних крајева.
	ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Геотектонски процеси на територији Србије. Сеизмизам Србије. Тектонски облици рељефа. Падински процеси и рељеф настао деловањем воде. Рељеф настао деловањем леда, ветра и човека. Утицаји ерозивних и акумулативних процеса на човека. Климатски фактори и елементи. Климатске области у Србији. Подземне воде Србије. Реке Србије. Језера Србије. Заштита вода и заштита од вода. Земљишта Србије. Распрострањеност биљног и животињског света.
	ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Кретање броја становника и њихов просторни размештај. Природно кретање. Миграциони процеси. Структуре становништва. Демографски проблеми и популациона политика. Прва насеља у Србији. Село и рурални процеси. Градови. Урбанизација и проблеми урбаног развоја. Београд.

<p>броја становника, природни прираштај и миграције;</p> <ul style="list-style-type: none"> - изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи; - изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; - израђује и анализира графичке приказе структура становништва; - објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; - уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; - доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; - препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине; - описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти; - процењује важност очувања природне и културне баштине Србије; - објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету. 	<p>ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ</p> <p>ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА</p> <p>СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ</p>	<p>Природни ресурси и привредни развој.</p> <p>Друштвени услови привредног развоја и промене у структури привреде.</p> <p>Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор.</p> <p>Саобраћај и географски простор. Туризам и трговина.</p> <p>Делатности кварталног сектора.</p> <p>Природна баштина Србије. Културна баштина Србије. Светска баштина под заштитом Унескоа у Србији.</p> <p>Појам и географски положај завичаја. Природне карактеристике. Друштвене карактеристике.</p> <p>Срби у Црној Гори. Срби у БиХ – Република Српска. Срби у Хрватској. Срби у осталим суседним државама. Срби у дијаспори.</p>
--	---	--

Кључни појмови садржаја: географски положај, границе и величина територије Србије, физичко-географске одлике Србије, друштвено-географске одлике Србије, природна и културна баштина Србије, географија завичаја, Срби у региону и дијаспори.

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

1. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању процеса наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења, уџбенике, наставна средства и медије којима школа располаже. Предметни исходи су дефинисани на нивоу разреда у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и највећи број њих је на нивоу примене.

2. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Географски положај, границе и величина територије Србије

За достизање исхода: ученик ће бити у стању да одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије. На почетку наставне теме, указати на то да на географски положај Србије утиче поливалентност, контактност и транзитност њене територије у смислу спајања и прожимања различитих елемената географског простора, који су одговорни за развој територије.

Физичко-географске одлике Србије

За достизање исхода: ученик ће бити у стању да опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије, кључно је да у светлу теорије литосферних плоча ученик опише геотектонски положај и геотектонску рејонизацију Србије сагледавањем односа Евроазијске и Афричке плоче. Даљом операционализацијом исхода ученик ће бити у стању да препозна и наведе облике рељефа који настају тектонским покретима и вулканизмом, објасни процес настанка земљотреса и наведе најугроженије зоне на територији Србије.

Исход: анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије. За остваривање овог исхода неопходно је да ученик самостално користи климатолошке податке који се односе на температуру и падавине изабраног места. Климатолошки подаци могу се преузети из метеоролошких годишњака.

Да би се остварио исход: класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије и наводи начине коришћења вода Србије, ученику би требало указати на постанак, еволуцију и распрострањеност река, језера, подземних вода и термоминералних извора на територији Србије. Упознати га са основним хидрографским карактеристикама река Србије, чије груписање би се извршило према припадајућем морском сливу.

Друштвено-географске одлике Србије

У оквиру области Друштвено-географске одлике Србије предвиђено је да се обрађују садржаји о становништву, насељима и привреди Србије.

За достизање исхода: ученик ће бити у стању да објашњава популациону динамику становништва Србије, акценат треба ставити на објашњење кретања броја становника по подацима пописа. Наставници треба да упознају ученике са изворима података о

становништву.

Достизање исхода: изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи, непосредно се надовезује на реализацију претходног исхода.

Исход израђује и анализира графичке приказе структура становништва јако је важан у функционалном домену. Овде до изражаја долази захтев да ученик самостално проналази податке о структурама становништва који су доступни у аналогном и дигиталном облику те да их на часовима и код куће за домаће задатке приказује у виду полно-старосних пирамида, графикона и дијаграма.

Природна и културна баштина Србије

Исход: описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти. Остваривање исхода подразумева уочавање разлика културно-историјских целина градског и сеоског типа. Исход је остварљив ако ученик на карти одреди и лоцира заштићена природна и културна добра и наведе примере.

Исход: ученик ће бити у стању да процењује важност очувања природне и културне баштине Србије. Исход је остварљив ако ученик на некој карти различитим картографским методама представи степен заштите природних добара и истакне њихов значај.

Географија завичаја

За достизање овог исхода: *ученик ће бити у стању да реализује истраживачки пројекат у локалној средини*, препорука је да технике наставника буду усмерене на поучавање и учење путем открића које обухвата прикупљање података од локалног становништва и самостално посматрање објеката и процеса.

Након припреме и реализације пројектне наставе ученици ће бити у стању да уоче значај сарадње у тиму за остваривање заједничких циљева, али и да процене сопствена постигнућа.

За достизање исхода: *реализује истраживачки пројекат у локалној средини*, неопходно је да ученик познаје методологију истраживачког рада:

- дефинише пројектни задатак;
- прикупља податке из различитих извора и на терену;
- обрађује податке, приказује их текстуално, табеларно и графички и доноси закључке;
- представља резултате истраживачког рада;
- описује и вреднује географски положај завичаја;
- препознаје, наводи и именује облике рељефа и хидрографске објекте на простору завичаја, објашњава међузависност климе, земљишта и живог света;
- истражује и утврђује специфичности природно-географских и друштвено-географских одлика завичаја и доводи их у корелацију;
- објашњава утицај одређене структуре становништва на друштвено-економски развој завичаја;
- наводи и описује природна богатства и објашњава утицај њиховог искоришћавања;
- описује структуру привреде и наводи показатеље развијености одређених привредних делатности;
- образлаже потребе заштите природне средине;
- анализира и предлаже различите мере за унапређење завичаја;

Срби у региону и дијаспори

Исход: ученик ће бити у стању да објашњава утицај исто-ријских и савремених миграција на размештај Срба у свету, операционализује се тако што ће ученик бити у стању да наведе државе и ентитете у којима живе припадници српског народа, наведе број припадника нашег народа у земљама бивше СФРЈ, региону и дијаспори, објасни узроке досељавања Срба у различитим историјским периодима, упореди економски, културни и политички положај Срба.

I. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење и оцењивање резултата постигнућа ученика, а у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа знања на коме се ученик налази. Свака активност на часу служи за континуирану процену напредовања ученика. Неопходно је ученике стално оспособљавати за процену сопственог напретка у остваривању исхода предмета.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано спроводи евалуацију и самоевалуацију.

ПРЕДМЕТ : ГЕОГРАФИЈА - ДОДАТНА НАСТАВА**БРОЈ ЧАСОВА : 36****Циљ додатне наставе географије:**

- додатна стимулација ученика који показују посебно интересовање за географске садржаје на часовима редовне наставе. Часови додатне наставе реализују се током целе наставне године и пружају могућност заинтересованим ученицима да се упознају са новим, сложенијим географским темама, као и да детаљније размотре наставне теме које се обрађују на часовима редовне наставе географије, али и да изразе своју креативност, маштовитост и способност анализе и синтезе додатних географских садржаја, као и практичну примену већ савладаних наставних садржаја.

ТЕМЕ	ИСХОДИ	ТЕХНИКЕ И МЕТОДЕ (начин остваривања програма)	НАСТАВНА СРЕДСТВА
1.ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ-2часа 2.ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ-16часова 3. ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ-12 часова 4. ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ-2часа 5. ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА-1час	учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; – анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; – одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; – анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије; – опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; – класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; – анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; – класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; – наводи начине коришћења вода Србије;	- Кооперативна - Интерактивна - Перцептивне - Демонстрација - Разговор - Учење путем открића - Трагање за одговорима	- Кооперативна - Интерактивна - Перцептивне - Демонстрација - Разговор - Учење путем открића - Трагање за одговорима

<p>6.СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ-1час</p>	<ul style="list-style-type: none"> – препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; – доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; – изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; – израђује и анализира графичке приказе структура становништва; – објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; – уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; – доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; – препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине; – процењује важност очувања природне и културне баштине Србије; – објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету. 		
---	---	--	--

Назив предмета **ФИЗИКА**

Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Разред **осми**

Годишњи фонд часова **68 часова**

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- повезује физичке величине које описују осцилације и таласе;
- описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука;
- анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп;
- демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова;
- демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида;
- примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу;
- демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи;
- прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља;
- објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика;
- наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже;
- познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички;
- описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје;
- описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора;
- објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља;
- користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи;

- препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу;
- решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области;
- објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе;
- опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите;
- разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.

ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ

Осцилаторно кретање (осциловање тела обешеног о опругу, осциловање куглице клатна). Појмови и величине којима се описује осциловање тела (амплитуда, период, фреквенција). Закон о одржању механичке енергије при осциловању тела.

Механички таласи. Основни параметри којима се описује таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина).

Звук. Карактеристике звука и звучна резонанција.

Демонстрациони огледи.

Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када).

Демонстрација звучне резонанције променом висине ваздушног стуба (дужа стаклена цев са водом)

Лабораторијска вежба

1. Мерење периода осциловања клатна или периода осциловања тега на опрузи
2. Одређивање убрзања Земљине теже помоћу математичког Клатна

СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ

Карактеристике светлости. Праволинијско простирање светлости (сенка и полусенка, помрачење Сунца и Месеца).

Закон одбијања светлости. Равна и сферна огледала и конструкција ликова предмета.

Брзина светлости у различитим срединама. Индекс преламања и закон преламања светлости. Тотална рефлексција.

Преламање светлости кроз призму и сочива. Одређивање положаја ликова код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп.

Демонстрациони огледи.

Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично уроњен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње).

Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп.

Лабораторијске вежбе

1. Провера закона одбијања светлости коришћењем равног огледала.
2. Одређивање жижне даљине сабирног сочива.

ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ

Наелектрисавање тела. Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине наелектрисања. Узајмно деловање наелектрисаних тела. Кулонов закон.

Електрично поље (линије сила, хомогено и нехомогено поље). Рад силе електричног поља. Напон. Веза напона и јачине хомогеног електричног поља. Електричне појаве у атмосфери.

Демонстрациони огледи.

Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у ричинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.

ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА

Електрична струја (једносмерна, наизменична). Услови за настајање електричне струје и извори струје (EMS). Мерење електричне струје и напона.

Електрична отпорност проводника. Проводници и изолатори. Омов закон за део струјног кола. Рад и снага електричне струје. Џул-Ленцов закон. Омов закон за цело струјно коло. Везивање отпорника.

Електрична струја у течностима и гасовима.

Мере заштите од електричне струје (жива бића, објекти и електрични уређаји).

Демонстрациони огледи.

Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника при протицању електричне струје. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора.

Лабораторијске вежбе

1. Зависност електричне струје од напона на отпорнику (таблични и графички приказ зависности).
2. Одређивање електричне отпорности отпорника у колу помоћу амперметра и волтметра.

3. Мерење електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности.

МАГНЕТНО ПОЉЕ

Магнетно поље сталних магнета. Магнетно поље Земље.

Магнетно поље електричне струје. Дејство магнетног поља на струјни проводник.

Допринос Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама и њиховој примени.

Демонстрациони огледи.

Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед.

Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.

ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ

Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе.

Природна радиоактивност. Радиоактивно зрачење (алфа, бета и гама зраци) и њихово дејство на биљни и животињски свет.

Заштита од радиоактивног зрачења.

Вештачка радиоактивност. Фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења.

Демонстрациони оглед.

Детекција присуства радиоактивног зрачења. (школски Гајгер-Милеров бројач)

ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Значај физике за развој других природних наука

Допринос физике развоју савремене медицине (ултразвук, ЕКГ, скенер, магнетна резонанција, Гама нож...)

Физика и савремене технологије (интернет, мобилна телефонија, даљинско управљање, нанофизика...)

Кључни појмови садржаја: осцилације, таласи, звук, светлост, електрично поље, магнетно поље, електрична струја, атом, атомско језгро, радиоактивност.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Полазна опредељења при дефинисању исхода и конципирању програма физике били су Образовни стандарди за крај обавезног образовања.

Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у седам области предмета: Осцилаторно и таласно кретање, Светлосне појаве, Електрично поље, Електрична струја, Магнетно поље,

Елементи атомске и нуклеарне физике и Физика и савремени свет.

Обнављање дела градива из седмог разреда, које се односи на Закон одржања механичке енергије, треба да послужи као увод и обезбеди континуитет.

Ученици осмог разреда треба да наставе са учењем основних појмова и закона физике на основу којих ће разумети појаве у природи и значај физике у образовању и свакодневном животу. Они треба да стекну знање и вештине да би досегли стандарде за крај обавезног образовања.

Полазна опредељења утицала су на избор програмских садржаја и метода логичког закључивања, демонстрационих огледа и лабораторијских вежби, оријентисаних на очекиване исходе.

Из физике као научне дисциплине одабрани су они садржаји које на одређеном нивоу, у складу са образовним стандардима и исходима, могу да усвоје сви ученици осмог разреда.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

При планирању наставног процеса наставник, на основу дефинисаног циља предмета, исхода и образовних стандарда, самостално планира број и редослед часова обраде и осталих типова часова, као и методе и облике рада са ученицима. Редослед проучавања појединих тема није потпуно обавезујући. Наставник може у одређеној мери (водећи рачуна да се не наруши логичан след учења физике) прерасподелити садржаје према својој процени.

Улога наставника је да при планирању наставе води рачуна о саставу одељења и резултатима иницијалног теста, степену опремљености кабинета за физику, степену опремљености школе (ИТ опрема, библиотека,...), уџбенику и другим наставним материјалима које ће користити.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију истих на ниво конкретне наставне јединице. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за остале исходе потребно више времена и више различитих активности. Од метода логичког закључивања, које се користе у физици као научној дисциплини (индуктивни, дедуктивни, закључивање по аналогiji итд.), ученицима осмог разреда најприступачнији је индуктивни метод (од појединачног ка општем) при проналажењу и формулисању основних закона физике. Зато програм предвиђа да се при проучавању макрофизичких појава претежно користи

индуктивни метод.

Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, кроз истраживачки приступ при решавању проблема, користећи различите предмете и материјале из свакодневног живота. Одређени садржаји и тематске целине се могу реализовати и преко пројектне наставе.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програмски садржаји осмог разреда доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

- *Поступност* (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.
- *Оцигледност* при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину наведено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и видео симулације).
- Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.

Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати:

1. излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
2. решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем - ситуација;
3. лабораторијским вежбама;
4. домаћим задацима
5. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (пројекти, истраживачки задаци, вршњачко учење, допунска настава, додатни рад...);
6. систематским праћењем рада сваког ученика.

Да би се циљеви и исходи наставе и учења физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Методска упутства за излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће, индивидуално или кроз размену мишљења у малим групама, најпре предвиђати исход демонстрације, а потом пратити и објашњавати ток посматране појаве. На наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра. После тога наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише законе. Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и

формулисање закона), прелази се, ако је могуће, на презентовање закона у математичкој форми.

Методска упутства за решавање квалитативних и квантитативних проблема као и проблем – ситуација

Када је реч о квалитативним задацима, посебно важно место имају концептуални задаци којима се испитује у којој мери су ученици развили научне појмове изучаваних природних појава и процеса. Применом концептуалних задатака вишеструког избора са квалитетно одабраним дистракторима може се пратити присуство ученичких алтернативних концепција у различитим фазама учења и у складу са утврђеним стањем планирати активности ученика и наставника усмерене на развијање научне писмености.

При решавању квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу математичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник инстистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица).

У циљу саопштавања правремене повратне информације приликом израде квалитативних задатака, пре свега концептуалних задатака вишеструког избора, или једноставних рачунских задатака, пожељно је применити неко од ИКТ решења које доприноси брзој и једноставној размени информација о постигнућу како појединачног ученика тако и целог одељења, на пример респондере или Socrative платформу.

Методска упутства за извођење лабораторијских вежби

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се на следећи начин: ученици сваког одељења деле се у две групе, тако да свака група има свој термин за лабораторијску вежбу. Опрема за лабораторијске вежбе умножена је у више комплеката, тако да на једној вежби (радном месту) може да ради три до четири ученика. Час експерименталних вежби састоји се из: уводног дела, мерења и записивања података добијених мерењима, анализе и дискусије добијених резултата, извођења закључака.

У уводном делу часа наставник:

- обнавља делове градива који су обрађени на часовима предавања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),
- обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одговарајућа грешка и указује на њене могуће изворе,

– упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,

– указује ученицима на мере предострожности, којих се морају придржавати ради сопствене сигурности.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже.

При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине, а не и за величине које се посредно одређују. Процену грешке посредно одређене величине наставник може да изводи у оквиру додатне наставе.

Методска упутства за друге облике рада

Различити типови домаћих задатака (класични – квалитативни и квантитативни задаци, практични, истраживачки, уз употребу ИКТ-а) доприносе бољем разумевању садржаја теме, остваривању исхода и развијању предметних и међупредметних компетенција. При одабиру домаћих задатака наставник треба да води рачуна о нивоу сложености задатака, али и о њиховој мотивационој функцији. Коректност урађеног задатог домаћег задатка треба да буде проверена на наредном часу.

Пројектна настава, као један од облика рада, обухвата припрему, израду пројекта, презентацију и дискусију. Пројекат изводе ученици по групама уз асистенцију наставника. Овакав начин рада подразумева активно учешће сваког ученика у групи у оквиру прикупљања података, извођење експеримената, мерења, обраде резултата, припрема презентације и презентовање. Резултат оваквог начина рада је активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање. Препорука је да се пројектна настава реализује бар једном у полугодишту.

У оквиру израде пројеката могуће је обухватити неке од следећих тема:

- Улога физике у заштити човекове околине
- Енергетска ефикасност
- Климатске промене
- Пренос сигнала (бежични пренос, оптички каблови...)
- Антистатичка заштита

Подстицањем вршњачког учења у различитим фазама наставе и учења, посебно кроз пројектну наставу, рад на истраживачким задацима, приликом међусобног процењивања постигнућа ученика, укључивањем ученика у ваннаставне активности промоције и популаризацију природних наука, доприноси развијању предметних и међупредметних компетенција

Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе. Такође је у обавези да уредно води евиденцију о раду и напредовању сваког ученика. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао при реализацији само

једног облика наставе није добро. Неопходно је да наставник од ученика не тражи само формално знање већ да га подстиче на размишљање и логичко закључивање. Ученик се кроз усмене одговоре навикава да користи прецизну терминологију и развија способност да своје мисли јасно и течно формулише.

Будући да је програм, како по садржају, тако и по обиму, прилагођен психофизичким могућностима ученика осмог разреда, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива постиже се да стечено знање буде трајније и да ученик боље учествује у повезаност разних области физике.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА ФИЗИКА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања и Правилником о оцењивању.

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројеката...

У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник физике треба да омогући ученицима да истраже сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.

На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања и потенцијала ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.

Ø Начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

У складу са утврђеним потребама извршити индивидуализацију наставе и обезбедити додатну образовну подршку:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. распоред седења, избор градива и прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...);
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у остваривању прилагођених исхода и развијању компетенција;
- размена искустава и сарадња са члановима одговарајућих стручних већа и тимова у школи.

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА (по реализацији наставне теме ученик ће бити у стању да)		
		Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.	Осцилаторно и таласно кретање	<p>ФИ.1.2.1. Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање; ФИ.1.7.1. Ученик поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији; ФИ.1.7.2. Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.</p>	<p>ФИ.2.2.3. Ученик уме да препозна основне појмове који описују осцилаторно кретање; ФИ.2.5.1. Ученик зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине, односно висине на којој се тело налази; ФИ.2.7.1. Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења; ФИ.2.7.2. Ученик уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата; ФИ.2.7.3. Ученик уме да реализује експеримент по упутству.</p>	<p>ФИ.3.2.2. Ученик уме да примени односе између физичких величина који описују осцилаторно кретање; ФИ.3.2.3. Ученик зна како се мењају положај и брзина при осцилаторном кретању; ФИ.3.2.4. Ученик зна основне физичке величине које поисују таласно кретање; ФИ.3.2.5. Ученик уме да препозна основне особине звука и светлости; ФИ.3.4.3. Ученик зна шта је грешка мерења; ФИ.3.7.1. Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења; ФИ.3.7.2. Ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.</p>
2.	Светлосне појаве	<p>ФИ.1.2.1. Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање;</p>	<p>ФИ.2.7.2. Ученик уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију</p>	<p>ФИ.3.2.5. Ученик уме да препозна основне особине звука и светлости; ФИ.3.2.6. Ученик</p>

		<p>ФИ.1.7.1. Ученик поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији;</p> <p>ФИ.1.7.2. Ученик уме да се придржава правила понашања у лабораторији.</p>	<p>резултата;</p> <p>ФИ.2.7.3. Ученик уме да реализује експеримент по упутству.</p>	<p>зна како се прелама и одбија светлост;</p> <p>ФИ.3.7.2. Ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом;</p> <p>ФИ.3.7.1. Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.</p>
3.	Електрично поље	<p>ФИ.1.1.2. Ученик уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе.</p>	<p>ФИ.2.4.1. Ученик уме да користи важније изведене јединице SI система и зна њихове ознаке;</p> <p>ФИ.2.6.2. Ученик уме да препозна векторске физичке величине;</p> <p>ФИ.2.5.3. Ученик уме да препозна појмове рада и снаге.</p>	<p>ФИ.3.2.5. Ученик уме да препозна основне особине звука и светлости.</p>
4.	Електрична струја	<p>ФИ.1.3.1. Ученик уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале;</p> <p>ФИ.1.4.1. Ученик уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока;</p> <p>ФИ.1.7.1. Ученик поседује мануелне способности потребне за рад</p>	<p>ФИ.2.4.1. Ученик уме да користи важније изведене јединице SI система и зна њихове ознаке;</p> <p>ФИ.2.3.1. Ученик зна да разликује електричне проводнике и изолаторе;</p> <p>ФИ.2.3.2. Ученик зна називе основних елемената електричног кола;</p> <p>ФИ.2.3.3. Ученик уме да препозна</p>	<p>ФИ.3.4.2. Ученик уме да мери јачину струје и напона у електричном колу;</p> <p>ФИ.3.3.1. Ученик зна како се везују отпорници и инструменти у електричном колу;</p> <p>ФИ.3.4.3. Ученик зна шта је грешка мерења;</p> <p>ФИ.3.7.1. Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења;</p> <p>ФИ.3.7.2. Ученик уме да препозна</p>

		<p>у лабораторији; ФИ.1.7.2. Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.</p>	<p>да ли су извори напона везани редно или паралелно; ФИ.2.4.3. Ученик уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу; ФИ.2.4.4. Ученик зна када мерења понављамо више пута; ФИ.2.3.4. Ученик уме да израчуна отпор, јачину струје или напон ако су му познате друге две величине; ФИ.2.3.5. Ученик уме да препозна топлотне ефекте електричне струје; ФИ.2.3.6. Ученик разуме појмове енергије и снаге електричне струје; ФИ.2.5.2. Ученик уме да препозна појаве код којих се електрична енергија троши на механички рад; ФИ.2.7.1. Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења; ФИ.2.7.3. Ученик уме да реализује експеримент по упутству;</p>	<p>питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.</p>
--	--	--	---	---

5.	Магнетно поље	ФИ.1.3.2. Ученик уме да препозна магнетне ефекте електричне струје.	/	/
6.	Елементи атомске и нуклеарне физике	/	/	/
7.	Физика и савремени свет	/	/	/

Назив предмета:	МАТЕМАТИКА
Циљ:	Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова
Разред:	осми
Годишњи фонд часова:	: 136 (обрада - 47 и остало - 89)

ОБЛАСТ/ТЕМА	Број часова	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
1. СЛИЧНОСТ	16 часова, 6 обрада+10 остало	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да <ul style="list-style-type: none"> – примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалним ситуацијама; анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом;	Пропорционалне величине. Талесова теорема. Сличност троуглова. Примене сличности.
2. ТАЧКА, ПРАВА и РАВАН	(12 часова, 6+6)	– представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака; <ul style="list-style-type: none"> – уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту; 	Однос тачке и праве, тачке и равни Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни Односи две равни. Ортогнална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар
3. ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	18 часова, 6+12	решит линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате; <ul style="list-style-type: none"> – решит реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате; 	Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних неједначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.

4. ПРИЗМА	(14 часова, 6+8)	– израчуна површину и запремину праве призме примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама;	Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.
5. ПИРАМИДА	(16 часова, 6+10)	-израчуна површину и запремину праве четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде; примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама	Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.
6. ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	(12 часова, 5+7)	нацрта и анализира график линеарне функције;	Линеарна функција ($y = kx + n$). График линеарне функције; нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.
7. СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА СА ДВЕ НЕПОЗНАТЕ	(15 часова, 6+9)	-решит систем линеарних једначина са две непознате; – решит реалне проблеме користећи систем линеарних једначина са две непознате;	Појам линеарне једначине са две непознате. Појам система од две линеарне једначине са две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система. Примена у реалним ситуацијама
8. ВАЉАК, КУПА и ЛОПТА	(16 часова, 6+10)	израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте; – примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама;	Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правога ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.
9. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	(5 часова)	учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада	

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

ТЕХНИКЕ И МЕТОДЕ РАДА	АКТИВНОСТИ		РЕСУРСИ	НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА
	а) Ученик	б) Наставник		
<p>Активно учење</p> <p>-Илустративно – демонстративна</p> <p>-</p> <p>Индивидуализована настава</p> <p>-Диференцијална настава</p> <p>- Кооперативно учење</p> <p>- Интерактивна настава</p> <p>-</p> <p>Партиципативне методе</p> <p>-Интерактивна настава</p> <p>-Хеуристичка настава</p> <p>- Програмирана настава</p> <p>-Тимска настава</p> <p>- Пројектна настава</p> <p>- Учење путем откривања</p>	<p>-Посматра ,учава и реагује на захтеве наставника</p> <p>-активно учествује у раду</p> <p>-практично примењује стечена знања</p> <p>-самопроцењује напредак</p> <p>-запажа ,упоређује, примењује ,решава проблем,повезује знања са другим областима,ослања се на претходно искуство</p> <p>-открива и истражује наставне садржаје дате на часу</p> <p>-учи путем игре</p> <p>-обогатује речник</p> <p>-ради на изради мапе ума,дијаграма,графика и других средстава за лакше праћење наставе</p> <p>-поставља и одговара на постављена питања везана за наставну јединицу.</p> <p>-примењује стечена знања на часу,кроз појединачну или групну интеракцију.</p>	<p>-Планира и организује наставни процес</p> <p>-мотивише ученике</p> <p>-прати и развија интересовања ученика</p> <p>-</p> <p>објашњава,презентује ,демонстрира</p> <p>-поставља питања,даје упутства</p> <p>-прати рад ученика на часу</p> <p>-процењује могућности ученика,упућује ученике на истраживање,усвајање и примењивање стеченог знања</p> <p>-сарађује са предметним наставницима и педагогом</p> <p>-прати све новине у васпитно – образовно процесу</p> <p>-усмерава активности ученика,подстиче на размишљање</p> <p>-процењује активност и степен усвојених знања</p>	<p>ученици</p> <p>наставници</p> <p>родитељи</p> <p>учионица</p> <p>локална заједница</p> <p>-дидактичка средства и материјали</p> <p>-уџбеник,збирка задатака</p> <p>-часописи</p> <p>-мултимедијални садржаји</p> <p>-дигитална учионица</p> <p>Интернет</p> <p>медији</p> <p>видео записи</p> <p>фотографије</p> <p>апликације</p> <p>разнолика литература</p>	<p>Формативно и сумативно оцењивање.</p> <p>-праћењем активности на часу,увидом у свеске,слушањем питања ученика</p> <p>-еволуацијом часа</p> <p>-усменим испитивањем</p> <p>-анализом пројеката</p> <p>-анализом теста</p> <p>-путем анкете</p> <p>-честим кратким проверама знања(петоминутним и петнаестоминутним тестовима)</p> <p>-јасним и конкретним указивањем на евентуалне пропусте и њихово исправљање</p> <p>-организовањем кратких и занимљивих игара.</p>

Назив предмета:	БИОЛОГИЈА
Циљ:	Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем
Разред:	осми
Годишњи фонд часова:	68 часова (обрада – , остало –)

ОБЛАСТ/ТЕМА	Број часова	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
1. ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	26 (14 обрада +8 утврђивање+3 вежбе +1 систематизација)	<ul style="list-style-type: none"> – повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; 	<p>Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије – ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација.</p> <p>Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња. Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза – принцип повратне спреге. Фотосинтеза. Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.</p>

2. ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	9 (4 обрада +2 утврђивање+2 вежба+1 систематизација)	– одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стилевима живота; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; – идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота;	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.
3. ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	7 (3 обрада +2 утврђивање+1 вежба+1 систематизација)	– доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; – истражи давно нестале екосистеме;	„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O ₂ и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.
4. НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	7 (4 обрада +1 утврђивање+1 вежба+1 систематизација)	– повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;	Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесценција човека. Цветање, плодоношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.
5. ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	19 (9 обрада +6 утврђивање+3 вежба +1 систематизација)	– установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и	Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (H ₂ O, C, N) и њихова

		<p>негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране;</p> <p>– критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи;</p> <p>– повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије;</p> <p>– истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања;</p> <p>– истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.</p>	<p>повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви).</p> <p>Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој.</p> <p>Нестанак врста и фактори угрожавања (Н.И.Р.Р.О. концепт).</p> <p>Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије.</p> <p>Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена. Кључни појмови садржаја: ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, глобалне промене, инвазивне врсте.</p>
--	--	---	---

Кључни појмови садржаја: ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, глобалне промене, инвазивне врсте.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм Биологије за осми разред је завршни део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода. Основна идеја увођења спиралног курикулума наставе биологије у основним школама је изучавање живота и животних процеса као целине, у складу са потојећим условима и окружењем. У том смислу, све изучаване функције живота треба ставити у реалан контекст и нагласити њихову повезаност. На тај начин ученици на крају другог циклуса образовања заокружују своје знање о целовитости организма и његовом динамичком односу са околином.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета: Наслеђивање и еволуција, Јединство грађе и функције као основа живота, Порекло и разноврсност живота, Живот у екосистему и Човек и здравље. (Исходи за шесту област Посматрање, мерење и експеримент у биологији су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.)

Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму.

Важна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је да је настава усмерена на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из биологије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

I ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања као нпр. сајтове релевантних институција, писану научно популарну литературу, мапе, шеме, енциклопедије... Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима (нпр. представљање група организама Веновим дијаграмима, одређивање климатских услова у зависности од географског положаја, писање есеја, тј. приказ података /малих истраживања на матерњем и страном језику који уче, цртање итд.).

II ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У остваривању наставе потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима, уважавање и прихватање различитости. Препоручује се максимално коришћење ИКТ решења јер се могу превазићи материјална, просторна и друга ограничења (платформе за групни рад нпр. Pbworks, платформа Moodle, сарадња у „облаку“ као Гугл, Офис 365...; за јавне презентације могу се користити веб решења нпр. креирање сајтова, блогова – Weebly, Wordpress...; рачунарске симулације и апликације за андроид уређаје; домаћи и међународни сајтови и портали.

Током рада ученици би требало да користе лабораторијски прибор (пинцете, капаљке, лабораторијске чаше, сахатно стакло и сл.) и опрему за теренски рад у мери у којој је школа опремљена. У случају да прибор не постоји, може се надоместити предметима за свакодневну употребу (пинцете, капалице са флашице за лек...). Табеларно и графичко приказивање резултата, са обавезним извођењем закључака, требало би практиковати увек када се прикупљају подаци. Препорука је да се ИКТ користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета Информатика и рачунарство и Техника и технологија.

У настави оријентисаној на постизање исхода предност имају групни начин рада, рад у пару и индивидуализована настава. Ови начини организације наставе помажу ученицима да науче како се учи, да напредују у учењу сопственим темпом, да развијају унутрашњу мотивацију (потребу за сазнавањем) и иницијативу, да развијају вештину комуникације, аргументовани дијалог, толерантно понашање и солидарност. Користе се активни начини учења, као што је комбинација програмиране наставе (програмиран материјал многи наставници остављају на друштвеним мрежама или сајтовима школа, па се њихови ученици служе њима и уче темпом који им одговара) и проблемске наставе (на часу ученици, користећи стечена знања, решавају проблем који наставник формулише) или учење путем открића (наставник инструкцијама усмерава ученике који самостално истражују, структуришу чињенице и извлаче закључке; тако сами упознају стратегије учења и методе решавања проблема, што омогућава развој унутрашње мотивације, дивергентног мишљења, које отвара нове идеје и могућа решења проблема). На интернету, коришћењем речи WebQuest, project-based learning, thematic units, могу се наћи примери који се, уз прилагођавање условима рада, могу користити.

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Област: Јединство грађе и функције као основа живота

У активностима за достизање исхода повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије, треба нагласити да се особине живог налазе у структури – ћелији и да је на Земљи живот успостављен током еволуције ћелија. Кроз обраду улога и значаја појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије (једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми) треба увести појмове који ће повезати ћелијску грађу и функцију. У том смислу треба поменути да поједине ћелије имају одређену грађу из које произилази њихова специфична функција (нпр. надражљивост, проводљивост, контрактилност), док друге могу бити

програмиране за диференцијацију у више праваца, односно обављање различитих функција (пример матичних ћелија).

Активности за достизање исхода повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција треба усмерити тако да ученици разумеју да се усложњавањем унутрашње грађе стичу услови за појаву нових карактеристика ћелије (и организма) при чему се повећањем активне површине преко које се обавља одређена функција, на свим нивоима организације, успоставља принцип економичности – оптимално искоришћавање ограничене запремине ћелије/организма, повећањем унутрашње или спољашње површине. На тај начин се остварује боља енергетска ефикасност, на ћелијском и на нивоу организма, и обезбеђује континуитет (одрживост) животних функција. То се може приказати на различитим примерима: интрамембрански систем у ћелији, набори мембране унутар митохондрија, цревне ресице, алвеоле у плућима, шкржни листићи, набори (вијуге) мозга итд. Садржаји се могу обрадити кроз истраживачки рад ученика о томе како се долази до матичних ћелија, како се чувају, на који начин их користимо у медицини итд, кроз разговор са стручњаком (лекар, генетичар) о матичним ћелијама, посетом Генетичком саветовалишту локалне болнице или другим институцијама које се баве овом темом. Активности за достизање исхода идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе и илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини, треба усмерити тако да ученик разуме да ћелија/организам најбоље функционише у одређеним условима и да сви организми поседују механизме који одржавају свој унутрашњи састав у одређеним границама, које омогућавају њихово преживљавање. Посебно је важан принцип примања и преноса информација и реаговања на надражаје. Потребно је нагласити да су то повезани и регулисани процеси, односно да процеси који се одвијају у појединим деловима тела могу да регулишу активности у другим органима и ткивима и утичу на целокупно функционисање организма. Хомеостаза и повратна спрега као појмови могу се повезати са градивом роботике (Техника и технологија). Ученике на овом узрасту треба што више упућивати да самостално прикупљају, обрађују, представљају и тумаче информације добијене једноставним истраживањима. Потребно је повезати физику и биологију (физичке појаве у телу организама, притисак, брзина...) и хемију и биологију (неуротрансмитери, хормони, ензими...). Током остваривања наведених исхода, требало би да ученици различитим примерима илуструју везу између физиолошких адаптација живих бића и промена у спољашњој средини. Садржаји се могу обрадити кроз низ кратких вежби/демонстрација рефлекса (рефлекси ока, рефлекс хватања лењира, пателарни рефлекс...), варљивост чула (прецизност чула додира, оптичке варке итд.).

Препоручени број часова је 26: 14 часова за обраду, 5 за утврђивања, 3 за утврђивања уз вежбу, 3 за вежбе и 1 за систематизацију.

Област: Човек и здравље

У активностима за достизање исхода: одговорно се односи према свом здрављу, важно је указати на путеве преношења болести, превенцију и значај редовних контрола. Ученик треба да развије одговоран однос према сопственом здрављу, здрављу људи из своје околине и да поступа према упутствима лекара. Када знају путеве преношења изазивача болести, требало би да ученици науче и како се треба понашати у присуству оболелих од различитих болести, али и да развију толерантан однос према оболелима.

На пример, особу оболелу од сиде не треба да игноришу, нити дискриминишу на било који начин, а то ће моћи када науче да руковаће, загрљај, разговор нису начини како се ова болест преноси. Процена ставова из домена одговорног односа према здрављу може се радити кроз чек-листу.

У оквиру области Човек и здравље треба обрадити и примере различитих утицаја на функције ендокриног система, нервног система и чула изазваних различитим спољашњим и унутрашњим факторима (узроцима), као и могућност враћања организма у уравнотежено стање након одређених поремећаја. Могу се користити примери који су блиски за разумевање ученицима овог узраста, као што је слабљење слуха услед слушања прегласне музике, коришћења слушалица, коришћења мобилних телефона, играња компјутерских игрица итд. Ученике треба мотивисати да изразе критички став у погледу домена и мере штетности појединих утицаја.

Разумевање резултата стандардних лабораторијских анализа крви и урина се може обрадити кроз вежбу, при чему пажњу треба обратити само на вредности које се односе на еритроците, хемоглобин, гвожђе, леукоците (без леукоцитне формуле), ниво шећера, а код резултата урина на замућеност, присуство бактерија и ћелија крви. Циљ вежбе није тумачење, анализирање и интерпретација лабораторијских анализа, јер то раде лекари, већ је потребно да ученик уме да прочита табелу и разуме да вредности треба да буду у опсегу референтних. Током вежбе се могу анализирати унапред припремљени (симулирани) подаци од стране наставника, а не реални резултати конкретних особа (ученика или одраслих).

Посебну пажњу треба посветити репродуктивном здрављу. Контрацепцију обрадити и у смислу спречавања преране трудноће и полно преносивих болести.

Кроз активности за достизање исхода изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота, код ученика треба развијати критички став према садржајима који се могу наћи на интернету и другим изворима информисања (часописима, ТВ емисијама...). У питању су садржаји који се односе нпр. на дијете, биолошки активне супстанце и адитиве, али и друге теме од значаја за здраве стилове живота. Ученици могу да проналазе примере медијских садржаја који ће се анализирати на часу. Анализу је могуће урадити и у виду дебате са темама: постоје ли инстант-дијете, „чаробне биљке“ које лече најразноврсније болести, „топе килограме“, продужавају младост и слично.

Кроз истраживачке задатке или пројектну наставу, могу се обрадити лековити и физиолошки активни продукти животиња и биљака (као што су мед, прополис, различити екстракти биљака, полен...) који се користе за људску употребу. Ова тема је погодна за корелацију са градивом хемије или за заједничку пројектну наставу са овим предметом (нпр. вежбе екстракције хлорофила, кофеина и биљних уља). Такође, у циљу истраживања о деловању биљних и животињских продуката и екстраката, могу се организовати посете или мини-екскурзије до оближњег постројења за прераду лековитих биљака, узгајивачници медицинских пијавица, произвођачу меда и сл, зависно од подручја и локалних услова у којима се школа налази. За врсте које су интродукцијом унете ради узгајања и добијања екстраката и других продуката, могу се проучити путеви којима су те врсте доспеле на наше подручје, што се може повезати са исходима области Живот у екосистему и са предметом Географија.

За достизање исхода повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона потребно је ову тему повезати са хормоналном регулацијом, која се обрађује у теми Јединство грађе и функције, и са знањима из претходних разреда у вези са променама у

пубертету (менструални циклус, на пример). У обради полног и родног идентитета, поред развијања толеранције и прихватања различитости, ученицима треба пружити ширу перспективу генетичке варијабилности, као природног феномена, која не даје основе за предрасуде, стереотипе, дискриминацију и насиље. Адекватним избором садржаја и начина рада може се успоставити веза са садржајима који се обрађују на предмету Грађанско васпитање, а који се односе на теме пол, род и сексуалности.

Активности се могу реализовати као дебате, трибине, представљање резултата истраживачких задатака ученика (нпр. о ставовима ученика у одељењу, анализа текстова – дневни пресек новинских чланака и слично).

Активности за достизање исхода: идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота треба да обухвате истраживања видова нездравог начина живота, као што су начин исхране, физичка активност, употреба психоактивних супстанци (укључујући и лекове – таблетоманија). Посебну пажњу треба посветити злоупотреби стероида и других супстанци за нпр. повећање мишићне масе и снаге због последица на стање организма и на понашање. Резултате истраживања треба повезивати са деловањем на системе органа и приказивати их јавности (нпр. на нивоу одељења или школе) у различитим облицима (нпр. пано који ће пропагирати здраве стилове живота, или са декларацијама производа које свакодневно користе уз коментарисање улоге и штетности појединих адитива исхрани и слично).

Препоручени број часова за реализацију ове области је 9: 4 часа за обраду, 3 за утврђивања(2 утврђивање+1 систематизација) и 2 за вежбе.

Област: Порекло и разноврсност живог света

Активности за достизање исхода доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети треба усмерити на повезивање стечених еколошких знања са историјом планете Земље, тј. начинима којима се она мењала (тектонске промене, промене климе, састав атмосфере, влажност, температура, итд). Податке о геофизичким процесима треба пропатити описом развоја живог света кроз геолошка доба. За именовање геолошких доба треба користити стручне називе прекамбријум, палеозоик, мезозоик и кенозоик. Могу се поменути и краћи периоди који су познати ученицима као што су перм, карбон, тријас, јура, креда, али се не препоручује да ти називи буду део кључних појмова. Стечена знања о постанку живог света треба повезати са продукцијом кисеоника и настанком озонског омотача, као условима за еволуцију већине врста живих бића. Посебну пажњу треба посветити настанку нових група живих бића и повезати их са њиховим положајем на Дрвету живота, што представља и део активности за достизање исхода истражи давно нестале екосистеме. Већину активности за достизање поменутог исхода је могуће реализовати кроз пројектне задатке у којима ће ученици истраживати и представљати (презентацијом, плакатом) нестале шуме карбона, мора камбријума, итд, уз адекватну употребу еколошких појмова попут еколошких фактора и адаптација.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 7: 3 часова за обраду, 3 за утврђивања (2 утврђивање+1 систематизација) и 1 за вежбу.

Област: Наслеђивање и еволуција

Активности за достизање исхода повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена, обухватају истраживање и описивање промена током животног циклуса различитих врста биљака и животиња (од зигота, преко деоба ћелија и формирања органа, а затим улазак у репродуктивну фазу, старење и смрт). На

пример, могу се истражити и представити животињске врсте са потпуним преображајем (метаморфозом), које пролазе кроз фазе ларве и лутке пре адултног периода (бројни инсекти), као и они са непотпуним преображајем (одсуство стадијума лутке код инсеката); развиће преко ларвеног стадијума код мекушаца, ракова, риба, водоземаца итд. Такође, треба нагласити да постоје и организми чије развиће нема очигледно препознатљиве фазе кроз промене целокупне грађе тела, али да и такво развиће подразумева раст, промене у пропорцијама делова тела и физиолошким процесима, као и развиће полних органа (нпр. човек). Морфолошке и физиолошке промене током животног циклуса треба повезати са хормонским променама (хормон раста, полни хормони, јувенилни хормон код инсеката, биљни хормони, итд). Развиће човека треба повезати са променама насталим у пубертету услед деловања хормона које се обрађују у области Човек и здравље. Посебну пажњу треба посветити томе да се хормонски индуковане промене активирају укључивањем регулаторних гена у одређеним фазама животног циклуса.

Да би се ови процеси довели у везу са основним молекулским процесима у ћелији, неопходно је подсетити ученике на знање о генима и молекулу ДНК (из седмог разреда). Током седмог разреда, ученицима су предочена правила наслеђивања (трансмисије) генетичког материјала од родитеља на потомство. Сада је потребно објаснити другу улогу генетичког материјала – функцију гена у процесу развића особина организама. На овом узрасту не треба говорити о транскрипцији и транслацији, али је важно рећи да су производи гена протеини који остварују различите функције – ензими, структурни протеини (нпр. колаген, антитела, итд), хормони, итд. На примеру хормона може се објаснити улога гена. Током животног циклуса, у одређеним фазама се активирају гени за хормоне, који онда активирају друге гене за раст тела и развиће органа (нпр. јувенилни хормон код инсеката). Активност гена за полне хормоне код људи доводи до активирања гена за развиће полних органа, длакавост код дечака, раст груди код девојчица, итд. Ови садржаји дају ширу перспективу генетичке варијабилности када су у питању особе чије се полне карактеристике и полни идентитет не поклапају.

Имајући у виду оваква објашњења улоге гена у развићу фенотипа, као и знања из седмог разреда о аелима и правилима наслеђивања, може се појаснити ученицима присуство различитости између јединки у једној популацији. У циљу остваривања исхода повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције, подсетити се појма популација и процеса селекције који су обрађени у претходним разредима. Процес специјације (настанка нових врста) најбоље је објаснити кроз алопатрички модел специјације (ученицима не треба уводити овај термин). Модел: једна велика популација бива подељена на две мање и прекине се могућност укрштања између јединки две популације; свака од популација се прилагођава, деловањем селекције, на услове средина у којима живе; такође, различите мутације се дешавају у свакој популацији (настају неки нови аели); због ових процеса, временом између две популације настају све веће разлике (фенотипске и генетичке); током дужег времена, јединке две популације се толико разликују да више не могу да се међусобно укрштају чак и уколико дођу у физички контакт; тада су то две нове врсте.

Ово објашњење еволуције дао је Чарлс Дарвин и данас је потврђено у свим биолошким истраживањима. Ученицима је неопходно дати податке о Дарвиновој теорији еволуције и објашњењима која је он пружио. Објаснити да је он дао концепцију природне

селекције и дивергенције популација, што води настанку нових врста. Такође, навести да је Дарвин закључио да је порекло живог света јединствено и да због тога сва жива бића деле заједничке особине – дисање, излучивање, метаболизам итд. Дарвинову концепцију јединства живота повезати са моделом „дрво живота“.

Процес еволуције, постанка врста и заједничког претка врста може се објаснити на примеру еволуције човека. Ученици могу на интернету да истражују приказе људских предака, почевши од одвајања наше еволуционе линије од последњег заједничког претка са шимпанзом (пре 7 милиона година). У заједничком раду могу направити еволуционо стабло људских предака. Важно је нагласити да је човек настао на афричком континенту, а да је затим мигрирао на друге континенте. На сваком од континената, људске популације су се прилагођавале другачијим срединским условима и због тога данас имамо различите особине које су карактеристичне за групе људи из различитих региона света (али увек наглашавати да је индивидуална варијабилност унутар људских група огромна). Јако је важно објаснити ученицима да, у биолошком смислу, тј. у контексту генетичких разлика, не постоје расе људи, већ само континуирана варијабилност различитих људских карактеристика.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 7: 4 часа за обраду, 2 за утврђивања (1утврђивање+1систематизација) и 1 за вежбу.

Област: Живот у екосистему

У активностима за достизање исхода повеже губитак врста у екосистему са негативним последицама у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране акценат је на томе да у екосистемима постоји тежња ка усаглашавању производње и потрошње органске супстанце и ка производњи што веће количине органске супстанце у датим условима (биомаса, разноврсност). Потребно је увести концепт климакса екосистема у смислу да он представља, у датим околностима, равнотежу у преносу и кружењима енергије и супстанце у екосистему. Истовремено, треба увести и појам природне сукцесије. Уколико се достигнути ступањ равнотеже (климакс екосистема) поремети, покреће се процес природне сукцесије који доводи до поновног успостављања нарушене равнотеже. Процес природне сукцесије може се пратити кроз серију заједница које се успостављају, од пионирске заједнице до климаксне заједнице екосистема. Процеси кружења и преноса супстанци (вода, угљеника и азота) и енергије у природним екосистемима могу се представити мрежама исхране заједница карактеристичних екосистема за које се предлаже да обавезно садрже произвођаче, потрошаче и разлагаче. Циклуси кружења супстанци на исти начин се могу посматрати и у биосфери.

Активностима за достизање исхода критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи треба увести концепт одрживог развоја и еколошког отиска. Да би ученици разумели ове концепте, препоручује се обрада појма капацитет средине (бројност – бројност популација – биомаса – диверзитет) који се у датим околностима може одржати у дужем временском периоду. Указати на чињеницу да се неограничен раст не може одржати у ограниченим условима (повезати са Н.И.Р.О концептом). Пожељно је омогућити ученицима да израчунају свој еколошки отисак на неком од калкулатора, који се може наћи на интернету и у одељењу продискутовати добијене резултате, нарочито о томе које животне навике би свако могао да промени, а при томе да смањи свој отисак.

Ученицима треба скренути пажњу да коришћење обновљивих извора енергије може имати и извесне негативне последице (ветропаркови, деривационе

мини-хидроелектране...). Једна од тема за дебату са ученицима може бити управо ова: добробит и лоше стране употребе обновљивих извора енергије. Пожељно је указати да се непрекидно развијају нови, бољи технолошки процеси који смањују негативне ефекте.

Активности за достизање исхода повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије треба фокусирати на ретке врсте, угрожене врсте, ендемичне врсте, космополитске врсте. Кроз пројектне задатке ученици могу да истражују везу наведених врста и еколошких чиниоца који условљавају њихово присуство на задатим подручјима. Истраживање се може спровести на терену, ако постоје могућности, или претраживањем литературе, интернета...

Предложене врсте: банатски божур, храст лужњак, буква, рамонда, трска, маслачак, белоглави суп, орао белорепан, сова ушара, вук, шакал, врабац, пастрмка, младица, кечига, моруна... у обзир долазе све врсте за које ученици могу да одреде еколошке факторе због којих је врста ретка, угрожена или космополитска.

Исход истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања (начини како је врста пренета) може да се реализује кроз истраживање познатих инвазивних врста, попут амброзије, багремца (*Amorpha fruticosa*), киселог дрвета, папирног дуда (*Broussonetia papyrifera*), сибирског бреста, свиленице (*Asclepias syriaca*), азијске бубамаре, шимшировог мољца (*Cydalima perspectalis*) итд. Ученици могу спровести истраживање на терену, у непосредној околини (ако постоје услови) или претраживањем литературе и интернета. Могу се проучити и алохтоне врсте које су у ранијим периодима инвазијом освојиле наше просторе и постале уобичајне као што су гугутка, бизамски пацов, нутрија, бабушка, багрем... Активности за достизање овог исхода треба повезати са активностима за достизање исхода повеже губитак врста у екосистему са негативним последицама у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране.

За достизање исхода Истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју може се искористити Н.И.Р.Р.О концепт који на једноставан начин дефинише чиниоце нестанка врста.

Назив овог концепта је акроним изведен из следећих речи на енглеском језику: *Habitat alteration* – измене или промене станишта, *Invasive species* – инвазивне, алохтоне врсте, *Pollution* – загађење, *Population growth* – раст људске популације, *Overexploitation* – претерана експлоатација (ресурса).

Пројектни задатак може бити израда „црвене књиге“ за локалне врсте са IUCN листе по Н.И.Р.Р.О концепту. Наставник предлаже листу врста, а ученици одабирају једну и одређују факторе угрожавања и приказују резултате.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 19: 9 часова за обраду, 6 за утврђивања, 3 за вежбу и 1 за систематизацију градива.

III ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд.

Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања,

Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова.
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји.
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације.
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...)	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема.
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци.
Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти.

као и оцењивање са његовом сврхом:

Сврха оцењивања	Могућа средства оцењивања
Оцењивање наученог (сумативно)	Тестови, писмене вежбе, извештаји, усмено испитивање, есеји.
Оцењивање за учење (формативно)	Посматрање, контролне вежбе, дневници рада ученика, самоевалуација, вршњачко оцењивање, практичне вежбе.

За сумативно оцењивање разумевања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. На интернету, коришћењем кључних речи outcome assessment (testing, forms, descriptiv/numerical), могу се наћи различити инструменти за оцењивање и праћење.

У формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично) може се применити чек листа у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.

У процесу оцењивања добро је користити портфолио (збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематско праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији и поузданији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, а који су у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика и процес наставе и учења, себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасно требало би унапредити.

ХЕМИЈА

Циљеви:

- разумевање промена и појава у природи на основу знања хемијских појава, теорија , модела и закона
- развијање способности комуницирања коришћењем хемијских термина, хемијских симбола, формула и једначина
- развијање способности за решавање теоријских и експерименталних проблема
- развијање способности за тражење и коришћење релевантних информација у различитим изворима (уџбеник, научно-популарни чланци, Интернет)
- развијање свести о важности одговорног односа према животној средини, одговарајућег и рационалног коришћења и одлагања различитих супстанци у свакодневном животу
- развијање радозналости, потребе за сазнавањем о својствима супстанци у окружењу и позитивног става према учењу хемије
- развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној оријентацији

Задаци наставе хемије

- омогућавање ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, за развој различитих технологија и развој друштва уопште
- оспособљавање ученика да се користе хемијским језиком, да знају хемијску терминологију и да разумеју квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола, формула и једначина
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици до сазнања о својствима супстанци и њиховим променама долазити на основу демонстрационих огледа или огледа које самостално изводе, развијати при том аналитичко мишљење и критички став у мишљењу
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици развијати експерименталне вештине, правилно и безбедно, по себи и друге, руковати лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама
- оспособљавање ученика за извођење једноставних истраживања
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати знање хемије за тумачење појава и промена у реалном окружењу
- омогућавање ученицима да кроз једноставна израчунавања разумеју квантитативни аспект хемијских промена и његову практичну примену

НАСТАВНА ТЕМА	УКУПАН БРОЈ ЧАСОВА	БРОЈ ЧАСОВА ОБРАДЕ	БРОЈ ЧАСОВА УТВРЂИВАЊА	БРОЈ ЧАСОВА ЛАБОРАТОРИЈСКИХ ВЕЖБИ
Метали, оксиди и хидроксиди	10	5	4	1
Неметали, оксиди и киселине	10	5	3	2
Соли	8	4	3	1
Органска једињења и њихова општа својства	2	1	1	0
Угљоводоници	12	7	4	1
Органска једињења са кисеоником	8	4	3	1
Биолошки важна једињења	12	7	4	1
Заштита животне средине и зелена хемија	6	3	3	0
УКУПНО	68	36	25	7

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма

Настава хемије остварује се кроз следеће основне облике

- Излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе
- Решавање квалитативних и квантитативних задатака
- Лабораторијске вежбе
- Коришћење других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема (домаћи задаци, читање популарне литературе, коришћење интернета....)
- Системско праћење рада сваког појединачног ученика

Врсте активности у образовно- васпитном раду

- ученици прате ток посматране појаве при извођењу демонстрационог огледа, затим својим речима, на основу сопственог расуђивања, описују појаву коју посматрају
- рад у малим групама при извођењу лабораторијских вежби
- израда самосталних истраживачких радова ученика
- приказује графички и табеларно добијене податке
- израда домаћих задатака
- израда паноа за учионицу

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<p>– правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;</p> <p>– изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке;</p> <p>– наведе заступљеност метала и неметала, неорганичких и органичких једињења у живој и неживој природи;</p> <p>– испита и опише физичка својства метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом;</p> <p>– испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему;</p> <p>– напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли;</p> <p>– испита, опише и објасни својства оксида, неорганичких киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом;</p> <p>– напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и</p>	<p>МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ</p>	<p>Метали у неживој и живој природи.</p> <p>Општа физичка и хемијска својства метала.</p> <p>Алкални и земноалкални метали.</p> <p>Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њихове легуре и практична примена.</p> <p>Оксиди метала и хидроксида, својства и примена.</p> <p>Демонстрациони огледи: реакција Na, K, Mg или Ca са водом; реакција MgO и CaO са водом</p> <p>и испитивање својстава насталог раствора помоћу лакмус-хартије; испитивање електропроводљивости раствора натријум-хидроксида.</p> <p>Лабораторијска вежба I: испитивање физичких својстава метала.</p>
	<p>НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ</p>	<p>Неметали у неживој и живој природи.</p> <p>Општа физичка и хемијска својства неметала.</p> <p>Халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник.</p> <p>Оксиди неметала и киселине, својства и примена.</p> <p>Демонстрациони огледи: добијање сумпор(IV) -оксида и испитивање његових својстава; испитивање електропроводљивости дестиловане воде и хлороводоничне киселине; доказивање базних својстава воденог раствора амонијака.</p>

<p>неметала; – разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура; – препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама; – напише формуле и именује представнике класа органских једињења. – разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом; – испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом; – објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органских једињења; – опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина; – опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине; – објасни сапонификацију; – наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљених</p>		<p>Лабораторијска вежба II: испитивање физичких својстава неметала. Лабораторијска вежба III: доказивање киселости неорганских киселина помоћу лакмус-хартије.</p>
	<p>СОЛИ</p>	<p>Добијање соли. Формуле соли и називи. Дисоцијација соли. Физичка и хемијска својства соли. Примена соли. Демонстрациони огледи: реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида; реакција између метала и киселине; хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне киселине, раствора гвожђе(III)-хлорида и натријум-хидроксида. Лабораторијска вежба IV: добијање соли и испитивање растворљивости различитих соли у води.</p>
	<p>ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА</p>	<p>Својства атома угљеника и многобројност органских једињења. Функционалне групе и класе органских једињења. Општа својства органских једињења. Демонстрациони огледи: упоређивање својстава органских и неорганских једињења.</p>

<p>хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и правилном исхраном људи; – изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци; – рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада; – наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину; – критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха; – објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.</p>	<p>УГЉОВОДОНИЦИ</p>	<p>Подела угљоводоника. Номенклатура. Изомерија. Физичка својства угљоводоника. Хемијска својства угљоводоника. Полимери. Нафта и земни гас. Демонстрациони огледи: испитивање растворљивости и сагоревање п-хексана (медицински бензин). Вежба V: састављање модела молекула угљоводоника, писање структурних формула и именовање угљоводоника.</p>
	<p>ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ</p>	<p>Алкохоли – номенклатура, својства и примена. Карбоксилне киселине – номенклатура, својства и примена. Масне киселине. Естри – номенклатура, својства и примена. Демонстрациони огледи: добијање алкохола алкохолним врењем; доказивање киселости карбоксилних киселина; лабораторијско добијање и испитивање својстава етил-етаноата. Лабораторијска вежба VI: физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником; испитивање растворљивости алкохола и карбоксилних киселина.</p>

	БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Масти и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и лактоза), полисахариди (скроб и целулоза). Амино-киселине. Протеини. Витамини. Демонстрациони огледи: сапонификација масти – сапуни. Лабораторијска вежба VII: испитивање растворљивост масти и уља, и угљених хидрата у води.
	ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА	Загађивачи, загађујуће супстанце и последице загађивања. Рециклажа. Зелена хемија.

Начин и поступак остваривања програма:

- континуирана припрема за часове (добро испланирати сваки час полазећи од оперативних задатака, према њима формулисати циљеве часа и изабрати методе које ће на датом садржају ученицима омогућити да формирају знања и вештине);
- планирање наставе на годишњем и месечном нивоу;
- користити што више активне методе рада које ће и ученику омогућити да буде што активнији и самосталнији у раду;
- подстицати ученике на истраживачки рад у школској лабораторији(хемијском кабинету), што ће омогућити и подстицати развој вестина и способности комуникације, изношења идеја, навођења аргумената, доношења одлука и преузимања одговорности;
- пратити ученичка постигнућа на сваком часу и омогућити им да кроз различите методе проверавања покажу свој напредак у учењу хемије;
- добро осмислити задатке за испитивање ученичких постигнућа и проверити да ли се њима проверава ниво знања прецизиран у опетативним задацима и у којој мери се подстиче формирање целовитог знања, односно формирање система појмова;
- што интересантније изводити наставу хемије, подстицањем критичког мишљења код ученика, и способности извођења закључака, дискутовања , извештавања;
- за објашњавање апстрактних хемијских појмова користити огледе које демонстрира наставник или ученици(уколико у школи не постоје супстанце за извођење огледа и лабораторијских вежби, оне се могу заменити супстанцама

које се могу набавити у апотекама, продавницама или их ученици могу донети од куће);

- активности ученика треба планирати према оперативним задацима, наведеним уз сваку тему имајући у виду које способности ученици треба да развију;
- правилно бирати и комбиновати различите облике рада на часу;
- користити стручну литературу, Интернет, што ће ученицима помоћи да анализирају неку појаву, дискутују, праве извештаје;
- комбиновати разне врсте дидактичких материјала илустрације, слике, графиконе, дијапозитиве;
- у сарадњи са ученицима правити нова наставна средства, повезати решавања рачунских задатака са експерименталним радом;
- упутити ученике на начине правилног извођења закључака, извештавања, понашања у хемијској лабораторији, сређивања радног места и сл;
- формирати код ученика способност доношења одлука у свакодневном животу, упутити их да обрате пажњу од ког произвођача купују неки производ одређеног хемијског састава, при чему треба да имају критички став према рекламним кампањама за производе;
- истаћи на прави начин практичан значај сазнања у хемији за развој технологије и друштва у целини.

Назив
предмета

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ

Циљ учења Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа преузимаљиво и иницијативно.

Разред

Осми

Годишњи
фонд
часова

68 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; – анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; – образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; – повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са	ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	Увод у електротехнику, рачунарство и мехатронику. Електрична инсталација – опасност и мере заштите. Примена електричних апарата и уређаја у домаћинству, штедња енергије и енергетска ефикасност. Професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике.
	САОБРАЋАЈ	Саобраћајна средства на електропогон – врсте и карактеристике. Хибридна возила. Електрични и електронски уређаји у саобраћајним средствима. Основи телекомуникација.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Основне компоненте ИКТ уређаја. Управљање процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ. Основни симболи у електротехници. Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола. Израда и управљање електромеханичким моделом.

сопственим
 интересовањима;
 – упореди
 карактеристике
 електричних и
 хибридних
 саобраћајних
 средстава са
 конвенционалним;
 – разуме значај
 електричних и
 електронских уређаја
 у саобраћајним
 средствима;
 – користи доступне
 телекомуникационе
 уређаје и сервисе;
 – класификује
 компоненте ИКТ
 уређаја према
 намени;
 – процени значај
 управљања
 процесима и
 уређајима помоћу
 ИКТ;
 – црта електричне
 шеме правилно
 користећи симболе;
 – користи софтвере за
 симулацију рада
 електричних кола;
 – састави
 електромеханички
 модел и управља
 њиме помоћу
 интерфејса;
 – објасни систем
 производње,
 трансформације и
 преноса електричне
 енергије;
 – анализира значај
 коришћења
 обновљивих извора
 електричне енергије;

РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА

Електроенергетски систем.
 Производња, трансформација и пренос
 електричне енергије.
 Обновљиви извори електричне енергије.
 Електроинсталациони материјал и прибор.
 Кућне електричне инсталације.
 Састављање електричних кола
 Коришћење фазног испитивача и мерење
 електричних величина мултиметром.
 Електричне машине.
 Електротехнички апарати и уређаји у
 домаћинству.
 Основни електронике.
 Рециклажа
 електронских компоненти.

– разликује елементе кућне електричне инсталације;
– повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми;
– користи мултиметар;
– анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом;
– класификује електронске компоненте на основу намене;
– аргументује значај рециклаже електронских компоненти;
– самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат;
– креира документацију, развије и представи бизнис план производа;
– састави производ према осмишљеном решењу;
– састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом;
– представи решење готовог производа/модела;
– процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.

	КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Моделовање електричних машина и уређаја. Огледи са електропанелима. Коришћење интерфејса за управљање помоћу рачунара. Израда једноставног школског робота сопствене конструкције или из конструкторског комплета. Рад на пројекту: – израда производа/модела; – управљање моделом; – представљање производа/модела.
--	--------------------------------------	---

Кључни појмови садржаја: електротехника, електроника, мехатроника, роботика, предузимљивост и иницијатива.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предмет *Техника и технологија* намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја.

Програм наставе и учења за осми разред оријентисан је на остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет *Техника и технологија*. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет наставних тема: *Животно и радно окружење, Саобраћај, Техничка и дигитална писменост, Ресурси и производња и Конструкторско моделовање*.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Настава се не планира према структури уџбеника, јер ученици не треба да уче лекције по реду, већ да истражују уџбеник као један од извора података и информација како би развијали међупредметне компетенције. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима).

Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених

техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба обезбедити мултимедијалне програме у којима је заступљена ова тематика.

С обзиром да је настава технике и технологије теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе, са највише 20 ученика. Програм наставе и учења треба остваривати на спојеним часовима.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Ученици у осмом разреду долазе са извесним знањем из области технике и технологије која су стекли у претходним разредима, као и са одређеним животним искуствима у коришћењу различитих уређаја.

Животно и радно окружење

У области *Животно и радно окружење* обрађују се садржаји првенствено везани за електротехнику, рачунарство и мехатронику. Уз помоћ различитих медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати развој ових грана технике као и њихову међусобну повезаност. Путем примера навести ученике да анализирају утицај развоја наведених области на савремен начин живота. Указати на доприносе српских научника у развоју електротехнике и телекомуникација. Правилну употребу електричних апарата и уређаја у домаћинству треба представити ученицима што је могуће више на практичним примерима користећи доступна наставна средства и мултимедије, са посебним акцентом на уштеду енергије. Објаснити разреде енергетске ефикасности електричних уређаја на основу којих ученик може извршити поређење електричних уређаја према ефикасности. Навести значај примене енергетски ефикасних уређаја са аспекта екологије и економије. Посебно анализирати могуће опасности које се могу десити приликом коришћења електричних апарата и уређаја и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за њихово коришћење. Навести поступке деловања приликом струјног удара. За избор наставка школовања и будућег занимања потребно је навести ученицима значај занимања из области електротехнике са примерима из свог животног окружења.

Препоручени број часова за реализацију ове области је 6.

Саобраћај

Преглед карактеристика класичних саобраћајних средстава треба заокружити електронским подсистемима, као и конструкцијама и функцијама средстава на електрични погон и хибридни возила. Препоручује се да ученици самостално, путем доступних извора знања, истраже предности и недостатке возила на електрични и хибридни погон и упореде их са конвенционалним возилима. У ову сврху могуће је користити различите наставне методе (методу пројектне наставе, проблемску, истраживачки рад).

Путем мултимедија приказати електрични и електронски систем код саобраћајних средстава (путничка возила, мопеди). Елементе система (уређаје за производњу и акумулацију електричне енергије, електропокретач, уређај за паљење радне смеше, уређаје за сигнализацију) повезати са претходним знањем ученика о погонским машинама (моторима). Посебно обратити пажњу на намену електронских уређаја (електронско убривање, сензори за кретање..) Осврнути се и на потребу исправности ових уређаја за безбедно учествовање у саобраћају.

Преношење података на даљину чини посебан сегмент саобраћаја. Потребно је ученицима приближити телекомуникациону технологију и указати на убрзани развој

телекомуникационих система и њихов утицај на живот. У овом сегменту обрадити пренос информација путем аудиовизуелних средстава (радио и телевизија), мобилне телефоније, GPS система, рачунарских и бежичних мрежа. Према могућностима и опреми, у овом делу искористити доступне уређаје (мобилне телефоне, таблете, рачунаре) и практично остварити међусобну комуникацију путем њих, користећи интернет сервисе (електронску пошту, видео конференције, кратке поруке) или мобилне апликације (Viber, WhatsApp).

Препоручени број часова за реализацију ове области је 6.

Техничка и дигитална писменост

Упознати ученике са основним симболима и ознакама које се користе у електричним шемама и оспособити их за њихово цртање. Приликом реализације ове активности користити једноставне шеме. Демонстрирати рад са софтвером за симулацију рада електричних кола примереним узрасту и предзнањима ученика. Креирати вежбу у оквиру које ученици цртају електричну шему и користе рачунарску симулацију за приказ њеног функционисања. Уколико материјално-техничке могућности дозвољавају, ученици потом састављају електричну шему на радном столу и демонстрирају њен рад. Можете користити аналогне и дигиталне компоненте.

Осмислити вежбе у којима ће ученици саставити и управљати електромеханичким моделима користећи ИКТ и интерфејс. Сложеност модела прилагодити условима и опреми са којом школа располаже. Комбиновати знања и вештине из програмирања која ученици поседују са појашњењем функција и начина рада појединих елемената модела. Уколико ученици раде са различитим моделима предвидети време за представљање појединачних решења у одељењу.

У најкраћим цртама упознати ученике са могућностима управљања процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ-а (Internet of Things – интернет ствари).

Оспособити ученике да правилно читају и тумаче карактеристике компоненти ИКТ уређаја. Демонстрирати њихов изглед и рад у складу са условима у школи. Осмислити активности у којима ученици самостално или групно учествују са циљем истраживања карактеристика нпр. рачунарских компоненти потребних за реализацију одређеног захтева/посла (играће одређене игре, рад са одређеним софтвером и сл.). У оквиру ове активности предвидети коришћење интернета и креирање/обликовање спецификације опреме од стране ученика поштујући основе пословне комуникације и е-кореспонденције.

Препоручен број часова за реализацију ове области је 18.

Ресурси и производња

На почетку изучавања ове области упознати ученике, на информативном нивоу, са електроенергетским системом наше земље. Шта га чини, које су потребе за електричном енергијом, а који потенцијали за производњу којима располажемо.

Производњу, трансформацију и пренос електричне енергије објаснити уз помоћ мултимедије. У најкраћим цртама објаснити хидроелектране, термоелектране и нуклеарне електране, значај трансформисања електричне енергије у трансформаторским станицама, као и пренос електричне енергије далеководима и нисконапонском електричном мрежом, од произвођача до потрошача.

Садржаје у овој области, који су директно везани за живот и дело нашег научника Николе Тесле, увек посебно истаћи и нагласити.

Када је у питању производња електричне енергије, део садржаја посветити обновљивим изворима електричне енергије. Ту се пре свега мисли на: соларне електране,

ветроелектране (аероелектране), геотермалне електране, електране на биомасу, мини хидроелектране и постројења за сагоревање комуналног отпада. Ове садржаје реализовати уз помоћ одговарајуће мултимедије. Са ученицима анализирати значај и предности производње и коришћења обновљивих извора електричне енергија са аспекта заштите животне средине.

Уз помоћ узорака електроинсталационог материјала, као очигледног наставног средства, или цртежа и мултимедије, објаснити ученицима својства и примену електроинсталационог материјала (проводници, изолатори, инсталационе цеви и кутије, сијалична грла и сијалице, прекидачи, утичнице, утикачи, осигурачи, електрично бројило, уклопни сат).

Уз помоћ одговарајућих шема и узорака склопљених струјних кола, објаснити ученицима, основна струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло прикључнице са уземљењем, сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем). Тражити од ученика да у свесци нацртају шеме поменутих струјних кола. Објаснити ученицима упрошћену шему и главне карактеристике трофазне електричне инсталације. При објашњавању користити електричну шему трофазне струје приказану на основи једног мањег стана.

Упознавање електроинсталационог материјала и прибора најефикасније се може остварити применом у различитим конструкцијама струјних кола. На основу стечених теоријских знања ученици, уз помоћ наставника, практично састављају струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем...). Спајање елемената струјних кола вршити уз помоћ пинова на монтажним испитним плочама или лемљењем. Уколико се определите за лемљење, ученицима демонстрирати правилну и безбедну употребу електричне лемилнице. Водити рачуна да се симулација струјних кола ради само са напонима до 24 V.

Искористити практичан рад ученика за демонстрацију рада универзалним мерним инструментом (мултиметром). При практичном раду ученици треба да користе мултиметар за мерење електричних величина.

У овом делу области може се са ученицима урадити симулација струјних кола уз помоћ бесплатних рачунарских програма намењених за ту сврху.

У најкраћим цртама упознати ученике са електричним машинама једносмерне и наизменичне струје, врстама и главним деловима. Излагање поткрепити моделима електромотора.

Упознавање ученика са електротехничким апаратима и уређајима у домаћинству урадити уз помоћ мултимедије, слика или модела (пресека појединих кућних апарата и уређаја). Објаснити главне делове, принцип рада и начин одржавања најкоришћенијих електротермичких (решо, штедњак, пегла, грејалице, бојлер ...), електромеханички (усисивач, миксер, соковник, фрижидер, замрзивач, клима уређај ...) и комбинованих апарата и уређаја (фен за косу, ТА пећ, машина за прање веша...). Овај део наставне области се може искористити за израду мултимедијалне презентације, тако што ће сваки ученик на истој приказати и презентовати по један уређај у домаћинству.

У оквиру електронике, кроз примере практичне примене, упознати ученике са основама на којима се заснива рад дигиталне технологије. Уз практични приказ, упознати ученике са основним електронским елементима (отпорници, кондензатори, завојнице, диоде, транзистори, интегрисана кола ...). Најавити коришћење електронских елемената у оквиру практичног рада у следећој области Конструкторско моделовање.

На крају ове области упознати ученике са могућношћу и значајем рециклаже електронских компоненти са еколошког и економског аспекта.

Ову област реализовати у тесној корелацији са наставним садржајима физике, посебно са аспекта закона електротехнике на којима су засновани разни уређаји на електротермичком, електромеханичком дејству електричне струје.

Препоручен број часова за реализацију ове области је 20.

Конструкторско моделовање

Ова област је сложенија јер се у њој по вертикали повезују садржаји како претходних разреда тако и осмог разреда. У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине кроз моделовање електричних машина и уређаја. То је неопходно пошто се та знања и вештине појављују и у реализацији делова пројекта.

У овом разреду треба заокружити целину о обновљивим изворима енергије. С обзиром да је у претходним разредима било речи о механичким и топлотним претварачима енергије у осмом разреду тежиште је на електричној енергији. Моделе који користе обновљиве изворе енергије ученици могу моделовати на различите начине. Један од начина је извођење огледа са електропанелима. У ту сврху довољно је радити на мањој плочи електропанела и помоћу мултиметара (универала) мерити промене у зависности од количине светла. У оквиру пројекта могуће је израдити модел ветрогенератора.

Са интерфејсом ученици су се упознали на нивоу „црне кутије” (black box). Практично приказати како функционише интерфејс да би, у каснијој фази, могли применити стечена знања на неком пројекту. Ученике треба упознати са основним деловима интерфејса: напајање, улази и излази. На исти начин упознати основне делове робота и саставити једноставан школски робот.

С обзиром да је програм модуларног типа оставља се могућност да ученици изразе своје личне афинитете, способности, интересовања како би се определили за неке од понуђених могућности: израда модела електричних машина и уређаја, аутоматских система, робота, електронских склопова и модела који користе обновљиве изворе енергије. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва – од идеје до реализације. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације производа/модела користећи ИКТ, израђују производ/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Када је пројекат реализован, ученици представљају резултате до којих су дошли. При томе треба омогућити да се самопроценом сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума развије размена ставова и мишљења. Да би унапредили процес рада на пројекту, треба подстицати употребу електронске кореспонденције. Исто тако треба реализовати активности које се односе на одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела приликом представљања производа/модела.

Препоручен број часова за реализацију ове области је 18.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења.

У процесу оцењивања потребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др.).

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, потребно је обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу. На тај начин ученици ће бити подстакнути да промишљају о квалитету свог рада и начинима како га унапредити. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

Назив предмета**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО****Циљ**

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Разред

Осми

Годишњи фонд часова

34 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	Бр. часова	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:			
<ul style="list-style-type: none"> – унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – користи формуле за израчунавање статистика; – представи визуелно податке на одговарајући начин; – примени основне функције формирања табеле, сачува је у пдф формату и одштампа; – приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; 	ИКТ	10	<p>Радно окружење програма за табеларне прорачуне.</p> <p>Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време....).</p> <p>Формуле и функције.</p> <p>Примена формула за израчунавање статистика.</p> <p>Сортирање и филтрирање података.</p> <p>Груписање података и израчунавање статистика по групама.</p> <p>Визуелизација података – израда графикана.</p> <p>Формирање табеле (вредности и ћелија) и припрема за штампу.</p>

<p>– разуме на које све начине делимо личне податке приликом коришћења интернета;</p>			<p>Рачунарство у облаку – дељене табеле (нивои приступа, измене и коментари).</p>
<p>– разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце;</p> <p>– разуме везу између ризика на интернету и кршења права;</p>	<p>ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ</p>	<p>2</p>	<p>Заштита личних података.</p> <p>Права детета у дигиталном добу</p> <p>Отворени подаци.</p>
<p>– објасни појам „отворени подаци”;</p> <p>– успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци;</p> <p>– унесе серију (низ) података;</p> <p>– изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...);</p> <p>– графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма);</p> <p>– унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и снимим их;</p> <p>– изврши основне</p>	<p>РАЧУНАРСТВО</p>	<p>12</p>	<p>Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...).</p> <p>Унос података у једнодимензионе низове.</p> <p>Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање).</p> <p>Графичко представљање низова података.</p> <p>Унос и представљање табеларно записаних података.</p> <p>Анализе табеларно записаних података (нпр. просек сваке колоне, минимум сваке врсте, ...).</p> <p>Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање,</p>

<p>анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...);</p>			<p>...).</p> <p>Груписање података и одређивање статистика за сваку групу.</p>
<p>– изврши анализе које укључују статистике по групама;</p> <p>– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка;</p> <p>– сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка;</p> <p>– самовреднује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима;</p> <p>– креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка;</p> <p>– поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника;</p> <p>– вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.</p>	<p>ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ</p>	<p>10</p>	<p>Онлајн упитник (креирање – типови питања, дељење – нивои приступа и безбедност).</p> <p>Онлајн упитник (прикупљање и обрада података, визуализација).</p> <p>Отворени подаци.</p> <p>Инфографик.</p> <p>Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја).</p> <p>Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења.</p> <p>Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима.</p> <p>Вредновање резултата пројектног задатка.</p>

Кључни појмови садржаја: анализа података, табеларни прорачуни, статистика, визуализација података, дељене табеле, лични подаци, отворени подаци, инфографика.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су јасни и прецизни искази о томе шта ученик зна да уради и вредносно процени по завршетку процеса учења. Наставни програм предмета информатика и рачунарство се састоји из три тематске целине: Информационо-комуникационе технологије (скр. ИКТ), Дигитална писменост и Рачунарство.

Да би сви ученици остварили предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и према њима планира и прилагођава наставне активности. Наставник треба да осмисли активности тако да укључују практичан рад уз примену ИКТ-а, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности ученика на часу прати сажето и јасно упутство за реализацију задатка, уз евентуалну претходну демонстрацију поступка од стране наставника. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност – кроз дискусију са ученицима одабирати адекватне алате, концепте и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, аналитичност, истрајност, самосталност у раду, али и спремност на сарадњу и одговоран приступ тимском раду.

Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободe наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај...), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. На интернету и у литератури се могу наћи примери добре праксе које, уз прилагођавање условима рада и поштовање ауторских права, треба користити у настави и учењу.

С обзиром на то да је настава овог предмета теоријско-практичног карактера часове треба остваривати са одељењем подељеним на групе. Програм наставе и учења може се остваривати на самосталним или спојеним часовима у складу са могућностима школе. Подсетити ученике на значај поштовања правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом, кроз демонстрацију и личну активност ученика (правилно укључивање, пријављивање, коришћење, одјављивање и искључивање рачунара).

Наставницима се препоручује да у току осмог разреда, ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализују са ученицима најмање два пројектна задатка који обухватају теме и из других предмета. Време реализације пројектних задатака (једног из области ИКТ и Дигитална писменост и другог из области Рачунарство) одређује наставник у договору са ученицима и са наставницима других предмета, који обухватају област изабране теме. При избору тема, понудити неколико пројектних тема и омогућити тимовима ученика да одаберу ону која највише одговара њиховим интересовањима.

Предлог за реализацију програма

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање и систематизацију градива).

Информационо-комуникационе технологије (10)

Дигитална писменост (2)

Рачунарство (12)

Пројектни задаци (10)

Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за друге потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Анализа података

Анализа података и доношење закључака и одлука на основу података представља једну од најзначајнијих вештина у савременом друштву. Стога је ова тема у фокусу током читавог осмог разреда, и подаци и њихова анализа се обрађују кроз све три тематске целине. У оквиру теме ИКТ, подаци се обрађују и анализирају коришћењем програма за табеларне прорачуне, у оквиру теме *Дигитална писменост* прича се о поузданости података и значају заштите података и приватности, док се у оквиру теме

Рачунарство приказује обрада података применом специјализованих програмских језика и окружења.

Подаци су у рачунарима обично организовани табеларно. На пример, информациони системи предузећа дају могућност извоза разних извештаја у облику табела. У последње време је све чешћа пракса да уместо традиционалних извештаја које можемо одштампати и презентовати на папиру информациони систем извештај даје у форми Excel табеле у којој можемо сами да сортирамо, филтрирамо, групишемо и сумирамо податке, правимо дијаграме, а ако умемо, радимо и напредније анализе. Поред података извезених из разних информационих система (на пример, електронских дневника школе), на располагању је све више отворених података који могу да се користе. Када се на вебу нуди преглед неких података, све се чешће очекује да постоји могућност преузимања комплетних података, тако да свако може да их анализира како жели. Наравно, то је повезано и са политиком до које мере неко жели да отвори своје податке, али у случајевима када подаци треба да су јавно доступни очекује се да и у техничком смислу буду отворени.

У оквиру едукативних материјала за Информатику и рачунарство за 8. разред треба да постоји неколико скупова података пажљиво припремљених за потребе наставе и учења. Као основа се могу користити отворени подаци или подаци из нечијег информационог система (уз одобрење власника података) које евентуално можемо додатно припремити да би били згоднији за наставу.

Подаци треба да буду из домена који су блиски ученицима. Један такав пример чини електронска дневничка евиденција ученика једног одељења или школе. Уз имена ученика, у једној табели се обично налазе њихове закључне оцене из различитих предмета, а у другој њихови изостанци. Слично, може се посматрати табела резултата неког такмичења у којој су уз имена ученика доступни и називи школа одакле долазе, окрузи и поени ученика на појединачним задацима. Поред домена везаних за школу и наставу, интересантан домен могу представљати спортски резултати и статистике појединих играча, затим подаци о музици и филмовима и слично. Поред отворених, унапред припремљених података, препоручује се коришћење података који ученици сами креирају на основу примера из реалних животних ситуација: планирање и приказ кућног буџета, погодан пример за пословање продавнице са одређеним бројем артикала, трошковник за летовање и слично.

Веома је значајно да ученици разумеју смисао различитих анализа података и да умеју да изведу закључке на основу добијених резултата. Кроз мноштво примера обучити ученике да самостално могу да одреде анализе (статистике, графиконе) које ће им омогућити да на основу података дају одговоре на постављена питања, уоче правилности међу подацима, корелације и евентуалне узрочно-последичне зависности.

Информационо-комуникационе технологије

Пре преласка на опис програма за табеларна израчунавања поновити укратко са ученицима значење појмова: *податак*, *информација* и *информатика* (са нагласком на примени и значају података и информација у савременом друштву, не инсистирајући на прецизним дефиницијама). Дискутовати о могућим начинима прикупљања података (из постојеће документације, анкетањем, прикупљањем отворених података...), обраде прикупљених података, представљања података (подсећањем на раније уведене

примене табела у склопу текстуалних докумената и презентација са табелама) и преношења информација уз помоћ дигиталних уређаја у савременом друштву. Описати значење појма аутоматске обраде података и укратко описати различите могућности аутоматске обраде података.

Радно окружење изабраног програма за табеларне прорачуне

Представити изабрани програм за табеларне прорачуне и његову примену у различитим областима (нпр. креирање списка, евиденција, израчунавање трошкова, прихода, расхода...). Навести примере из реалних животних ситуација у којима познавање рада у овим програмима олакшава обављање конкретних задатака (на пример, обрада резултата контролног задатка, израчунавање успеха ученика одељења, вођење месечног буџета домаћинства. Поменути занимања која имају потребу да користе овакве програме за разне прорачуне и вођење евиденције: економисти, рачуновође, инжењери...).

Увести *концепт радне табеле* у изабраном програму, са освртом на раније употребљаване табеле за представљање података у програмима за обраду текста и/или израду мултимедијалних презентација.

Укратко описати улогу основних елемената радног окружења одабраног програма за табеларне прорачуне (менија, палета са алаткама, картица, статусне линије...). Увести појмове: радна свеска, радни лист (радна табела, табела), ћелија (поље), ред (врста), колона и опсег (распон) ћелија. Приликом рада са радним свескама које могу имати више радних листова (табела), приказати поступак промене активног радног листа и именовања појединачних радних листова. Описати навигацију (кретање) кроз табелу (коришћењем миша и тастатуре). За ефикасније кретање кроз табелу користити приказати основне пречице на тастатури.

Унос података

Описати поступак уноса података, водећи рачуна о типу података који се уноси. Демонстрирати унос целих бројева (бројева без децимала), реалних бројева (бројева са децималама), текста, датума, времена и новчаних валута. Нагласити предности нумеричке тастатуре при уносу нумеричких података. Приказати могућност уноса текста у више редова у једну ћелију табеле. Скренути пажњу на различито поравнавање садржаја ћелија у зависности од типа података (и објаснити да су бројеви поравнати надесно, исто као код потписивања приликом сабирања у математици). Скренути пажњу на то да програми тип података одређују аутоматски, на основу садржаја ћелије, што може довести до неочекиваног и нежељеног понашања (нпр. погрешног препознавања броја телефона који почиње са 06... или јединственог матичног броја грађана ЈМБГ, као нумеричког податка, до препознавања броја као датума и слично). Приказати поступке експлицитне промене типа податка (форматирања ћелија) на нивоу појединачних ћелија, редова, колона и селектованих распона ћелија. Приказати подешавање приказа бројева на одређени број децимала, као и приказа у облику процената. Приказати подешавање формата приказа датума и времена. Истаћи разлику између категорије података и формата приказа (на пример, податак категорије датум може бити приказан у формату са нумеричком, али у формату са текстуалном ознаком месеца, док број може бити приказан у облику процента или обичног децималног

записа). Демонстрирати различит приказ и тумачење истог податка при промени формата ћелија.

Демонстрирати могућности копирања и премештања садржаја ћелија, редова, колона или опсега. Демонстрирати могућности уметања и брисања редова тј. колона, као и промене редоследа редова тј. колона. Демонстрирати могућност претраге и замене садржаја ћелија табеле.

Приказати поступак снимања радне табеле, читавања података из снимљене радне табеле, као и увоза података из текстуалних датотека (података раздвојених зарезима, csv). Приказати могућност снимања табеле у облику шаблона.

Приказ, форматирање и штампање података из табеле

Приказати могућност сакривања и поновног приказивања редова и колона табеле. Приказати могућност поделе приказа табеле (пре свега у сврху фиксирања линије заглавља која остаје при врху током скривања садржаја веће табеле). Представити опције за побољшање прегледности података груписањем редова и колона, као и замрзавањем изабране области (окна) како би иста била стално видљива при прегледу остатка садржаја радног листа.

Приказати могућности естетског подешавања и обликовања садржаја табеле (подешавање боје ћелија, оквира, боје текста, фонта и његове величине, ширине колона, висине редова, поравнавања текста у ћелијама и слично). Приказати могућности стилизовања ћелија унапред дефинисаним стиловима, као и конверзије опсега ћелија у табелу са већ дефинисаним изгледом које нуди програм.

Приказати могућност спајања суседних ћелија и раздвајања групе ћелија на појединачне ћелије. Приказати примену у форматирању насловних ћелија табеле и скренути пажњу на то да груписање онемогућава разне обраде података из табеле (те га треба избегавати у централном делу табеле који садржи податке).

У склопу припреме за штампу представити могућности програма за издвајање употребљене од неупотребљене радне површине листа радне свеске. Приказати како је могуће извршити прелом страница једног листа радне табеле уколико прелазе оквире формата штампане странице. Приказати штампу радног листа и радне табеле (пре свега у PDF документ). Указати на предности претходног прегледа пре саме штампе и опције: корекције маргина, оријентације и величине страница, области за штампу, прелома страница као и могућност понављања заглавља табеле на свакој одштампаној страници. Подсетити ученике на стандардна подешавања штампе са којима су се већ сусретали у програмима за рад са текстом (избор страна за штампу, број копија, обострана штампа, скалирање садржаја ...).

Планирање организације података, креирање радне табеле

Нагласити важност планирања, које треба да претходи процесу креирања радне табеле у самом програму. Изабрати адекватан пример, близак ученицима како би уочили битне елементе организације података у радној табели. Погодан пример, могао би бити представљање успеха ученика школе, изостанци ученика, табеле за такмичење. Напоменути и конкретне користи од израде таквих табела, на пример за разредног старешину или школу (за ове потребе могуће је креирати радну свеску – „Успех

ученика осмог разреда”, радна свеска би могла имати: лист1 за 8/1, лист2 за 8/2... лист *n* – који би приказивао збирно податке за сва одељења осмог разреда)

Планирање организације података

За изабрани пример (креирање радне свеске: „Успех ученика осмог разреда”) приказати поступак планирања и креирања радне свеске, свако одељење може да креира по један радни лист а наставник да преузме најбоље урађене примере за свако одељење и демонстрира повезивање радних листова и креирање радног листа успех ученика осмог разреда, израду графикона, шаблона и подели ученицима као пример за даљи рад на овом документу.

У поступку планирања, извршити са ученицима анализу података, које је потребно да садржи таква табела. Навести релевантне изворе за прикупљање података у окружењу на које се подаци односе (на пример, окружење школа, за извор изабрати Дневник рада одељења), планира конкретан скуп података који је потребан да би ученици могли да планирају обраду података (на пример израчунавање појединачног просека по ученику и просека за сваки предмет, планирају које ћелије ће обухватити формулом, који математички модел да примене и осмисле формулу која се може применити у изабраном програму). Демонстрирати поступак избора одговарајућих функција, методе повезивања података уносом формуле којом се одређује успех одељења. Демонстрира се и израда радног листа за потребне збирне податке за осми разред.

Описати укратко појмове *ентитет* и *атрибути*. Нагласити како је у уобичајеном поступку планирања радне табеле, потребно да се прво одреди шта је у задатку *ентитет* (у нашем примеру то је ученик) и како се може описати у табели помоћу *атрибута* (скуп карактеристика којима се описује ентитет: *редни број, име, име родитеља, презиме, подаци о постигнутом успеху из предмета, као и владања, одређивање које оцене не улазе у просек и како се решава проблем са ...*).

Уобичајено је да се ентитет (ученик) представља у једном реду (за сваког ученика по један ред табеле), а да се атрибути (карактеристике) представљају по колонама. Препоручити да приликом планирања примене принцип, да *сваки атрибут описује посебну карактеристику* (свака колона носи назив издвојеног податка, на пример: уместо једне колоне „Име и презиме” треба одвојити у две колоне, са описима: „Име” и „Презиме” ученика).

Креирање табеле

Након планирања наставник описује поступак креирања радне свеске у изабраном програму за табеларне прорачуне. За опис ентитета (у нашем примеру: ученик), уобичајено је да се у првом реду са лева на десно уносе називи колоне – атрибути (у нашем примеру: *редни број, име, име родитеља, презиме, српски, први страни језик, историја, ...*), а у сваком наредном врши се унос вредности за сваки од атрибута уписивањем одговарајуће вредности у засебној колони. Нагласити могућност додавања колоне и редова иако нису планиране пре креирања радне свеске (у нашем примеру, ако нам је потребно да знамо број дечака и девојчица у одељењу, можемо да додамо посебну колону пол уместо да, на пример, све врсте са дечацима обојимо у плаву, а све врсте са девојчицама обојимо у црвену боју). Објаснити како је најбоље податке записати у табеларној форми, да би се касније једноставније и ефикасније са њима

радило (на пример, да први ред садржи наслове колона, да нема спајања ћелија, да су сви подаци у повезаном правоугаоном распону ћелија, да су евентуални додатни подаци, на пример, напомене раздвојени празним редом од главног дела табеле). Демонстрирати предности овакве организације (на пример, кроз аутоматско сортирање без експлицитног означавања распона).

Објаснити да се подаци могу уносити било на један радни лист у једној табели (представљање ученика свих одељења на радном листу „осми разред”), или да користимо више табела односно више листова (у нашем примеру, ако се креира само једна радна табела са успехом ученика осмог разреда, подаци о свим ученицима могу бити унети у исту табелу тако што се додаје колона у којој ће бити приказана ознака одељења, или да решење представимо креирањем посебне табеле за свако одељење, где се сваки лист табеле може именовати ознаком одељења).

Сортирање података

Описати појам *сортирање*. Представити поступак који се примењује приликом сортирања, на примеру сортирања нумеричких и текстуалних података. На реалним примерима илустровати потребу за сортирањем података. Сортирање вршимо у циљу одређивања редоследа *ентитета* на изабраном примеру (на нашем примеру, редоследа ентитета ученика: сортирањем ученика једног одељења на основу презимена или на основу просечне оцене за успех), у циљу груписања ентитета пре одређивања статистика појединачних група (на пример, сортирање учесника такмичења на основу школе из које долазе, разреда који похађају ако се сви налазе у истој радној табели, пре израчунавања просечног броја поена за сваку школу или разред), у циљу уочавања и уклањања дупликата (на пример, одређивања броја пријављених учесника семинара, ако су се неки учесници грешком пријавили више пута), у циљу упоређивања два списка и слично. Приказати могућност сортирања редова на основу вредности у одабраној колони. Дефинисати растући/неоппадајући и опадајући/нерастући поредак и приказати поступак којим се бира поредак приликом сортирања. Дискутовати подразумевани поредак нумеричких и текстуалних података (абecedни – лексикографски поредак). Приказати поступке које треба применити у програму за табеларна израчунавања за потребе сортирања на основу *више критеријума*, тј. по подацима у више колона (објаснити значење појма на конкретном примеру, сортирати ученике на основу презимена, а оне са истим презименом на основу имена или сортирати ученике на основу одељења из које долазе, а оне из истог одељења на основу просечне оцене). Нагласити да се приликом сортирања најчешће сортирају редови (утврђује се редослед редова), али да је могуће сортирати и променити редослед колона табеле (овај поступак није неопходно демонстрирати). Нагласити важност претходног селектовања пре примене поступка сортирања (ако постоји селекција дела табеле, сортира се извршава само на селектовани распон, што некада може довести до грешака).

Елементарне статистике, формуле, функције

Описати појам *статистика* (навести препознатљиве примере статистичких података на нивоу одељења и указати на сврху, као на пример: број дечака/број девојчица у односу на укупан број ученика у одељењу, говори о родној заступљености ученика у одељењу). Најважније статистике серија података су: број података у серији, збир, аритметичка средина, минимум и максимум. Демонстрирати неколико начина

како се ове статистике израчунавају за одређени распон ћелија или целе врсте или колоне. Приказати читавање статистика селекованих ћелија са статусне линије. Приказати како се збир може израчунати применом алатке за аутоматско сумирање. Истаћи добру праксу да се вредност статистике раздвоји празним редом од табеле. Увести појам формуле, адресе ћелије (нпр. А3) и адресе распона ћелија (нпр. А3:В5). Скренути пажњу на обавезност навођења знака једнако на почетку формуле. Скренути пажњу на разлику између приказа формуле у пољу за унос података и приказа њене вредности у ћелији. Рећи да се формуле могу користити за израчунавање вредности елементарних математичких израза, али да им то није главна намена. Приказати употребу функција SUM, COUNT, MAX, MIN, AVERAGE (Корелирати појмове који се употребљавати и математичке моделе који су у основи ових функција). Дискутовати утицај празних ћелија и ћелија које не садрже нумеричке вредности на резултат (приказати функције COUNTA, COUNTBLANK, AVERAGEA и слично). Поменути да поред ових основних статистичких функција програми за табеларна израчунавања имају могућност израчунавања вредности много ширег скупа функција, приказати палету за избор функција и продискутовати основне категорије функција (математичке, финансијске, статистичке...), без инсистирања на детаљима појединачних функција (Приказати употребу функције IF на изабраном примеру, поступак и начин приказивања одговарајуће вредности за успех ученика исписује у одговарајућој ћелији текст „одличан”, уколико су у ћелији за просечну оцену добијене вредности „веће или једнаке 4,5”).

Копирање формула, адресирање

Приказати могућност да се формула примењена на једну врсту/колону примени на друге врсте/колоне. Један начин представља копирање садржаја ћелије са формулом, а други представља развлачење ћелије мишем преко суседних ћелија које треба да садрже исту формулу. Увести појам релативне адресе и описати како се релативне адресе аутоматски мењају приликом копирања формуле из једне у другу ћелију (приказати поступак копирања формуле, креирањем формуле у првој ћелији колоне просечна оцена и демонстрирати превлачење, дискутовати садржаје по случајном узорку у колони).

Приказати могућност креирања колоне са изведеним вредностима коришћењем копирања формула у којима се користе релативне адресе (на пример, ако је у једној колони дата јединична цена, а у другој количина робе, креирати колону која садржи укупну цену сваког производа).

Приказати могућност копирања вредности израчунатих формулама (а не самих формула), помоћу опције специјалног лепљења (енгл. paste special).

Навести примере у којима релативно адресирање није пожељно и у којима се приликом копирања формуле жели реферисање ка истој, фиксној адреси. Увести појам апсолутног адресирања (нпр. \$A\$3) и мешовитог адресирања (нпр. \$A3 или A\$3) чијим се коришћењем у формулама то постиже (на нашем примеру проценат броја дечака или броја девојчица у односу на укупан број ученика у одељењу/разреду). Увести могућност именовања појединачних ћелија или распона ћелија и коришћење таквих имена у формулама.

Филтрирање података

Дефинисати *филтрирање* као поступак издвајања података који одговарају неком критеријуму (на пример, издвојити податке о ученицима из исте школе, у нашем примеру; издвојити податке о ученицима који имају „одличан” успех, просечну оцену 5,00, у некој табели која прати изостајање ученика оне који имају више од 50 оправданих изостанака или ако се прави табела која прати кућни буџет, издвојити податке о уплатама током марта текуће године). Приказати поступак уметања падајућих менија за филтрирање у наслове колона и филтрирање њиховом применом.

Приказати израчунавање статистика само оних редова које задовољавају одређени критеријум. Увести функције COUNTIF, SUMIF, AVERAGEIF и слично. Приказати израчунавање статистика након филтрирања података применом функције SUBTOTAL или применом функција COUNTVISIBLE, SUMVISIBLE, AVERAGEVISIBLE и слично.

Груписање података и статистике појединачних група

У неким ситуацијама желимо да израчунамо статистике унутар појединачних група у табели. На пример, уколико у нашу табелу успех ученика додамо и изостајање за сваког ученика и израчунамо укупан број изостанака, можемо ако нам је то потребно да израчунамо просечни број оправданих изостанака унутар сваке категорије успеха ученика (да бисмо проверили да ли ученици са слабијим успехом више изостају него они са бољим). Приказати како се груписање може остварити сортирањем података по кључу на основу којег се врши груписање и како се након тога статистике за сваку групу могу добити израчунавањем суб-тотала.

Алтернативни приступ којим се ово може постићи је креирање *изведене (пивот табеле)*. Описати значење термина *изведена табела*, приказати на конкретном примеру поступак који треба применити, како би се креирала изведена табела. Приказати варијанте у којој се израчунавају статистике података груписаних на основу једног и на основу два критеријума (на пример, просечна оцена из математике за свако од одељења, а затим просечна оцена из математике за свако одељење и сваку категорију успеха). Приказати израчунавање различитих статистика (броја података у свакој групи, збира, просека, минимума, максимума). Скренути пажњу на то да се садржај изведених табела не ажурира аутоматски приликом измене оригиналних података.

Визуелизација података

Нагласити да је један од видова визуелизације података и сама табела, али да се појам *визуелизација* најчешће односи на *графичко представљање података*. Указати на предности графичког приказа података у смислу лакшег разумевања и анализе података у односу на табеларни приказ. Представити могућности креирања различитих *типова графикона* (линијски, стубичасти, секторски) и *мини графикона* (енгл. sparklines), као и коришћење већ *уграђених модела формирања*. Нагласити значај одабира података који се стављају на координате осе (приказати и на изабраном примеру, радног листа успех ученика осмог разреда на посебним табелама успех по одељењима, просечан број изостанака по одељењима, проширити анализу у односу на просек у школи, а за читавање са графика могу се посматрати максимални, минимални резултати одељења у односу на просек у школи и сл.). Приказати могућност визуелизације и упоређивања више серија података на истом графикону (на пример, кретање температура у два удаљена града током истог временског периода). Приказати коришћење и подешавање

легенде на графиконима. Демонстрирати како се графички приказ података аутоматски ажурира при измени вредности у оним ћелијама које су обухваћене (референциране) при креирању графичког приказа. Указати на могућности накнадних корекција креираних графикона које се тичу: измена типа графикона, селекције података за приказ, замене редова и колона, натписа (као на пример при врху придружити нумеричку вредност) као и форматирања приказаног садржаја.

Форматирање табеле и припрема за штампу

Истаћи важност лако читљивог приказа података при подешавању: висине колона и ширине редова, избору фонта и поравнања садржаја, истицања појединачних ћелија или опсега ћелија – уоквиравањем, бојењем или сенчењем. При том приказати могућности стилизовања ћелија унапред дефинисаним стиловима, као и конверзије опсега ћелија у табелу са већ дефинисаним изгледом које нуди програм.

Представити опције за побољшање прегледности података груписањем редова и колона, као и замрзавањем изабране области (окна) како би иста била стално видљива при прегледу остатка садржаја радног листа.

Указати на предности претходног прегледа пре саме штампе и опције: корекције маргина, оријентације и величине страница, области за штампу, прелома страница као и могућност понављања заглавља табеле на свакој одштампаној страници. Подсетити ученике на стандардна подешавања штампе са којима су се већ сусретали у програмима за рад са текстом (избор страна за штампу, број копија, обострана штампа, скалирање садржаја ...).

За сваки пример демонстрирати селектовање: ћелија, опсега ћелија, зоне за штампање, приказ пре штампе, подешавање оквира ћелија и табеле, копирање, лепљење формула и функција и других садржаја, подешавање ширине колоне, висине реда, повезивање и центрирање садржаја у табелу (Wrap text и Marge&Center), форматирање слова и нумеричких података и израду и форматирање графикона.

Рачунарство у облаку – дељене табеле

Подсетити ученике на појам који су већ сретали, рачунарство у облаку. Нагласити две основе особине које рачунарство у облаку омогућава: складиштење и дељење датотека. Обновити са ученицима појмове дељени диск, дељени документи и креирање и отпремање датотеке. Објаснити креирање онлајн табеларног документа преко опције табеле Гугл табеле, унос и едитовање података, дељење табеле и права приступа (може да измени, може да коментарише и може да види).

Дигитална писменост

Отворити наставну тему разговором са ученицима чији је циљ да осигура њихово разумевање природе личних података и начина на које се они деле и злоупотребљавају у дигиталном окружењу. Право на заштиту личних података и приватности јесте једно од основних људских права које је, наглим развојем дигиталне технологије и интернета, озбиљно доведено у питање. У ери великих података, лични подаци третирају се као „нова нафта”. Наставник треба да упозна ученике како се користе подаци које о корисницима интернета, њиховим активностима и понашању, прикупљају претраживачи интернет страница, саме интернет странице и друштвене мреже.

Наставник треба да упозна ученике и са правима детета прописаним Конвенцијом о правима детета и појасни да се она односе и на дигитално окружење. Уместо питања *да ли права детета важе и у дигиталном свету*, стручњаци су покренули друго питање: *како осигурати пуно поштовање права детета у дигиталном свету*. С обзиром на то да је Конвенција о правима детета најважнији међународни документ којим се штите права детета, наставник посебно треба да упозна ученике са члановима 2, 16, 17, 19, 34 и 35. Конвенције, стављајући их у контекст ризика и кршења права деце на интернету (изложеност дигиталном насиљу; говор мржње, стереотипу, предрасуде; изложеност непримереним садржајима; злоупотреба личних података и идентитета).

Наставник треба да подстакне ученике да идентификују начине на које одрасли својим понашањем у дигиталном окружењу крше право детета на приватност, као и да им помогне да разумеју улогу одраслих (родитеља, наставника, креатора интернет садржаја и јавних политика) у заштити њихових права у дигиталном окружењу. Препознавање узрасних ограничења за коришћење различитих сервиса на интернету такође је од виталног значаја за осигурање безбедности ученика у дигиталном простору.

Наставник упознаје ученике са начинима сакупљања и обраде података. Предочава ученицима везу између грађанских права и обраде података, као и да Република Србија има институцију Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. Уводи појам *отворени подаци* и појашњава начине проналажења, приступања и преузимања са нагласком да треба наводити извор са кога су преузети, приликом коришћења ових података. Посебну пажњу наставник треба да посвети објашњењу везе између отварања података и генерисања нових радних места, те остваривања економске добити кроз рад у професијама везаним за сакупљање података, администрацију база података, анализу података и сл.

Рачунарство

Осим у програмима за табеларна израчунавања анализу података могуће је вршити и у специјализованим програмским језицима и окружењима. У данашње време најпопуларнија окружења тог типа су Jupyter/Python, R studio и Matlab тј. Octave. Овај приступ анализи података често не одмењује него допуњује програме за табеларна израчунавања. Подаци се из информационих система и репозиторијума отворених података често могу добити у форматима програма за табеларна израчунавања. Програми за табеларна израчунавања су веома погодни за преглед тих података и могу се веома једноставно користити за унос, измену и једноставније обраде података. Са друге стране, обрада података из програмских језика доноси одређене предности и нове квалитете.

– Једна од важних предности је то што је сваки поступак обраде података експлицитно записан и лако га је поделити са другима у текстуалном облику (није потребно објашњавати шта је потребно урадити кроз кориснички интерфејс апликације). Разумевање смисла добијених статистика много је једноставније када се гледа експлицитно описани алгоритам који их описује, него када је поступак израчунавања раштркан кроз ћелије табеле (а у неким случајевима, попут сортирања, потпуно сакривен).

– Лако је пронаћи готова решења и прилагодити их нашим потребама (модификацијом и проширивањем преузетих скриптова).

– Примена постојећих анализа на нове податке постаје веома једноставна, јер скриптови који описују поступак остају неизмењени и само је потребно изменити назив датотеке у којој се подаци налазе. На пример, ако желимо да израчунамо просечни број изостанака за 10 најбољих ученика у одељењу у програм за табеларна израчунавања бисмо увезли податке из електронског дневника, затим бисмо их сортирали по просечној оцени опадајуће и онда бисмо у неку ћелију унели формулу у којој би се израчунавао просечан број изостанака првих 20 врста тако сортиране табеле. Ако бисмо исту анализу хтели да урадимо за неко друго одељење или за исто време у наредном полугодишту, исти низ акција (увоз података у табелу, сортирање, додавање формуле за просечан број изостанака) бисмо морали да поновимо и у другој табели. Са друге стране, та анализа се може описати веома једноставним скриптом који се затим може применити на било које одељење (једноставном изменом имена датотеке у којој се подаци о том одељењу налазе) или на ажурирану табелу за подацима (једноставним поновним покретањем скрипта).

– Обрада више скупова података истовремено се своди на то да се скрипт који обрађује податке из једне датотеке окружи петљом у којој се из листе узима једна по једна путања до датотеке са подацима који ће се обрађивати (на пример, у петљи је могуће обрађивати једно по једно одељење).

Иако су сви подаци који се обрађују обично записани табеларно, једноставније анализе обично подразумевају анализе појединачних врста тј. колона, тако да се за почетак може претпоставити да су подаци који се обрађују записани у облику низа (листе, вектора) података. Приказати како се у програмском језику могу унети низови података разног типа (низови целобројних вредности, низови реалних вредности, низови ниски, низови логичких вредности).

Приказати ученицима основне начине анализе низова података (коришћењем библиотечке функционалности): израчунавање дужине низа података, израчунавање збира, просека (аритметичке средине), најмање и највеће вредности (минимума и максимума), сортирање података у неоппадајућем и нерастућем редоследу, филтрирање (издвајање елемената низа који задовољавају дато својство), пресликавање (примену одређене функције тј. трансформације на сваки елемент низа) и фреквенцијску анализу (одређивање броја појављивања разних вредности у низу). Описати смисао сваке од наведених статистика и њихово коришћење увежбавати на реалним примерима из домена блиских ученицима.

Приказати ученицима могућност визуализације низова података у различитим облицима (линијски графикон, стубичасти графикон, секторски (пита) графикон).

Иако се сви табеларно записани подаци могу представити појединачним низовима (где сваки низ чува податке из појединачне колоне), програмска окружења за анализу података пружају специјализоване структуре за представљање табеларно записаних података. Приказати поступак анализе појединачних колона табеле или групе колона (на пример, у табели која садржи имена, презимена ученика и закључне оцене из свих предмета, приказати израчунавање просечне или минималне оцене за сваки предмет). Приказати поступак сортирања табеле на основу неког кључа (вредности неке колоне),

филтрирање табеле (издвајање врста које у некој колони садрже вредност која задовољава дати критеријум) и фреквенцијску анализу (одређивање броја појављивања разних вредности у некој колони).

Пројектни задаци

Десет часова током године предвиђено је за израду и евалуацију пројектних задатака. Наставник може да одабере како ће тих 10 часова распоредити током школске године (на пример, могуће је свих 10 часова реализовати на самом крају школске године, а могуће је 6 часа реализовати на крају првог, а 4 часа на крају другог полугодишта).

Наставник дефинише неколико тема пројектних задатака које погодују развијању међупредметних компетенција, подстичу иницијативу и креативност, функционализују раније стечена знања, као и формирање вредносних ставова ученика. И у овом разреду, пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета. Теме треба да буду што ближе реалном животу и релевантне за ученике. Приликом дефинисања тема пројектних задатака, наставник може да се ослони и на пројекте који су реализовани претходне школске године и пројектне теме повеже са утврђивањем и евалуацијом њихових резултата.

Ослањајући се на праксу утврђену у претходна три разреда, наставник реализацију пројектног задатка у највећој мери препушта ученицима. Ученици бирају једну од понуђених тема, а затим, у оквиру својих тимова, самостално планирају фазе реализације, у складу са расположивим временом, ресурсима и сложености одабране теме. Наставник има улогу ментора – он прати и благо усмерава ученике док пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник подстиче ученике да темељно осмисле сваки од корака, дискусију у оквиру тимова и сараднички долазе до решења. Циљ наставника је да, током реализације пројектних задатака, креира образовно окружење које погодује развијању и неговању: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа.

На крају пројеката, ученици треба да сумирају резултате и изведу закључке. Пожељно је да се главни закључци визуелно прикажу, у форми инфографика и презентују наставнику, осталим ученицима, али и ширем аудиторијуму (могу се поставити на интернет, приказати родитељима, ...). Најбоље би било да наставник унапред припреми туторијале за израду инфографика и подстакне ученике да их изуче код куће, а да у школи примене приказане технике.

У наставку су предлози пројектних задатака за тему анализе података која је заступљена у осмом разреду кроз све три области (*ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство*). Поред ове, наставник може ученицима понудити одређени број пројектних задатака на тему *Управљање дигиталним уређајима*. При дефинисању теме пројеката наставник може да се ослони на предлоге дате у наставку или да у складу са њима предложи нове теме.

1. Пројектни задатак на тему прикупљања и анализе података

У складу са основним концептом предмета у 8. разреду, овај пројекат би било пожељно урадити тако што би се прикупили подаци (на пример, помоћу онлајн упитника), једноставно обрадили у програмима за табеларна израчунавања, а затим детаљније анализирали из специјализованог програмског окружења и програмског језика. Примери тема за пројектне задатке су:

– *Сврха и начини на које се користи дигитална технологија у мојој школи.* Ученици састављају листу релевантних питања, креирају онлајн упитник, прикупљају и обрађују податке које, затим приказују у форми инфорграфике.

– *Шта желимо – будућа занимања.* Ученици бирају најмање три образовна профила средње школе коју би желели да упишу и за сваки је потребно да пронађу податак о минималном потребном броју бодова за упис прошле године (<http://www.upis.mpn.gov.rs/>). Податке агрегирају у дељеној табели са дозволом за унос измена. Дељена табела може да садржи: презиме и име ученика осмог разреда, одељење, шифру првог профила, минимум бодова за први профил, шифру другог профила, минимум бодова за други профил, шифру трећег профила и минимум бодова за трећи профил. Више ученика заједнички обрађује исту дељену табелу коришћењем одговарајућег софтвера „у облаку”. Наставник приказује поступак преузимања већ креиране табеле офлајн уз објашњење како се таква табела може прилагодити и допунити онлајн, обликовати уз употребу одговарајућих алата. На основу података из табеле, ученици креирају одговарајући инфорграфик.

– *Завршни испит: моја школа и школе из окружења.* На интернету, ученици проналазе податке који се односе на постигнућа на завршном испиту – просечан број бодова са сва три теста, просечан број бодова на основу успеха; пореде постигнућа на завршном испиту са бодовима на основу успеха; утврђују праведност оцењивања у школама; пореде школе, приказују закључке у форми инфорграфика.

– *Анализа прошлогодишњих пројеката.* Резултате прошлогодишњих пројеката ученици могу да обраде по месецима, а затим и да утврде чињенице попут просечног броја посетилаца, прегледа видео-туторијала...

– *Популарни филмови и музика.* Ученици на интернету проналазе отворене податке о филмовима или музици, врше анализе тих података и изводе интересантне закључке (на пример, проналази најпопуларније глумце или редитеље који су највише експериментисали тиме што су снимали и веома популарне и веома непопуларне филмове).

– *Анализа саобраћајних несрећа.* На основу отворених података о саобраћајним незгодама ученици доносе закључке о ризичном понашању у саобраћају.

– *Занимљиве статистике у НБА.* На интернету, ученици проналазе податке о учинку појединих кошаркаша и покушавају да о њима прикупе интересантне статистике, на пример, да пронађе себичне играче који су имали највећи проценат утакмица са трипл-дабл учинком у којима је њихов тим изгубио, а затим добијене резултате приказују у форми инфорграфика.

Пожељно је да сви инфографици буду приказани на сајту школе, а неки од њих и коришћени у пракси: на родитељским састанцима, приликом представљања школе родитељима будућих првака и сл.

2. Пројектни задатак за тему Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја)

У зависности од инфраструктуре школе (поседовања Андроид уређаја, ЛЕГО EV3 робота, Micro:bit или Arduino уређаја) и претходног искуства ученика у овој области, један од пројектних задатака може бити посвећен управљању дигиталним уређајима.

Захваљујући употреби паметних телефона у свакодневном животу, телефоне можемо користити за контролу различитих уређаја и робота. На пример, робот може да зна где се налази и где у зависности од информација које је добио од ГПС сензора паметног телефона; такође, може остварити своје кретање кроз сензор оријентације телефона; Штавише, уз помоћ телефона, тачније екрана осетљивог на додир, корисник може лако да прикупи различите информације о понашању робота или физичким и дигиталним уређајима; Коначно, робот може искористити камеру на телефону као „очи” за кретање и детектовање предмета у простору. Све ове функције могу се имплементирати са Андроид уређајима и ЛЕГО EV3 роботима, Micro:bit или Arduino. Користећи графичко окружење App Inventor могуће је да ученици на основу претходних знања из програмирања креирају апликацију за паметни телефон. Кроз овај модул се ученици подучавају о креирању апликација за покретање уређаја/робота повезујући своја знања са знањима која стичу из предмета Техника и технологија. Такође, кроз овај модул ученици се упознају са основама Интернет ствари (IoT) тако што ће ученици креирати апликације које се могу повезати са физичким и дигиталним уређајима свуда око нас.

Ученици могу да направе апликације које контролишу светла, дугмад, зујалице, моторе, роботе, електричне уређаје и све већи спектар дигиталних уређаја. Могу се користити сензори за снимање података, и то температуре, звука, интензитета светлости, боје, влаге, покрета, додира, број откуцаја срца и још много тога. За креирање IoT апликација потребни су уређаји као што су Ардуино или Мисро:bit који се могу повезати с различитим уређајима (моторима, сензорима) са којима може да се комуницира преко паметног телефона.

Пре преласка на израду мобилних апликација дискутовати са ученицима о мобилним апликацијама које користе свакодневно.

Представити изабрани програм за израду мобилних апликација и његову примену у најразличитијим областима (образовање, банкарство, туризам, култура, забава,...).

Укратко описати улогу основних елемената радног окружења одабраног програма за израду мобилне апликације (менија, палета са алаткама, едитора, картица, статусне линије...). Увести појмове: компоненте, догађаји, понашање апликације (шта ће се десити са апликацијом ако корисник кликне на дугме...). Приликом рада са компонентама разумети разлику између видљивих и невидљивих компоненти. Својства компоненте су попут ћелија у програмима за прорачуне: могу се мењати и дефинисати им почетно стање да ли су видљиве или не. Описати улогу основних компоненти (User Interface компоненте, Layout компоненте, Media компоненте, Drawing и Animation компоненте, Map компоненте, Sensor компоненте, Social компоненте, Storage

компоненте, Connectivity компоненте, LEGO® MINDSTORMS® компоненте, Experimental компоненте) и њихових својстава (особина). Свака компонента може имати методе, догађаје и својства. Упознавање са основним концептом рада мобилних апликација. Упознати се са начинима повезивања физичких и дигиталних уређаја. Већина модерних апликација не изводи гомилу инструкција у унапред одређеном редоследу; уместо тога, оне реагује на догађаје – најчешће догађаје које покреће крајњи корисник апликације. На пример, ако корисник притисне дугме, апликација одговара обављањем неке операције (нпр. слање текстуалне поруке,...). За телефоне и уређаје са екраном осетљивим на додир, поступак превлачења прстију преко екрана је још један догађај. Апликација може да одговори на тај догађај (превлачења прста преко екрана) тако што ће повући линију од тачке у којој је прст прво дотакао екран до тачке где прст више није у контакту са екраном. Упознавање са основним типовима догађаја: кориснички догађај (Initialization events), догађај повезан са временом (Timer event) и догађај анимације (Animation events) и екстерни догађај (External events). Подсетити ученике о разгранатим структурама које „раде” по принципу „постављања питања” апликацији. То значи да је потребно питати податке које је апликација сачувала и на основу одговора одредити правац (грану) извршавања, односно манипулисања подацима. Такве апликације имају условне гране, потребно је обновити гранање кроз блокове if и if-else са којима су се ученици раније сретали код блоковског програмирања. На пример, ако је играч освојио више од 90 поена онда је играч победио. Поред постављања питања и гранања на основу одговора, одговор на догађај може бити и понављање одређене операције више пута. Кроз блокове for each, while... до представљени су циклуси. Будући да управљач догађаја извршава одређене блокове, често је потребно да се прате одређене информације. Информације се чувају у променљивим, које се дефинишу у уређивачу блокова. Променљиве се тумаче као својства компоненте, али нису повезане ни са једном посебном компонентом. У апликацији за игру, на пример, можете дефинисати променљиву резултат, а након неког догађаја (клика на дугме,...) ће доћи до промене њене вредност. Подсетити ученике да променљиве привремено чувају податке док се апликација извршава; када се апликација „затвори”, подаци се губе и више нису доступни. Објаснити ученицима да је понекад потребно да апликација памти податке не само док се извршава, већ и када је затворена, а затим и када је поново покренута. На пример, ако желите да апликација прати најбољи скор игре, потребно је сачувати ове податке тако да буду доступни следећи пут када неко игра игру. Подаци који се чувају чак и након затварања апликације називају се трајни подаци и чувају се у некој врсти базе података. Објаснити разлику између уграђених и дефинисаних функција (процедура). Нпр. ученици креирају процедуру за израчунавање удаљености између две тачке коришћењем ГПС. Поновна употреба блокова (процедура) не мора нужно бити ограничена на само једну апликацију. Постоје многе процедуре, које се могу користити у скоро свакој апликацији. У пракси, организације и програмске заједнице стварају библиотеке процедура које су у њиховом интересу.

Приликом рада у радном окружењу упознати се са опцијама за тестирање апликације као и опцијама за генерисање QR кода за преузимање апликације на Андроид уређај, или се креира фајл са екстензијом .apk који чувамо на рачунару.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Требало би и вредновање више усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вежбања, а мање ка тестовима знања.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се да наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред: осми

Годишњи фонд часова: 102 часа

Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада

ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
1. АТЛЕТИКА	Основни садржаји: Техника спринтерског трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника штафетног трчања Скок удаљ. Бацања кугле Скок у вис	- примени атлетске дисциплине у складу са правилима; - развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
2. ГИМНАСТИКА	Основни садржаји: Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Кругови вратило Тло Прескок Паралелни разбој Греда Проширени садржаји: На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби	– одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – примени вежбања из гимнастике за развој моторичких способности;

<p>3.</p> <p>ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА</p>	<p>Одбојка: Основни елементи технике, тактике и правила игре</p> <p>Футсал: Игра уз примену правила</p> <p>Рукомет: Игра уз примену правила</p> <p>Кошарка: Сложенији елементи технике, тактике и правила игре</p> <p>Активност по избору</p>	<ul style="list-style-type: none"> - изведе елементе одбојкашке технике; - примени основна правила одбојке; - користи елементе технике у игри; - примени основне тактичке елементе спротских игара; - учествује на унутародељенским такмичењима;
<p>4.</p> <p>ПЛЕС И РИТМИКА</p>	<p>Вежбе са вијачом.</p> <p>Вежбе са обручем.</p> <p>Вежбе са лоптом.</p> <p>Народно коло "Моравац".</p> <p>Енглески валцер.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - изведе кретања у различитом ритму; - игра народно коло; - изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; - изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
<p>5.</p> <p>ПОЛИГОНИ</p>	<p>Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима</p>	<ul style="list-style-type: none"> - процени ниво сопствене дневне физичке активности; - користи различите вежбе за побољшање својих физичких способности -
<p>6.</p> <p>ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ</p>	<p>Вежбе за развој снаге.</p> <p>Вежбе за развој гipкости.</p> <p>Вежбе за развој аеробне издржљивости.</p> <p>Вежбе за развој брзине.</p> <p>Вежбе за развој координације.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у самосталном

	<p>Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности</p>	<p>вежбању;</p> <ul style="list-style-type: none"> - сврсисходно користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим ситуацијама; - упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст; - примени достигнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
<p>7. теоријска настава</p>	<p>Утицај аеробног вежбања (ходања, трчања и др.) на кардио-респираторни систем. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа и градивних материја (протеини и беланчевине) у исхрани. Подела енергетских напитака и последице њиховог прекомерног конзумирања. Прва помоћ након површинских повреда</p>	

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА				
ТЕХНИКЕ И МЕТОДЕ РАДА	АКТИВНОСТИ		РЕСУРСИ	НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНИСТИ
	а) Ученик	б) Наставник		
<ul style="list-style-type: none"> - Демонстрација (показивање) - Разговор -обучавања, поучавања (синтетичка, аналитичка и комплексна метода) -увежбавања 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежбање - Разговор - Самосталан и интерактивни рад - Упоредивање - Сарадња - Креирање 	<ul style="list-style-type: none"> - планира - организује - бира садржаје - усмерава - реализује - демонстрира - објашњава - преноси информације - мотивише - бира методе и технике - прати и процењује резултате свога рада и резултате рада ученика 	<ul style="list-style-type: none"> - ученици - наставници Родитељи фискултурна сала рачунари реквизити справе 	<ul style="list-style-type: none"> - Формативно и сумативно оцењивање . Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању -Приказ три комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита. -Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању у технике):

У процесу оцењивања добро је користити портфолио (електронска збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе

стране) ученика. Употребу портфолија отежавају недостатак критеријума за одабир продуката учења, материјално-физички проблеми, време, финансијска средства и велики број ученика. Већи број ометајућих фактора, у прикупљању прилога и успостављању критеријума оцењивања, је решив успостављањем сарадње наставника са стручним сарадником, уз коришћење Блумове таксономије.

Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити првенствено за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, а мање за формирање коначних оцена. Креирање таквих инструмената за утврђивање градива, кад год је могуће, препустити самим ученицима, чиме се постиже вишеструки ефекат на усвајање знања и вештина.

Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да промени део своје наставне праксе. Када је промени, потребно је да прикупи нове податке да би могао да види колико су те промене ефикасне.

У оквиру плана рада наставника, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред: осми

Годишњи фонд часова: 102 часа

Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада

Наставни предмет : ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ–ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА (по реализацији наставне теме ученик ће бити у стању да)		
		Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1	АТЛЕТИКА	1.1.3. 1.1.4. 1.1.5. 1.1.6. 1.1.7. 1.1.8. 1.1.9. 1.1.10.	2.1.7. 2.1.6. 2.1.8. 2.1.3. 2.1.4	3.1.3. 3.1.5
2	гимнастика	1.1.11. 1.1.19. 1.1.12. 1.1.13. 1.1.18. 1.1.16 1.1.17 1.1.18	2.1.17. 2.1.10. 2.1.9. 2.1.11. 2.1.16. 2.1.14 2.1.15 2.1.16	3.1.7. 3.1.6. 3.1.8 3.1.11 3.1.12 3.1.13
3	Основе тимских и спортских игара	1.1.1 1.1.2	2.1.1 2.1.2	3.1.1 3.1.2
4	Плес и ритмика	1.1.21. 1.1.22. 1.1.20	2.1.20. 2.1.19 2.1.18	
5	полигони			
6.	Физичке способности (тестирање и мерење) знања о физичком вежбању	1.2.1 1.2.2 1.2.3 1.2.4	2.2.1 2.2.2 2.2.3	3.2.1 3.2.2 3.2.3

Наставни садржај	Број часова	Број часова обраде	Број часова увежбавања	Број часова провере
Атлетика	12	4	6	2
Гимнастика	12	4	6	2
Основе тимских и спортских игара	14	4	8	2
1. Кошарка	14	4	8	2
2. Одбојка	10	2	6	2
3. Футсал	14	4	8	2
4. рукомет				
Плес и ритмика	6	1	4	1
Полигони	8	2	4	2
Физичке способности-тестирање и мерење	10			10
Теоријска настава	2	2		
укупно	102			

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „ферплеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће Физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе Физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- излет са пешачењем (7 km)
- зимовање – организује се у току зимског периода у трајању од седам дана. Активности на зимовању обухватају обука скијања, клизања, краће излете са пешачењем или на санкама, и друге активности;
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана и обухвата боравак у природи са организованим образовним и физичким активностима).

Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду),
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом наставе и учења. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Б. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) јесте да пружи целовит православно погледна свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот(историјску реалност Цркве) и есхатолошки живот(будућу димензију идеалног).То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење(литургијско, као и подвижничко искуство Православне цркве) овухвата све позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све то остварује се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и делатном плану, уз настојање да се доктринарне поставке спроведу у свим сегментима живота(однос с Богом, са светом, с другим људима и са собом.

Задаци наставе православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;
- развије способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божију и за себе,
- развије тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остварењу сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом;
- изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;
- изградисвест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

Садржаји програма	бр. час	Начини извођења активности	циљеви и заједници садржаја програма
Хришћанско схватање личности	13	Фронтални групни индивидуални	<p>-Целовито знање да је метафизичко начело постојања Бог, односно да истинско биће треба поштовати у Богу који је Света Тројица</p> <p>-да се створи свет да постоје разлике између природе и личности</p> <p>Целовито знање да је онтолошко начело на основу православног учења о Богу као Св. Тројицу, а не природа</p> <p>- запажање да је личност носилац постојања природе</p> <p>Уоче да у хришћанској онтологији нема сукоба и искључивости између једног и многих</p>
Христос-истинити Бог и истинити човек	3	фронтални групни индивидуални	Целовито знање да је личност заједница слободе са другом личношћу
Обожвање створене природе у Христу	6	фронтални групни индивидуални	Целовито знање о човеку као личности и његовом позиву да постоји на начин на који постоји Св. Тројица, ако жели да превазиђе ограничења своје природе, што се отвараје у Христу, односно у Литургији
Црква као тело Христово	9	фронтални групни индивидуални	<p>Целовито знање о Цркви као заједници љубави где смо окупљени око Христа</p> <p>- уочавање да се јединство света и човека остварује у Христу на Литургији</p> <p>- Целовито знање да Бог поштује човекову слободу и да није одустао од првобитног циља због кога је створио свет – да се свет сједини с њим посретством човека и да тако живи вечно</p>
Икона и иконичност	3	фронтални групни индивидуални	да уоче да православна иконографија приказује човека и природу онако како ће они изгледати у будућем Царству Божијем

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљеви и задаци

Грађанско васпитање у осмом разреду је обавезан изборни програм у другом образовном циклусу. Циљ је проширивање сазнања о дечјим правима, обавезама и развијању квалитетнијег демократског мишљења и развоја демократске личности.

Задаци:

Упознавање и проширивање знања о правима детета

Упознавање са местом, улогом институција које се баве унапређивањем положаја деце у Републици Србији

Разумевање места, улоге и одговорности државе, породице и детета у унапређивању положаја детета у друштву.

Разумевања и улоге медија у савременом друштву.

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
Увод (представљање циљева изучавања предмета) -улога младих у друштву	-Увод у тематику -радионице -разговор	Поглед уназад, подсећање на научено и сазнање о новом
Деца у савременом свету -улога деце у савременом свету -обавезе и права деце -друштвено-користан рад	Групни рад Групне акције у школи Групне акције ван школе Индивидуални рад	Стварање слике сопственом месту и улози због унапређења положаја детета, самим тим развијање квалитетније демократске личности
Медији у савременом друштву -улога медија у савременом друштву -хуманитарни рад -корист медија	Групне акције у школи (Ђачки парламент) Вршњачка едукација Групне акције ван школе Индивидуални рад	Разумевање улоге и значаја медија у друштву, стварање квалитетније слике детета кроз, и у медијима
Завршни део -осврт на научено и будућа примена	Трибине Дебате Осврт на урађено и научено	Развијање демократске мисли и личности

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК – 8.разред

Назив предмета:	ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК
Циљ:	Циљ учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред:	осми
Годишњи фонд часова:	68 часова (обрада : 40, утврђивање: 26, пројектна настава: 2)

ОБЛАСТ/ТЕМА	Број часова	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
0. Révisions (Les vacances d'été, Découverte du centre. Premiers jours; Visite culturelle) Разговор о летњем распусту; Вежбања)	3 часа (0 обрада + 3 утврђивање)	Да ученик наведе место где је провео распуст и кратко опише како се провео. Да обнови део градива из 7.разреда, кроз вежбања.	Tu vas à Nice? Non. J'en viens. Tu vas souvent à la campagne? J'y vais chaque été. Tes vacances d'été étaient comment? Où as-tu voyagé? Садашње време фреквентних глагола. Прошло време, Перфекат. Питања с упитним речима (comment, quel, où...) Личне заменице. Футур. Заменице COD/ COI; Компаратив придева. (Интер)културни садржаји: породични живот, распуст и путовања, традиција и обичаји.
1. Le Club du lycée Разговор о школовању, описивање школског живота у Француској и код нас, изражавање учтивости, узрока, потребе.	11 часова (8 обрада + 3 утврђивање)	Да ученик износи предлоге и савете; описује радње у садашњости на тему учења и школских обавеза; да разуме и даје упутства; да изражава жељу; да опише начин вршења	Il parle poliment, joliment, gentiment, amicalement et naturellement. Il faut que tu racontes ça à ton frère. Avez-vous compris ? Pour apprendre, il faut bien écouter. Tu devrais aller à la pharmacie. Tu dois faire les courses

		неке радње, да објасни разлог неког догађаја итд.	<p>aujourd'hui. Pourriez-vous me dire où est la gare ? Je voudrais voyager partout dans le monde. Je suis bénévole parce que j'adore organiser des activités.</p> <p>Прилози за начин. Изражавање потреба, израз il faut; avoir besoin. Кондиционал презента – обнављање. Узрочне реченице.</p> <p>(Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (школски систем у Француској и у Србији.)</p>
<p>2. Le Club de la technologie Информатички уређаји, интернет вокабулар, изражавање осећања, мишљења, намере, истицање особа, предмета,</p>	11 часова (8 обрада + 3 утврђивање)	<p>Да уме да користи информатички вокабулар у различитим ситуацијама; да именује информатичке уређаје; да разуме језик интернета; разуме једноставне текстове у којима се истичу жива бића, предмети; размени једноставне исказе у вези са изражавањем осећања, мишљења, намера итд.</p>	<p>Regarde ce portable. Celui-ci ou celui-là ? Quel site intéressant ! Quelle bonne idée ! Je suis d'accord avec lui. Je pense que non. Je crois que tu n'as pas raison. Je t'appelle pour savoir si tu viens à mon anniversaire. Participer à / s'intéresser à; refuser de/ oublier de; Показне заменице. Узвична реченица. Изрази за изражавање мишљења –je pense que/ je trouve/ je crois. Намерне реченице. Изрази са предлозима à /de.</p> <p>(Интер)културни садржаји: Мултимедијални садржаји и комуникација,</p>

			интернет, мимика и гестикулација у свакодневној комуникацији.
<p>3. Le Club de la biodiversité Разговор о угроженим животињским врстама, о дивљим животињама, о биодиверзитету у градовима, приповедање у прошлости, просторно одређивање људи и предмета итд.</p>	11 часова (8 обрада + 3 утврђивање)	<p>Да уме да говори о еколошким проблемима и њиховим решењима; да разуме једноставније текстове који се односе на опис животиња. Да размени искуства и информације о догађајима у прошлости. Разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију, положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и да одговори на њих. Даје кратка образложења. Да пружи информације о тренутку и трајању неке активности.</p>	<p>Ce sont les lions que j'aime. Je ne sors que le week-end. Hier, c'était dimanche, je me suis réveillé à 10 heures. Elle a écouté le disque de ce chanteur et elle a décidé d'aller à son concert. Je viens dans cinq minutes. Le soir, je lis pendant une heure. Le jardin des plantes se trouve en face du cinéma. Au-dessous de mon appartement il y a un parc.</p> <p>Релативне заменице c'est qui, c'est que, ce sont qui, ce sont que.</p> <p>Рестрикција Ne...que.Имперфекат и Перфекат. Временске реченице. Предлози и предложни изрази.</p> <p>(Интер)културни садржаји: особености животне средине и развијености биодиверзитета наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.</p>
<p>4. Le Club des professionnels Разговор о занимањима, web занимањима, о процентима, пропорцији, ценама, употреба</p>	11 часова (8 обрада + 3 утврђивање)	<p>Да наброји неколико занимања; да користи вокабулар запослења у размени појединачних информација; да разликује мушки и женски род занимања</p>	<p>Un serveur/une serveuse; un directeur/une directrice. Quelques élèves, plusieurs fois, chaque profession...25 % des jeunes(25 pourcent). La majorité a réussi l'examen. Cela coûte 35</p>

<p>основних и редних бројева, изражавање претпоставки у будућности итд.</p>		<p>у усменој/писаној комуникацији; да може да прочита податке изражене у процентима, цене и валуте; да на неодређен начин говори о особама или предметима; да разуме једноставне исказе и текстове у којима се користе основни и редни бројеви. Да изражава хипотезу у садашњости и будућности.</p>	<p>euros. Elle gagne la première place. Il y avait deux mille spectateurs au concert. S’il fait beau demain, on va à la piscine. Si mes parents me laissent venir, je viendrai avec lui. Si j’avais du temps libre, je sortirais ce soir. Наставци у мушком и женском роду именица. Неодређене заменице и придеви. Процент, валуте и пропорција. Основни и редни бројеви. Условне (погодбене) реченице. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење, валуте циљних култура, занимања, web занимања, могућност запослења, приправнички стаж у нашој земљи и земљама говорног подручја циљног језика.</p>
<p>5. Le Club des loisirs Разговор о фестивалима, удружењима, изложбама, о слободном времену, хобијима, спортским активностима, хуманитарним акцијама. Изражавање жеље и обавезе уз употребу Субјунктива, Неуправни говор,</p>	<p>11 часова (8 обрада + 3 утврђивање)</p>	<p>Да разуме једноставније исказе који се односе на слободне активности и слободно време. Да формулише једноставније исказе у којима користи изразе за слагање/ неслагање, прихватање/ одбијање позива, за изражавање мишљења. Да размени једноставније исказе</p>	<p>Sois patiente. N’ayez pas peur. Maman dit que je peux inviter tous mes copains à mon anniversaire. Je suis d’accord/ Je ne suis pas d’accord. À mon avis, ils sont intéressants. Ça te dit d’aller au cinéma? Субјунктив. Неуправни говор. Изрази за слагање/неслагање: être d’accord, partager avis, avoir raison/ne pas être d’accord, ne pas partager avis, avoir tort, être</p>

изражвање мишљења, слагања/неслагања, изрази за прихватање/ одбијање позива итд.		у којима изражава жељу, обавези и користи Субјунктива. Користи једноставне изразе за трансформисање управног у неупрвни говор.	contre. Изрази за изражавање мишљења: à mon avis, quant à moi. Изрази за прихватање/одбијање позива: ça te dit; volontier, avec plaisir/ je regrette, dommage, désolé. (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, музика, филм, спорт.
Контролне вежбе	(1+1)	Да кроз писана вежбања утврди степен усвојености обрађених лекс.и грам.садржаја.	Le Club du lycée ; Le club de la technologie, Le Club de la biodiversité, Le Club des professionnels, Le Club des loisirs
Писмени задаци	(3+3)	Да кроз писана вежбања утврди степен усвојености обрађених лекс.и грам.садржаја.	Le Club du lycée ; Le club de la technologie, Le Club de la biodiversité, Le Club des professionnels, Le Club des loisirs
Пројектна настава	(2 часа)	Да кроз истраживачки рад дође до нових искустава и сазнања (биодиверзитет града)	Le Club du lycée ; Le club de la technologie, Le Club de la biodiversité, Le Club des professionnels, Le Club des loisirs
Коришћење Гугл платформе за наставу на даљину(видео-материјал, домаће задатке)	Сви часови.	Да ученик квалитетније и лакше усвоји или увежба предвиђено градиво.	Le Club du lycée ; Le club de la technologie, Le Club de la biodiversité, Le Club des professionnels, Le Club des loisirs

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у Страна 168 – Број 5 ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК 27. мај 2019. виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ исхода, комуникативних функција и језичких активности, наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама, који оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно уважавају следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; – наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; – битно је значење језичке поруке; – знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; – настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; – наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; – сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће: – усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину; – поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и

прилагођене листе задатака и активности; – наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја; – ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину; – уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; – учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан; – рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; – за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто. **Технике / активности** - Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- -записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење” исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације). Разумевање писаног језика: – уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...); – препознавање везе између група слова и гласова; – одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор; – извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање: – повезивање гласова и групе слова; – замењивање речи цртежом или сликом; – проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично); – повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама; – попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљак); – писање честитки и разгледница; – писање краћих текстова. Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. **Слушање** - Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције: – дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука), – референцијалну (о темама о којима је реч) и – социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.). Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца: – од личних особина и способности

онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде, – од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори, – од намера с којима говори, – од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују, – од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће: – присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости); – дужина усменог текста; – брзина говора; – јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора; – познавање теме; – могућност/немогућност поновног слушања и друго. **Читање** - Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита. На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања: – читање ради усмеравања; – читање ради информисаности; – читање ради праћења упутстава; – читање ради задовољства. Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели: – глобалну информацију; – посебну информацију, – потпуну информацију; – скривено значење одређене поруке. **Писање** - Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексiku и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће: – теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима); – текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке); – лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену); – степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања). **Говор** - Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се

размеђују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога. Активности монолошке говорне продукције су: – јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација); – излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.). Ове активности се могу реализовати на различите начине и то: – читањем писаног текста пред публиком; – спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др. – реализацијом увежбане улоге или певањем. Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример: – размену информација, – спонтану конверзацију, – неформалну или формалну дискусију, дебату, – интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу. **Социокултурна компетенција и медијација** - Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник Страна 170 – Број 5 ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК 27. мај 2019. између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника,

информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

II. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а

не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик–наставник, као и ученик–ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

УПУТСТВО ЗА ПРИПРЕМУ ИНДИВИДУАЛНОГ ОБРАЗОВНОГ ПЛАНА ЗА УЧЕНИКЕ КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА

За ученике којима је потребна додатна подршка због тешкоћа у приступању, укључивању и учествовању у образовању и васпитању, планирају се и спроводе мере за отклањање физичких, комуникацијских и социјалних препрека (мере индивидуализације), односно доноси индивидуални образовни план.

ИОП за ученике са тешкоћама у учењу, сметњама у развоју и инвалидитетом, односно за ученике у ризику од раног напуштања школовања.

ИОП се припрема за ученике којима је због сметњи у развоју и инвалидитета, социјалне ускраћености и других разлога потребна додатна образовна подршка. ИОП има за циљ оптимални развој ученика и остваривање исхода образовања и васпитања у складу са прописаним циљевима, односно задовољавања образовно-васпитних потреба ученика. За сваког ученика појединчано, према његовим специфичним потребама и могућностима припрема се прилагођен начин образовања који обухвата: ИОП, програм, начин рада који садрже податке о ученику и о тиму за додатну подршку, педагошки профил ученика са његовим јаким странама и потребама за подршком, план мера индивидуализације којим се предлажу одређени видови прилагођавања наставе (простора, услова, материјала, метода рада, учила) специфичним потребама ученика, персонализовани програм наставе и учења, којим се предвиђени облици додатне подршке операционализују у низ конкретних задатака и корака и спецификује распоред, трајање, реализатори и исходи сваке активности, податке о праћењу и вредновању ИОП-а, сагласност родитеља и може да буде ИОП 1 – прилагођени програм наставе и учења и ИОП 2 – измењени програм наставе и учења, за један, више или све предмете. ИОП доноси педагошки колегијум на предлог стручног тима за инклузивно образовање. Тим чине одељенски старешина, предметни наставник, стручни сарадник, родитељ/старатељ, а по потреби педагошки асистент на предлог родитеља/старатеља. Родитељ/ старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а.

Наставник усклађује свој план са ИОП-ом. Спровођење ИОП-а прати просветни саветник.

Индивидуални образовни план за ученике са изузетним способностима

За ученике са изузетним способностима школа обезбеђује израду, доношење и остваривање ИОП-а којим се врши проширивање и продубљивање садржаја учења, ИОП 3. Он има за циљ оптимални развој и задовољавање образовно-васпитних потреба ученика који постижу резултате који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа. ИОП 3 укључује: податке о ученику и о тиму за додатну подршку, педагошки профил ученика са његовим јаким странама и потребама за подршком, план мера индивидуализације којим се предлажу одређени видови прилагођавања наставе (простора, услова, материјала, метода рада, учила) специфичним потребама ученика, персонализовани програм наставе и учења, којим се предвиђени облици додатне подршке операционализују у низ конкретних задатака и корака и спецификује распоред, трајање, реализатори и исходи сваке активности, податке о праћењу и вредновању ИОП-а, сагласност родитеља. ИОП доноси педагошки колегијум на предлог стручног тима за инклузивно образовање. Тим чине предметни наставник, стручни сарадник, родитељ/старатељ, а по потреби стручни сарадник ван школе на предлог родитеља/старатеља. Родитељ/ старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а. Наставник усклађује свој план са ИОП-ом. Спровођење ИОП-а прати просветни саветник.

ПРОГРАМ СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ-СЕКЦИЈА ФУДБАЛ И СЕКЦИЈА ОДБОЈКА

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начини и поступци остваривања садржаја	Циљеви и задаци садржаја програма
ФУДБАЛ -додавање и вођење лопте -ударци по лопти -дриблинг -шут на гол -тактика -игра -одењенска такмичења	Укупно часова 34 Обрада 13 Увежбавање 21	-ходање -трчање -вежбање -анализирање -такмичење	-анализирање -поређење -показивање -објашњавање -суђење	-увежбавање елемената, спортска такмичења и турнири према полу и узрасту	Правилан развој, практиковање здравог начина живота, развој свести о важности сопственог здравља и безбедности, потреба неговања и развоја физичких способности, превенција насиља, наркоманије и малолетничке деликвенције
ОДБОЈКА -одбијање лопте прстима и чекићем -сервис -смеч и блок -тактика -игра -одељенска такмичења	Укупно часова 34 Обрада 13 Увежбавање 21	-ходање -трчање -вежбање -анализирање -такмичење	-анализирање -поређење -показивање -објашњавање -суђење	- увежбавање елемената, спортска такмичења и турнири према полу и узрасту	Правилан развој, практиковање здравог начина живота, развој свести о важности сопственог здравља и безбедности, потреба неговања и развоја физичких способности, превенција насиља, наркоманије и малолетничке деликвенције

В. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета

ИНФОРМАТИЧКА СЕКЦИЈА

Циљ

Циљ наставе информатичке секције је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Разред

осми

Годишњи фонд часова

36 časova

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	Бр. часова	САДРЖАЈИ
– унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле;	ИКТ	4	Радно окружење програма за табеларне прорачуне. Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време....). Формуле и функције. Примена формула за израчунавање статистика. Сортирање и филтрирање података. Груписање података и израчунавање статистика по групама. Визуелизација података – израда графикона. Форматирање табеле (вредности и ћелија) и припрема за штампу. Рачунарство у облаку
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	4	Заштита личних података. Права детета у дигиталном добу Отворени подаци

<ul style="list-style-type: none"> - сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; - савладава напредне функције блокивског програмирања - програмира робота - учествује у припреми за такмичење - обучава се за тимски рад - учествује у свим фазама такмичења 	РАЧУНАРСТВО	5	<p>Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...).</p> <p>Унос података у једнодимензионе низове. Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање). Графичко представљање низова података. Унос и представљање табеларно записаних података.</p> <p>Анализе табеларно записаних података (нпр. просек сваке колоне, минимум сваке врсте, ...). Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање, ...).</p> <p>Груписање података и одређивање статистика за сваку групу.</p>
	РОБОТИКА	21	<p>Учење и употреба Мблок програма за кодирање мбот робота.</p> <p>Припрема у учешће такмичењима</p>

ХОР И ОРКЕСТАР

ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	САДРЖАЈ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА
<p>- развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајност и (темпо, динамика...),</p> <p>- упознавање страних језика, литерарних текстова, што све води ка развијању естетских критеријума</p> <p>- развијање осећања припадности колективу</p> <p>- тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитост и и правила понашања,</p> <p>- развијање одговорност и, стицање самопоуздања, саваладавањ</p>	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <p>- кроз свирање и покрет развоја сопствену координацију и моторику;</p> <p>- искаже своја осећања у току извођења музике;</p> <p>- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;</p> <p>- учествује у школским приредбама и манифестацијама</p>	<p>-певање, свирање и основе музичке писмености</p> <p>-обрада и певање народне, дечје, уметничке песме, каноне и песме наших страних композитора.</p> <p>- на дечјим ритмичким и мелодијским инструментима извођење песме одговарајуће тежине</p>	<p>- индивидуални, фронтални, рад у групама, рад у пару;</p> <p>- разговор, излагање, демонстрација, певање, слушање,</p> <p>- свирање,</p> <p>- аудитивна, аудио-визуелна, визуелна, текстуална, помоћно-техничка.</p>	<p>- активно слуша;</p> <p>-упознаје нове наставне садржаје, усваја нова знања;</p> <p>- повезује претходно стечена знања са новим;</p> <p>-учествује у обнављању градива;</p> <p>- мисаоно се ангажује;</p> <p>- користи своја постојећа знања и искуства;</p> <p>- дефинише нове појмове;</p> <p>- решава задатке и проблеме;</p> <p>- активан је у саопштавању и преношењу својих опажања;</p> <p>- формулише и размењује своје идеје са другима;</p> <p>-уочава, дефинише и прецизира проблем</p>	<p>-сагледава примену музичке културе на примерима практичних задатака из свакодневног живота.</p> <p>-припрема план и програм наставног рада, планира корелацију са другим предметима и свакодневним животом;</p> <p>- врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава прилагођавајући их способностима и темпу напредовања ученика;</p> <p>-обавештава, предлаже и подстиче;</p> <p>-мисаоно активира и мотивише ученике и учи их техникама учења;</p> <p>-прати ток ученичких активности на часу;</p> <p>-процењује</p>

<p>е треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње.</p>					<p>рад ученика и сопствени рад; -развија интересовања код ученика; -подстиче интеракцију наставник – ученик и интеракцију међу ученицима која је у функцији учења; - помаже ученику да прецизира своје исказе; -пружа потребну помоћ ученицима, мотивише их, подстиче и подржава; -прати напредовање сваког ученика и вреднује његово постигнуће и даје разумљиву повратну информацију о њиховом раду; -учи ученике како да постављају циљеве у учењу и да процењују свој напредак.</p>
---	--	--	--	--	---

<p>- развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...),</p> <p>- упознавање страних језика, литерарних текстова, што све води ка развијању естетских критеријума</p> <p>- развијање осећања припадности колективу</p> <p>- тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања,</p> <p>- развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање трема и пружање помоћи у смислу</p>	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <p>- вербализује свој доживљај музике;</p> <p>- анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте;</p> <p>- илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу.</p>	<p>- слушање вокалне, вокално-инструменталне и инструменталне композиције наших и страних композитора, - ученици препознају и упознају звук инструмента у примерима које слушају,</p> <p>- представљање изгледа и могућности инструмента.</p>	<p>- индивидуални, фронтални, рад у групама, рад у пару;</p> <p>- разговор, излагање, демонстрација, певање, слушање,</p> <p>- свирање,</p> <p>- аудитивна, аудио-визуелна, визуелна, текстуална, помоћно-техничка.</p>	<p>- активно слуша;</p> <p>-упознаје нове наставне садржаје, усваја нова знања;</p> <p>- повезује претходно стечена знања са новим;</p> <p>-учествује у обнављању градива;</p> <p>- мисаоно се ангажује;</p> <p>- користи своја постојећа знања и искуства;</p> <p>- дефинише нове појмове;</p> <p>- решава задатке и проблеме;</p> <p>- активан је у саопштавању и преношењу својих опажања;</p> <p>- формулише и размењује своје идеје са другима;</p> <p>-уочава, дефинише и прецизира проблем</p>	<p>-сагледава примену музичке културе на примерима практичних задатака из свакодневног живота.</p> <p>-припрема план и програм наставног рада, планира корелацију са другим предметима и свакодневним животом;</p> <p>- врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава прилагођавајући их способностима и темпу напредовања ученика;</p> <p>-обавештава, предлаже и подстиче;</p> <p>-мисаоно активира и мотивише ученике и учи их техникама учења;</p> <p>-прати ток ученичких активности на часу;</p> <p>-процењује рад ученика и сопствени рад;</p> <p>-развија</p>
---	--	---	---	---	---

<p>вршњачког учења и сарадње.</p>					<p>интересовања код ученика; -подстиче интеракцију наставник – ученик и интеракцију међу ученицима која је у функцији учења; - поставља питања и одговара на питања; - помаже ученику да прецизира своје исказе; -пружа потребну помоћ ученицима, мотивише их, подстиче и подржава; -прати напредовање сваког ученика и вреднује његово постигнуће и даје разумљиву повратну информацију о њиховом раду; -учи ученике како да постављају циљеве у учењу и да процењују свој напредак.</p>
-----------------------------------	--	--	--	--	---

<p>- развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање у елементарним музичким елементима и изражајност (темпо, динамика...),</p> <p>- упознавање страних језика, литерарних текстова, што све води ка развијању естетских критеријума</p> <p>- развијање осећања припадности колективу</p> <p>- тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања,</p> <p>- развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање трема и пружање помоћи у смислу</p>	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <p>- изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина;</p> <p>- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;</p> <p>- користи могућности ИКТ за музичко стваралаштво.</p>	<p>- подстицање музичке креативности кроз импровизацију на доступним инструментима</p> <p>.</p> <p>- импровизовање дијалога на инструментима Орфовог инструментарија.</p> <p>- стварање дечје песме.</p>	<p>- индивидуални, фронтални, рад у групама, рад у пару;</p> <p>- разговор, излагање, демонстрација, певање, слушање,</p> <p>- свирање,</p> <p>- аудитивна, аудио-визуелна, визуелна, текстуална, помоћно-техничка.</p>	<p>- активно слуша;</p> <p>-упознаје нове наставне садржаје, усваја нова знања;</p> <p>- повезује претходно стечена знања са новим;</p> <p>-учествује у обнављању градива;</p> <p>- мисаоно се ангажује;</p> <p>- користи своја постојећа знања и искуства;</p> <p>- дефинише нове појмове;</p> <p>- решава задатке и проблеме;</p> <p>- активан је у саопштавању и преношењу својих опажања;</p> <p>- формулише и размењује своје идеје са другима;</p> <p>-уочава, дефинише и прецизира проблем</p>	<p>-сагледава примену музичке културе на примерима практичних задатака из свакодневног живота.</p> <p>-припрема план и програм наставног рада, планира корелацију са другим предметима и свакодневним животом;</p> <p>- врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава прилагођавајући их способностима и темпу напредовања ученика;</p> <p>-обавештава, предлаже и подстиче;</p> <p>-мисаоно активира и мотивише ученике и учи их техникама учења;</p> <p>-прати ток ученичких активности на часу;</p> <p>-процењује рад ученика и сопствени рад;</p> <p>-развија</p>
--	---	--	---	---	---

<p>вршњачког учења и сарадње.</p>				<p>интересовања код ученика; -подстиче интеракцију наставник – ученик и интеракцију међу ученицима која је у функцији учења; - поставља питања и одговара на питања; - помаже ученику да прецизира своје исказе; -пружа потребну помоћ ученицима, мотивише их, подстиче и подржава; -прати напредовање сваког ученика и вреднује његово постигнуће и даје разумљиву повратну информацију о њиховом раду; -учи ученике како да постављају циљеве у учењу и да процењују свој напредак.</p>
-----------------------------------	--	--	--	---

ЛИТЕРАРНО-РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА	БРОЈ ЧАСОВА	ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
<ul style="list-style-type: none"> -ФОРМИРАЊЕ СЕКЦИЈЕ -ДОНОШЕЊЕ ПЛАНА И ПРОГРАМА РАДА СЕКЦИЈЕ 	2	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<p>АНАЛИЗА РАДА СЕКЦИЈЕ У ПРЕТХОДНОЈ ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> -ПОСЕТА ШКОЛСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ -ПРАВИЛАН ИЗГОВОР ГЛАСОВА -АКЦЕНАТСКЕ ВЕЖБЕ 	2	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> -УПОЗНАВАЊЕ СТВАРАЛАЧКИХ ПОКУШАЈА - - СТВАРАЛАЦ ЛИТЕРАРНЕ СЕКЦИЈЕ - АКЦЕНАТСКЕ ВЕЖБЕ - ВЕЖБЕ ИНТОНАЦИЈЕ 	2	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - ИЗБОР КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА ЗА НАСТУП ПОВОДОМ ДАНА СВЕТОГ САВЕ - ЛИТЕРАРНИ КОНКУРС 	4	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ

<ul style="list-style-type: none"> - ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДАНА СВЕТОГ САВЕ - КОМПОЗИЦИЈА САСТАВА - ИЗРАЗ ЛИЦА, ГЕСТИКУЛАЦИЈА 	4	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - КАКО ПОЧЕТИ РЕЦИТОВАЊЕ - СТВАРАЛАЧКИ ПОКУШАЈИ УЧЕНИКА - БОГАЊЕЊЕ РЕЧНИКА - ПЛЕОНАЗАМ 	4	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - ИЗБОР ПРОГРАМА ЗА ДАН ШКОЛЕ - ЛИТЕРАРНИ КОНКУРСИ ПОВОДОМ ДАНА ЖЕНА И ШКОЛЕ - УВЕЖБАВАЊЕ САДРЖАЈА ЗА НАСТУП 	4	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДАНА ШКОЛЕ - ШКОЛСКО ТАКМИЧЕЊЕ РЕЦИТАТОРА 	4	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - СМОТРА РЕЦИТАТОРА - УВЕЖБАВАЊЕ САДРЖАЈА ЗА НАСТУП - ТЕХНИЧКО И СУГЕСТИВНО ОПИСИВАЊЕ 	4	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ

<ul style="list-style-type: none"> - ИСТРАЖИВАЊЕ ЛОКАЛНОГ ГОВОРА - АНАЛИЗА КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА 	2	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - АНАЛИЗА РАДА СЕКЦИЈА 	1	<ul style="list-style-type: none"> - ДА УЧЕНИЦИ СПОЗНАЈУ СОПСТВЕНЕ ТАЛЕНТЕ - ДА ПРОШИРЕ ВИДИКЕ - ДА РАЗВИЈУ КРЕАТИВНЕ И ИМАГИНАТИВНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ - ДА СЕ ДРУЖЕ СА ДРУГОМ ДЕЦОМ - ДА ПРОВОДЕ ВРЕМЕ СА ВРШЊАЦИМА - ДА ОДЛАЗЕ НА РАЗНЕ ФЕСТИВАЛЕ И ТАКМИЧЕЊА - СТИЦАЊЕ РАДНИХ НАВИКА И ОСЕЋАЈА ОДГОВОРНОСТИ

ДРАМСКА СЕКЦИЈА

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА	БРОЈ ЧАСОВА	ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
-АУДИЦИЈА ЗА НОВЕ ЧЛАНОВЕ -АУДИЦИЈА И ДОГОВОР О РАДУ	2	- РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ;
-МАЛЕ ВЕЖБЕ ЗА ИЗГОВОР -БРЗАЛИЦЕ	2	-ДРАМСКО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ ДРАМСКОГ ИЗРАЖАВАЊА
-ДИКЦИЈА -ВЕЖБЕ ДИКЦИЈЕ	2	- САЗНАЈНО И ЕМОТИВНО БОГАЂЕЊЕ; - РАЗВИЈАЊЕ МАШТЕ;
-МАЛЕ ВЕЖБЕ -ПОКРЕТ	2	- РАЗВИЈАЊЕ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ, СПОСОБНОСТИ КОНЦЕНТРАЦИЈЕ,
-ПАНТОМИМА -ПАНТОМИМА -ИЗБОР ТЕКСТОВА ЗА ШКОЛСКУ СЛАВУ -ЧИТАЊЕ ТЕКСТА, РАЗГОВОР, АНАЛИЗА, ИДЕЈЕ	4	ОПАЖАЊА,ЛОГИЧКОГ И КРИТИЧКОГ МИШЉЕЊА -РАЗВОЈ СЛОБОДНОГ ИЗРАЖАВАЊА;
-ПОДЕЛА УЛОГА -ПРИПРЕМА ЗА СЛАВУ -ИЗРАДА КОСТИМА -СЦЕНА	4	- РАЗВОЈ СПОСОБНОСТИ ЗА САМОКОНТРОЛУ, ДОСЕТЉИВОСТ И САМОСТАЛНОСТ У РАДУ
-ПРИПРЕМА ПРИРЕДБЕ -АНАЛИЗА РАДА -ИМИТАЦИЈЕ -АНАЛИЗА КАРАКТЕРА	4	- РАЗВИЈАЊЕ СПОСОБНОСТИ ЗА САРАДЊУ, ОДГОВОРНОСТ, ТОЛЕРАНЦИЈУ.
-ИЗРАЖАЈНО ГОВОРЕЊЕ -КОСТИМИ -МАСКЕ -СЦЕНА	4	- РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ;
-ПРИПРЕМА ПРЕДСТАВЕ -ДИКЦИЈА -СЦЕНЕ -КОСТИМИ	4	- РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; -ДРАМСКО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ ДРАМСКОГ ИЗРАЖАВАЊА

-ПОСТАВКА ЧИНОВА -ИЗВОДИМО ПРЕДСТАВУ -АНАЛИЗА УРАЂЕНОГ -И ВИЦ ЈЕ ДРАМА	4	- РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; -ДРАМСКО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ ДРАМСКОГ ИЗРАЖАВАЊА
-ГЛУМИМО БАЈКЕ -БАЈКА- ДРАМАТИЗАЦИЈА	2	- РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; -ДРАМСКО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ ДРАМСКОГ ИЗРАЖАВАЊА
-АНАЛИЗА РАДА -ДОГОВОР О ДАЉОЈ САРАДЊИ	2	- РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; -ДРАМСКО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ ДРАМСКОГ ИЗРАЖАВАЊА

НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА	БРОЈ ЧАСОВА	ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
<u>ОКТОБАР</u> 1. ФОРМИРАЊЕ ГРУПЕ (НА ОСНОВУ ЛИЧНОГ ОПРЕДЕЉЕЊА У ШКОЛИ) 2. ЧИТАЊЕ ВЕЋ УРАЂЕНИХ ЛИТЕРАРНИХ РАДОВА 3. ПЛАНИРАЊЕ РАДА СЕКЦИЈЕ НА ОСНОВУ ИДЕЈА УЧЕНИКА 4. ПРИКУПЉАЊЕ МАТЕРИЈАЛА ЗА ШКОЛСКИ ЛИСТ	4	- РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; - ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА
<u>НОВЕМБАР</u> 1. УПОЗНАВАЊЕ СА ОБЛИЦИМА НОВИНАРСКОГ ИЗРАЖАВАЊА (ВЕСТ, ИЗВЕШТАЈ, РЕПОРТАЖА) 2. ПРОНАЛАЖЕЊЕ И УОЧАВАЊЕ ОБЛИКА НОВИНАРСКОГ ИЗРАЖАВАЊА У ДНЕВНИМ НОВИНАМА 3. САМОСТАЛНО ПИСАЊЕ НОВИНСКОГ ЧЛАНКА (ВЕСТИ, ИЗВЕШТАЈА И РЕПОРТАЖЕ)-„ЂАК РЕПОРТЕР“ 4. ПРИКУПЉАЊЕ МАТЕРИЈАЛА ЗА ШКОЛСКИ ЛИСТ „КОРАЦИ“	4	РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; - ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА
<u>ДЕЦЕМБАР</u> 1. ОБЛИЦИ НОВИНАРСКОГ ИЗРАЖАВАЊА (РЕПОРТАЖА И ИНТЕРВЈУ) 2. ИНТЕРВЈУ СА НЕКИМ ОД УЧЕНИКА ИЛИ НАСТАВНИКА ШКОЛЕ 3. РЕПОРТАЖА СА СПОРТСКИХ ДОГАЂАЈА- „ЂАК РЕПОРТЕР“ 4. ПРИКУПЉАЊЕ МАТЕРИЈАЛА ЗА ШКОЛСКИ ЛИСТ „КОРАЦИ“	4	РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; - ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА
<u>ЈАНУАР</u> 1. СВЕТИ САВА КАО ИНСПИРАЦИЈА ЗА ЛИТЕРАРНО СТВАРАЛАШТВО 2. УЧЕШЋЕ НА СВЕТОСАВСКОМ ЛИТЕРАРНОМ КОНКУРСУ <ul style="list-style-type: none"> • ПРИКУПЉАЊЕ МАТЕРИЈАЛА ЗА ШКОЛСКИ ЛИСТ „КОРАЦИ“ 	2	РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ; - ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА: - УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА

<p><u>ФЕБРУАР</u></p> <p>1. ИЗНОШЕЊЕ ИДЕЈА ЗА ШКОЛСКИ ЛИСТ „КОРАЦИ“ И ПЛАН ИЗРАДЕ ЧАСОПИСА</p> <p>2. СПОРТСКИ ДОГАЂАЈИ У ШКОЛИ-„БАК РЕПОРТЕР“</p> <p>3. ПОДЕЛА ЗАДАТАКА ЗА РАД НА ЧАСОПИСУ</p> <p>4. ИЗБОР НОВИНАРА УРЕДНИКА</p> <ul style="list-style-type: none"> • ПРИКУПЉАЊЕ МАТЕРИЈАЛА ЗА ШКОЛСКИ ЧАСОПИС 		<p>РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ;</p> <p>-ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА:</p> <p>- УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА</p>
<p><u>МАРТ</u></p> <p>1. ИЗБОР РАДОВА КОЈИ ЋЕ УЧЕСТВОВАТИ НА ЛИТЕРАРНОМ КОНКУРСУ ПОВОДОМ ДАНА ШКОЛЕ</p> <p>2. РАД НА ШКОЛСКОМ ЧАСОПИСУ (ПРЕГЛЕД МАТЕРИЈАЛА, ИЗБОР РАДОВА)</p> <p>3. РАД НА ШКОЛСКОМ ЧАСОПИСУ (ЛЕКТУРА, КОРКТУРА, ПРЕЛОМ СТРАНА, УРЕДНИШТВО)</p> <p>4. ПРЕЗЕНТАЦИЈА ШКОЛСКОГ ЧАСОПИСА</p> <ul style="list-style-type: none"> • УРЕЂИВАЊЕ ШКОЛСКОГ ЧАСОПИСА У САРАДЊИ СА УЧЕНИЦИМА ЛИКОВНЕ СЕКЦИЈЕ • ПРЕКУЦАВАЊЕ ТЕКСТОВА И ЛЕКТУРА • ПРИПРЕМА ЧАСОПИСА ЗА ШТАМПУ <p>ШТАМПАЊЕ ЧАСОПИСА „КОРАЦИ“</p>	4	<p>РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ;</p> <p>-ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА:</p> <p>- УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА</p>
<p><u>АПРИЛ</u></p> <p>1. ПРИЧА СТАРЕ ФОТОГРАФИЈЕ</p> <p>2. СПОРТСКИ ДОГАЂАЈИ У ШКОЛИ-„БАК РЕПОРТЕР“</p> <p>3. ЧАС СЛОБОДНОГ СТВАРАЛАШТВА (ПОЕЗИЈА)</p> <p>4. ЧАС СЛОБОДНОГ СТВАРАЛАШТВА (ПРОЗА)</p>	4	<p>РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ;</p> <p>-ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА:</p> <p>- УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА</p>
<p><u>МАЈ</u></p> <p>1. ПИСАЊЕ ЧЛАНАКА ПО СОПСТВЕНОМ ИЗБОРУ</p> <p>2. ПРАВЉЕЊЕ ПАНОА, СА НАЈБОЉИМ УЧЕНИЧКИМ РАДОВИМА, ЗА ХОЛ ШКОЛЕ</p> <p>3. СРЕЂИВАЊЕ УТИСАКА</p> <p>4. АНАЛИЗА АКТИВНОСТИ И УСПЕШНОСТИ РАДА СЕКЦИЈЕ</p>	4	<p>РАЗВОЈ СТВАРАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕТЕТА И СПОСОБНОСТИ ЗА ЈАВНО НАСТУПАЊЕ;</p> <p>-ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ОМОГУЋАВА УЧЕНИЦИМА:</p> <p>- УВОЂЕЊЕ У ОСНОВЕ НОВИНАРСКОГ ПОСЛА</p>

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ, ВАЈАЊЕ

Циљ и задаци

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци

Ученици треба да се:

- оспособе да опажају и представљају: слободне композиције, визуелне метафорике, контрасте, јединства и доминанте у простору, фантастике;
- формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена;
- ликовно-визуелно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и савремено укључивање у рад, односно за различита занимања.
- користе различите технике и средства за креативно изражавање
- развијање способности ученика за визуелно памћење
- покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција;
- посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;
- развијају љубав према ликовном наслеђу;
- пратити интересовања за посећивањем музеја, изложби и јачање потреба ученика за чување културних добара
- развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;
- развија моторичке способности ученика и навике за лепо писање;
- развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;

САДРЖАЈ НАСТАВНОГ ПРОГРАМА		ПР. ВЕЖБА	ЕСТ. АНАЛИЗА И ПРОЦЕЊИВАЊЕ	УКУПНО
1.	ЦРТАЊЕ	10	2	12
2.	СЛИКАЊЕ	11	1	12
3.	ВАЈАЊЕ	9	1	10
УКУПНО:				34

Трајање	садржај	Начин остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
10+2	Цртање СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ (10+2) Енформел....(2) Непосредно преношење динамичног тока мисли у одређеном временском интервалу (2) Ритмичко-хармонијска композиција чистог односа боје и форме (2) Систем низања скупова тачака, линија, боја, облика и волумена према одређеној схеми (2) Комбинаторика унапред датог скупа геометријских бојених површина, пластичних елемената или линеатура (2) Слободно компоновање – вежбање(2)	- објашњавање, дискусија, дијалог, демонстрација - показивање основних цртачких техника - објашњавање и упознавање са основним ликовним елементима - индивидуални рад и рад у групама - коректуре и естетске анализе (заједно са ученицима) - рад по природи (моделу) - посете културним институцијама (музеји, галерије) - објашњавање, разговор - демонстрирање осн.сликарских техника - показивање репродукција познатих сликара (чисте и замућене боје) - креирање вежби и њихова примена - коректуре и ест. анализе - рад по природи и рад из маште - посета позоришту - кроз разговор и објашњавање упознавање ученика са основним вајарским материјалима и техникама - репродукције 2д и 3д уметничких дела и уочавање разлика - демонстрација рада у појединим материјалима- глина, глиномол... - индивидуални, рад у пару и групи са	- стварање различитих вредности линија и површина -опажање ритма линија, боја, облика -развијање способност и ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја; стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације
11+1	Сликање ВИЗУЕЛНА МЕТАФОРИКА (10+2)		
9+1	Амблем, површинско обликовање(2) Амблем, тродимензионално		

	<p>обликовање (2) Визуелна метафорика вежбање(2) КОНТРАСТ, ЈЕДИНСТВО И ДОМИНАНТА У ПРОСТОРУ (6) Контраст, јединство и доминанта у простору(2) Контраст, јединство и доминанта у простору– вежбање (4)</p> <p>Вајање СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ И ФАНТАСТИКА (8+2) Реални облици у нереалним односима (2) Аперцепција (замишљања, подстицање имагинације) (6) Фотомонтажа (1) Слободно компоновање и фантастика – естетска анализа (1)</p>	<p>ученицима - рад по природи - коректура и естетска анализа</p>	<p>садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства -развијање моторички х способност и ученика и навике за лепо писање; -развој способност и ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење; развијање осетљивост и за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу - подстицање интересовања и</p>
--	---	--	--

			<p>стварање потребе код ученика за посећивање м музеја, изложби, као и за чување културних добра и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде -опажање боја - асоцијације у низу покретнест ике:боје,мр ље,цртежи, облици -стварање различитих вредности форме (конвексно, конкавно,о творено,зат ворено) - чврсти материјали, меки - упознавање са ситном пластиком</p>
--	--	--	--

Г. ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

ДОПУНСКА НАСТАВА

СРПСКИ ЈЕЗИК

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
Језик: - Граматика: *падежи *језик *Вукова реформа *глаголски облици *лексика	Разговор, Индивидуални, фронтални	-правилно употребљава падеже -разликује књижевни и народни језик -зна да наброји дијалекте -зна дела која је објавио Вук Стефановић Карацић -зна правилно да их употреби у реченици (осим имперфекта) -зна синониме и хомониме -уме да се служи речником непознатих речи		

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
<p>ГРАМАТИКА</p> <p>Глаголски облици (Садашње просто време, Садашње трајно време, Прошло просто време, Будуће просто време – будући планови и намере-going to, Садашњи перфекат, used to)</p> <p>модални глаголи (should, shouldn't, must, mustn't, have to, don't have to, needn't)</p> <p>Изрази за количину</p> <p>Број и род именица</p> <p>Mouse – mice Child – children Cat – Tom cat Lion – lioness Host : Hostess</p> <p>Односне заменице (who, what, which, that)</p> <p>Question tags He is here, isn't he?</p> <p>Први и други тип кондиционала He will study, if he wishes to. He would study if he wished to.</p> <p>Заменице</p> <p>Possessive Pronouns (mine)</p> <p>Personal pronouns (you)</p> <p>Reflexive pronouns (myself)</p> <p>Demonstrative pronouns (this)</p> <p>Interrogative pronouns (whose)</p> <p>Relative pronouns (that, which)</p> <p>Distributive pronouns (either)</p> <p>Indefinite pronouns (all, one)</p> <p>Индириктни говор (наредбе, молбе, савети)</p> <p>придеви (компарација, присвојни придеви, радни и трпни придев)</p> <p>Заменице (Неодређена заменица ONE/ONES)</p> <p>Предлози за место и време</p> <p>Прилози (прилози за количину, прилози фреквенције)</p> <p>Условне реченице (први, други и трећи тип – If/Unless)</p> <p>Управни говор</p> <p>Пасивни облик реченице (сва садашња, прошла и будућа времена)</p>	<p>презентација наставних садржаја интерактивно учење препознавање и примена граматичких садржаја рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда паноа приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице утврђивање и систематизација путем штампаног материјала, радне свеске и мини тестова квиз (Асоцијација) корелација и позивање на стечено знање из граматике матерњег језика начини реализације уз помоћ визуелног и аудио материјала допунска и додатна настава</p> <ul style="list-style-type: none"> - описује различитости - постављање питања и давање исказа у основној комуникацији; - лексика, - нови граматички појмови, - писање кратких реченица. - исказивање изреченог трећој особи, - исказивање једноставне усмене поруке; - савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови <p>рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда паноа приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице</p>	<p>-разумевање текстова и упутстава и реаговање на одговарајући начин</p> <p>- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима,</p> <p>- уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи,</p> <p>- покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника)</p> <p>- обраћа пажњу на речи и изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднаслове у писаним текстовима,</p> <p>- уколико не зна појам на страном језику, покушава да је изрази мимиком док не добије помоћ од друга или наставника,</p> <p>-интерпретација и практична примена стечених знања</p> <p>-упознавање , представљање себе и других</p> <p>-изражававање припадности</p> <p>--исказивавање једноставне усмене поруке;</p> <p>-савладавање технике читања;</p> <p>- описи појмова;</p> <p>- лексика,</p> <p>- нови граматички појмови унутар познате реченице</p>

<p>ВОКАБУЛАР И ИЗГОВОР Вођење сопственог речника (писање нових речи по новим насловима и текстовима који се изучавају) Подела по врстама речи Глаголи (инфинитив, прошло време, партицип) Именице Придеви Предлози Упитне речи Имитирање изговора говорника којима је енглески језик матерњи, а долазе из различитих делова света (нагласак – Аустралија, Америка, Канада, Велика Британија)</p>	<p>читање наглас вежбе са акцентовањем вођење сопственог речника провера речи рад у пару (дијалог) вежбања са захтевом отклањања грешке слушање и реаговање на упутства наставника или са аудио записа симулација дијалога именовање научених појмова и израза уз често групно понављањ драмска игра, рад у пару симулација ситуација, рад на групном пројекту примена аудио и видео записа индивидуална и групна анализа текста припрема питања у вези са прочитаним или одслушаним текстом препричавање прочитаног текста</p>	<p>- Уме да нађе задату реч на страном језику у свом речнику или у штампаном издању, - Уме да нађе синоним задате речи на страном језику, - Тражи одговарајући израз са матерњег на израз у страном језику - Исправља друга уколико погреша</p>
<p>ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ Разумевање краћег текста (уџбеник или додатни материјал) Краћи дијалози до 10 реплика (питања и одговори)</p>	<p>дискусија вежбе слушања, повезивање предмета са сликом израда постера на задату тему поступање по датом задатку слушање и реаговање на упутства наставника или са аудио траке драмска игра, рад у пару симулација ситуација, рад на групном пројекту симулација дијалога именовање научених појмова и израза уз често групно понављање читање наглас вежбе са акцентовањем вођење сопственог речника провера речи рад у пару (дијалог) вежбања са захтевом отклањања грешке</p>	<p>- Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту, - Уме да користи вербална и невербална средства изражавања, - Уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција, инференција и позитивни трансфер) - може да употреби реч сличног значења или приближног уместо непознате.</p>
<p>ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ Попуњавање краћих текстова (радни листови...) Тестови (граматичке целине, вокабулар) Диктати (познати текстови)</p>	<p>диктати преписивање текстова правила интерпункције и правописа кратки описи коришћење интернета и других средстава писмене комуникације</p>	<p>- Правилно пише страну реч, - Уме да у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода,</p>

	<p>подстицање креативности кроз писање кратких песама и прича</p> <ul style="list-style-type: none"> - игрица размене писаних порука 	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да попуњава краћу анкету везану за обим вокабулара који поседује, - Уме да попуњава реченицу везану за познату фразу, - Уме да попуњава реченицу везану за граматичку целину која се изучава
<p>КОНВЕРЗАЦИЈА</p> <p><u>Драматизација</u> (скечеви везани за претходно учену целину)</p> <p><u>Питања и одговори</u> (текстови из уџбеника)</p> <p><u>Препричавање текста</u> (познати текст из уџбеника)</p>	<p>коришћење припремљеног текста за разговор,</p> <p>коришћење интернета у сврху тражења фотографија и текста на задату тему</p> <p>рад у Power Point-у,</p> <p>припрема питања и одговора уз консултацију са наставником</p>	<p>Разумевање и давање једноставних упутстава и команди,</p> <p>Молбе и изрази захвалности,</p> <p>Преноси трећој особи основно значење исказаног у оквиру набројаних комуникативних функција,</p> <ul style="list-style-type: none"> - тражење и давање обавештења; - описивање и именовање предмета; - изражавање припадности; - препознавање историјских појмова - описивање филмова или прочитане књиге

ФИЗИКА

ДОПУНСКА НАСТАВА 8. РАЗРЕД

Редни број:	НАСТАВНА ТЕМА:	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:	ОРЈЕНТАЦИОНИ БРОЈ ЧАСОВА:
1.	Осцилаторно и таласно кретање	Појмови и величине којима се описује осцилаторно кретање Таласно кретање Звук	4
2.	Светлосне појаве	Основни појмови о светлости Закон одбијања светлости Закон преламања светлости Брзина светлости Оптичка сочива и оптички инструменти	4
3.	Електрично поље	Наелектрисавање тела Кулонов закон Електрично поље Атмосферске појаве	4
4.	Електрична струја	Услови за настајање електричне струје и извори Мерење струје и напона Омов закон за део струјног кола Везивање отпорника Омов закон за цело струјно коло Рад и снага ел. струје	6
5.	Магнетно поље	Магнетно поље сталних магнета и магнетно поље Земље Ерстедов оглед Дејство магнетног поља на струјни проводник	3
6.	Елементи атомске и нуклеарне физике	Различити модели атома Нуклеарне силе Природна и вештачка радиоактивност Заштита од зрачења	3

ФИЗИКА

ДОДАТНИ РАД 8. РАЗРЕД

Редни број:	НАСТАВНА ТЕМА:	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:	ОРЈЕНТАЦИОНИ БРОЈ ЧАСОВА:
1.	Осцилаторно и таласно кретање	Феномен Доплеровог ефекта; Ултразвук; Проблем буке	1
2.	Осцилаторно и таласно кретање	Резонанција; Одређивање брзине звука у ваздуху	1
3.	Светлосне појаве	Симулација на рачунару различитих светлосних појава у свакодневном животу	1
4.	Светлосне појаве	Посматрање удаљених тела помоћу телескопа или посматрање малих објеката помоћу микроскопа	1
5.	Светлосне појаве	Помрачење Сунца и Месеца	1
6.	Светлосне појаве	Ератостенов оглед за одређивање полупречника Земље	1
7.	Светлосне појаве	Решавање проблема везаних за закон одбијања светлости, сферна огледала и конструкцију лика	1
8.	Светлосне појаве	Тотална рефлексија светлости и њена примена	1
9.	Светлосне појаве	Око и корекција вида	1
10.	Светлосне појаве	Решавање проблема везаних за преламање светлости, тоталну рефлексију, сочива и оптичке инструменте	1
11.	Електрично поље	Симулација на рачунару различитих облика електричних појава у свакодневном животу	1

12.	Електрично поље	Решавање проблема везаних за закон о одржању количине наелектрисања, Кулонов закон, рад у електричном пољу и напон	1
13.	Електрична струја	Амперметар и волтметар у електричном колу; Коришћење мултиметра	1
14.	Електрична струја	Решавање проблема везаних за Омов закон, рад и снагу електричне струје и Џулов закон	1
15.	Електрична струја	Коришћење рачунара у обради експерименталних резултата мерења на примеру Омовог закона	1
16.	Електрична струја	Кирхофова правила	1
17.	Електрична струја	Решавање проблема везаних за Кирхофова правила	1
18.	Електрична струја	Симулација на рачунару електричног кола једносмерне струје са променљивим параметрима	1
19.	Магнетно поље	Симулација на рачунару различитих облика магнетних појава	1
20.	Магнетно поље	Решавање проблема везаних за електромагнетну индукцију	1
21.	Магнетно поље	Магнетно поље Земље и Сунца; Употреба компаса	1
22.	Магнетно поље	Теслин трансформатор и његова примена	1
23.	Елементи атомске и нуклеарне физике	Симулација на рачунару различитих модела атома, језгра, нуклеарних реакција	1
24.	Елементи атомске и нуклеарне физике	Интеракција радиоактивног зрачења са материјом	1
25.	Елементи атомске и нуклеарне физике	Примена радиоактивних препарата, регистрација присуства радиоактивности и природни фон; Мере заштите од радиоактивног зрачења	1
26.	/	Посета некој лабораторији	1

ПРЕДМЕТ : МАТЕМАТИКА (допунска настава)**БРОЈ ЧАСОВА : 34**

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА: Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ: да ученици савладају основне појмове везане за сличност, линеарне једначине, неједначине, да стекну основна знања везана за појмове призма, пирамида, ваљак, купа, лопта

ТЕМЕ/САДРЖАЈИ	ИСХОДИ	ТЕХНИКЕ И МЕТОДЕ И начин остваривања програма
1. Сличност (3) 2. Тачка, права и раван (1) 3. Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом (5) 4. Призма (5) 5. Пирамида (5) 6. Линеарна функција (5) 7. Системи линеарних једначина с две непознате (5) 8. Ваљак, купа и лопта (5)	Ученик ће бити у стању да: примени Талесову теорему у геометријским задацима реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате израчуна површину и запремину праве призме и пирамиде нацрта график линеарне функције реши систем линеарних једначина са две непознате израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте;	<ul style="list-style-type: none"> - Кооперативна - Интерактивна - Перцептивне - Метода показивања - Метода практичних радова - Разговор - Учење путем открића - Трагање за одговорима - Учење кроз игру

МЕЂУПРЕДМЕТНА ПОВЕЗАНОСТ	АКТИВНОСТИ		РЕСУРСИ
	а) ученика	б) наставника	
- Сви предмети	<ul style="list-style-type: none"> - Усвајање нових знања - Дефинисање нових појмова - Вежбање - Разговор (постављање питања/давање одговора) - Самосталан и интерактивни рад - Упоредивање - Посматрање - Процењивање - Сарадња - Креирање 	<ul style="list-style-type: none"> - Планирање - Организовање - Избор садржаја - Усмеравање - Реализовање - Демонстрирање - Објашњавање - Пренос информације - Мотивисање - Одабир метода и техника - Праћење и процењивање резултата свог рада и резултата рада ученика 	<ul style="list-style-type: none"> - ученици - наставници - родитељи - учионица

ХЕМИЈА – Допунска настава

НАСТАВНА ТЕМА		НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ Ученик че бити устању да:
1. Метали, оксиди и хидрокси	1.	Метали у неживој и живој природи	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- утврди основна физичка својства метала - препозна везу између својстава метала и њихове практичне примене - препозна метале (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) на основу њихових физичких и хемијских својстава - наведе заступљеност метала у живој и неживој природи - напише формуле и именује оксиде метала и хидрокси
	2.	Општа физичка и хемијска својства метала		
	3.	Алкални и земноалкални метали		
	4.	Метали и легуре		
	5.	Оксиди метала		
	6.	Хидрокси		
2. Неметали, оксиди и киселине	7.	Неметали у неживој и живој природи	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- утврди основна физичка својства неметала - испита, опише и објасни својства оксида неметала и неорганских киселина - препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом
	8.	Физичка и хемијска својства неметала		
	9.	Оксиди неметала		
	10.	Неорганске киселине		
3. Соли	11.	Формуле и називи соли	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- препозна на основу формуле или назива представнике соли - утврди основна физичка и хемијска својства соли - опише електролитичку дисоцијацију соли
	12.	Физичка и хемијска својства соли		
	13.	Електролитичка дисоцијација соли		
	14.	Примена соли		
4. Органска једињења и њихова општа својства	15.	Функционалне групе и класе органских једињења	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- наведе општа својства органских једињења - препозна основне функционалне групе органских једињења
	16.	Општа својства органских једињења		

5. Угљоводоници	17.	Подела угљоводоника	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- наведе формуле, називе и функционалне групе најважнијих угљоводоника - наведе основна физичка и хемијска својства угљоводоника - напише формуле и именује представнике угљоводоника - разуме практичан значај угљоводоника
	18.	Номенклатура угљоводоника		
	19.	Физичка и хемијска својства угљоводоника		
	20.	Полимери		
	21.	Нафта и земни гас		
6. Органска једињења са кисеоником	22.	Алкохоли	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- напише формуле, називе и функционалне групе најважнијих алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара - наведе основна физичка и хемијска својства алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара - схвати практичан значај алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара у свакодневном животу
	23.	Номенклатура алкохола		
	24.	Карбоксилне киселине		
	25.	Масне киселина		
	26.	Естри		
7. Биолошки важна органска једињења	27.	Масти и уља	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- наведе физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата, протеина - наведе примере и заступљеност масти и уља, угљених хидрата и протеина у намирницама
	28.	Угљени хидрати		
	29.	Амино-киселине		
	30.	Протеини		
	31.	Витамини		
8. Заштита животне средине и зелена хемија	32.	Загађивачи	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- разуме значај заштите животне средине
	33.	Последице загађивања		
	34.	Зелена хемија		

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК – Допунска настава

Назив предмета:	ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК – Допунска настава -
Циљ:	Циљ учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред:	осми
Годишњи фонд часова:	34 часова (обрада : 0, утврђивање: 34)

ОБЛАСТ/ТЕМА	Број часова	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
0. Révisions (Les vacances d'été, Découverte du centre. Premiers jours; Visite culturelle) Разговор о летњем распусту; Вежбања)	3 часа (0 обрада + 3 утврђивање)	Да ученик наведе место где је провео распуст и кратко опише како се провео. Да обнови део градива из 7.разреда, кроз вежбања.	Tu vas à Nice? Non. J'en viens. Tu vas souvent à la campagne? J'y vais chaque été. Tes vacances d'été étaient comment? Où as-tu voyagé? Садашње време фреквентних глагола. Прошло време, Перфекат. Питања с упитним речима (comment, quel, où...) Личне заменице. Футур. Заменице COD/ COI; Компаратив придева. (Интер)културни садржаји: породични живот, распуст и путовања, традиција и обичаји.
1. Le Club du lycée Разговор о школовању, описивање школског живота у Француској и код нас, изражавање учтивости, узрока, потребе.	6 часова (0 обрада + 6 утврђивање)	Да ученик износи предлоге и савете; описује радње у садашњости на тему учења и школских обавеза; да разуме и даје упутства; да изражава жељу; да	Il parle poliment, joliment, gentiment, amicalement et naturellement. Il faut que tu racontes ça à ton frère. Avez-vous compris ? Pour apprendre, il faut bien écouter. Tu devrais aller à la pharmacie. Tu

		<p>опише начин вршења неке радње, да објасни разлог неког догађаја итд.</p>	<p>dois faire les courses aujourd'hui. Pourriez-vous me dire où est la gare ? Je voudrais voyager partout dans le monde. Je suis bénévole parce que j'adore organiser des activités.</p> <p>Прилози за начин. Изражавање потреба, израз il faut; avoir besoin. Кондиционал презента – обнављање. Узрочне реченице.</p> <p>(Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (школски систем у Француској и у Србији.)</p>
<p>2. Le Club de la technologie Информатички уређаји, интернет вокабулар, изражавање осећања, мишљења, намере, истицање особа, предмета,</p>	<p>6 часова (0 обрада + 6 утврђивање)</p>	<p>Да уме да користи информатички вокабулар у различитим ситуацијама; да именује информатичке уређаје; да разуме језик интернета; разуме једноставне текстове у којима се истичу жива бића, предмети; размени једноставне исказе у вези са изражавањем осећања, мишљења, намера итд.</p>	<p>Regarde ce portable. Celui-ci ou celui-là ? Quel site intéressant ! Quelle bonne idée ! Je suis d'accord avec lui. Je pense que non. Je crois que tu n'as pas raison. Je t'appelle pour savoir si tu viens à mon anniversaire. Participer à / s'intéresser à; refuser de/ oublier de; Показне заменице. Узвична реченица. Изрази за изражавање мишљења –je pense que/ je trouve/ je crois. Намерне реченице. Изрази са предлозима à /de.</p> <p>(Интер)културни садржаји: Мултимедијални садржаји и</p>

			комуникација, интернет, мимика и гестикулација у свакодневној комуникацији.
<p>3. Le Club de la biodiversité Разговор о угроженим животињским врстама, о дивљим животињама, о биодиверзитету у градовима, приповедање у прошлости, просторно одређивање људи и предмета итд.</p>	7 часова (0 обрада + 7 утврђивање)	<p>Да уме да говори о еколошким проблемима и њиховим решењима; да разуме једноставније текстове који се односе на опис животиња. Да размени искуства и информације о догађајима у прошлости. Разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију, положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и да одговори на њих. Даје кратка образложења. Да пружи информације о тренутку и трајању неке активности.</p>	<p>Ce sont les lions que j'aime. Je ne sors que le week-end. Hier, c'était dimanche, je me suis réveillé à 10 heures. Elle a écouté le disque de ce chanteur et elle a décidé d'aller à son concert. Je viens dans cinq minutes. Le soir, je lis pendant une heure. Le jardin des plantes se trouve en face du cinéma. Au-dessous de mon appartement il y a un parc. Релативне заменице c'est qui, c'est que, ce sont qui, ce sont que. Рестрикција Ne..que.Имперфекат и Перфекат. Временске реченице. Предлози и предложни изрази. (Интер)културни садржаји: особености животне средине и развијености биодиверзитета наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.</p>
<p>4. Le Club des professionnels Разговор о занимањима, web занимањима, о процентима, пропорцији,</p>	6 часова (0 обрада + 6 утврђивање)	<p>Да наброји неколико занимања; да користи вокабулар запослења у размени појединачних информација; да разликује мушки и</p>	<p>Un serveur/une serveuse; un directeur/une directrice. Quelques élèves, plusieurs fois, chaque profession...25 % des jeunes(25 pourcent). La majorité a réussi</p>

<p>ценама, употреба основних и редних бројева, изражавање претпоставки у будућности итд.</p>		<p>женски род занимања у усменој/писаној комуникацији; да може да прочита податке изражене у процентима, цене и валуте; да на неодређен начин говори о особама или предметима; да разуме једноставне исказе и текстове у којима се користе основни и редни бројеви. Да изражава хипотезу у садашњости и будућности.</p>	<p>l'examen. Cela coûte 35 euros. Elle gagne la première place. Il y avait deux mille spectateurs au concert. S'il fait beau demain, on va à la piscine. Si mes parents me laissent venir, je viendrai avec lui. Si j'avais du temps libre, je sortirais ce soir. Наставци у мушком и женском роду именица. Неодређене заменице и придеви. Процент, валуте и пропорција. Основни и редни бројеви. Условне (погодбене) реченице. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење, валуте циљних култура, занимања, web занимања, могућност запослења, приправнички стаж у нашој земљи и земљама говорног подручја циљног језика.</p>
<p>5. Le Club des loisirs Разговор о фестивалима, удружењима, изложбама, о слободном времену, хобијима, спортским активностима, хуманитарним акцијама. Изражавање жеље и обавезе уз употребу Субјунктива,</p>	<p>6 часова (0 обрада + 6 утврђивање)</p>	<p>Да разуме једноставније исказе који се односе на слободне активности и слободно време. Да формулише једноставније исказе у којима користи изразе за слагање/ неслагање, прихватање/ одбијање позива, за изражавање мишљења. Да размени</p>	<p>Sois patiente. N'ayez pas peur. Maman dit que je peux inviter tous mes copains à mon anniversaire. Je suis d'accord/ Je ne suis pas d'accord. À mon avis, ils sont intéressants. Ça te dit d'aller au cinéma? Субјунктив. Неуправни говор. Изрази за слагање/неслагање: être d'accord, partager avis, avoir raison/ne pas être d'accord, ne pas partager</p>

Неуправни говор, изражавање мишљења, слагања/неслагања, изрази за прихватање/одбијање позива итд.		једноставније исказе у којима изражава жељу, обавези и користи Субјунктива. Користи једноставне изразе за трансформисање управног у неупрвни говор.	avis, avoir tort, être contre. Изрази за изражавање мишљења: à mon avis, quant à moi. Изрази за прихватање/одбијање позива: ça te dit; volontier, avec plaisir/ je regrette, dommage, désolé. (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, музика, филм, спорт.
Коришћење Гугл платформе за наставу на даљину(видео-материјал, домаће задатке)	Часови по потреби.	Да ученик квалитетније и лакше усвоји или увежба предвиђено градиво.	Le Club du lycée ; Le club de la technologie, Le Club de la biodiversité, Le Club des professionnels, Le Club des loisirs

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у Страна 168 – Број 5 ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК 27. мај 2019. виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ исхода, комуникативних функција и језичких активности, наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама, који оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно уважавају следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; – наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; – битно је значење језичке поруке; – знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; – настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; – наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; – сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће: – усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину; – поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности; – наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја; – ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину; – учбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; – учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан; – рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; – за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто. **Технике / активности** - Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим,

компарације...). Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење” исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именоване наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације). Разумевање писаног језика: – уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...); – препознавање везе између група слова и гласова; – одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор; – извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање: – повезивање гласова и групе слова; – замењивање речи цртежом или сликом; – проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично); – повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама; – попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг); – писање честитки и разгледница; – писање краћих текстова. Увођење дечије књижевности и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. **Слушање** - Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције: – дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука), – референцијалну (о темама о којима је реч) и – социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.). Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца: – од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде, – од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори, – од намера с којима говори, – од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују, – од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће: – присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости); – дужина усменог текста; – брзина говора; – јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора; – познавање теме; – могућност/немогућност поновног слушања и друго. **Читање** - Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања

неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита. На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања: – читање ради усмеравања; – читање ради информисаности; – читање ради праћења упутстава; – читање ради задовољства. Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели: – глобалну информацију; – посебну информацију, – потпуну информацију; – скривено значење одређене поруке. **Писање** - Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће: – теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима); – текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке); – лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену); – степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања). **Говор** - Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размеђују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога. Активности монолошке говорне продукције су: – јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација); – излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.). Ове активности се могу реализовати на различите начине и то: – читањем писаног текста пред публиком; – спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др. – реализацијом увежбане улоге или певањем. Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример: – размену информација, – спонтану конверзацију, – неформалну или формалну дискусију, дебату, – интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација - Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневnoj комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник Страна 170 – Број 5 ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК 27. мај 2019. између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА Настава граматике, напореда с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и

превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогрессију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик–наставник, као и ученик–ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

УПУТСТВО ЗА ПРИПРЕМУ ИНДИВИДУАЛНОГ ОБРАЗОВНОГ ПЛАНА ЗА УЧЕНИКЕ КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА

За ученике којима је потребна додатна подршка због тешкоћа у приступању, укључивању и учествовању у образовању и васпитању, планирају се и спроводе мере за отклањање физичких, комуникацијских и социјалних препрека (мере индивидуализације), односно доноси индивидуални образовни план.

ИОП за ученике са тешкоћама у учењу, сметњама у развоју и инвалидитетом, односно за ученике у ризику од раног напуштања школовања.

ИОП се припрема за ученике којима је због сметњи у развоју и инвалидитета, социјалне ускраћености и других разлога потребна додатна образовна подршка. ИОП има за циљ оптимални развој ученика и остваривање исхода образовања и васпитања у складу са прописаним циљевима, односно задовољавања образовно-васпитних потреба ученика. За сваког ученика појединчано, према његовим специфичним потребама и могућностима припрема се прилагођен начин образовања који обухвата: ИОП, програм, начин рада који садрже податке о ученику и о тиму за додатну подршку, педагошки профил ученика са његовим јаким странама и потребама за подршком, план мера индивидуализације којим се предлажу одређени видови прилагођавања наставе (простора, услова, материјала, метода рада, учила) специфичним потребама ученика, персонализовани програм наставе и учења, којим се предвиђени облици додатне подршке операционализују у низ конкретних задатака и корака и спецификује распоред, трајање, реализатори и исходи сваке активности, податке о праћењу и вредновању ИОП-а, сагласност родитеља и може да буде ИОП 1 – прилагођени програм наставе и учења и ИОП 2 – измењени програм наставе и учења, за један, више или све предмете. ИОП доноси педагошки колегијум на предлог стручног тима за инклузивно образовање. Тим чине одељенски старешина, предметни наставник, стручни сарадник, родитељ/старатељ, а по потреби педагошки асистент на предлог родитеља/старатеља. Родитељ/ старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а. Наставник усклађује свој план са ИОП-ом. Спровођење ИОП-а прати просветни саветник.

Индивидуални образовни план за ученике са изузетним способностима

За ученике са изузетним способностима школа обезбеђује израду, доношење и остваривање ИОП-а којим се врши проширивање и продубљивање садржаја учења, ИОП 3. Он има за циљ оптимални развој и задовољавање образовно-васпитних потреба ученика који постижу резултате који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа. ИОП 3 укључује: податке о ученику и о тиму за додатну подршку, педагошки профил ученика са његовим јаким странама и потребама за подршком, план мера индивидуализације којим се предлажу одређени видови прилагођавања наставе (простора, услова, материјала, метода рада, учила) специфичним потребама ученика, персонализовани програм наставе и учења, којим се предвиђени облици додатне подршке операционализују у низ конкретних задатака и корака и спецификује распоред, трајање, реализатори и исходи сваке активности, податке о праћењу и вредновању ИОП-а, сагласност родитеља. ИОП доноси педагошки колегијум на предлог стручног тима за инклузивно образовање. Тим чине предметни наставник, стручни сарадник, родитељ/старатељ, а по потреби стручни сарадник ван школе на предлог родитеља/старатеља. Родитељ/ старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а. Наставник усклађује свој план са ИОП-ом. Спровођење ИОП-а прати просветни саветник.

ДОДАТНА НАСТАВА

СРПСКИ ЈЕЗИК

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
Језик: - Грамматика: *падежи и глаголски облици *гласовне промене *акцент *лексика *правопис Књижевност	Индивидуални, фронтални , разговор, рад у пару, групни, метода рада на тексту			-познаје главна значења и уме да их објасни -уме да их препозна, објасни и именује -зна акценатску норму -уме да одреди значења непознатих речи и фразеологизама на основу састава и контекста -зна и доследно примењује правописну норму -издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

За додатни рад од V до VIII разреда се опредељују даровити ученици и посебних интересовања за енглески језик. Ангажоване ученике стога треба стимулисати (похвале, награде, интерна школска такмичења у циљу припрема за општинско, окружно и републичко такмичење које се организује само за ученике осмог разреда) и постепено их уводити у области професионалне оријентације ка широком пољу делатности које пружа знање енглеског језика.

Ове године ученици ће узети учешће на такмичењима, стога треба уз очигледну афекцију према језику, градити и такмичарски дух. Што се тиче самог језика, треба у почетку дати акценат на граматiku, али никако представљена као систем, изоловано и ван контекста, већ унутар језичких структура у којима се и остварује њена функција.

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
<p>ГРАМАТИКА</p> <p>Глаголски облици (Садашње просто време, Садашње трајно време, Прошло просто време, Будуће просто време – будући планови и намере-going to, Садашњи перфекат, used to) модални глаголи (should, shouldn't, must, mustn't, have to, don't have to, needn't)</p> <p>Изрази за количину</p> <p>Број и род именица</p> <p>Mouse – mice Child – children Cat – Tom cat Lion – lioness Host : Hostess</p> <p>Односне заменице (who, what, which, that)</p> <p>Question tags He is here, isn't he?</p> <p>Први и други тип кондиционала He will study, if he wishes to. He would study if he wished to.</p> <p>Заменице</p> <p>Possessive Pronouns (mine)</p> <p>Personal pronouns (you)</p> <p>Reflexive pronouns (myself)</p> <p>Demonstrative pronouns (this)</p> <p>Interrogative pronouns (whose)</p> <p>Relative pronouns (that, which)</p> <p>Distributive pronouns (either)</p> <p>Indefinite pronouns (all, one)</p>	<p>презентација наставних садржаја интерактивно учење препознавање и примена граматичких садржаја рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда паноа приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице утврђивање и систематизација путем штампаног материјала, радне свеске и мини тестова квиз корелација и позивање на стечено знање из граматике матерњег језика начини реализације уз помоћ визуелног и аудио материјала допунска и додатна настава</p> <ul style="list-style-type: none"> - описује различитости - постављање питања и давање исказа у основној комуникацији; - лексика, - нови граматички појмови, - писање кратких реченица. - исказивање изреченог трећој особи, - исказивање једноставне усмене поруке; - савладавање технике читања; - описи појмова; 	<p>-разумевање текстова и упутстава и реаговање на одговарајући начин</p> <p>- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима,</p> <p>- уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика који учи,</p> <p>- покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника)</p> <p>- обраћа пажњу на речи и изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднаслове у писаним текстовима,</p> <p>- уколико не зна појам на страном језику, покушава да је изрази мимиком док не добије помоћ од друга или наставника,</p> <p>-интерпретација и практична примена стечених знања</p> <p>-упознавање , представљање себе и других</p> <p>-изражавање</p>

<p><u>Индијектни говор</u> (наредбе, молбе, савети) <u>придеви</u> (компарација, присвојни придеви, радни и трпни придев) <u>Заменице</u>(Неодређена заменица ONE/ONES) <u>Предлози за место и време</u> <u>Прилози</u> (прилози за количину, прилози фреквенције) <u>Условне реченице</u> (први, други и трећи тип – If/Unless) <u>Управни говор</u> <u>Пасивни облик реченице</u> (сва садашња, прошла и будућа времена)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - лексика, - нови граматички појмови <p>рад у пару групни рад на задату тему израда пројеката израда паноа приближавање граматичких садржаја из угла свакодневнице</p>	<p>припадности --исказивање једноставне усмене поруке; -савладавање технике читања; - описи појмова; - лексика, - нови граматички појмови унутар познате реченице</p>
<p><u>ВОКАБУЛАР И ИЗГОВОР</u> <u>Имитирање изговора говорника којима је енглески језик матерњи, а долазе из различитих делова света (нагласак – Аустралија, Америка, Канада, Велика Британија)</u> <u>Говорне вежбе</u> (брзалице, препривавање непознатог, управо прочитаног текста)</p>	<p>читање наглас вежбе са акцентовањем вођење сопственог речника провера речи рад у пару (дијалог) вежбања са захтевом отклањања грешке слушање и реаговање на упутства наставника или са аудио записа симулација дијалога именовање научених појмова и израза уз често групно понављање драмска игра, рад у пар примена аудио и видео записа индивидуална и групна анализа текста припрема питања у вези са прочитаним или одслушаним текстом препривавање прочитаног текста</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Уме да нађе задату реч на страном језику у свом речнику или у штампаном издању, - Уме да нађе синоним задате речи на страном језику, - Тражи одговарајући израз са матерњег на израз у страном језику - Исправља друга уколико погреша
<p><u>ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ</u> <u>Гледање видео материјала са енглеским поднасловом (филмови, видео записи – историја, географија)</u> (додатни материјал) <u>Краћи дијалози до 10 реплика (питања и одговори)</u> <u>Идвајање кључних информација после слушања текста</u> <u>Разумевање и одговарање на усмене поруке (давање наредбе или извршавање)</u></p>	<p>дискусија вежбе слушања, повезивање предмета са сликом израда постера на задату тему поступање по датом задатку слушање и реаговање на упутства наставника или са аудио траке драмска игра, рад у пару симулација ситуација, рад на групном пројекту симулација дијалога именовање научених појмова и израза уз често групно понављање читање наглас вежбе са акцентовањем</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту, - Уме да користи вербална и невербална средства изражавања, - Уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција, инференција и позитивни трансфер) - може да употреби реч

	вођење сопственог речника провера речи рад у пару (дијалог) вежбања са захтевом отклањања грешке	сличног значења или приближног уместо непознате.
ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ Попуњавање текстова (песме, упитник...) Тестови (<i>online</i> граматичке целине, вокабулар) Квизови и анкете (<i>online</i> – <i>BRAINSTER</i> или на часу)	диктати преписивање текстова правила интерпункције и правописа кратки описи коришћење интернета и других средстава писмене комуникације подстицање креативности кроз писање кратких песама и прича - игрица размене писаних порука	- Правилно пише страну реч, - Уме да у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода, - Уме да попуњава краћу анкету везану за обим вокабулара који поседује, - Уме да попуњава реченицу везану за познату фразу, - Уме да попуњава реченицу везану за граматичку целину која се изучава - Писање дневника
КОНВЕРЗАЦИЈА Дебата дискусија на задату тему (дијалог или у групи) Драматизација (скечеви везани за претходно учену целину) Трибина (пројекти са часова Грађанског васпитања или актуелна тема) Асистирање наставнику на часовима допунске наставе – Вршњачка едукација (PEER Education) – уручивање тестова, објашњавање на енглеском, давање примера о начину одговарања ... Припрема за Градско такмичење и више нивое	коришћење припремљеног текста за разговор, коришћење интернета у сврху тражење фотографија и текста на задату тему рад у Power Point-у, припрема питања и одговора уз консултацију са наставником	Разумевање и давање једноставних упутстава и команди, Молбе и изрази захвалности, Преноси трећој особи основно значење исказаног у оквиру набројаних комуникативних функција, - тражење и давање обавештења; - описивање и именовање предмета; - изражавање припадности; - препознавање историјских појмова - описивање филмова или прочитане књиге

ИСТОРИЈА (додатна настава)

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ
Свет у другој половини 19-ог и почетком 20 века Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од Берлинског конгреса до Првог светског рата 2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; самосталне презентације; повезивање раније наученог и корелација са другим предметима, припреме за такмичење и завршни испит	Налази се у школском програму		
Први светски рат и револуција у Русији и Европи Србија и Црна Гора у Првом светском рату 2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; самосталне презентације; повезивање раније наученог и корелација са другим предметима, припреме за такмичење и завршни испит	Налази се у школском програму		
Свет између Првог и Другог светског рата Југословенска краљевина 2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; самосталне презентације; повезивање раније наученог и корелација са другим предметима, припреме за такмичење и завршни испит	Налази се у школском програму		
Други светски рат – Тотални рат Југославија у Другом светском рату 2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; самосталне презентације; повезивање раније наученог и корелација са другим предметима, припреме за такмичење и завршни испит	Налази се у школском програму		
Југославија и свет после Другог светског рата 2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; самосталне презентације; повезивање раније наученог и корелација са другим предметима, припреме за такмичење и завршни испит	Налази се у школском програму		

ПРЕДМЕТ : МАТЕМАТИКА (додатна настава)**БРОЈ ЧАСОВА : 36****ЦИЉ : Да ученици прошире стечена знања вештине и радне способности у математици**

ТЕМЕ - САДРЖАЈИ	ИСХОДИ	ТЕХНИКЕ И МЕТОДЕ И начин остваривања програма	НАСТАВНА СРЕДСТВА
1. Сличност (3) 2. Тачка, права и раван (4) 3. Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом(5) 4. Призма (5) 5. Пирамида (5) 6. Линеарна функција (5) 7. Системи линеарних једначина с две непознате (5) 8. Ваљак, купа и лопта (2)	Ученици ће моћи да примене знања стечена на часовима редовне наставе кроз примере сложенијих задатака и остваривања стандарда напредног нивоа решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникација математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука.	- Кооперативна - Интерактивна - Перцептивне - Учење кроз игру - Вербална - Документациона - Демонстрацијона (показивање) - Метода графичких радова - Метода практичних радова - Лабораториско-експериментална метода - Разговор	Табла Уџбеник Радна свеска Рачунар, Цртежи Сlike Исечци из новина Разни приручници Тестови

МЕЂУПРЕДМЕТНА ПОВЕЗАНОСТ	АКТИВНОСТИ		РЕСУРСИ	САРАДНИЦИ
	а) Ученик	б) Наставник		
Сви предмети	- Вежбање - Разговор - Самосталан и интерактивни рад - Упоредивање - Посматра - Процењује - Сарађује - Креира	- Планира -Ораганизује -Бира садржаје -Усмерава -Реализује -Демонстрира -Објашњава -Даје упутства -Омогућује примену наученог - Обезбеђује ресурсе -Прати ефекте сопственог рада - Прати ефекте рада ученика	- Ученици Наставници - Родитељи - Двориште - Учионица - Искуство ученика	- Ученици - Наставници - Родитељи - ПП служба

БИОЛОГИЈА

Додатна 8. разред

ОБЛАСТ/ТЕМА	Број часова	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
1. ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	14 обрада	<ul style="list-style-type: none"> – повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини;	Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије – ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња. Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза – принцип повратне спреге. Фотосинтеза. Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.
3. ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	4 обрада	<ul style="list-style-type: none"> – одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; – идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота;	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.
3. ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	3 обрада	<ul style="list-style-type: none"> – доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; – истражи давно нестале екосистеме;	„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O ₂ и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.

4. НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	4 обрада	<ul style="list-style-type: none"> – повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције; 	<p>Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесценција човека. Цветање, плодношеће и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.</p>
5. ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	9 обрада	<ul style="list-style-type: none"> – установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; – критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи; – повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије; – истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; – истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју. 	<p>Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (Н₂ О, С, N) и њихова повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви). Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (Н.І.Р.О. концепт). Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије. Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена. Кључни појмови садржаја: ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, глобалне промене, инвазивне врсте.</p>

ХЕМИЈА – додатна настава**Циљеви наставе су:**

Додатна настава се организује за напредније ученике који желе да прошире своја знања из хемије.

НАСТАВНА ТЕМА		НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ Ученик ће бити у стању да:
1. Метали, оксиди и хидроксиди	1.	Метали у неживој и живој природи	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- утврди основна физичка својства метала и неметала - препозна везу између својстава метала и њихове практичне примене - препозна питање/проблем које се може експериментално истражити - постави хипотезе - планира и изведе експеримент за тестирање хипотезе
	2.	Општа физичка и хемијска својства метала		
	3.	Алкални и земноалкални метали		
	4.	Метали и легуре		
	5.	Оксиди метала		
	6.	Хидроксиди		
2. Неметали, оксиди и киселине	7.	Неметали у неживој и живој природи	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- донесе релевантан закључак на основу резултата добијених у експерименталном раду - препознаје функционалне групе органских једињења - наведе формуле, називе и функционалне групе угљоводоника
	8.	Физичка и хемијска својства неметала		
	9.	Оксиди неметала		
	10.	Неорганске киселине		
3. Соли	11.	Формуле и називи соли	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- наведе физичка и хемијска својства угљоводоника - напише формуле и именује представнике угљоводоника
	12.	Физичка и хемијска својства соли		
	13.	Електролитичка дисоцијација соли		
	14.	Примена соли		
4. Органска једињења и њихова општа својства	15.	Својства атома угљениа	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- разуме практичан значај угљоводоника - напише формуле, називе и функционалне групе најважнијих алкохола, карбонилних
	16.	Функционалне групе и класе органских једињења		
	17.	Општа својства органских једињења		

5. Угљоводоници	18.	Подела угљоводоника	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	једињења, карбоксилних киселина и естара - наведе основна физичка и хемијска својства алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара - схвати практичан значај алкохола,
	19.	Номенклатура угљоводоника		
	20.	Физичка и хемијска својства угљоводоника		
	21.	Полимери		
	22.	Нафта и земни гас		
6. Органска једињења са кисеоником	23.	Алкохоли	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара у свакодневном животу - пише једначине хемијских реакција угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара - наведе физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата, протеина
	24.	Номенклатура алкохола		
	25.	Карбоксилне киселине		
	26.	Масне киселина		
	27.	Естри		
7. Биолошки важна органска једињења	28.	Масти и уља	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	- наведе примере и заступљеност масти и уља, угљених хидрата и протеина у намирницама - разуме значај заштите животне средине
	29.	Угљени хидрати		
	30.	Амино-киселине		
	31.	Протеини		
	32.	Витамини		
8. Заштита животне средине и зелена хемија	33.	Загађивачи и последице загађивања	- индивидуални рад - рад у пару - вршњачка едукација	
	34.	Зелена хемија		

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК – Додатна настава

Назив предмета:	ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК – Додатна настава -
Циљ:	Циљ учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Разред:	осми
Годишњи фонд часова:	34 часова (обрада : 18, утврђивање: 16,)

ОБЛАСТ/ТЕМА	Број часова	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
0. Révisions (Les vacances d'été, Découverte du centre. Premiers jours; Visite culturelle) Разговор о летњем распусту; Вежбања)	3 часа (0 обрада + 3 утврђивање)	Да ученик наведе место где је провео распуст и кратко опише како се провео. Да обнови део градива из 7.разреда, кроз вежбања.	Tu vas à Nice? Non. J'en viens. Tu vas souvent à la campagne? J'y vais chaque été. Tes vacances d'été étaient comment? Où as-tu voyagé? Садашње време фреквентних глагола. Прошло време, Перфекат. Питања с упитним речима (comment, quel, où...) Личне заменице. Футур. Заменице COD/ COI; Компаратив придева. (Интер)културни садржаји: породични живот, распуст и путовања, традиција и обичаји.
1. Le Club du lycée Разговор о школовању, описивање школског живота у Француској и код нас, изражавање учтивости, узрока, потребе.	6 часова (3 обрада + 3 утврђивање)	Да ученик износи предлоге и савете; описује радње у садашњости на тему учења и школских обавеза; да разуме и даје упутства; да изражава жељу; да опише начин вршења неке радње, да објасни разлог неког догађаја итд.	Il parle poliment, joliment, gentiment, amicalement et naturellement. Il faut que tu racontes ça à ton frère. Avez-vous compris ? Pour apprendre, il faut bien écouter. Tu devrais aller à la pharmacie. Tu dois faire les courses aujourd'hui. Pourriez-vous me dire où est la gare ? Je voudrais voyager partout dans le monde. Je suis bénévole

			<p>parce que j'adore organiser des activités.</p> <p>Прилози за начин. Изражавање потреба, израз il faut; avoir besoin. Кондиционал презента – обнављање. Узрочне реченице.</p> <p>(Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (школски систем у Француској и у Србији.)</p>
<p>2. Le Club de la technologie Информатички уређаји, интернет вокабулар, изражавање осећања, мишљења, намере, истицање особа, предмета,</p>	6 часова (3 обрада + 3 утврђивање)	<p>Да уме да користи информатички вокабулар у различитим ситуацијама; да именује информатичке уређаје; да разуме језик интернета; разуме једноставне текстове у којима се истичу жива бића, предмети; размени једноставне исказе у вези са изражавањем осећања, мишљења, намера итд.</p>	<p>Regarde ce portable. Celui-ci ou celui-là ? Quel site intéressant ! Quelle bonne idée ! Je suis d'accord avec lui. Je pense que non. Je crois que tu n'as pas raison. Je t'appelle pour savoir si tu viens à mon anniversaire. Participer à / s'intéresser à; refuser de/ oublier de; Показне заменице. Узвична реченица. Изрази за изражавање мишљења – je pense que/ je trouve/ je crois. Намерне реченице. Изрази са предлозима à /de.</p> <p>(Интер)културни садржаји: Мултимедијалн и садржаји и комуникација, интернет, мимика и гестикулација у свакодневној комуникацији.</p>
<p>3. Le Club de la biodiversité Разговор о угроженим животињским врстама, о дивљим</p>	7 часова (3 обрада + 4 утврђивање)	<p>Да уме да говори о еколошким проблемима и њиховим решењима; да разуме једноставније текстове који се односе на опис</p>	<p>Ce sont les lions que j'aime. Je ne sors que le week-end. Hier, c'était dimanche, je me suis réveillé à 10 heures. Elle a écouté le disque de ce</p>

животињама, о биодиверзитету у градовима, приповедање у прошлости, просторно одређивање људи и предмета итд.		животиња. Да размени искуства и информације о догађајима у прошлости. Разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију, положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и да одговори на њих. Даје кратка образложења. Да пружи информације о тренутку и трајању неке активности.	chanteur et elle a décidé d'aller à son concert. Je viens dans cinq minutes. Le soir, je lis pendant une heure. Le jardin des plantes se trouve en face du cinéma. Au-dessous de mon appartement il y a un parc. Релативне заменице c'est qui, c'est que, ce sont qui, ce sont que. Рестрикција Ne..que.Имперфекат и Перфекат. Временске реченице. Предлози и предложни изрази. (Интер)културни садржаји: особености животне средине и развијености биодиверзитета наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.
4. Le Club des professionnels Разговор о занимањима, web занимањима, о процентима, пропорцији, ценама, употреба основних и редних бројева, изражавање претпоставки у будућности итд.	6 часова (3 обрада + 3 утврђивање)	Да наброји неколико занимања; да користи вокабулар запослења у размени појединачних информација; да разликује мушки и женски род занимања у усменој/писаној комуникацији; да може да прочита податке изражене у процентима, цене и валуте; да на неодређен начин говори о особама или предметима; да разуме једноставне исказе и текстове у којима се користе основни и редни бројеви. Да изражава хипотезу у садашњости и будућности.	Un serveur/une serveuse; un directeur/une directrice. Quelques élèves, plusieurs fois, chaque profession...25 % des jeunes(25 pourcent). La majorité a réussi l'examen. Cela coûte 35 euros. Elle gagne la première place. Il y avait deux mille spectateurs au concert. S'il fait beau demain, on va à la piscine. Si mes parents me laissent venir, je viendrai avec lui. Si j'avais du temps libre, je sortirais ce soir. Наставци у мушком и женском роду именица. Неодређене заменице и придеви. Процент, валуте и пропорција. Основни и редни бројеви. Условне (погодбене) реченице.

			(Интер)културни садржаји: друштвено окружење, валуте циљних култура, занимања, web занимања, могућност запослења, приправнички стаж у нашој земљи и земљама говорног подручја циљног језика.
5. Le Club des loisirs Разговор о фестивалима, удружењима, изложбама, о слободном времену, хобијима, спортским активностима, хуманитарним акцијама. Изражавање жеље и обавезе уз употребу Субјунктива, Неуправни говор, изражавање мишљења, слагања/неслагања, изрази за прихватање/ одбијање позива итд.	6 часова (3 обрада + 3 утврђивање)	Да разуме једноставније исказе који се односе на слободне активности и слободно време. Да формулише једноставније исказе у којима користи изразе за слагање/ неслагање, прихватање/ одбијање позива, за изражавање мишљења. Да размени једноставније исказе у којима изражава жељу, обавези и користи Субјунктива. Користи једноставне изразе за трансформисање управног у неупрвни говор.	Sois patiente. N'ayez pas peur. Maman dit que je peux inviter tous mes copains à mon anniversaire. Je suis d'accord/ Je ne suis pas d'accord. À mon avis, ils sont intéressants. Ça te dit d'aller au cinéma? Субјунктив. Неуправни говор. Изрази за слагање/неслагање: être d'accord, partager avis, avoir raison/ne pas être d'accord, ne pas partager avis, avoir tort, être contre. Изрази за изражавање мишљења: à mon avis, quant à moi. Изрази за прихватање/одбијање позива: ça te dit; volontier, avec plaisir/ je regrette, dommage, désolé. (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, музика, филм, спорт.
Коришћење Гугл платформе за наставу на даљину(видео-материјал, домаће задатке)	Часови по потреби.	Да ученик квалитетније и лакше усвоји или увежба предвиђено градиво.	Le Club du lycée ; Le club de la technologie, Le Club de la biodiversité, Le Club des professionnels, Le Club des loisirs

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у Страна 168 – Број 5 ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК 27. мај 2019. виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ исхода, комуникативних функција и језичких активности, наставника постепено води од исхода, преко комуникативне функције као области, до препоручених језичких активности и садржаја у комуникативним функцијама, који оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно уважавају следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; – наставник треба да буде сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; – битно је значење језичке поруке; – знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; – настава се заснива и на социјалној интеракцији с циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; – наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; – сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће: – усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном

чину; – поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности; – наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја; – ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину; – уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала; – учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан; – рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; – за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто. **Технике / активности** - Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на команде наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење” исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације). Разумевање писаног језика: – уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...); – препознавање везе између група слова и гласова; – одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор; – извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање: – повезивање гласова и групе слова; – замењивање речи цртежом или сликом; – проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично); – повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама; – попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг); – писање честитки и разгледница; – писање краћих текстова. Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА
С обзиром на то да се исходи остварују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем. Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина. **Слушање** - Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције: – дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука), – референцијалну (о темама о којима је реч) и – социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима

формулисања одређених говорних функција и др.). Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца: – од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде, – од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори, – од намера с којима говори, – од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују, – од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће: – присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости); – дужина усменог текста; – брзина говора; – јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора; – познавање теме; – могућност/немогућност поновног слушања и друго. **Читање** - Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита. На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања: – читање ради усмеравања; – читање ради информисаности; – читање ради праћења упутстава; – читање ради задовољства. Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели: – глобалну информацију; – посебну информацију, – потпуну информацију; – скривено значење одређене поруке. **Писање** - Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично. Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста. Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће: – теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима); – текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке); – лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену); – степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања). **Говор** - Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у

функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога. Активности монолошке говорне продукције су: – јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација); – излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.). Ове активности се могу реализовати на различите начине и то: – читањем писаног текста пред публиком; – спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др. – реализацијом увежбане улоге или певањем. Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример: – размену информација, – спонтану конверзацију, – неформалну или формалну дискусију, дебату, – интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу. **Социокултурна компетенција и медијација** - Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења. Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања. Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник Страна 170 – Број 5 ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК 27. мај 2019. између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева

развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

УПУТСТВО ЗА ТУМАЧЕЊЕ ГРАМАТИЧКИХ САДРЖАЈА Настава граматике, напоредо с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора. Улога граматике у процесу овладавања језиком је пре свега практична и састоји се у постављању основе за развијање комуникативне компетенције. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика. Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају

саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик–наставник, као и ученик–ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

УПУТСТВО ЗА ПРИПРЕМУ ИНДИВИДУАЛНОГ ОБРАЗОВНОГ ПЛАНА ЗА УЧЕНИКЕ КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА

За ученике којима је потребна додатна подршка због тешкоћа у приступању, укључивању и учествовању у образовању и васпитању, планирају се и спроводе мере за отклањање физичких, комуникацијских и социјалних препрека (мере индивидуализације), односно доноси индивидуални образовни план.

ИОП за ученике са тешкоћама у учењу, сметњама у развоју и инвалидитетом, односно за ученике у ризику од раног напуштања школовања.

ИОП се припрема за ученике којима је због сметњи у развоју и инвалидитета, социјалне ускраћености и других разлога потребна додатна образовна подршка. ИОП има за циљ оптимални развој ученика и остваривање исхода образовања и васпитања у складу са прописаним циљевима, односно задовољавања образовно-васпитних потреба ученика. За сваког ученика појединчано, према његовим специфичним потребама и могућностима припрема се прилагођен начин образовања који обухвата: ИОП, програм, начин рада који садрже податке о ученику и о тиму за додатну подршку, педагошки профил ученика са његовим јаким странама и потребама за подршком, план мера индивидуализације којим се предлажу одређени видови прилагођавања наставе (простора, услова, материјала, метода рада, учила) специфичним потребама ученика, персонализовани програм наставе и учења, којим се предвиђени облици додатне подршке операционализују у низ конкретних задатака и корака и спецификује распоред, трајање, реализатори и исходи сваке активности, податке о праћењу и вредновању ИОП-а, сагласност родитеља и може да буде ИОП 1 – прилагођени програм наставе и учења и ИОП 2 – измењени програм наставе и учења, за један, више или све предмете. ИОП доноси педагошки колегијум на предлог стручног тима за инклузивно образовање. Тим чине одељенски старешина, предметни наставник, стручни сарадник, родитељ/старатељ, а по потреби педагошки асистент на предлог родитеља/старатеља. Родитељ/ старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а.

Наставник усклађује свој план са ИОП-ом. Спровођење ИОП-а прати просветни саветник.

Индивидуални образовни план за ученике са изузетним способностима

За ученике са изузетним способностима школа обезбеђује израду, доношење и остваривање ИОП-а којим се врши проширивање и продубљивање садржаја учења, ИОП 3. Он има за циљ оптимални развој и задовољавање образовно-васпитних потреба ученика који постижу резултате који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа. ИОП 3 укључује: податке о ученику и о тиму за додатну подршку, педагошки профил ученика са његовим јаким странама и потребама за подршком, план мера индивидуализације којим се предлажу одређени видови прилагођавања наставе (простора, услова, материјала, метода рада, учила) специфичним потребама ученика, персонализовани програм наставе и учења, којим се предвиђени облици додатне подршке операционализују у низ конкретних задатака и корака и спецификује распоред, трајање, реализатори и исходи сваке активности, податке о праћењу и вредновању ИОП-а, сагласност родитеља. ИОП доноси педагошки колегијум на предлог стручног тима за инклузивно образовање. Тим чине предметни наставник, стручни сарадник, родитељ/старатељ, а по потреби стручни сарадник ван школе на предлог родитеља/старатеља. Родитељ/ старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а. Наставник усклађује свој план са ИОП-ом. Спровођење ИОП-а прати просветни саветник.

Д. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

- 1. Избор руководства одељењске заједнице**
- 2. Слободне активности**
- 3. Допунска и додатна настава**
- 4. Дисциплина ученика**
- 5. Развој толеранције и другарства**
- 6. Хуманитарне акције**
- 7. Професионална оријентација**
- 8. Успех и дисциплина ученика**
- 9. Коришћење интернета и паметних телефона**
- 10. Слободно време ученика**
- 11. Мере за побољшање успеха**
- 12. Хоби и спортске активности**
- 13. Обележавање празника**
- 14. Ученички парламент**
- 15. Припрема за завршни испит**
- 16. Професионална оријентација**
- 17. Успех и дисциплина ученика**
- 18. Оправдани и неоправдани часови**
- 19. Оштинска такмичења**
- 20. Развојне промене**
- 21. Сарадња међу друговима**
- 22. Припрема за завршни испит**
- 23. Професионална оријентација**
- 24. Екскурзија ученика**
- 25. Онлајн настава**
- 26. Филм, музика, уметност**
- 27. Спортске активности**
- 28. Успех и дисциплина ученика**
- 29. Текућа питања ученика**
- 30. Презентација средњих школа**
- 31. Резултати са такмичења ученика**
- 32. Другарско вече**
- 33. Професионална оријентација**
- 34. Како ћу провести летњи распуст**

ЕКСКУРЗИЈА

Садржаји, места и објекти које треба посетити	Број дана	Активности у образовно - васпитном раду	Образовно-васпитна област	Циљеви и задаци садржаја програма
<p style="text-align: center;"><u>ЈУЖНА СРБИЈА</u> (Врање, Пирот и Ниш)</p> <p>1.ДАН: Ковачевац-Врање (обилазак Врања)- Власинско језеро(ноћење)</p> <p>2,ДАН: Власина- Пирот (обилазак града)- Ниш(Ђеле кула, тврђава,центар града) –Ковачевац</p> <p><u>ДВОДНЕВНА ЕКСКУРЗИЈА ПАЛИЋ</u></p> <p>1.ДАН: Ковачевац- Ковачица (Музеј наивног сликарства) – Идвор (Музеј и родна кућа Михајла Пупина)- Фантаст код Бечеја (дворац Дунђерски-обилазак имања)- Суботица(смештај и ноћење).</p> <p>2.ДАН: Палићко језеро (обилазак и посета Зоолошком врту)- повратак у хотел на ручак- Нови Сад(обилазак центра града и Петроварадинске тврђаве)- Ковачевац</p>	2	<p>-Посматрање -Упоредивање -Дружење -Разговор (постављање питања и давање одговора) -певање -уознавање - проширивање знања -корелација међу предметима</p>	<p>Српски језик Географија Историја Ликовна култура Биологија Физика</p>	<p>-уознавање на терену онога што је у 8. разреду научено из наведених наставних области -уознавање, проширивање и сагледавање географских објеката и појмова -уознавање и проширивање знања о културно -историјским елементима -уознавање са биљкама и животињама кроз геолошко-историјски развој -уознавање са делом и радом научника -разгледање и уознавање фресака и других елемената ликовне културе -проширивање и уознавање културе изражавања и уознавање са делом и радом песника и писаца</p>

ИЗЛЕТИ

1.Крагујевац (Шумарице,
Акваријум)

2.Београд (Галерија
Природњачког музеја,
Музеј Николе Тесле и
Музеј примењених
уметности)

3.Фестивал науке

4.Сајам књига

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКОГ БИБЛИОТЕКАРА

Библиотекар : Александра Стојановић

Радно време библиотеке: пре подне: 8:00-14:00

Поподне: 12:30 – 18:30

	ЦИЉ И ЗАДАЦИ	АКТИВНОСТИ БИБЛИОТЕКАРА/ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
	<p>- ЦИЉ: Стручи сарадник-библиотекар доприноси остваривању и уапуређивању васпито-образовног рада у школи, реализујући програм рада прилагођен наставним плановима и програмима. Програм рада школског библиотекарa обухвата задатке и послове из области образовања и васпитања, као и библиотечко-информационе послове из домена културних и уметничких аспеката образовања. Подстиче промовисање читања и самосталност ученика у учењу, даје свој пун допринос развоју информационе писмености (медијске и информатичке) за ученике и наставнике, остварује сарадњу и заједничко планирање активности наставника, школског библиотекарa и локалне самоуправе, обезбеђује електронске изворе и приступ њима, а такође подстиче ученике на перманентност учења током целог живота.</p> <p>ЗАДАЦИ: Школски библиотекар реализује следеће задатке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развија и негује навику читања и коришћења школске библиотеке код ученика, наставника и свих запослених у школи, - Развија и промовише правилну употребу свих облика извора информација - Ствара услове за интердисциплинарни приступ настави и електронском учењу, - Мотивише ученике за учење и подстиче на перманентност образовања, - Сарађује са ученицима, наставницима	<p>Активности библиотекара</p> <ul style="list-style-type: none"> - Часови у библиотеци /према плану/ - Рад са ученицима кроз секцију, /према плану/ - Квиз такмичења, - Презентације - Продајне изложбе - Часови у библиотеци за ученике од 1. до 8. разреда - Књижевни сусрети - Трибине / Предавања - Обележавање значајних датума - Припрема прилога за школски сајт - Рад на Летопису и часопису «Кораци» - Промоције читања (Оштро перо, Читалачка значка..) - Израда панона - Пружање помоћи ученицима који слабије читају -Набавка литературе за школску библиотеку, за награђивање ученика <p>Активности ученика Слушају, прате, анализирају, препричавају, дискутују, коментаришу, договарају се, презентују, претражују информације,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - и родитељима, - Прати и подстиче ученике у индивидуалним способностима, - Прућа помоћ обдареним ученицима и ученицима којима је потребна подршка, - Ствара услове за непосредан приступ библиотечком фонду и расположивим изворима информација, - Припрема и реализује програм библиотекара, - Користи савремене облике и методе рада са ученицима, - Чува библиотечки фонд 	<p>дијалог, упућивање других ученика, рад у тиму, учествују у инвентарисању књига /чланови секције/, истичу обавештења, сортирају и чувају књижни фонд, класификују библиотечку грађу, прикупљају материјал за школски лист, дају примедбе и сугестије везане за рад библиотеке, предлажу наслове које треба набавити за школску библиотеку</p>	
<p>Технике и методе рада</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Индивидуални и индивидуализовани рад са ученицима, - Рад на тексту, - Рад у групи, - Тимски рад - Фронтални - Рад на терену /посета Библиотеци и Сајам књига, посета издвојеном одељењу/ 		
	<p>ПРВИ РАЗРЕД</p>	<p>Упознавање ученика са светом књига и школском библиотеком: Правила понашања у библиотеци</p>	<p>НОВЕМБАР</p>
	<p>ДРУГИ РАЗРЕД</p>	<p>Препричавање, илустрација, разумевање прочитаног : Моја омиљена књига</p>	<p>АПРИЛ</p>
	<p>ТРЕЋИ РАЗРЕД</p>	<p>Упознавање ученика са значајним личностима: Живот и дело Вука Караџића /уследни час/</p>	<p>НОВЕМБАР</p>
	<p>ЧЕТВРТИ РАЗРЕД</p>	<p>Припреме за истраживачки рад: Обучавање ученика за коришћење енциклопедија</p>	<p>ОКТОБАР</p>
	<p>СЕДМИ РАЗРЕД</p>	<p>Предавање „ Технике које омогућавају боље разумевање текста“</p>	<p>МАРТ</p>
	<p>ШЕСТИ РАЗРЕД</p>	<p>Час географије у библиотеци : Истраживачки рад у библиотеци / предмет географија/</p>	<p>ДЕЦЕМБАР</p>
	<p>ОСМИ РАЗРЕД</p>	<p>Предавање „ Технике које омогућавају боље разумевање текста“</p>	<p>МАЈ</p>
	<p>ПЕТИ РАЗРЕД:</p>	<p>Моја омиљена књига „Мој дека је био трешња“</p>	<p>СЕПТЕМБАР</p>

ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈ	ПОДРУЧЈЕ РАДА	БРОЈ САТИ /40 недељно/
	Планирање и програмирање васпитно-образовног рада	2
	Педагошко инструктивни рад и сарадња са наставницима и другим стручним сарадницима на унапређењу образовно-васпитног рада	3
	Професионална оријентација	1
	Рад са ученицима	22
	Рад са родитељима	
	Учешће у стручним органима школе	1
	Сарадња са стручним институцијама и друштвеном средином	1
	Вођење документације и стручно усавршавање	10

ХОР

ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ УЧЕЊА	САДРЖАЈ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА
<p>- развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...)</p> <p>- упознавање страних језика, литерарних текстова, што све води ка развијању естетских критеријума</p> <p>- развијање осећања припадност и колективу - тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитост и правила понашања, - развијање одговорност и, стицање самопоузда</p>	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <p>- кроз свирање и покрет развоја сопствену координацију и моторику;</p> <p>- исказе своја осећања у току извођења музике;</p> <p>- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;</p> <p>- учествује у школским приредбама и манифестацијама</p>	<p>-певање, свирање и основе музичке писмености -обрада и певање народне, дечје, уметничке песме, каноне и песме наших и страних композитора.</p> <p>- на дечјим ритмичким и мелодијским инструменти ма извођење песме одговарајуће тежине</p>	<p>- индивидуални, фронтални, рад у групама, рад у пару;</p> <p>- разговор, излагање, демонстрација, певање, слушање,</p> <p>- свирање,</p> <p>- аудитивна, аудио-визуелна, визуелна, текстуална, помоћно-техничка.</p>	<p>- активно слуша;</p> <p>-упознаје нове наставне садржаје, усваја нова знања;</p> <p>- повезује претходно стечена знања са новим;</p> <p>-учествује у обнављању градива;</p> <p>- мисаоно се ангажује;</p> <p>- користи своја постојећа знања и искуства;</p> <p>- дефинише нове појмове;</p> <p>- решава задатке и проблеме;</p> <p>- активан је у саопштавању и преношењу својих опажања;</p> <p>- формулише и размењује своје идеје са другима;</p> <p>-уочава, дефинише и прецизира проблем</p>	<p>-сагледава примену музичке културе на примерима практичних задатака из свакодневног живота.</p> <p>-припрема план и програм наставног рада, планира корелацију са другим предметима и свакодневним животом;</p> <p>- врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава прилагођавајући их способностима и темпу напредовања ученика;</p> <p>-обавештава, предлаже и подстиче;</p> <p>-мисаоно активира и мотивише ученике и учи их техникама учења;</p> <p>-прати ток ученичких активности на часу;</p> <p>-процењује рад ученика и сопствени рад;</p>

<p>ња, саваладавањ е треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње.</p>					<p>-развија интересовања код ученика; -подстиче интеракцију наставник – ученик и интеракцију међу ученицима која је у функцији учења; - поставља питања и одговара на питања; - помаже ученику да прецизира своје исказе; -пружа потребну помоћ ученицима, мотивише их, подстиче и подржава; -прати напредовање сваког ученика и вреднује његово постигнуће и даје разумљиву повратну информацију о њиховом раду; -учи ученике како да постављају циљеве у учењу и да процењују свој напредак.</p>
<p>- развијање слућа и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивањ е</p>	<p>Ученик ће бити у стању да: - вербализује свој доживљај музике; - анализира слушано дело у односу на извођачки</p>	<p>- слушање вокалне, вокално- инструментал не и инструментал не композиције наших и</p>	<p>- индивидуални, фронтални, рад у групама, рад у пару; - разговор, излагање, демонстрација,пев ање, слушање, - свирање,</p>	<p>- активно слуша; -уознаје нове наставне садржаје, усваја нова знања; - повезује</p>	<p>-сагледава примену музичке културе на примерима практичних задача из свакодневног живота.</p>

<p>интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...)</p> <p>-</p> <p>узнавање страних језика, литерарних текстова, што све води ка развијању естетских критеријума</p> <p>- развијање осећања припадности и колективности</p> <p>- тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање треми и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње.</p>	<p>састав и инструменте;</p> <p>- илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу.</p>	<p>страних композитора,</p> <p>- ученици препознају и упознају звук инструмента у примерима које слушају,</p> <p>- представљање изгледа и могућности инструмента.</p>	<p>- аудитивна, аудио-визуелна, визуелна, текстуална, помоћно-техничка.</p>	<p>претходно стечена знања са новим;</p> <p>-учествује у обнављању градива;</p> <p>- мисаоно се ангажује;</p> <p>- користи своја постојећа знања и искуства;</p> <p>- дефинише нове појмове;</p> <p>- решава задатке и проблеме;</p> <p>- активан је у саопштавању и преношењу својих опажања;</p> <p>- формулише и размењује своје идеје са другима;</p> <p>-уочава, дефинише и прецизира проблем</p>	<p>-припрема план и програм наставног рада, планира корелацију са другим предметима и свакодневним животом;</p> <p>- врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава прилагођавајући их способностима и темпу напредовања ученика;</p> <p>-обавештава, предлаже и подстиче;</p> <p>-мисаоно активира и мотивише ученике и учи их техникама учења;</p> <p>-прати ток ученичких активности на часу;</p> <p>-процењује рад ученика и сопствени рад;</p> <p>-развија интересовања код ученика;</p> <p>-подстиче интеракцију наставник – ученик и интеракцију међу ученицима која је у функцији учења;</p> <p>- поставља</p>
--	--	---	---	--	---

					<p>питања и одговара на питања;</p> <ul style="list-style-type: none"> - помаже ученику да прецизира своје исказе; -пружа потребну помоћ ученицима, мотивише их, подстиче и подржава; -прати напредовање сваког ученика и вреднује његово постигнуће и даје разумљиву повратну информацију о њиховом раду; -учи ученике како да постављају циљеве у учењу и да процењују свој напредак.
<ul style="list-style-type: none"> - развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...) - упознавање 	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; - комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом,инструментом или покретом; - користи могућности ИКТ за музичко стваралаштво. 	<ul style="list-style-type: none"> - подстицање музичке креативности кроз импровизацију у на доступним инструменти ма. - импровизовање дијалога на инструменти ма Орфовог инструментарија. - стварање дечје песме. 	<ul style="list-style-type: none"> - индивидуални, фронтални, рад у групама, рад у пару; - разговор, излагање, демонстрација,певање, слушање, - свирање, - аудитивна, аудио-визуелна, визуелна, текстуална, помоћно-техничка. 	<ul style="list-style-type: none"> - активно слуша; -упознаје нове наставне садржаје, усваја нова знања; - повезује претходно стечена знања са новим; -учествује у обнављању градива; - мисаоно се ангажује; - користи своја постојећа знања и искуства; - дефинише 	<ul style="list-style-type: none"> -сагледава примену музичке културе на примерима практичних задатака из свакодневног живота. -припрема план и програм наставног рада, планира корелацију са другим предметима и свакодневним животом; - врши избор метода и техника рада, као и наставних

<p>страних језика, литерарних текстова, што све води ка развијању естетских критеријума .</p> <ul style="list-style-type: none"> - развијање осећања припадност и колективу - тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитост и и правила понашања, - развијање одговорност и, стицање самопоуздања, саваладавањ е треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. 				<p>нове појмове;</p> <ul style="list-style-type: none"> - решава задатке и проблеме; - активан је у саопштавању и преношењу својих опажања; - формулише и размењује своје идеје са другима; -уочава, дефинише и прецизира проблем 	<p>средстава прилагођавајући их способностима и темпу напредовања ученика;</p> <ul style="list-style-type: none"> -обавештава, предлаже и подстиче; -мисаоно активира и мотивише ученике и учи их техникама учења; -прати ток ученичких активности на часу; -процењује рад ученика и сопствени рад; -развија интересовања код ученика; -подстиче интеракцију наставник – ученик и интеракцију међу ученицима која је у функцији учења; - поставља питања и одговара на питања; - помаже ученику да прецизира своје исказе; -пружа потребну помоћ ученицима, мотивише их, подстиче и подржава;
--	--	--	--	---	--

					<p>-прати напредовање сваког ученика и вреднује његово постигнуће и даје разумљиву повратну информацију о њиховом раду; -учи ученике како да постављају циљеве у учењу и да процењују свој напредак.</p>
--	--	--	--	--	--

ЛИКОВНА СЕКЦИЈА

Циљ и задаци

Упознавање ученика са различитим цртачким техникама.

Развој маште. Могућност учествовања на домаћим и страним ликовним конкурсима.

Упознавање ученика са различитим сликарским техникама.

Развијање осетљивости ученика за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу.

Оспособљавање ученика за ликовно изражавање у стварању тродимензионалних вајарских облика. Развој маште. Могућност учествовања на домаћим и страним ликовним конкурсима.

Оспособљавање ученика за ликовно изражавање у области графике. Упознавање ученика са различитим графичким техникама.

Назив теме-области	Начин реализације	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)
		Напредни ниво
Технике и материјали (цртање)	<ul style="list-style-type: none"> - кроз разговор и дискусију на основу претходно стеченог ликовног знања и искуства објашњава појам композиције , кроз примере познатих уметника, истовремено повезујући са теоријом форме - подстиче ученике на дискусију - учествује у креирању вежби - подстиче самосталан рад ученика - буди машту и креативност ученика - врши коректуру - естетску анализу и вредновање	<p>-</p> <p>Ученик треба да зна:</p> <ul style="list-style-type: none"> - познаје и користи изражајне могућности лик. медија, техника и материјала - одабира адекватна средства помоћу којих ће на најбилји начин реализовати своју идеју - изводи радове са одређеном намером - зна начине повезивања ликовних елемената у композицији - користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик) када образлаже свој рад и радове других - уочава међусобну повезаност ликовних елемената, принципа и садржаја - разликује правце у односу на време настанка одређених уметничких дела
Конкурси	<ul style="list-style-type: none"> - у зависности од теме, ученици се разговором и дискусијом уводе у проблематику - проналази примере из свакодневног живота и презентује их ученицима - објашњава појам стилизације - учествује у креирању вежби - подстиче самосталан рад ученика - буди њихову машту и креативност - врши естетску анализу и вредновање	<p>Ученик треба да зна:</p> <ul style="list-style-type: none"> - успешно анализира свој рад и радове других, зна добро ликовне појмове - самостално гради маштовита и оригинална ликовна решења стилизованих облика - користи савремене медије комуникације-фотографију, видео, филм

<p>Технике и материјали (сликање)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -кроз разговор уводи ученике у свет ликовних принципа,тј.начинима повезивања ликовних елемената у композицији -објашњава појединачне појмове са посебним акцентом на боји,контрастима, светлини, текстури,... -демонстрира одређене ликовне технике -проналази и наводи примере из свакодневног живота -учествује у креирању вежби -подстиче ученике на самосталан рад -врши коректуру -буди креативност,износећи неке своје идеје -врши естетску процену и вредновање 	<p>Ученици треба да знају:</p> <ul style="list-style-type: none"> -да самостално анализирају свој рад и рад других,као и уметничких дела са аспекта ликовних принципа и да доносе закључке -да успешно користе ликовну терминологију (нпр.ритам,контраст,градација,хармонија,итд.) -вешто се служе ликовним техникама у изражавању идеја -праве маштовите и креативне композиције
<p>Припреме за школску славу "Свети Сава"</p>	<ul style="list-style-type: none"> -кроз разговор уводи ученике у дискусију о животу и раду нашег просветитеља, историјским чињеницама и књижевности повезаној са Св. Савом -показује репродукције портрета Св. Саве, илустрације, .. -објашњава улогу иконе у историји уметности -учествује у креирању вежби -буди машту ученика -подстиче њихов рад и усмерава -демонстрира потребне технике -врши естетску анализу и вредновање 	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -граде занимљива,маштовита и оригинална ликовна решења кроз различите ликовне технике и материјале -успешно анализирају своје радове и радове других са аспекта ликовних принципа -врше естетске процене радова и самостално доносе закључке
<p>Припреме за 8. март</p>	<ul style="list-style-type: none"> - кроз објашњавање, разговор и дискусију дефинисање појма украса, - орнаментa и његових главних карактеристика- ритам, симетрија, прецизност; - илустративни (визуелно подстицајни) навођењем на давање конкретних примера украса из свакодневног живота, корелацијом са народном традицијом- улога и значај орнаментa; - креирање задатка; - коректура, естетска анализа и вредновање дечијих радова 	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -граде занимљива,маштовита и оригинална ликовна решења кроз различите ликовне технике и материјале -успешно анализирају своје радове и радове других са аспекта ликовних принципа -врше естетске процене радова и самостално доносе закључке

<p>Припреме за Ускрс</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ускршњи мотиви, разноликост и маштовитост. Начини и технике рада. - кроз објашњавање, разговор и дискусију дефинисање појма украса, - орнамента и његових главних карактеристика- ритам, симетрија, прецизност; - илустративни (визуелно подстицајни) навођењем на давање конкретних примера украса из свакодневног живота, корелацијом са народном традицијом- улога и значај орнамента; - креирање задатка; - коректура, естетска анализа и вредновање дечијих радова 	<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> -граде занимљива, маштовита и оригинална ликовна решења кроз различите ликовне технике и материјале -успешно анализирају своје радове и радове других са аспекта ликовних принципа -врше естетске процене радова и самостално доносе закључке
<p>Конкурси</p>	<ul style="list-style-type: none"> - у зависности од теме, ученици се разговором и дискусијом уводе у проблематику -проналази примере из свакодневног живота и презентује их ученицима -објашњава појам стилизације -учествује у креирању вежби -подстиче самосталан рад ученика -буди њихову машту и креативност -врши естетску анализу и вредновање 	<p>Ученик треба да зна:</p> <ul style="list-style-type: none"> -успешно анализира свој рад и радове других, зна добро ликовне појмове -самостално гради маштовита и оригинална ликовна решења стилизованих облика -користи савремене медије комуникације-фотографију, видео, филм

ФОТО-СЕКЦИЈА

Циљ и задаци: Упознавање ученика са фотографијом као једном од најважнијих медијума, са фотографском опремом, са начинима обраде фотографије као и значају фотографије у реалном животу. Да забележи што је могуће више дешавања у нашој школи, да сарађује са другим секцијама попут драмске, спортских секција, ликовне, информатичке и осталих. Такође, да помогне у прикупљању потребног материјала за израду летописа, обавештава о догађајима путем фотографија као презентације на фејсбуку и других облика презентација (израда паноа, часописа и сл.). На крају да остане архива на крају сваке школске године као нека врста подсетника за будуће генерације.

Садржаји програма	Број часова	Начини и поступци остваривања садржаја	Циљеви и задаци остваривања програма
-Избор чланова секције -Усвајање плана и програма секције	2	Фронтални Групни	Да се чланови упознају међу собом, дефинишу правац и начин рада секције
-Избор стручне литературе и часописа -Упознавање са фото опремом	2	Фронтални Групни Индивидуални	Упознавање са фотографијом као медијумом кроз стручну литературу, као и са фотоапаратом , начином функционисања и сл.
Европски дан језика. Дечија недеља. Спортски догађаји	4	Групни Индивидуални	Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање. Дружење, спознавање сопствених талената, развијање креативности.
Обрада и израда фотографије. Изложба	2	Групни Индивидуални	Упознавање са обрадом слике у photoshop-у, развијање креативности. Израда паноа.
Дан примирја у Првом светском рату. Сајам науке.	2	Групни Индивидуални	Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање. Дружење, спознавање сопствених талената, развијање креативности.
Обрада и израда фотографија.	2	Групни Индивидуални	Упознавање са обрадом слике у photoshop-у, развијање креативности
Израда новогодишњих честитки.	2	Групни Индивидуални	Упознавање са обрадом слике у photoshop-у, развијање сопствених имагинарних и креативних потенцијала.
Новогодишња приредба.	1	Групни Индивидуални	Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање.

Обрада и израда фотографија.	1	Групни Индивидуални	Упознавање са обрадом слике у photoshop-у, развијање креативности
Школска слава-Свети Сава	3	Групни Индивидуални	Припрема за славу кроз сарадњу са другим секцијама у изради сцене за приредбу. Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање. Дружење, спознавање сопствених талената, развијање креативности.
Планирање рада у другом полуугодишту	1	Фронтални Групни	Дефинисање правац и начин рада секције у другом полуугодишту.
8. март	1	Групни Индивидуални	Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање. Дружење, спознавање сопствених талената, развијање креативности.
Дан школе	4	Групни Индивидуални	Припрема за Дан школе кроз сарадњу са другим секцијама у изради сцене за приредбу. Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање. Дружење, спознавање сопствених талената, развијање креативности. Обрадом слике у photoshop-у. Израда паноа.
Самостални пројекат. Праћење догађаја у школском животу.	5	Групни Индивидуални	Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање. Дружење, спознавање сопствених талената, развијање креативности. Упознавање са обрадом слике у photoshop-у.
Другарско вече	3	Групни Индивидуални	Практична примена фото опреме, обучавање, вежбање рада на фотоапарату-фотографисање. Дружење, спознавање сопствених талената, развијање креативности. Упознавање са обрадом слике у photoshop-у.
Евакуација рада секције	1	Фронтални Групни Индивидуални	Да су ученици заволели фотографију, проширили своје видике, дружили се, развили своју креативност, обучили се за рад на овом медијуму.

**СПИСАК УЏБЕНИКА ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОШ „ЖИВОМИР САВКОВИЋ“
2019/2023.**

- СРПСКИ ЈЕЗИК /ЗАВОД/18010/ Читанка /Љ.Бајић/
/18011/ Српски језик и језичка култура /Д.Кликовац/
МАТЕМАТИКА /ЗАВОД/18210/ Математика /Ђ.Дугошија/
/КЛЕТ/ Збирка задатака из математике /
ИСТОРИЈА /ЗАВОД/ 18310/Историја /Ђ.Ђурић/
ГЕОГРАФИЈА /ЗАВОД/18320/ Географија+карта Србије /С.Стаменковић/
БИОЛОГИЈА /БИГЗ/ Биологија за 8. разред, Дејан Бошковић/
ФИЗИКА /ЗАВОД/18355/ Физика /Д.Капор/
/18356/ Збирка задатака из физике са л.вежбама /Ј.Шетрајчић/
ХЕМИЈА /ЗАВОД/18360/ Хемија /Љ.Мандић/
/18362/ Збирка задатака из хемије са л.вежбама
ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ
/ВУЛКАН ИЗДАВАШТВО/650 – 02 – 00304 /2020 – 07/ Техника и
технологија /Д.Петровић/
/Инфотехника/ Збирка материјала
ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО/ВУЛКАН ИЗДАВАШТВО
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК /ЗАВОД/18610 – ENJOYING ENGLISH 8-уџбеник /К.Ковачевић/.
/18611/ -ENJOYING ENGLISH 8 радна свеска /К.Ковачевић/
ЛИКОВНА КУЛТУРА /БИГЗ/ Ликовна култура /Ј.Глигоријевић/
МУЗИЧКА КУЛТУРА /ЗАВОД/18710/ Музичка култура /Г.Стојановић/
ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК /ДАТАСТАТУС/ 32645/ Oh LA LA !3: Livre –уџбеник за 7.и
8.разред
/ 32646/ Oh la la !3: Cahier-р.свеска за 7.и 8.разред.
ВЕРОНАУКА /Принтекс Ваљево/ Радна свеска за веронауку /Н.Марковић/

Д. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

ЕКСКУРЗИЈЕ

Екскурзије, посете и излети

7. и 8. разред, дводнодневна екскузија: 1. дан: Ковачевац-Идвор-Ковачица-Фантаст-Суботица (смештај). 2. дан: Палићко језеро (зоо-врт)-Суботица (ручак)-Нови Сад (центар града и Петроварадинска тврђава)- Ковачевац.

Планирани излети и посете: Сајам књига-Београд, Фестивал науке-Београд, Музеј Николе Тесле-Београд, Образовно-креативни центар „Рестарт“, Велика Плана, посета Опсерваторији-Београд, Крагујевац-Топола-Опленац.